

Δ)ρος Γερ. Ζερβοπούλου

ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

1^η ιστορία του
2^η νόμιμά του

3^η παρερμηνεία του

4^η ἀξία του

5^η παραδόσεις του

Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο τῆς Βίβλου

Δρος Γερ. Ζερβοπούλου

ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

- Ἡ ἱστορία του**
- Τὸ νὴμά του**
- Ἡ ὄξιό του**
- Οἱ παραδόσεις του**
- Οἱ ποερμηνεῖς του**
- Οἱ συμβολισμοὶ του**
- Τὸ δόγμα του**

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

**ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΗΣ ΜΑΝΝΑΣ ΜΟΥ
ΠΑΓΩΝΑΣ
Η ΟΠΟΙΑ ΠΡΩΤΗ ΜΕ ΔΙΔΑΞΕ
ΝΑ ΜΕΛΕΤΩ ΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ**

Copyright: Γεράσιμος Ζερβόπουλος – Ίωαννίνων 14. Π. Ψυχικό, Ἀθήνα
Ἐκτύπωση: Γ. Τσιβεριώτης Ε.Π.Ε. – Λούβαρη 11, Περιστέρι.

ΜΕΛΕΤΕΣ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

Γραφές και Παραδόσεις

Ἔπεσε ὁ Δυνατός: Βιογραφία Κ. Μεταλληνοῦ

Ὁ Λόγος ἔγινε σάρκα

Πνευματικά

Τὸ Βάπτισμα

Πρόλογος

Ὁ χριστιανὸς ποὺ παγιώνει μιὰ γιὰ πάντα ὅλες τὶς ἀντιλήψεις του· αὐτὸς ποὺ αἰσθάνεται ἔνοχος στὴν ἰδέα ὁποιασδήποτε ἔρευνας· ἢ αὐτὸς ποὺ κρατεῖ τὰ παράθυρα τοῦ πνεύματός του κλειστὰ σὲ κάθε νέα πνευματικὴ γνώση, δείχνει μιὰ ἐγκληματικὴ προκατάληψη ποὺ ἐνδέχεται νὰ παραλύσει, κάποτε μάλιστα νὰ καταστρέψει τελείως, τὴν πνευματικὴ του ζωὴ καὶ δράση.

Ὁ κάθε ἀληθινὸς χριστιανὸς ἔχει τὴν ἠθικὴ ὑποχρέωση νὰ εἶναι καλά, πολὺ καλά, πληροφορημένος στὰ αἰώνια πράγματα ποὺ πιστεύει καὶ ὁμολογεῖ. Διότι ἔτσι γνωρίζει ποὺ ἀκριβῶς στέκεται· δείχνει ὅτι πράγματι τιμᾶ καὶ σέβεται τὶς ἀρχές τῆς προσωπικῆς του πίστεως, κι ἐπίσης εἶναι «ἔτοιμος εἰς ἀπολογίαὺν πρὸς πάντα τὸν ζητοῦντα λόγον» (Α΄ Πέτρου γ΄ 15).

Τὸ πεδίου τῆς ἔρευνάς μας στὰ πνευματικὰ εἶναι, φυσικά, ἡ Ἁγία Γραφή. Ἐκεῖ, στὸν γραφτὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, βρίσκουμε ὀλόκληρον τὸν πλοῦτον τῶν ἀληθειῶν ποὺ ἐξασφαλίζουν τὴ Σωτηρία μας καὶ καλλιεργοῦν τὴν εὐτυχισμένη ζωὴ τοῦ ἀγιασμοῦ μας.

Κάθε διδαχὴ ἢ παράδοση ποὺ ἐναντιώνεται στὸν λόγο τοῦ Θεοῦ εἶναι στεῖρα, παραπλανητικὴ κι ἐπιζήμια. Αὐτὸ ἔχει ἀποδείξει ἡ Ἱστορία. Γι' αὐτὸ στὴν παρούσα μελέτη μας μαζὶ μὲ τὶς Βιβλικὲς διακηρύξεις παρουσιάζουμε ἐπίσης καὶ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ θέμα τοῦ Βαπτίσματος ὥστε νὰ φανῆ ὅτι κακοὶ καρποὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι προϊόντα καλοῦ δένδρου. Ἄν εἶναι ἀλήθεια, ὅπως καὶ εἶναι, ὅτι τὸ δένδρο γνωρίζεται ἀπὸ τοὺς καρπούς του, εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια ὅτι τὸ κάθε δόγμα γνωρίζεται, ἂν εἶναι ἀληθινὸ ἢ πλανημένο, ἀπὸ τὶς ἀνάλογες καταστάσεις τὶς ὁποῖες δημιουργεῖ στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ πρόοδος λοιπὸν στὴν ἔρευνα τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν βοηθητικὴ ἔρευνα τῆς Ἱστορίας, εἶναι μία ὠφέλιμη πείρα, ἐπειδὴ μᾶς βοηθεῖ νὰ δυναμώσωμε περισσότερο ὅταν ἔχωμε δίκαιο· μᾶς παρακινεῖ νὰ ζητήσωμε μιὰ θετικώτερη θέση ὅταν ἀμφιβάλλωμε· κι ἐπίσης μᾶς διορθώνει στὰ σημεῖα ποὺ ἔχομε ἄδικο.

Ὁ σκοπὸς τούτης τῆς μελέτης μας εἶναι νὰ ὑποκινήσῃ τοὺς ἐνδιαφερομένους σὲ μιὰ βαθύτερη μελέτη τῶν Γραφῶν, καθὼς καὶ σὲ μιὰ προσεκτικώτερη ἔρευνα τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, πάνω στὸ οὐσιαστικὸ θέμα τοῦ Βαπτίσματος.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου ἔχει σπεῖρει πάνω στὴ γῆ διαιρέσεις, ὄχι εἰρήνη. Ἐν τούτοις εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος στὴν ποικιλία τῶν ἀπόψεων ποὺ ὑπάρχουν, εἴτε ἐπιτιθέμενος εἶναι εἴτε ἀμυνόμενος, ζητάει πάντοτε νὰ ξεχωρίζη τὰ προσωπικὰ του συμφέροντα ἀπὸ τὸ συμφέρον τῆς Ἀλήθειας.

Γ.Ζ.

Εἰσαγωγή

Ἐκ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι σήμερα, τὸ βάπτισμα ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἓνα δόγμα μεγάλης διαμάχης, μέσα στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ ἐρωτήματα ποὺ παρουσιάζονται εἶναι ἄρκετὰ κι ἐνδιαφέροντα. Ἴδου μερικά:

Ἔχει πράγματι τὸ βάπτισμα τὴ δύναμη νὰ καθαρῆσιν καὶ ν' ἀναγεννήσῃ τὸν ἁμαρτωλό; Πρέπει νὰ βαπτίζονται μόνον οἱ ἐνήλικες ἢ καὶ τὰ νήπια; Χρειάζεται τὸ βάπτισμα νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν προσωπικὴ πίστη ἢ μπορεῖ καὶ νὰ γίνῃ μὲ τὴ μεσολάβηση ἀναδόχου; Εἶναι τὸ βάπτισμα συμβολικὴ ἀναπαράσταση ἢ εἶναι μυστηριακὴ πράξις; Πρέπει ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ βαπτισθῆ γιὰ νὰ σωθῆ ἢ ἡ Σωτηρία τοῦ εἶναι ἄσχετη μὲ τὸ βάπτισμά του;

Θεολόγοι ἔχουν γράψει πολυσέλιδα συγγράμματα γιὰ νὰ ἐξηγήσουν τὸ βάπτισμα. Σύνοδοι ἐκκλησιαστικὲς ἔχουν ἀφιερῶσει μακρὰς συζητήσεις πάνω στὸ θέμα αὐτὸ καὶ πληθώρα ἀφανῶν μαρτύρων ἔχουν θανατωθῆ μὲ τὸ μαχαίρι, φωτιά, ἢ πνιγμό, ἐπειδὴ ἐναντιώθηκαν μὲ σθένος στὸ νηπιοβάπτισμα. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ εἶναι ἀσήμαντο ἢ ἀδιάφορο τὸ δόγμα τοῦ βαπτίσματος γιὰ τὸν ἀληθινὸν Χριστιανό.

Πολλοὶ συγγραφεῖς παρουσιάζουν ἐπιχειρήματα (ἐρμηνευτικά, ἱστορικὰ καὶ θεολογικά) ποὺ ἀφήνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι εἶναι δύσκολο, γιὰ τὸν ἀπλό πιστὸ νὰ καταλήξῃ σὲ μία συγκεκριμένη γνώμη ὡς πρὸς τὸ βάπτισμα, ἂν δὲν γνωρίζῃ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά, τὰ Ἑβραϊκά καὶ τὴν χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία. Ὅμως τὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος δὲν εἶναι τόσο περίπλοκο. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπλὸς καὶ καθαρὸς, ὅταν ἔχωμε τὴν εὐλικρίνεια νὰ μὴ συμπεραίνωμε ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή αὐτὰ ποὺ ἱκανοποιοῦν ἡμᾶς. «Ἡ φανέρωσις τῶν λόγων σου φωτίζει, συνετίζει τοὺς ἀπλοῦς», βεβαιώνει ὁ Ψαλμωδὸς (ριθ', 130).

Ἄλλωστε ἔχομε καὶ τὴν πείρα ποὺ μᾶς τὸ διδάσκει.

Στην Αυστραλία, λόγου χάριν, συνάντησα, για πρώτη φορά μία άπλη γυναίκα που άπομονωμένη σε κάποια μεγαλούπολη, είχε φωτισθῆ κι αναγεννηθῆ από τῆ μελέτη τῆς Καινῆς Διαθήκης, δίχως καμμία ἄλλη προφορική κατήχηση. Ἐνῶ λοιπὸν μιλούσαμε γιὰ τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ ξαφνικὰ ἐξέφρασε μία ἐπιθυμία της: «Θὰ ἤθελα» εἶπε, «νὰ βαπτισθῶ». Ὅταν τὴν ρώτησα πῶς γνωρίζει γιὰ τὸ βάπτισμα ἀφοῦ μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς δὲν εἶχε ποτὲ κατηχηθῆ ἀπὸ κανέναν ἄλλον στὸ θέμα αὐτὸ, μοῦ ἀπάντησε, μὲ μεγάλη ἐτοιμότητα: «Τὸ βλέπω μέσα στὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ αἰσθάνομαι σὰν ψυχικὴ ἀνάγκη».

Μολοντί λοιπὸν ἡ σημασία τοῦ βαπτίσματος καθὼς τὴν παρουσιάζει ἡ Καινὴ Διαθήκη, γίνεται κατανοητὴ ἀκόμα καὶ στοὺς ἀπλοῦς, ἐν τούτοις, ἀπὸ τὴν μεταποστολικὴ ἐποχὴ τὸ βάπτισμα ἄρχισε νὰ παίρνη ἄλλη μορφή. Οἱ δύο ἐπιζήμιες ἐξελίξεις πού πῆρε ἦσαν:

Ὁ Νηπιοβαπτισμὸς καὶ

Ἡ βαπτιστικὴ τελετουργία μὲ τὰ πρόσθετα δόγματα καὶ τοὺς συμβολισμοὺς.

Πράγματι, οἱ περισσότεροὶ ἱστορικοί, πού μελετοῦν τὴ ζωὴ καὶ τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, συμφωνοῦν μεταξύ τους ὅτι τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων ἄλλαξε οὐσιαστικὰ τὸν χαρακτήρα τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας κι ἐμαράζωσε ἀνεπανόρθωτα τὴ ζωὴ της καὶ τὴν καρποφορία της. Ἐπειδὴ τὸ νηπιοβάπτισμα καταργεῖ τὴν ἀτομικὴ πίστη πού κήρυξαν οἱ ἀπόστολοι, σὰν τὸν ἀπαραίτητον ὄρο τῆς εἰσόδου τοῦ ἀνθρώπου στὴν Ἐκκλησία καὶ ἀρκεῖται σὲ μία ἐξωτερικὴ τελετὴ πού ἐνσωματώνει στὴν Ἐκκλησία τὸ βαπτιζόμενο νήπιο σὰν «Χριστιανό», ἐνῶ τὸ νήπιο αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ, οὔτε νὰ θελήσῃ, οὔτε νὰ ὁμολογήσῃ, οὔτε νὰ πιστέψῃ.

Ἀπὸ τότε ὁ ἀποστολικὸς χαρακτήρας τῆς Ἐκκλησίας, σὰν κοινότητας ἀναγεννημένων, λησμονήθηκε. Ἡ δυναμικὴ φλόγα τῆς χριστιανικῆς ὁμολογίας ἔσβησε. Ἐπειδὴ μὲ τὸ νηπιοβάπτισμα, τὸ νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ἦταν ἀρκετὸ ὅτι εἶχε γεννηθῆ σ' ἓναν ὄρισμένον τόπο καὶ νὰ ἐμεγάλωσε σ' ἓνα ὄρισμένο περιβάλλον.

Ἡ παραμόρφωση τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος ἄρχισε νὰ

έπισημοποιήται από την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου, (4ος αιώνας) όπότε, με την κρατικοποίηση της Έκκλησίας δημιουργήθηκε ή «Έκκλησία του σύμμεικτου πλήθους». Ήταν την εποχή εκείνη που ή Πολιτεία σταμάτησε να διώκη την Έκκλησία, άδελφώθηκε μαζί της κι ό αυτοκράτορας έγινε ό προστάτης της. Στα μάτια του Κωνσταντίνου ή θρησκεία του Χριστού, με την όρμη και τον ένθουσιασμό των όπαδών της, φάνηκε σαν ή πλέον κατάλληλη θρησκεία που θα μπορούσε να ενώση τους άνόμιους λαούς της Αυτοκρατορίας και να παγιώση τον πολυσύνθετο Ρωμαϊκόν Κόσμο. Έτσι ή παράνομη και διωκομένη Έκκλησία έγινε ξαφνικά ή «αυτοκρατορική Έκκλησία». Ένα δυνατό ρεύμα Χριστιανικής προπαγάνδας έπνεε κατά μήκος και κατά πλάτος της Αυτοκρατορίας.

Ή άλλαγή δέν φάνηκε μονάχα στα λάβαρα και στα έμβλήματα του ρωμαϊκού στρατού, που τώρα είχαν στολισθ ή με τον σταυρό, αλλά και στα νομίσματα της αυτοκρατορίας. Τα νομίσματα της εποχής εκείνης έφεραν χαραγμένο το μονόγραμμα του Χριστού. Άκόμα κι ό Μίθρας, θεός Περσικός, (ό θεός-ήλιος) έφάνηκε σ' ένα νόμισμα με τον ήλιο στα δεξιά του και τον σταυρό στ' άριστερά του.

Έφ' όσον ό αυτοκράτορας είχε άσπασθ ή τ ή Χριστιανική θρησκεία αυτό σήμαινε ότι και οι ύπήκοοί του θα έπρεπε να κάμουν το ίδιο και μάλιστα από την άρχ ή της ζωής τους. Ό καθένας που γεννιέται μέσα στα όρια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας θα πρέπει να είναι και μέλος της Χριστιανικής Έκκλησίας. Έτσι ό νηπιοβαπτισμός έγινε ό κρίκος που συνέδεσε τα κοινά συμφέροντα Πολιτείας και Έκκλησίας κι έθεσε τις βάσεις για το έκκλησιαστικό καθεστώς του σκοτεινού Μεσαιώνα.

Έπι δώδεκα αιώνες (4ος-16ος) αυτή ή συμμαχία Πολιτείας κι Έκκλησίας έθαψε την άλήθεια του άποστολικού κηρύγματος και τουτο προς ζημία της Έκκλησίας του Χριστού. Στο μεταξύ, οι Σταυροφορίες με τους διωγμούς, τις λεηλασίες και τις σφαγές άφησαν άσβηστες κηλίδες στην ίστορία της «νηπιοβαπτισμένης χριστιανοσύνης». Μολαταύτα, άτομα καθώς και πνευματικές κινήσεις, σαν φωτεινές άναλαμπές, άναζωογονούσαν κατά διαστήματα την άποστολική μαρτυρία, ώσπου στον 16ον αιώνα παρουσιάσθηκαν στη σκηνή της Ίστορίας οι θρη-

σκευτικοί Μεταρρυθμιστές (Λούθηρος, Ζβίγγλιος, Καλβίνος).

Οί μεγάλοι αὐτοὶ ἄνδρες βάλθηκαν μὲ θάρρος καὶ μὲ ἀφοσίωση, νὰ ἐπαναφέρουν τὴν Ἐκκλησία τοῦ Μεσαιῶνα στὶς γραμμὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. Τὸ μεγάλο δρᾶμα ἦταν ὅτι δὲν ἐπέτυχαν νὰ ὀλοκληρώσουν τὸν σκοπὸ τους.

Οἱ μεταρρυθμιστές τοῦ 16ου αἰῶνα ἦσαν, δίχως ἀμφιβολία, φυσιογνωμίες σεβαστές, μὲ ὑπέροχο παράστημα καὶ πλουτισμένοι μὲ σπάνια χαρίσματα. Ἦσαν ὅμως καὶ ἄνθρωποι ποὺ ἔδειξαν ἐπικίνδυνες ἀδυναμίες, μάλιστα στὶς πλέον κρίσιμες φάσεις τοῦ ἀγῶνα τους. Πιεζόμενοι ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντες καθῶς καὶ ἀπὸ τὰ ἰσχυρὰ ἰδεολογικὰ ρεύματα τῆς ταραγμένης ἐποχῆς τους (ἐθνικιστικὰ κινήματα, κοινωνικὲς ἀναταραχές, Οὐμανισμός) οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι τοῦ Θεοῦ παρασύρθηκαν σὲ λάθη ποὺ ἔβλαψαν, καθῶς θὰ ἰδοῦμε, τὴν ὑπόθεση τοῦ ἀγῶνα τους μαζὶ καὶ τὴν ὑπόθεση τῆς Ἀληθείας. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴ ζωὴ ἀφήνοντας τὴ Μεταρρύθμισή τους μισοτελειωμένη, τὴ θεολογία τους μπερδεμένη καὶ τὴν ἐκκλησία τους κομματιασμένη.

Ἀπὸ τὰ λάθη τους αὐτὰ τὸ πλέον ἀσυγχώρητο ἦταν τὸ νηπιοβάπτισμα.

Καθῶς καὶ ἄρκετοὶ ἱστορικοὶ ὑποστηρίζουν, ἡ ἀποτυχία τῶν Μεταρρυθμιστῶν τοῦ 16ου αἰῶνα ν' ἀπαγκιστρώσουν τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὸν θεσμό τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ ἦταν ἡ μεγαλύτερη τραγωδία, στὸ ἱστορικὸ ἔργο ποὺ τοὺς ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός. Ἄκόμα κι ὁ ἴδιος ὁ Λούθηρος τὸ παραδέχτηκε:

«Δὲν εἴμαστε ἄλλο τίποτε ἀπὸ ἐθνικοὶ ποὺ ἔχομε τὸ ὄνομα τῶν Χριστιανῶν... Ἄν θὰ βάπτιζα τώρα μόνον τοὺς ἐνήλικες (Λουθηρανούς), τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς γέροντες, στοιχηματίζω πῶς οὔτε τὸ ἓνα δέκατο τοῦ πληθυσμοῦ θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ βαπτισθῆ».¹

Ἐκεῖ ὅμως ποὺ οἱ ἄνθρωποι ὑστεροῦν ὁ Θεός «δὲν ἀφήκεν ἀμαρτύρητον ἑαυτόν» (Πράξ. ιδ' 17).

Μαζὶ μὲ τὴν Μεταρρύθμιση τοῦ 16ου αἰῶνα, ἀναφάνηκαν πράγματι παράλληλες χριστιανικὲς κινήσεις, δυναμικὲς καὶ ἀνεξάρτητες, ποὺ ἐναντιώθησαν στὴν τακτικὴ τῶν Μεταρρυ-

¹ Luther, Weimarer Ausgabe Tom. 51, σελ. 331 κ.έ.

θμιστῶν καὶ διαχωρίσθησαν τόσο ἀπὸ τῆς «Ἐκκλησίας τοῦ σύμμεικτου πλήθους», ὅσον κι ἀπὸ τῆς Μεταρρυθμισμένης Ἐκκλησίας ποὺ κράτησαν τὸ νηπιοβάπτισμα.

Μία ἀπὸ τῆς κινήσεις αὐτὲς εἶναι ἡ Ἐλευθέρα Ἐκκλησία. Ἐδῶ ἐννοοῦμε τὴν Ἐλευθέρα Ἐκκλησία τῆς καθεμιᾶς ἐποχῆς καὶ τοῦ καθενὸς ἔθνους ἢ ὁποῖα βγαίνει ἀπὸ τὸ κατεστημένο τῆς Κρατικῆς Ἐκκλησίας καὶ μένει χωρισμένη ἀπὸ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τῆς Πολιτείας. Ἐννοοῦμε τὴν Ἐλευθέρα Ἐκκλησία ποὺ τὰ μέλη της εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀναγεννημένοι πιστοί, ποὺ ἐναντιώνεται σὲ κάθε μορφή νηπιοβαπτισμοῦ καὶ ὁμολογεῖ τὸ βάπτισμα τῶν ἐνηλίκων. Ἐννοοῦμε τὴν Ἐλευθέρα Ἐκκλησία ποὺ πιστεύει στὴν αὔξηση τῆς πνευματικῆς της γνώσεως καὶ γι' αὐτὸ δὲν φοβᾶται ν' ἀλλάξει ἀπόψεις καὶ ἀντιλήψεις ὅταν ἀνακαλύψῃ κάποια νέα πνευματικὴ ἀλήθεια ποὺ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα θὰ τῆς φανερώσῃ. Ἐννοοῦμε τὴν Ἐλευθέρα Ἐκκλησία ποὺ κηρύττει τὸ ἀπλὸ καὶ τὸ σωτήριο κήρυγμα τῶν ἀποστόλων, ποὺ ἔχει θερμὸ ἐνθουσιασμὸ γιὰ ἱεραποστολικὴ δράση καθὼς καὶ βαθειὰ συναίσθηση τῆς εὐθύνης της νὰ παρουσιάσῃ στὸν κόσμον τὴν Χριστιανικὴ μαρτυρία ζωντανὴ καὶ καρποφόρα. Μὲ δυὸ λόγια, ἐννοοῦμε τὴν Ἐλευθέρα Ἐκκλησία ποὺ τὸ σύνθημά της εἶναι: «Πίσω στὴ γνήσια διδαχὴ καὶ στὴν ἀγία ζωὴ τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας».

Νὰ τί γράφει ἓνας γνωστὸς σύγχρονος ἐκκλησιαστικός, ὁ Φίσσερ ἔτ Χῶφτ:

«Οἱ μεταρρυθμισμένες ἐκκλησίες (τοῦ 16ου αἰῶνα) ἔδειξαν τὴν τάση νὰ διαμορφώσουν μία παγιωμένη παράδοση, ἐπειδὴ σταθεροποίησαν τοὺς (δογματικούς καὶ ἐκκλησιαστικούς) τύπους τῆς περιόδου τῆς Μεταρρυθμίσεως ἀλλὰ λησμόνησαν ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἐργάζεται καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴ της, ἐδῶ στὴ Γῆ, μόνον ἐφόσον ἐξακολουθῇ νὰ μεταρρυθμίζεται».¹

Καὶ βῆμα σπουδαῖο πρὸς αὐτὴ τὴ μεταρρυθμιση εἶναι ἡ κατάργηση τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ.

Αὐτὸς ὁ θεσμὸς ποὺ ἀνακάτεψε τὰ πνευματικὰ μὲ τὰ πολιτικά, σκέπασε τὸ μεγαλεῖο τῆς προσωπικῆς πίστεως, καὶ παρα-

¹Visser 't Hooft, Le Renouveau de l'Eglise σελ. 79

μόρφωσε την πνευματική όμορφιά της Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἐξασθενίζοντας ὀλωσδιόλου τὴν ἅγια χριστιανικὴ μαρτυρία της.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν νηπιοβαπτισμό, ἡ ἄλλη ἐπιζήμια μορφή ποῦ πῆρε τὸ ἀποστολικὸ βάπτισμα ἦταν, καθὼς καὶ παραπάνω εἶπαμε, ἡ βαπτιστικὴ τελετουργία του, ποῦ ἔμπασε στὴν Ἐκκλησία πράγματα εἰδωλολατρικά.

Ἐπειδὴ, ἀπὸ τότε ποῦ μπῆκαν τὰ ἐπιπρόσθετα αὐτὰ πράγματα (2ος καὶ 3ος αἰώνας), ὁ χαρακτήρας καὶ τὸ νόημα τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος ἄλλαξαν ριζικά. Τὸ νερό, λ.χ. ἀπὸ ἀπλό καὶ φυσικό, καθὼς χρησιμοποιήθηκε στὸ βάπτισμα τῶν ἀποστόλων, διαμορφώθηκε σὲ ἓνα μυστηριακὸ μέσο ποῦ ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀναγεννήσῃ ψυχές. Ἐπίσης ἡ προσωπικὴ πίστη, ἀπὸ μία ἠθικὴ ἐνέργεια τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅπως ἐκδηλώνεται στὰ περιστατικὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης, κατάντησε ἓνας σχεδὸν ἄχρηστος τύπος.

Αὐτὰ θὰ προσπαθήσωμε νὰ δείξωμε ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, ἀπὸ τὴν Ἱστορία κι ἀπὸ τὴν πείρα.

Ἄλλος σκοπὸς μας εἶναι νὰ βροῦμε τὴν ἀληθινὴ διδαχὴ τῆς Ἁγίας Γραφῆς γιὰ τὸ βάπτισμα· νὰ ἐρευνήσωμε τὸ νόημα ποῦ ἔχει στὰ Εὐαγγέλια· νὰ παρακολουθήσωμε τὴν ἐξέλιξή του στὴν ἀποστολικὴ Ἐκκλησία· νὰ προβάλωμε τοὺς συμβολισμοὺς του στὶς ἀποστολικὲς ἐπιστολές καὶ παράλληλα νὰ ἐξετάσωμε τὰ σοβαρὰ παραπατήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, τόσο στὸ ἐσωτερικὸ δόγμα, ὅσον καὶ στὴν ἐξωτερικὴ τελετὴ τοῦ βαπτίσματος.

Ἄς ἀρχίσωμε λοιπὸν ρίχνοντας πρῶτα μία ματιὰ στὶς προεικονίσεις τοῦ Χριστιανικοῦ βαπτίσματος, καθὼς αὐτὲς φαίνονται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ στὰ Εὐαγγέλια.

Οἱ πρόδρομοι
τοῦ Χριστιανικοῦ
Βαπτίσματος

Ἐποπλύσεις καὶ Νιψήματα

Στὴν Οἰκονομία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ ἰδέα τοῦ καθαροῦ καὶ τοῦ ἁγίου ἦταν συνενωμένη μὲ φοβερὲς συνέπειες γιὰ τὸν ἀκάθαρτο ἄνθρωπο. Μόλις ὁ ἄνθρωπος, ὁ μολυσμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, θὰ ἐρχόταν σὲ ἄμεση προσέγγιση ἢ ἐπαφή μὲ τὸν ἅγιον Θεὸ μπορούσε νὰ ἐξολοθρευθῆ τὴν ἴδια στιγμή, σὰν νὰ δεχόταν ἓνα κατ' εὐθείαν κτύπημα κεραυνοῦ. Ἐκόμα καὶ ὁ Ἄαρών, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐδιάλεξε νὰ εἶναι ὁ Ἄρχιερεὺς Του, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἰσέρχεται ὁποιαδήποτε ὥρα στὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, «διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ»¹. Θὰ ἔμπαινε στὸ πανάγιο διαμέρισμα τοῦ Ναοῦ μόνον τὴν ὀρισμένη ἡμέρα τοῦ ἔτους κι ἀφοῦ πρῶτα ντυθῆ τὰ ἅγια ἐνδύματά του, καὶ προσφέρῃ τὴ θυσία του καὶ λούσῃ τὸ σῶμα του.

Ἦταν λοιπὸν τὸ λουτρὸ τοῦ σώματος ἓνας ἀπαραίτητος ὄρος γιὰ νὰ πλησιάσῃ ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος, ἀκόμα κι ὁ ἄρχιερεὺς, τὴν ἀπόλυτη καὶ αἰώνια ἁγιότητα τοῦ Θεοῦ.

Στὴν περίοδο τῆς Μωσαϊκῆς Νομοθεσίας τὰ τελετουργικὰ λουτρὰ συμβόλιζαν τὸν καθαρισμὸ ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία ἢ τὴ μόλυνση. Ὁ λεπρὸς λ.χ. χρειαζόταν νὰ λουστῆ τὴν πρώτη καὶ τὴν τελευταία ἡμέρα τοῦ καθαρισμοῦ του². Ἐπίσης, ἀπλῆ ἐπαφή μὲ νεκρὸ σῶμα προξενούσε μόλυνση ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ Ἰσραηλίτης γιὰ νὰ καθαρισθῆ θὰ ἔπρεπε ὁπωσδήποτε «νὰ λουστῆ ἐν ὕδατι».

Ἐκόμα καὶ οἱ ἱερεῖς, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξουν μὲ τίς συμβολικὲς τους λούσεις τὴν ἐσωτερικὴ τους κάθαρση, ὥστε νὰ εἶναι ἀντάξιοι ὑπηρέτες στὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ τὰ ἅγια: «καθαρίσθητε σεῖς οἱ βαστάζοντες τὰ σκεῦη τοῦ Κυρίου»³.

Στὸ βιβλίον τοῦ Λευϊτικοῦ, ἰδιαίτερα οἱ λειτουργικὲς διατάξεις του⁴ εἶχαν κύριον σκοπὸ τους νὰ διαφυλάξουν ἀλλὰ καὶ νὰ μεγαλύνουν τὴν ἁγιότητα τοῦ Θεοῦ. Στὸ Βιβλίον αὐτό, τὸ φυσικὸ, ἐξωτερικὸ, λουτρὸ συμβόλιζε τὸν ἐσωτερικὸν καθαρισμὸ καὶ τὴν πνευματικὴ ἀνακαίνιση τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὸ νόημα αὐτὸ ὁ Δαβὶδ ἰκέτευε: «Πλύνον με μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με...

¹ Λευϊτ. ιζ'. ² Λευϊτ. ιδ' 7. ³ Ἡσαΐας νβ' 11. ⁴ κερ. ιζ'-κς'

πλύνον με και θέλω εἶσθαι λευκότερος χιόνος...» (Ψαλμός να΄ 2,7).

Ἐπίσης, οἱ Προφῆτες, ιδιαίτερα ὁ Ἡσαΐας, γιὰ νὰ ὑπενθυμίσουν στὸν λαὸ Ἰσραὴλ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐσωτερικῆς τους καθάρσεως χρησιμοποιοῦν κι’ αὐτοὶ τὸν συμβολικὸ τύπο τοῦ λουτροῦ καὶ τῶν τελετουργικῶν λούσεων· «Λούσθητε, καθαρίσθητε· ἀποβάλετε τὴν κακίαν τῶν πράξεών σας ἀπ’ ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν μου» (α΄ 16). Ἐπίσης προφητεύουν τὸν ἐρχομὸ τῆς μεγάλης καὶ ἱστορικῆς ἡμέρας τοῦ Μεσσία καὶ Σωτήρα ὁπότεν ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ θὰ καθαρισθῆ με ἓνα νέο, καθαρὸ, νερό· «Θέλω ράνει ἐφ’ ὑμῶν καθαρὸν ὕδωρ καὶ θέλετε καθαρισθῆ ἀπὸ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν σας καὶ ἀπὸ πάντων τῶν εἰδώλων σας θέλω σᾶς καθαρῖσει» (Ἰεζεκ. λς΄ 25, Ζαχαρ. ιγ΄ 1).

Στὴν Παλαιὰ Οἰκονομία λοιπὸν οἱ καθάρσεις, οἱ ἀποπλύσεις καὶ οἱ λούσεις, ἦσαν οἱ πρόδρομοι τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος κι εἶχαν διπλὸ συμβολικὸ νόημα. Ἄφ’ ἑνὸς ἦσαν προφητικοὶ τύποι γιὰ τὴ μελλοντικὴ κάθαρση τῆς ἀμαρτωλῆς ψυχῆς, με τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, μία κάθαρση ποὺ θὰ ἦταν μόνιμη καὶ τελεία· ἀφ’ ἑτέρου εἶχαν καὶ παιδαγωγικὸ σκοπὸ, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀμαρτωλὸς νὰ διαπαιδαγωγηθῆ στὴν ἀλήθεια ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπικοινωνήσῃ με τὸν ἅγιον Θεό, ἂν προηγουμένως δὲν λουσθῆ ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία τῆς ἀμαρτίας του.

Τὸ Βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου

Τὸ βάπτισμα αὐτὸ ἦταν ὑποχρεωτικὸ γιὰ ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἤθελαν νὰ γίνουν μέτοχοι τῆς Βασιλείας τοῦ Μεσσία (Λουκ. ζ΄ 29-30).

Ὁ Ἰουδαῖος ποὺ ζητοῦσε τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἔπρεπε προηγουμένως ν’ ἀναγνωρίσῃ ὅτι στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ ἦταν ἀμαρτωλὸς κι ἐπίσης ὅτι, γιὰ νὰ γίνῃ ὑπῆκοος τῆς Βασιλείας, ὄφειλε νὰ δείξῃ τὴν πρέπουσα μετάνοια, δεχόμενος τὸ βάπτισμα· «Ἐγὼ σᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν» (Ματθ. γ΄ 11).

Τὰ φυσικὰ προνόμια τοῦ Ἰουδαίου δὲν εἶχαν πλέον ἀξία. Γι’ αὐτὸ, βλέποντας ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης μερικὸς Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους νὰ ἐρχονται γιὰ νὰ βαπτισθοῦν, με ἐπιπό-

λαιες διαθέσεις, τούς προειδοποίησε νά μὴ στηρίζονται πλέον στή φυσική καταγωγή τους ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ, ἀλλὰ νά μετανοήσουν εἰλικρινά, δείχνοντας γνησία τὴ μετάνοια μὲ τούς καρπούς τῆς ζωῆς τους: «Γεννήματα ἐχιδνῶν... κάμετε καρπούς ἀξίους τῆς μετανοίας καὶ μὴ λέγετε καθ' ἑαυτοὺς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ» (Ματθ. γ', 7-10).

Ἡ ἀνταμοιβὴ τῆς ἀληθινῆς μετανοίας ἦταν ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν· «ἤτο ὁ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύττων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» (Μάρκ. α' 4). Μ' αὐτὸ ἐννοοῦσε ὅτι οἱ συγκεκριμένες παραβάσεις τοῦ Ἰουδαίου ἐναντίον τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου δὲν σκεπάζονταν πλέον μὲ τὶς ἐξωτερικὲς θυσίες του ἢ μὲ τὶς προσφορὲς του, καθὼς ἄλλοτε, ἀλλὰ μὲ τὴν συντριβὴ τῆς καρδιάς του.

Ἡ πρόσκληση τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ γιὰ βάπτισμα ἀπὸ τὸν Ἰωάννη, ἦταν μία ἐντυπωσιακὴ καινοτομία, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ὑπῆρχε μία οὐσιαστικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν λούσεων τὶς ὁποῖες ὠριζε ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος καὶ τῆς καταβυθίσεως, στὸ νερὸ ὀλοκλήρου τοῦ σώματος. Ἐπειδὴ οἱ λούσεις γίνονταν ἐξ αἰτίας κάποιας μερικῆς ἀκαθαρσίας τοῦ Ἰουδαίου ἐνῶ ἡ καταβύθιση ὀλοκλήρου τοῦ σώματος ἦταν μία μαρτυρία ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶχε μολύνει ὀλόκληρον τὸν βαπτιζόμενον (Godet).

Μαζὶ μὲ τὴν μετάνοια, ποὺ ἦταν ἡ ἠθικὴ προετοιμασία τοῦ Ἰουδαίου γιὰ τὴν Μεσσιανικὴ Βασιλεία, τὸ Βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου εἶχε καὶ τὸ νόημα προφητικῆς ἐπαγγελίας. Στὴν Παλαιὰ Οἰκονομία πρὶν ὁ Ἰσραὴλ εἰσβάλλει καὶ κατακτήσει τὴν Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας εἶχε περάσει ἀπὸ τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνη. Δὲν ἔμεινε ὅμως πιστὸς στὴ Διαθήκη του μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἀποξενώθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸν του. Τώρα λοιπὸν τοῦ Ἰωάννου τὸ βάπτισμα ἦταν γιὰ τὸν ἀποστάτη Ἰουδαῖο ἓνα νέο πέρασμα ἀπὸ τὰ νερά· ἦταν μία νέα ἀρχὴ τῆς ἱστορίας του· ἦταν τώρα τὸ βάπτισμα ὁ ὅρος γιὰ τὴν εἴσοδο τοῦ Ἰουδαίου στὴν πνευματικὴ Χαναάν.

Ἄν συγκρίνωμε τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου μὲ τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα βλέπομε πὼς τῆς μετανοίας τὸ βάπτισμα ἦταν τόσον ἐλλειπὲς ὥστε ἐκεῖνος ποὺ τὸ εἶχε λάβει ἔπρεπε ν' ἀναβαπτισθῆ δεχόμενος καὶ τὸ ἀποστολικὸ βάπτισμα¹ (Πράξ. ιθ', 4).

¹ Ἡ κατάδυση ὀλοκλήρου τοῦ σώματος στὸ νερὸ ἦταν ὁ τρόπος βαπτί-

Τὸ Βάπτισμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς υἱοθέτησε τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἀλλὰ καὶ τὸ τροποποίησε, ἔτσι ὥστε νὰ σημαίνει ὄχι μόνο μετάνοια ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόφαση νὰ γίνουν οἱ ἄνθρωποι μαθητές Του: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. κη' 19).

Κι ὁμως, ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ δὲν διέφερε οὐσιαστικά ἀπὸ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, δεδομένου ὅτι καὶ τὰ δύο βαπτίσματα εἶχαν σκοπὸ νὰ σχηματίσουν στοὺς κόλπους τοῦ Ἰσραὴλ τὴ νέα μεσσιανικὴ κοινότητα, τὴν κοινότητα δηλαδή πού θὰ ἦταν ἠθικά προετοιμασμένη γιὰ τὸ γεγονός τῆς Πεντηκοστῆς.

Τί θὰ ποῦμε ὁμως γιὰ τὸ βάπτισμα τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ; Ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν Εὐαγγελίων μαθαίνομε, πὼς ὅλοι ἐκεῖνοι πού ζητοῦσαν νὰ βαπτισθοῦν ἔκαναν πρῶτα ἐξομολόγηση τῶν ἁμαρτιῶν τους στὸν Ἰωάννη¹. Τί ἐξομολόγηση ὁμως ἔκαμε ὁ Ἰησοῦς, ἐφόσον δὲν εἶχε καμμία προσωπικὴ ἁμαρτία, νὰ ἐξομολογηθῆ; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμά Του ὁ Ἰησοῦς ἐπαρουσίασε στὸν Ἰωάννη τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου πού ἐβάρυνε τὴν καρδιά Του· ἐπαρουσίασε δηλαδή τὴν ἁμαρτία πού ἄρχιζε ἀπὸ τὶς στιγμὲς ἐκεῖνες νὰ γίνεται καὶ δική Του ἁμαρτία. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης ἀργότερα ἐσύστησε τὸν Ἰησοῦ, σὲ δύο μαθητές του, ὡς «τὸν ἄμνὸν τοῦ Θεοῦ τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»². Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐφανερώθηκε στὸν Ἰωάννη τόσο καθαρός, τόσο ἅγιος, τόσο ἀναμάρτητος ὥστε ὁ Ἰωάννης, ἀπὸ σεβασμὸ, ἐδίστασε νὰ Τὸν βαπτίσῃ:

σεως τῶν προσελύτων στὸν Ἰουδαϊσμό, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ ἐβγαίναν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴ διαφθορά ἐπρεπε νὰ περάσουν ἀπὸ ἓνα πλήρη καὶ τέλειο καθαρισμό. Ὅμως, γιὰ τὸν γνήσιον Ἰσραηλίτη ἡ ἐφαρμογὴ βαπτίσματος μὲ κατάδυση ἦταν μία πείρα προσωπικῆς ταπεινώσεως. Γι' αὐτὸ οἱ ὑπερήφανοι Φαρισαῖοι ἀρνήθησαν νὰ ὑποταχθοῦν σ' αὐτὴ τὴ μορφή βαπτίσματος (Λουκ. ζ' 30).

¹ Ματθ. γ' 6, Μάρκ. α' 5.

² Ἰωάν. α' 29

«Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω νὰ βαπτισθῶ ὑπὸ σοῦ καὶ σὺ ἔρχεσαι πρὸς ἐμέ;» (Ματθ. γ', 14).

Στὴ μοναδικὴ αὐτὴ πράξι τοῦ βαπτίσματος ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε τὸν ἑαυτοῦ στοῦ ἔργο τοῦ καθαρισμοῦ καὶ τῆς Σωτηρίας τοῦ κόσμου· ἦταν ἐκείνη μία προσφορὰ ποὺ ἐγνώριζε ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ κατέληγε στὸν θάνατό Του. Καὶ ἀκριβῶς αὐτὸ συμβόλισε ἡ βύθισή Του στὰ νερά τοῦ Ἰορδάνη (Ρωμ. ζ' 3).

Ἄλλες μαρτυρίες, γιὰ τὸ Βάπτισμα, στὰ Εὐαγγέλια

«Τότε ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην, διὰ νὰ βαπτισθῆ ὑπ' αὐτοῦ» (Ματθ. γ' 13).

Ἦταν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐτοιμαζόταν γιὰ τὸ δημόσιο ἔργο Του. Ἦταν ἡλικίας τριάντα χρονῶν (Λουκ. γ' 23). Τὸ στάδιο τῆς ἡσυχῆς ζωῆς Του, στὴν Ναζαρέτ, εἶχε τελειώσει. Τώρα πλέον σκοπὸς Του ἦταν νὰ ἀρχίσῃ τὸ μεγάλο ἔργο τῆς Σωτηρίας ποὺ Τοῦ εἶχε ἀναθέσει ὁ Πατέρας.

Ἡ πρώτη πράξι αὐτῆς τῆς ὑψίστης διακονίας Του ἦταν μία πράξι ὑπακοῆς. Ἔπρεπε νὰ βαπτισθῆ ἐπειδὴ, καθὼς ἐξήγησε, «οὕτως εἶναι πρέπον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκπληρώσωμεν πᾶσαν δικαιοσύνην» (Ματθ. γ' 15). Αὐτὴ λοιπὸν ἦταν τοῦ Πατέρα ἀπαίτηση καὶ ὁ Υἱὸς ὑπάκουσε.

Φυσικά, ἡ ὑπακοὴ εἶναι ἀδελφὴ τῆς ταπεινοφροσύνης. Αὐτὴ ἢ ἀρετὴ τοῦ χαρακτήρα Του φάνηκε ὅταν ἀντί, ὡς ἀνώτερος, νὰ δώσῃ διαταγὴ στὸν βαπτιστὴ Ἰωάννη νὰ ἔλθῃ γιὰ νὰ Τὸν βαπτίσῃ, πῆγε Αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Ἰωάννη γιὰ νὰ βαπτισθῆ.

Καὶ ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς ἐβαπτίσθη «ἦλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν» (Ἰωάν. γ' 22). Ὁ εὐαγγελιστὴς συμπληρώνει μὲ τὴ λεπτομέρεια ὅτι «ὁ Ἰησοῦς Αὐτὸς δὲν ἐβάπτιζεν ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ» (δ', 2).

Αὐτὸ τὸ συγχρονισμένο βάπτισμα, ἀπὸ τὴν ὁμάδα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ὁμάδα τοῦ Ἰωάννου, ἐπιμαρτυροῦσε τὴν

ένότητα τοῦ κοινοῦ ἔργου καὶ τῶν δύο· ἐνὸς ἔργου ποῦ ἀπέβλεπε στὸ νὰ προετοιμάσουν τοὺς Ἰουδαίους ὑποψήφιους γιὰ τὴ Βασιλεία, διὰ μέσου τῆς ἀληθινῆς μετανοίας τους.

Μολαταῦτα, τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ εἶχε καὶ κάτι ἐπιπλέον, ἐπειδὴ παράλληλα μὲ τὴ μετάνοια, οἱ βαπτιζόμενοι ἀπὸ τὴ συντροφιά τοῦ Ἰησοῦ ἔπρεπε καὶ νὰ προσκολληθοῦν ὡς προσωπικοὶ μαθητὲς Του, (μαθητεύσατε) πράγμα ποῦ ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης δὲν ἐσύστησε γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Γιατί ὁμως ὁ Εὐαγγελιστὴς μᾶς ἐξηγεῖ ὅτι «ὁ Ἰησοῦς αὐτὸς δὲν ἐβάπτιζεν ἀλλὰ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ»;

Ἐπειδὴ ἡ θέση καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἀνώτερη ἀπέναντι τῆς θέσεως τοῦ Ἰωάννου· «ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι ἰσχυρότερός μου, τοῦ ὁποίου δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ βαστάσω τὰ ὑποδήματα» (Ματθ. γ' 11).

Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου εἶχε σὰν περιεχόμενό του τὴ μετάνοια ἀλλὰ τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ θὰ εἶχε ὡς σκοπὸν του ὄχι ἀπλῶς τὴ μετάνοια ἀλλὰ τὴν ὁμολογία πίστεως καθὼς καὶ τὴν ἀναγέννηση. Ὁ Ἰωάννης ὁ ἴδιος ἐξήγησε αὐτὴ τὴ σπουδαία διάκριση, ὅταν βεβαίωσε: «Ἐγὼ μὲν σᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν...αὐτὸς θέλει σᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί» (Ματθ. γ' 11).

Μάρκος ις' 16

«Ὅστις πιστεύσῃ καὶ βαπτισθῆ, θέλει σωθῆ· ὅστις ὁμως ἀπιστήσῃ, θέλει κατακριθῆ».

Στὰ λόγια αὐτὰ ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια ὅτι ὁ ὑποψήπιος γιὰ τὸ βάπτισμα, ἐνῶ κατεβαίνει στὰ νερά, πρέπει νὰ φέρῃ πάντοτε μαζί του, στὴν καρδιά του, τὴν ὁμολογία τῆς προσωπικῆς του πίστεως στὸν Χριστό. Ἡ πίστη πάντοτε προηγείται· τὸ βάπτισμα ἀκολουθεῖ. Οὐδέποτε στὴν Καινὴ Διαθήκη γίνεται βάπτισμα μὲ ἀπουσία τῆς ἀτομικῆς πίστεως τοῦ βαπτιζομένου.

Δὲν μποροῦμε, ἐξ ἄλλου, νὰ ποῦμε ὅτι τὸ παραπάνω χωρίο διδάσκει, ὅτι τὸ βάπτισμα εἶναι ἀναγκαῖο γιὰ τὴ Σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲν λέγει ὅτι «ἐκεῖνος ποῦ θὰ βαπτισθῆ θὰ σωθῆ» ἀλλὰ λέγει: «ὅστις πιστεύσῃ καὶ βαπτισθῆ, θέλει σωθῆ», πράγμα ποῦ σημαίνει ὅτι ἡ τελετὴ ἦταν ἡ ὑποχρεωτικὴ συνοδὸς τῆς πίστεως καὶ ἡ προσωπικὴ πίστη ἦταν συνάμα ἡ ἐπάρκεια

της τελετής. Τὸ ἀποτέλεσμα δηλαδή ἔρχεται μόνον ἐφ' ὅσον τὸ βάπτισμα εἶναι συνενωμένο μὲ τὴν πίστη.

Ἄλλωστε, τὸ δεύτερο μέρος τοῦ χωρίου διευκρινίζει ὅτι ἡ κατάκριση θὰ πέση μόνον σ' ἐκεῖνον πού δέν θὰ πιστέψη, ὄχι σ' ἐκεῖνον πού δέν θὰ βαπτισθῇ· «ὅστις ἀπιστήσῃ, θέλει κατακριθῇ». Ἡ ἀπειλή γιὰ αἰώνια καταδίκη λοιπόν δέν στηρίζεται στὴν ἀπουσία τοῦ βαπτίσματος ἀλλὰ στὴν ἀπουσία τῆς πίστεως.

Ἰωάννης γ' 5

«Ἀληθῶς, ἀληθῶς σοὶ λέγω, ἐάν τις δέν γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος δέν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

Αὐτὴ τὴ δήλωση ἔκαμε ὁ Κύριος Ἰησοῦς στὸν Νικόδημο. Ὁ Νικόδημος ἦταν Φαρισαῖος καὶ καθὼς εἶναι γνωστό, οἱ Φαρισαῖοι ἀρνήθηκαν νὰ ὑποταχθοῦν στὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, μολονότι τὸ βάπτισμα αὐτὸ ἦταν «βουλή τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. ζ' 30). Ἡ φαρισαϊκὴ ὑπερηφάνεια δέν τοὺς ἄφηνε ν' ἀναγνωρίσουν ὅτι, καθὼς καὶ οἱ ὑπόλοιποι Ἰουδαῖοι τὸ ἴδιο κι αὐτοί, θὰ πρέπει, σὰν ἁμαρτωλοί, νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ βάπτισμα τῆς μετανοίας τὸ ὁποῖον ὠρίσε ὁ Θεός.

Τώρα ὁ Νικόδημος ἀκούει κάτι πού σὰν διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ γνωρίζῃ, ὅτι δηλαδή ὁ ἓνας καὶ μοναδικὸς ὁρος γιὰ νὰ γίνῃ ὅποιοςδήποτε ἄνθρωπος (ἐάν τις) μέτοχος στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, δέν εἶναι ἡ καταγωγή ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ, οὔτε κάποιο ἄλλο ἰουδαϊκὸ προνόμιο, καθὼς ὁ Φαρισαῖος Νικόδημος πίστευε, ἀλλὰ εἶναι ἡ πείρα τῆς γεννήσεως «ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος». (Στὸ χωρίο Ἰωάνν. γ' 3 ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐξομοιώνει τὴ φράση «ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος» μὲ τὴ λέξη «ἄνωθεν»).

Τὸ νερὸ ἦταν τὸ σύμβολο τοῦ βαπτίσματος μετανοίας πού γεννάει τὴν ἀπὸ Θεοῦ συγχώρηση, ἐνῶ τὸ Πνεῦμα εἶναι τὸ νέο δυναμικὸ στοιχεῖο πού δημιουργεῖ τὴν πνευματικὴ γέννηση. Τὸ βάπτισμα τοῦ ὕδατος (τοῦ Ἰωάννου) συμβόλιζε τὸν καθαρισμὸ τοῦ δοχείου, ἐνῶ τὸ βάπτισμα τοῦ Πνεύματος τὸ γέμισμα τοῦ δοχείου. Πράγματι, τὸ πρῶτο κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, αὐτὲς τὶς δύο χάριτες τοῦ Θεοῦ πρόσ-

φερε: Συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὸ δῶρο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹.

Ἄν λοιπὸν ὁ Νικόδημος ἐπιθυμοῦσε νὰ μπῆ στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ παραμερίσῃ τὴ φαρισαϊκὴ του υπερηφάνεια, ποὺ στηριζόταν στὰ Ἰουδαϊκὰ προνόμια καὶ νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὴ νέα τάξη πραγμάτων, καθὼς ὁ Θεὸς τὴν ὥρισε γιὰ τὸν καθένα ἁμαρτωλό, ἄσχετα ἂν εἶναι Ἰουδαῖος ἢ Ἐθνικός.

Ἡ γέννηση ἀπὸ μόνον τὸ νερὸ (βάπτισμα μετανοίας) δὲν ἦταν ἀρκετὴ· ἔπρεπε ἐπίσης νὰ γεννηθῇ ὁ ἁμαρτωλὸς κι ἀπὸ τὸ Πνεῦμα (ἀναγέννηση).

Μὲ τὴν παραπάνω λοιπὸν δήλωσή Του, ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐσκόπευε νὰ τονίσῃ στὸν Νικόδημο ὄχι τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ἐπιγείου βαπτίσματος, δηλαδὴ τοῦ βαπτίσματος στὸ νερὸ (βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου) ἀλλὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς «ἄνωθεν» γεννήσεως ἀπὸ τὸ Πνεῦμα.

«Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ἐν ὕδατι, σεῖς ὁμως θέλετε βαπτισθῆ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» (Πράξ. ια' 16).

Ματθαῖος κη' 19

«Πορευθέντες λοιπὸν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος², διδάσκοντες αὐτοὺς νὰ φυλάττωσι πάντα ὅσα παρήγγειλα εἰς ἐσᾶς».

Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία Διαθήκη ποὺ ἄφησε ὁ Κύριος Ἰησοῦς στοὺς μαθητὲς Του, πρὶν ἀναχωρήσῃ γιὰ τὸν ἐπουρά-

¹ Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἔλεγε τὸν Νικόδημο στὸ θέμα τῆς «ἄνωθεν γεννήσεως» ἐπειδὴ σὰν διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ γνωρίζῃ. Ἐναφέρεται στὶς προφητείες (Ἰερ. δ' 4· Ἰεζ. ια' 19, λς' 27 κ.ἄ.).

² Ἡ ἀναφορά «τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» στὴν τελετὴ τοῦ βαπτίσματος, δείχνει ὅτι, καθὼς τὰ τρία Πρόσωπα τῆς Θεότητος ἐργάστησαν μαζὶ στὴ Δημιουργία τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἐργάστησαν, ἐπίσης μαζὶ, καὶ στὴν πνευματικὴ Δημιουργία, γιὰ τὴ Σωτηρία τῆς ἁμαρτωλῆς ψυχῆς: Ὁ Πατέρας, μὲ τὸ αἰώνιο σχέδιο ποὺ κατέστρωσε, ὁ Υἱὸς μὲ τὴν παρουσία Του στὴν Ἱστορία γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸ τὸ Σχέδιο, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μὲ τὴν κατοίκησή Του στὶς καρδιές γιὰ νὰ συντηρήσῃ αὐτὸ τὸ Σχέδιο. Ἔτσι ἡ φράση «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» ἐννοεῖ ὅτι ὁ βαπτιζόμενος ὁμολογεῖ ὅτι συμμετέχει στὴν πνευματικὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν διὰ μέσου τῆς ὑπακοῆς του στὸ Πρωαιώνιο Σχέδιο τοῦ Πατέρα, στὸ Λυτρωτικὸ Ἔργο τοῦ Υἱοῦ καὶ στὴ δυναμικὴ καὶ ἁγία ζωὴ τοῦ Πνεύματος.

νιον Πατέρα Του. Καί, καθώς παρατηροῦμε, ἡ Διαθήκη αὐτή περιέχει ἐντολές καὶ διατάξεις πού οἱ μαθητές Του εἶχαν τήν ὑποχρέωση νά τίς ἐκτελέσουν. Ἦταν μία ἀποστολή πού τοὺς εἶχε ἀνατεθῆ καὶ ὤφειλαν νά ἐκπληρώσουν. Καί τήν ἐκπλήρωσαν:

«*Ἐκαμαν* μαθητές», μέ τὸ κήρυγμά τους· μέ τὴ μαρτυρία τῆς ζωῆς τους· μέ τὰ ἱεραποστολικά ταξείδια τους· μέ τίς ἐκδηλώσεις θυσίας καὶ χριστιανικῆς διακονίας στήν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ· μέ τοὺς διωγμούς καὶ τὰ παθήματά τους.

«*Ἐβάπτισαν* τοὺς μαθητές»· ἐπειδὴ τὸ βάπτισμα, ἀπὸ τὴν Πεντηκοστή καὶ ὕστερα ἀπεικονίζει τὴν νέα, τὴν πνευματικὴ Δημιουργία, πού τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργεῖ στήν ἐσωτερικὴ ζωὴ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ βάπτισμα εἶναι τελετὴ πού ὁ ἴδιος ὁ Κύριος διέταξε νά γίνεται σὰν δημοσίᾳ μαρτυρία τῆς προσκολλήσεως τῶν μαθητῶν Του στὸ Σῶμα Του, καθὼς καὶ τῆς πίστεώς τους στὸ ἔργο Του.

«*Ἐδίδαξαν* τοὺς μαθητές νά τηροῦν ὅλα ὅσα ὁ Κύριος τοὺς διέταξε». Ἀφοῦ ἄκουσαν τὸ εὐαγγέλιο κι ἐβαπτίσθησαν πρέπει οἱ μαθητές κατόπιν καὶ νά διδαχθοῦν τοὺς τρόπους τῆς χριστιανικῆς συμπεριφορᾶς πού ἀπαιτεῖ ὁ Κύριος νά δείχνουν. Αὐτὴ ἡ συμπεριφορὰ πρέπει νά φανερώνη ὑπακοὴν στὰ λόγια τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

Τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα

Τὸ Βάπτισμα στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων

Στὰ γεγονότα τῆς Πεντηκοστῆς οἱ ἀπόστολοι ἐκτέλεσαν γιὰ πρώτη φορὰ μὲ λόγους καὶ μὲ ἔργα αὐτὰ ποὺ ὁ Κύριος Ἰησοῦς εἶχε διατάξει:

- «κάνετε μαθητὰς μου» Μετανοήσατε... θέλετε λάβει τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... Σώθητε ἀπὸ τῆς διεστραμμένης ταύτης γενεᾶς (Πράξ. β' 38-40).
- «ὄλα τὰ ἔθνη» «Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, τὸν Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Παμφυλίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης... Κρήτες καὶ Ἄραβες» (β' 9-11).
- «βαπτίζοντες αὐτοὺς» «Ὅς βαπτισθῆ ἕκαστος ὑμῶν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ... Ἐκεῖνοι λοιπὸν μετὰ χαρᾶς δεχθέντες τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν... (β' 38-41).
- «διδάσκοντες αὐτοὺς ἐν ἐνέμενον ἐν τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων...» (β' 42-46).
 σὰς διέταξα».

Πράξεις β' 37-41

« Ἄφου δὲ ἤκουσαν ταῦτα, ἦλθεν εἰς κατάνυξιν ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ εἶπον πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, Τί πρέπει νὰ κάμωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί;

Καὶ ὁ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Μετανοήσατε, καὶ ἄς βαπτισθῆ ἕκαστος ὑμῶν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ θέλετε λάβει τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· διότι πρὸς ἐσᾶς εἶναι ἡ ἐπαγγελία καὶ πρὸς τὰ τέκνα σας, καὶ πρὸς πάντας τοὺς εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσῃ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. – Καὶ μὲ ἄλλους πολλοὺς λόγους διεμαρτύρητο καὶ προέτρεπε, λέγων, Σώθητε ἀπὸ τῆς διεστραμμένης ταύτης γενεᾶς.

Ἐκεῖνοι λοιπὸν μετὰ χαρᾶς δεχθέντες τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν· καὶ προσετέθησαν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἕως τρεῖς χιλιάδες ψυχαί».

Στὸ ἱστορικὸ αὐτὸ τῆς Πεντηκοστῆς, παρατηροῦμε ὅτι τὸ βάπτισμα ἦταν συγχρονισμένο μὲ τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως τῶν βαπτιζομένων. Οἱ 3000 ἐκεῖνοι προσήλυτοι ἐδέχθησαν «μετὰ χαρᾶς» τὸ εὐαγγελιστικὸ μήνυμα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου (χωρίο 41) κι ἀμέσως κατόπιν ἐβαπτίσθησαν γιὰ νὰ διακηρύξουν κατὰ τὸ βάπτισμά τους τὴν προσωπικὴ τους μετάνοια καὶ πίστη «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Σὰν ἀποτέλεσμα ἔλαβαν τὶς δύο ἐπαγγελίες τοῦ Θεοῦ: Τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν τους καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Ἡ Σωτηρία ἐκείνων τῶν προσηλύτων δὲν ἦταν λοιπὸν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τελετῆς τοῦ βαπτίσματός τους ἀλλὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ὑποταγῆς τους «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»¹. «Μὲ τὸ στόμα γίνεται ὁμολογία πρὸς σωτηρίαν» (Ρωμ. ι' 10).

Ὅπως σὲ συνέχεια σημειώνομε, σύμφωνα μὲ τὴν καθιερωμένη ἀρχὴ τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁμολογία πίστεως τοῦ βαπτιζομένου ἦταν σχεδὸν πάντοτε ἐνσωματωμένη στὴν τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος. Αὐτὸ σημαίνει καὶ ἡ φράση τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, «ἕκαστος ὑμῶν ἄς βαπτισθῆ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν...» (38).

Εἶναι περιττὸ νὰ ἐπιμείνωμε γιὰ νὰ δείξωμε ὅτι τὰ πρόσωπα ποὺ ἔλαβαν τὸ βάπτισμα, τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἦσαν ἀποκλειστικῶς ἐνήλικες. Ὅχι μόνον τὴν Πεντηκοστὴ ἀλλὰ καὶ σὲ ὀλόκληρη τὴν ἀποστολικὴ περίοδο μόνον ἐνήλικες βαπτίζονταν. Τὸ νηπιοβάπτισμα ἦταν θεσμὸς ἐντελῶς ἄγνωστος στὴν πρώτη Ἐκκλησία, κι αὐτὸ εἶναι εὐνόητο ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς ποὺ καθιερώθηκε τὸ βάπτισμα δὲν ἦταν γιὰ νὰ κάμῃ «μαθητάς» ἀνθρώπους ποὺ δὲν τὸ ζητοῦσαν οἱ ἴδιοι ἢ ποὺ δὲν ἤξευραν τί ἔκαναν.

¹ Στὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ, ἡ φράση «βαπτίζομαι στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὴ σημερινὴ ὁμολογία «πιστεῶ στὸν Ἰησοῦ Χριστό». (Βλ. καὶ ὑποσημ. σελ. 33).

Πράξεις η' 5,12

«Ὁ δὲ Φίλιππος καταβὰς εἰς τὴν πόλιν τῆς Σαμαρείας ἐκήρυττεν εἰς αὐτοὺς τὸν Χριστόν... Ὅτε ὁμως ἐπίστευσαν εἰς τὸν Φίλιππον, εὐαγγελιζόμενον περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες».

Στὴν παραπάνω ἀφήγηση, ὁ συγγραφεὺς τῶν Πράξεων μᾶς μεταδίδει τὴν συγκεκριμένη πληροφορία ὅτι οἱ Σαμαρεῖτες ποὺ ἐπίστευσαν στὸ κήρυγμα τοῦ Φιλίππου καὶ βαπτίζονταν ἦσαν «ἄνδρες καὶ γυναῖκες». Καμμία νύξη δὲν γίνεται γιὰ «νήπια» ἢ ἀκόμα γιὰ παιδιὰ. Φυσικὰ στὴ Σαμάρεια ὑπῆρχαν νήπια, ὑπῆρχαν καὶ μεγαλύτερα παιδιὰ ἀλλὰ δὲν ἔλαβαν μέρος στὸ βάπτισμα. Σὰν ἱστορικὸς ὁ Λουκᾶς ἐνδιαφέρεται νὰ ἀναφέρῃ μόνον ἐκεῖνο ποὺ ἔγινε. Ἐφ' ὅσον ὁ Λουκᾶς ἔγραψε «ἄνδρες καὶ γυναῖκες» μήπως παρέλειψε ὁ Θεὸς νὰ φωτίσῃ τὸν συγγραφέα τῶν Πράξεων νὰ προσθέσῃ καὶ τὴ λέξη «βρέφη» ἐφ' ὅσον μάλιστα ἡ προσθήκη τῆς μικρῆς αὐτῆς λέξεως θὰ προλάμβανε τόσα μεγάλα προβλήματα καὶ διαιρέσεις στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας;

Στὴ Σαμάρεια λοιπὸν βαπτίζονταν μόνον ἐκεῖνοι ποὺ πίστευαν στὸ κήρυγμα τοῦ Φιλίππου, κι αὐτοὶ ἦσαν «ἄνδρες καὶ γυναῖκες».

Πράξεις η' 36-38

«Καθὼς ἐξηκολούθουν τὴν ὁδὸν (ὁ Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος) ἤλθον εἰς τι ὕδωρ καὶ λέγει ὁ εὐνοῦχος, «Ἴδου ὕδωρ· τί μὲ ἐμποδίζει νὰ βαπτισθῶ;». Καὶ ὁ Φίλιππος εἶπεν, «Ἐὰν πιστεύῃς ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, δύνασαι». Ἐκεῖνος ἀπεκρίθη, «Πιστεύω ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ». Καὶ τότε ὁ Φίλιππος προσέταξε νὰ σταθῇ ἡ ἄμαξα καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος καὶ ἐβάπτισεν αὐτὸν» (Πράξ. η' 36-38).

Ἡ συμβουλή ποὺ ὁ Φίλιππος ἔδωσε στὸν εὐνοῦχο «ἐὰν πιστεύῃς ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, δύνασαι (νὰ βαπτισθῆς)», δείχνει ἀσφαλῶς ὅτι ἡ προσωπικὴ πίστη τοῦ βαπτιζομένου εἶναι ὄρος ἀπαραίτητος γιὰ τὸ ἔγκυρο βάπτισμά του.

Ἄν τὸ βάπτισμα δὲν συνοδεύεται ἀπὸ μία ἀβίαστη, ἀτομικὴ, διακήρυξη πίστεως, εἶναι ἀπλῶς «ἀποβολὴ τῆς ἀκαθαρσίας τῆς σαρκός», δηλαδὴ φυσικὸ λουτρὸ τοῦ σώματος καὶ ὄχι «μαρτυρία ἀγαθῆς συνειδήσεως εἰς Θεὸν» (Α' Πέτρου γ' 21).

Και σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν περίπτωση, τὸ νηπιοβάπτισμα δὲν ἔχει κανένα νόημα. Ἐπειδὴ ἡ παραπάνω φράση «Ἐὰν πιστεῦης ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, δύνασαι» ἐννοεῖ τὸ ἴδιο σὰν νὰ ἔλεγε «ἂν ἡ πίστη σου ἔχη τὸν ἐλάχιστο δισταγμὸ, ἀπαγορεύεται (νὰ βαπτισθῆς)».

Ἐνα νήπιο λοιπὸν ἀπαγορεύεται νὰ βαπτισθῆ ἔπειδὴ εἶναι ἀνίκανο ὄχι μόνον νὰ πιστέψῃ ἀλλὰ οὔτε νὰ μιλήσῃ ἢ ἀκόμα νὰ καταλάβῃ.

Πράξεις κβ' 12-16

«Ἄνανίας δέ τις, ἄνθρωπος εὐσεβῆς κατὰ τὸν νόμον, ἦλθε πρὸς ἐμὲ καὶ σταθεὶς ἐπάνω μου μοὶ εἶπε, Σαοὺλ, ἀδελφέ,... θέλεις εἶσθαι μάρτυς περὶ αὐτοῦ πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὅσα εἶδες καὶ ἤκουσας. Καὶ τώρα τί βραδύνεις; σηκωθεὶς βαπτίσθητι καὶ ἀπολούσθητι ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἐπικαλεσθεὶς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων ἀναφέρει τὴν ἄφεση ἢ τὸ «πλύσιμο» τῶν ἁμαρτιῶν, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ βάπτισμα, ἔπειδὴ ὁ προσήλυτος ὡμολογοῦσε τὴν πίστη του, γιὰ πρώτη φορά, κατὰ τὴν τελετὴ τοῦ βαπτίσματός του.¹

Καθὼς καὶ ἄλλοῦ ὑπενθυμίζομε, εἶχε τὴ συνήθεια ἡ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία νὰ συγχρονίζῃ, εἰ δυνατόν, τὴν ἀρχικὴ ὁμολογία τοῦ Χριστιανοῦ προσηλύτου μὲ τὸ βάπτισμά του, ὅποταν τὸ βάπτισμα στὸ φυσικὸ νερὸ ἦταν ἡ συμβολικὴ εἰκόνα τοῦ πνευματικοῦ καθαρισμοῦ ποὺ γινόταν συγχρόνως στὴν ψυχὴ τοῦ βαπτιζομένου ἐξ αἰτίας τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεώς του. Ἡ προτροπὴ λοιπὸν, «σηκωθεὶς βαπτίσθητι καὶ ἀπολούσθητι ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν σου» δὲν ἐννοεῖ ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος (τότε Σαοὺλ) ἔλαβε τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν του ἐξ αἰτίας τῆς τελετῆς τοῦ βαπτίσματός του.

Ἐκεῖνο ποὺ ἔφερε τὸν καθαρισμὸ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ Σαοὺλ ἦταν ἡ «ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου» καὶ ὄχι ἡ μυστηριακὴ δύναμη τοῦ νεροῦ: «ἐπικαλεσθεὶς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

¹ Ὁ Πέτρος στὴν Πεντηκοστὴ καὶ στὴν Καισάρεια, ὁ Φίλιππος στὴν ἔρημο, ὁ Ἄνανίας στὴ Δαμασκὸ, ὁ Παῦλος στοὺς Φιλίππους.

Σημείωση

Στά περιστατικά τῶν βαπτίσεων τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας διακρίνομε ἄρισμένες ἀρχές μὲ τίς ὁποῖες οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ ἦσαν μεταξύ τους σύμφωνοι. Ὁ Πέτρος, ὁ Φίλιππος, ὁ Ἀνανίας, ὁ Παῦλος καί ὁ Σίλας ὅλοι ἐνεργοῦσαν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο, μολονότι βρισκόνταν σὲ διαφορετικούς τόπους. Δηλαδή:

Μόλις ὁ ἀκροατὴς δεχόταν τὸ μήνυμα τοῦ εὐαγγελίου ἔπρεπε, δίχως καμμία ἀδικαιολόγητη καθυστέρηση, νὰ βαπτισθῆ ὥστε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν προσωπικὴ του ἀφοσίωση καὶ ὑπακοὴ στὸν Χριστό. «Μὲ τὸ στόμα γίνεται ὁμολογία πρὸς σωτηρίαν» (Ρωμ. ι' 10). Ἡ τελετὴ τῆς βαπτίσεως συμβάδιζε λοιπὸν μὲ τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῆς νέας ἐν Χριστῷ ζωῆς. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ὑπῆρχε τὸ ἐνδεχόμενον τότε, νὰ παραμείνουν προσήλυτοι ἀβάπτιστοι. Μποροῦμε μάλιστα νὰ ποῦμε ὅτι, ἂν κάποιος εἶχε δεχθῆ τὸ μήνυμα τοῦ εὐαγγελίου ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμοῦσε καὶ νὰ βαπτισθῆ, ἡ χριστιανικὴ ἀδελφότητα δὲν ἀναγνώριζε τὸν προσήλυτον αὐτὸν ὡς εἰλικρινῆ πιστὸν. Καθὼς λ.χ. καὶ στὴν ἐποχὴ μας δὲν ἀναγνωρίζεται ἓνας σὰν εἰλικρινῆς πιστός, ἂν ἀρνήται νὰ διακηρύξῃ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Σωτῆρας του καὶ ὁ Κύριός του.

Συνεπῶς, στὸ ἀποστολικὸ βάπτισμα ἡ τελετὴ ἦταν ἡ ὑποχρεωτικὴ συνοδὸς τῆς πίστεως, ἡ δὲ προσωπικὴ πίστις ἦταν ἡ ἐπάρκεια τῆς τελετῆς¹. Πάνω στὸ γεγονὸς αὐτὸ ὁ ἀπόστολος Πέτρος χαρακτηρίζει τὸ βάπτισμα ὡς «ἐπερώτημα» εἰς Θεόν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν συγχρονισμό βαπτίσματος καὶ προσωπικῆς ὁμολογίας, ἡ ἀποστολικὴ ἐκκλησία ἐφήρμοζε καὶ τὴν ἀρχὴ νὰ συνιστᾷ τὸ βάπτισμα σὰν μία πράξις ὄχι προαιρετικὴ, ἀλλὰ ὑποχρεωτικὴ. Οὐδέποτε λ.χ. οἱ ἀπόστολοι ἐρώτησαν τοὺς προσήλυτους στὴν πίστις ἂν θέλουν νὰ βαπτισθοῦν. Ἡ προτροπὴ τους εἶχε μᾶλλον τόνον ἐντολῆς, «Μετανοήσατε καὶ ἄς βαπτισθῆ ἕκαστος ὑμῶν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν...» (Πράξ. β' 38).

¹ Ἡ σημερινὴ ὁμολογία «πιστεύω ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Σωτῆρας καὶ ὁ Κύριός μου» στὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ εἶχε τὴν διατύπωσι «βάπτισέ με στὸ Ὄνομα» ἢ «βαπτίζομαι στὸ Ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Πιθανόν κάποιος νά ρωτήσει: «Γιατί άρα γε δέν ακολουθείται και στην εποχή μας, από τις εκκλησίες τής Καινής Διαθήκης, ή ίδια τακτική τών αποστόλων, ώστε νά συγχρονίζεται ή όμολογία πίστεως με τó βάπτισμα; Είναι οί σημερινές συνθήκες τόσο διαφορετικές ώστε νά επιβάλλουν κάποια άλλαγή στη διαδικασία τού βαπτίσματος πού εφήρμοζε ή πρώτη εκκλησία;

Ή άπάντηση είναι «Ναί». Οί συνθήκες είναι κάπως διαφορετικές κι αυτό όφείλεται στην τελεία άγνοια πού έχει ό σημερινός «κατ' όνομα χριστιανός» στο ζήτημα τού βαπτίσματος. Ήπειδή, όταν ό σημερινός κατ' όνομα χριστιανός δεχθή τó γνήσιο κήρυγμα τής έν Χριστώ Σωτηρίας, είναι τελείως άκατατόπιστος στο ζήτημα τού βαπτίσματος νομίζοντας ότι τó βάπτισμα πού έλαβε ως νήπιο, στην κρατική εκκλησία, είναι ικανοποιητικό.

Ήφ' όσον λοιπόν αυτός ό νέος προσήλυτος άγνοεί τó νόημα τού αποστολικού βαπτίσματος, πολύ πιθανόν νά βρεθή άπροετοιμαστος για νά τó δεχθή, όπóταν ή εφαρμογή τής αποστολικής συνηθείας θά δημιουργήση στη συνείδησή του σύγχυση και περιττά προβλήματα. Αυτή ή άνωμαλία άσφαλώς προλαμβάνεται και τακτοποιείται άν άμέσως ύστερα από τήν όμολογία πίστεως ό νέος προσήλυτος χωρίς καθυστέρηση κατηχηθή καταλλήλως, ώστε νά έννοήση ότι τó βάπτισμα πού είχε λάβει ως νήπιον δέν διδάσκεται στην Καινή Διαθήκη, έπειδή δέν είχε τó άπαραίτητο στοιχείο του πού είναι προσωπική πίστη τού βαπτιζομένου.

Στά πλαίσια λοιπόν τής Καινής Διαθήκης τó νηπιοβάπτισμα δέν μπορεί νά θεωρηθή έγκυρο· και τούτο έπειδή δέν είναι αποστολικό· και δέν είναι αποστολικό έπειδή δέν συνοδεύεται από τήν προσωπική πίστη τού βαπτιζομένου, πού στην αποστολική εκκλησία ήταν άπαραίτητο στοιχείο τού βαπτίσματος. «*Εάν πιστεύης έξ όλης τής καρδίας, δύνασαι (νά βαπτισθής)*» (Πράξ. η' 37).

Τὸ Βάπτισμα στὶς ἀποστολικὲς Ἐπιστολές.

1. Συνταύτιση μὲ τὸν θάνατο καὶ τὴν τοφὴ τοῦ Χριστοῦ

«Ἡ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; Συνετάφημεν λοιπὸν μετ' αὐτοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον» (Ρωμ. ζ' 3-4).

Ὁ ἀπόστολος ὑπενθυμίζει στοὺς Χριστιανούς τῆς Ρώμης ὅτι θὰ ἦταν ἀσυγχώρητη ἡ ἀγνοία τους (ἢ ἀγνοεῖτε;) ἂν κατὰ τὸ βάπτισμα ποὺ εἶχαν λάβει δὲν θεώρησαν τὸν ἑαυτό τους ταυτισμένον μὲ τὸν θάνατο καὶ τὴν ταφὴ τοῦ Χριστοῦ¹. Ἡ φράση «βαπτίζομαι εἰς Χριστόν» ἐννοεῖ ὅτι ἡ βύθιση στὰ νερὰ ἔχει στενὴ σχέση μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ μὲ τὴν ἀποκάλυψη ποὺ ἔκαμε ὁ Θεὸς διὰ μέσου αὐτοῦ τοῦ Προσώπου, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Χριστιανὸς ἀποφασίζει νὰ συνταυτισθῆ².

Κι ἐπειδὴ στὸ νεκροταφεῖο δὲν ἐνταφιάζονται οἱ ζωντανοὶ ἀλλὰ μόνον οἱ πεθαμένοι, τὸ βάπτισμα εἶναι ἡ ἀπόδειξη ὅτι ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας πράγματι ἀπέθανε, εἰδ' ἄλλως δὲν θὰ ἐνταφιάζόταν. Ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος πεθαίνει ἐξ αἰτίας τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως τοῦ βαπτιζομένου. Αὐτὸ συμβολίζει ἡ βύθισή του μέσα στὰ νερὰ.

Νὰ λοιπὸν, τὸ νόημα αὐτῆς τῆς παραστατικῆς εἰκόνας τοῦ ἀποστόλου στὴν προσωπικὴ πείρα τοῦ βαπτιζομένου:

«Εἶμαι ἕνας ἁμαρτωλὸς ὁ ὁποῖος ἀξίζω τὸν θάνατο, ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ἀλλὰ ὅταν ἀπέθανε ὁ Χριστὸς στὸν Σταυρό, ἀπέθανε κι ἐγὼ μαζί Του, διὰ τῆς πίστεως. Ἐκεῖ στὸν σταυρό, ὁ παλαιὸς μου ἄνθρωπος, τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, ἐθανατώθηκε κι ὕστερα ἐνταφιάσθηκε μαζί μὲ τὸν Χριστό. Γι' αὐτὸ βυθίζομαι

¹ Παράβ. Κολοσ. β' 12, 20.

² Ἀνάλογη σκέψη ἐκφράζει ὁ ἀπόστολος ὅταν λέγῃ γιὰ τοὺς Ἑβραίους ὅτι «εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν» (Α' Κορ. ι' 1-2). Οἱ Ἑβραῖοι προσκολλημένοι στὸ πρόσωπο τοῦ Μωϋσῆ, τοῦ τυπικοῦ σωτήρα τους, ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο διασχίζοντας τὰ νερὰ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, μὲ θαυμαστὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Καθὼς λοιπὸν τὸ πέρασμα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ νερὰ χάρισε διαπαντὸς τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, τὸν τόπο τῆς δουλείας καὶ τῆς εἰδωλολατρίας, ἔτσι καὶ τὸ «βάπτισμα εἰς Χριστόν» χωρίζει διαπαντὸς τὸν χριστιανὸ ἀπὸ τὴν παλαιὰ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς καταδίκης (Godet).

μέσα στον υγρό τάφο του βαπτίσματος. Με την βύθισή μου (ταφή) στά νερά διακηρύττω δημοσίᾳ τὸν θάνατο τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου τῆς ἁμαρτίας».

2. Συνταύτιση με τὴν ἀνάσταση καὶ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ

«Συνετάφημεν λοιπὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα καθὼς ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτως καὶ ἡμεῖς περιπατήσωμεν εἰς νέαν ζωὴν» (Ρωμ. 6' 4).

Στὸν φυσικὸν θάνατο, ὁ ἐνταφιασμένος παραμένει μέσα στὸν τάφο του μόνος, ἀφημένος στὶς δυνάμεις τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀποσυνθέσεως. Ἀλλὰ στὸν πνευματικὸ του θάνατο ὁ πιστὸς βυθίζεται στὸν υγρὸ τάφο τοῦ βαπτίσματος, ὄχι μόνος ἀλλὰ μαζὶ μετὰ τὸν Χριστό (συνετάφημεν), μαζὶ δηλαδὴ μετὰ ἕναν ὁποῖος δὲν παρέμεινε στὸν τάφο ἀλλὰ ἀναστήθηκε. «Ἐγὼ βάλλω τὴν ψυχὴν μου, διὰ νὰ λάβω αὐτὴν πάλιν» (Ἰωάν. 1' 17).

Ἔτσι, ὁ βαπτιζόμενος ἐξαφανίζεται πρὸς στιγμή, βυθιζόμενος μέσα στά νερά, καθὼς ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὴν κυκλοφορία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ὁ ἐνταφιασμένος στὸ νεκροταφεῖο, ἀλλὰ κατόπιν ἀναδύεται ἀπὸ τὰ νερά συμβολίζοντας τὴν συνανάστασή του, μετὰ τὸν Χριστό, ὥστε νὰ ζήσει πλέον τὴ νέα ζωὴ, ἐνισχυμένος μετὰ τὶς ἴδιες ἐκείνες δυνάμεις ποὺ ἀναστήσαν καὶ τὸν Χριστό¹.

Πόσον παραστατικὴ καὶ πλούσια σὲ νόημα εἶναι τούτῃ ἡ εἰκόνα τοῦ βαπτίσματος.

3. Περιβολὴ τοῦ Χριστοῦ

«Πάντες εἰσθε υἱοὶ Θεοῦ διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἐπειδὴ ὅσοι ἐβαπτίσθητε εἰς Χριστόν, Χριστὸν ἐνεδύθητε» (Γαλ. 3', 25-28).

Ὁμολογία πίστεως, υἰοθεσία, βάπτισμα, ὁμοιότητα μετὰ τὸν Χριστό· αὐτοὶ εἶναι οἱ τέσσερις κρίκοι ποὺ συνδέονται στά παραπάνω χωρία καὶ συνθέτουν μία εὐλογημένη ἀλήθεια.

Ἡ πίστις στὸν Χριστό, ποὺ ὁμολογεῖ ὁ Χριστιανὸς στήν

¹ Κολοσ. β' 13, γ' 1· Ἐφεσ. β' 5-7· Β' Τιμ. β' 11

τελετή του βαπτίσματός του, τὸν ἔχει τοποθετήσει στὴν τιμημένη θέση τῆς υἰοθεσίας· στέκεται δηλαδή ὁ βαπτιζόμενος στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ σὰν υἱός, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱός, (πάντες εἴσθε υἱοὶ Θεοῦ διὰ τῆς πίστεως). Ὁ πιστὸς βγαίνει μέσα ἀπὸ τὰ νερὰ ντυμένος τὸν Χριστό· (Χριστὸν ἐνεδύθητε). Τὸ ὑγρὸ ἐπίστρωμα πάνω στὸ σῶμα τοῦ βαπτισμένου εἶναι τὸ ἰδιαιτέρο ἔνδυμά του, πὺ συμβολίζει τὸ γεγονὸς ὅτι ἀντικατέστησε τὴν παλαιὰ κατάστασή του μὲ τὴν νέα, τῆς γλυκύτητος, τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς δόξας.

Ἄσχετα ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ φυσικὸς Υἱὸς ἐνῶ ὁ πιστὸς εἶναι θετὸς υἱός, ἐν τούτοις ἡ ἀνύψωση τοῦ μετανοημένου ἀμαρτωλοῦ στὴ θέση τοῦ υἱοῦ εἶναι μία προνομιούχος πραγματικότητα, ἰσάζια μὲ τὴν θέση τοῦ ἰδίου τοῦ φυσικοῦ Υἱοῦ, «θέλωμεν εἶσθαι ὅμοιοι μὲ αὐτὸν» (Α΄ Ἰωάν. γ΄, 2). Τὸ ὑγρὸ ἔνδυμα τοῦ βαπτίσματος, τὸ ὁποῖον σκεπάζει τὸ σῶμα τοῦ πιστοῦ ἐνῶ αὐτὸς ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ νερά, εἶναι ἓνα ἔνδυμα ὁμοιόμορφο σὲ ὅλους, πὺ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ καταργεῖ τὶς θρησκευτικὲς διακρίσεις: (δὲν εἶναι πλέον Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληνας)· καταργεῖ τὶς κοινωνικὲς τάξεις: (δὲν εἶναι δούλος οὐδὲ ἐλεύθερος)· καθὼς καὶ τὸ φύλο τοῦ πιστοῦ: (δὲν εἶναι ἄρσεν καὶ θῆλυ).

Ἐμπρὸς στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ ὅλοι οἱ πιστοὶ εἶναι ἓνα, ἐπειδὴ εἶναι ντυμένοι μὲ τὸ ἴδιο ἔνδυμα, τῆς κοινῆς ὁμολογίας πὺ ὅλοι ἔδωσαν κατὰ τὸ βάπτισμά τους: «ἐν βάπτισμα» (Ἐφεσ δ΄ 5)· «πάντες σεῖς εἴσθε εἰς ἓν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ΄ 28).

4. Λουτρὸ καθαρισμοῦ

«Ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῆς, διὰ νὰ ἀγιάσῃ αὐτήν, καθάρισας μὲ τὸ λουτρὸν τοῦ ὕδατος διὰ τοῦ λόγου» (Ἐφεσ. ε΄, 25-26).

Ὁ σκοπὸς λοιπὸν πὺ ὁ Χριστὸς ἐπρόσφερε τὴ ζωὴ Του στὸν Σταυρὸ ἦταν νὰ ἀγιάσῃ τὴν ἐκκλησίαν Του, ἀφοῦ τὴν καθάρισῃ μὲ τὸ λουτρὸ τοῦ ὕδατος «διὰ τοῦ λόγου»¹.

Δὲν εἶναι λοιπὸν τὸ λουτρὸ τοῦ ὕδατος τὸ μέσον πὺ καθαρίζει καὶ ἀγιάζει τὸν βαπτιζόμενον, ἀλλὰ εἶναι τὸ λουτρὸ τοῦ ὕδατος συνενωμένο μὲ τὸν «λόγο». Ποιὸς εἶναι αὐτὸς «ὁ

¹ Παράβαλε μὲ Πράξ. κβ΄ 16· Τίτον γ΄ 5· Ἐβρ. ι΄ 22

λόγος»; Ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος μᾶς ἐξηγεῖ ὅτι εἶναι «ὁ λόγος τῆς πίστεως τὸν ὁποῖον κηρύττομεν· ὅτι ἐὰν ὁμολογήσης διὰ τοῦ στόματός σου τὸν Κύριον Ἰησοῦν καὶ πιστεύσης ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ Θεὸς ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, θέλεις σωθῆ» (Ρωμ. ι' 8-9).

Ὁ ἀρχαῖος ἐκκλησιαστικὸς Πατέρας Εἰρηναῖος ὀνομάζει αὐτὸν τὸν «λόγον» «κανόνα τῆς ἀληθείας, ὃν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἴληφεν» (ὁ βαπτιζόμενος)¹.

Χωρὶς αὐτὸν τὸν λόγον τῆς πίστεως, γίνεται εὐνόητο ὅτι τὸ βάπτισμα δὲν εἶναι παρὰ «ἀποβολὴ τῆς ἀκαθαρσίας τῆς σαρκός» (Α' Πέτρου γ', 21). «Ὁ καρδιογνώστης Θεός»... εἶναι ὁ «καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν διὰ τῆς πίστεως» (Πράξ. ιε' 8-9).

Ἕνα πρᾶγμα ποῦ ὁ Θεὸς δὲν μᾶς διδάσκει στὸν Λόγο Του εἶναι νὰ θέτωμε τὴν ἐμπιστοσύνη μας στὰ σύμβολα τῶν τελετῶν, πιστεύοντας ὅτι οἱ ἐξωτερικὲς τελετουργικὲς πράξεις εἶναι ἱκανὲς νὰ φέρουν ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ ἀποτελέσματα: «ὁ ἄνθρωπος βλέπει τὸ φαινόμενον, ὁ δὲ Κύριος βλέπει τὴν καρδίαν» (Α' Σαμ. ις' 7).

5. Πνευματικὴ περιτομὴ τοῦ πιστοῦ

«Εἰς τὸν ὁποῖον (Χριστόν) καὶ περιετμήθητε μὲ περιτομὴν ἀχειροποιήτων, ἀπεκδυθέντες τὸ σῶμα τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, διὰ τῆς περιτομῆς τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ βαπτίσματι διὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνανέστητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν» (Κολ. β' 11-12).

Ὁ ἀπόστολος παρεμβάλλει στὸ θέμα τοῦ βάπτισμα ὡς ἓνα ὄπλο τῆς πολεμικῆς του ἐναντίον κάποιας φιλοσοφίας ποῦ κυκλοφοροῦσε στοὺς κύκλους τῆς ἐκκλησίας καὶ ποῦ διαμορφώθηκε «κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐχὶ κατὰ Χριστόν» (β' 8).

Ἐπενθυμίζει λοιπὸν ὁ ἀπόστολος στοὺς ἀναγνώστες του ὅτι πρέπει νὰ μὴ προσέχουν τίς ἀνθρώπινες φιλοσοφίες, ἐπειδὴ στὸν Χριστὸ βρῆκαν καὶ ἀπολαμβάνουν τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς. Στὸν δοξασμένον Χριστὸ κατοικεῖ ὁλόκληρο τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, καὶ συνεπῶς οἱ Ἰουδαϊκὲς διατάξεις καὶ τὰ ἄλλα

¹ Καθ' Αἰρέσεων 1, 10, 1

άνθρώπινα πράγματα δὲν ἔχουν νὰ προσθέσουν ἀπολύτως τίποτε στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ.

Ἄκόμα λιγώτερο τοὺς χρειάζεται ἡ περιτομὴ ἐφ' ὅσον ἐν τῷ Χριστῷ εἶχαν λάβει τὴν πείρα μιᾶς ἄλλης, πλέον ριζικῆς περιτομῆς, δηλαδή τῆς περιτομῆς τοῦ Χριστοῦ στὸν Σταυρό (ἐδ. 11-12).

Αὐτὴ ἡ περιτομὴ, ἡ «ἐν Χριστῷ» δὲν σχετίζεται μὲ τὴν ἀποκοπὴ ἑνὸς μικροῦ μέρους τοῦ σώματος, καθὼς ἡ μωσαϊκὴ περιτομὴ, ἀλλὰ σχετίζεται μὲ ὁλόκληρο τὸ σῶμα, ἐξηγεῖ ὁ ἀπόστολος. «Ὅπως λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἀπέβαλε μὲ τὸν θάνατό Του τὴν ξεπεσμένη ἀνθρώπινη φύση ποὺ εἶχε ἀναλάβει πρὸς χάρι μας καὶ ὕστερα ἐνταφιάσθηκε καὶ ἀναστήθηκε, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο καὶ ὁ Χριστιανὸς «ἀπεκδύθη», δηλαδή ἀπέβαλε διὰ τῆς πίστεως τὸ σῶμα τῆς σάρκας, ἐνταφιάσθηκε κι αὐτὸς μαζί μὲ τὸν Χριστό, κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ κατόπιν ἀναστήθηκε μαζί Του.

Στὰ λόγια αὐτὰ ἡ ἔμφαση εἶναι καὶ στὴ συγκεκριμένη πράξη τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ στὴ συμμετοχὴ τοῦ πιστοῦ εἰς αὐτὴ τὴν πράξη: «εἰς τὸν ὅποιον» (ἐδ. 11). Στὴν περίπτωσή μας, λοιπὸν ἡ φράση «περιτομὴ τοῦ Χριστοῦ» δηλώνει τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου Του.

Τώρα πλέον, συμπεραίνει ὁ ἀπόστολος, ἡ πραγματικὴ περιτομὴ τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι ἡ συμμετοχὴ του στὸν θάνατο καὶ στὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ κι αὐτὴ εἶναι μία πράξη ποὺ γίνεται συμβολικὰ διὰ μέσου τοῦ Βαπτίσματος (ἐδάφ. 12).

5. Ἐπερώτημα

Α' Πέτρου γ' 21

«Τὸ βάπτισμα σώζει καὶ ἡμᾶς τὴν σήμερον (οὐχὶ ἀποβολὴ τῆς ἀκαθαρσίας τῆς σαρκός, ἀλλὰ μαρτυρία τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως εἰς Θεόν), διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α' Πέτρου γ' 21).

Τὸ πρῶτο μέρος τοῦ παραπάνω χωρίου ἀκούεται σὰν ἡ Σωτηρία τοῦ βαπτιζομένου νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ βαπτίσματος του στὰ νερά. Μολαταῦτα, στὴν ἀμέσως παρακάτω διευκρίνισή του, ὁ ἀπόστολος διασαφηνίζει ἐξηγώντας ὅτι δὲν ὀμιλεῖ γιὰ τὴν ἐνέργεια τοῦ νεροῦ ἀλλὰ γιὰ τὴ βεβαία ὑπόσχεση ποὺ ὁ

βαπτίζόμενος δίνει να συμμορφωθῆ με τὴν ὁμολογία τῆς πίστεώς του. Ἡ λέξις «ἐπερώτημα» ἔχει τὴν ἔννοια μίας συμφωνίας ποῦ περιέχει ἓνα ἐρώτημα καὶ μία συγκατάθεση (ὁμολογία) δύο μερῶν ποῦ κάνουν ἓνα συμφωνητικό. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἡ ὁμολογία τοῦ βαπτιζομένου πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν «ἀγαθὴ συνείδησή» του ὅτι θὰ τηρήσῃ τὴν ὁμολογία του. Ἐὰν ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τὸ βάπτισμα αὐτὸ τὸ πνευματικὸ του περιεχόμενο τότε ἡ ὅλη τελετὴ πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ σὰν ἓνα ἀπλὸ καὶ φυσικὸ λουτρὸ καθαρισμοῦ τοῦ σώματος ἀπὸ τὴ φυσικὴ του ἀκαθαρσία, ἐξηγεῖ ὁ ἀπόστολος.

Ἡ φράση «διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἐξηγεῖ ὅτι, γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ὑποσχέσεώς του νὰ ζήσῃ τὴ νέα ζωὴ, ὁ βαπτίζόμενος δέν στηρίζεται στὶς δικές του τίς ἀνθρώπινες δυνάμεις ἀλλὰ στὶς δυνάμεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δηλαδὴ στηρίζεται στὴν ἴδια δύναμη ποῦ ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ (Ρωμ. η´ 11).

Τὰ 4 ἀστήρικτα ἐπιχειρήματα ὕπὲρ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ

Ἡ ἄποψη ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς βαπτίσεως τῶν νηπίων ἔχει τὶς ρίζες του στὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης, στηρίζεται στὰ ἑξῆς τέσσερα ἐπιχειρήματα:

1. Ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐβάπτισαν ὀλοκλήρους «οἴκους»
2. Ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς εὐλόγησε τὰ μικρὰ παιδάκια
3. Ὅτι τὸ βάπτισμα τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν περιτομὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης
4. Ὅτι ὁ ἀπόστολος θεωρεῖ τὰ παιδιά τῶν χριστιανῶν σὰν «ἅγια».

Θὰ ἐξετάσουμε ἰδιαίτερα τὴν καθεμία ἀπὸ τὶς περιπτώσεις αὐτές, γιὰ νὰ δείξουμε ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα αὐτὰ δὲν στέκονται:

1. Οἱ «οἴκοι» τῶν βαπτισθέντων

Ἡ Καινὴ Διαθήκη μᾶς ἐξιστορεῖ ὅτι οἱ ἀπόστολοι βάπτισαν τὸν «οἶκον» τοῦ Κορνήλιου¹, τῆς Λυδίας², τοῦ δεσμοφύλακα³, τοῦ Στεφανᾶ⁴ καὶ τοῦ Κρίσπου⁵: δὲν μᾶς πληροφορεῖ ὅμως ἂν τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶχαν οἰκογένειες, καθὼς τὶς γνωρίζομε σήμερα, οὔτε ἂν εἶχαν νήπια.

Δὲν μπορούμε λοιπὸν νὰ θεωρήσωμε σὰν δεδομένο ὅτι οἱ «οἴκοι» ἐκεῖνοι ἦσαν πλήρεις οἰκογένειες καὶ ὅτι μάλιστα εἶχαν καὶ νήπια, τὰ ὁποῖα οἱ ἀπόστολοι βάπτισαν.

Ἄς ἰδοῦμε τὴν καθεμία περίπτωση χωριστά.

1. Ὁ «οἶκος» τοῦ Κορνήλιου

«Ὅστις (Πέτρος) θέλει λαλήσει πρὸς σὲ λόγους, δι' ὧν θέλεις σωθῆ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκος σου... ὁ δὲ Κορνήλιος περιέμενεν αὐτούς,

¹ Πράξ. ι' 44-48· ² ἱς' 14-15· ³ 29-31· ⁴ Α' Κορινθ. α' 16· ⁵ Πρ. ιη' 8

συγκαλέσας τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκείους φίλους... Ἐνῶ ἔτι ἐλάλει ὁ Πέτρος τοὺς λόγους τούτους, ἐπῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον... διότι ἤκουον αὐτοὺς λαλοῦντας γλωσσᾶς. Τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος. Μήπως δύναται τις νὰ ἐμποδίσῃ τὸ ὕδωρ ὥστε νὰ βαπτισθῶσιν οὗτοι, οἵτινες ἔλαβον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καθὼς καὶ ἡμεῖς; καὶ προσέταξεν αὐτοὺς νὰ βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου» (Πράξ. ια' 14· ι' 27, 44-48).

Ὁ ἱστορικὸς Λουκάς, στὴν ἀφήγησή του ὄχι μόνον δὲν ἀναφέρει τίποτε γιὰ βρέφη ἀλλ' οὔτε μᾶς δίνει τὴν παραμικρὴ νύξη ὅτι ὁ Κορνήλιος εἶχε σύζυγο καὶ δική του οἰκογένεια. Προσδιορίζει τὸν «οἶκον» τοῦ Κορνήλιου ὡς: «συγγενεῖς καὶ οἰκείους φίλους» (ἐδάφ. 24).

Τὰ πρόσωπα λοιπὸν ποὺ βαπτίσθηκαν στὸ σπίτι τοῦ Κορνήλιου ἦσαν μόνο ἐνήλικες ἐπειδὴ: α) Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔπεσε σὲ ὄλους ποὺ ἄκουαν τὸν λόγον (44), (πρᾶγμα ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ στὰ νήπια ἐπειδὴ αὐτὰ δὲν ἄκουαν (ὕπακουαν) στὸν λόγο·) β) Ὅλοι ὅσοι ἐβαπτίσθηκαν μιλοῦσαν γλωσσοί κι ἐδόξαζαν τὸν Θεὸν (46), (μία πεῖρα ἀδιανόητη γιὰ τὰ νήπια·) γ) ὁ ἀπόστολος τοὺς διέταξε νὰ βαπτισθοῦν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου (48). (Τὰ νήπια οὔτε πιστεύουν οὔτε εἶναι ἱκανὰ νὰ δεχθοῦν διαταγὲς γιὰ νὰ βαπτισθοῦν).

2. Ὁ «οἶκος» τῆς Λυδίας

«Καὶ γυνὴ τις Λυδία τὸ ὄνομα, πωλήτρια πορφύρας, ἐκ πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεόν, ἤκουε· τῆς ὁποίας ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν διὰ νὰ προσέχη εἰς τὰ λαλούμενα ὑπὸ τοῦ Παύλου. Ἀφοῦ δὲ ἐβαπτίσθη αὐτὴ καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα: Ἐὰν μὲ ἐκρίνατε ὅτι εἶμαι πιστὴ εἰς τὸν Κύριον, εἰσέλθετε εἰς τὸν οἶκον μου, καὶ μέivate· καὶ μᾶς ἐβίασεν» (Πράξ. ις' 14-15).

Οἱ πληροφορίες αὐτὲς μᾶς βοηθοῦν νὰ συμπεράνωμε ὅτι ἡ Λυδία πρέπει νὰ ἦταν ἓνα πρόσωπο ἐλεύθερο ἀπὸ οἰκογενειακὲς ὑποχρεώσεις. Εἶχε δικό της ἐμπορικὸ ἐπάγγελμα καὶ μὲ ἐντελῶς δική της πρωτοβουλία, προσκάλεσε τὸν ἀπόστολο καὶ τοὺς συνοδούς του στὸ σπίτι της γιὰ φιλοξενία.

Ἄν λάβωμε ὑπ' ὄψιν τὶς οἰκογενειακὲς παραδόσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τὴ θέση ποὺ εἶχε ὁ ἄνδρας στὴν οἰκογένεια, θὰ

δυσκολευτούμε να πιστέψουμε ότι στο σπίτι υπήρχε σύζυγος. 'Αλλ' ἄς υποθέσουμε ότι υπήρχε σύζυγος· πρέπει να πιστέψουμε και μία ακόμα έκδοχή ότι δηλαδή είχαν στην οικογένειά τους και κάποιον νήπιο, τὸ ὁποῖον βαπτίσθηκε μαζί με τὴ μητέρα του. Αὐτὲς ὁμως οἱ ὑποθέσεις εἶναι τελείως ἀδύνατες γιὰ νὰ στηρίξουν μιὰ τέτοια ἔρμηνεία. Εἶναι ἐπικίνδυνο νὰ προσθέτουμε στὰ ἱερά κείμενα ἱστορικά γεγονότα πού ὁ συγγραφέας παραλείπει ὀλωσδιόλου.

Ἄλλωστε ἡ πληροφορία ὅτι ὅταν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας βγῆκαν ἀπὸ τὴ φυλακὴ, «ὑπῆγον εἰς τὸν οἶκον τῆς Λυδίας, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφούς, παρηγόρησαν αὐτοὺς καὶ ἀνεχώρησαν» (40), εἶναι μαρτυρία πού μᾶς βεβαιώνει ὅτι τὰ πρόσωπα τοῦ οἴκου τῆς Λυδίας ἦταν ὅλοι ἐνήλικες, ἐπειδὴ ἦσαν ὅλοι ἀδελφοί. Στὴν ἀφήγηση λοιπὸν τοῦ περιστατικοῦ αὐτοῦ, ὁ «οἶκος» δηλώνει τοὺς δούλους τῆς Λυδίας, τοὺς ὑπηρέτες της καὶ τοὺς συγγενεῖς της.

3. Ὁ «οἶκος» τοῦ δεσμοφύλοκο

«Ἐξυπνήσας δὲ ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεωγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἔσυρε μάχαιραν, καὶ ἔμελλε νὰ θανατώσῃ ἑαυτὸν, νομίζων ὅτι ἔφυγον οἱ δέσμιοι. Πλὴν ὁ Παῦλος ἔκραξε μετὰ φωνῆς μεγάλης, λέγων, Μὴ πράξῃς μηδὲν κακὸν εἰς σεαυτὸν· διότι πάντες εἴμεθα ἐδῶ. Ζητήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος ἔπεσεν ἔμπροσθεν τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα· καὶ ἐκβαλὼν αὐτοὺς ἔξω, εἶπε, Κύριοι, τί πρέπει νὰ κάμω διὰ νὰ σωθῶ; Οἱ δὲ εἶπον, Πίστευσον εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ θέλεις σωθῆ, σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. Καὶ ἐλάλησαν πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτός, ἔλουσε τὰς πληγὰς αὐτῶν· καὶ ἐβαπτίσθη εὐθὺς αὐτὸς καὶ πάντες οἱ αὐτοῦ· καὶ ἀναβιβάσας αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ εὐφράνθη πανοικί, πιστεύσας εἰς τὸν Θεόν» (Πράξ. ις' 27-34).

Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας λοιπὸν κήρυξαν στὸν δεσμοφύλακα καὶ στοὺς δικούς του τὸν λόγο τοῦ Κυρίου. Ὁ δεσμοφύλακας πίστεψε (34), χάρηκε καὶ βαπτίσθηκε μαζί με ὅλους τοὺς δικούς του. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ ἐνδιαφερόμενοι συγγενεῖς ἄκουσαν τὸ

κήρυγμα και χάρηκαν, γεγονός που αποκλείει τη συμμετοχή των νηπίων επειδή τα νήπια είναι ανίκανα να αισθανθούν αυτό του είδους τη χαρά.

Ἄλλωστε δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε ότι ὁ δεσμοφύλακας ξύπνησε στὰ μεσάνυκτα τὸ νηπιό του γιὰ ν' ἀκούση τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν ἀφήγηση «ἐλάλησαν πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ».

4. Ὁ «οἶκος» τοῦ Στεφανᾶ

«Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν οἶκον τοῦ Στεφανᾶ... ἐξεύρετε τὴν οἰκίαν τοῦ Στεφανᾶ, ὅτι εἶναι ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας, καὶ ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν διακονίαν τῶν ἁγίων» (Α΄ Κορ. α΄ 16 καὶ ις΄ 15).

Ἡ πληροφορία μας ἐδῶ εἶναι καθαρὴ καὶ συγκεκριμένη. Τὰ μέλη τῆς οἰκίας τοῦ Στεφανᾶ ἀφιέρωσαν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς στὴν ὑπηρεσία τῶν ἁγίων. Συνεπῶς τὰ νήπια ἀποκλείονται στὴν περίπτωση αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς οἰκίας τοῦ Στεφανᾶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι φυσικὰ δυνατόν οἱ ἅγιοι νὰ ὑπηρετοῦνται ἀπὸ νήπια, ἀλλ' οὔτε τὰ νήπια μποροῦν νὰ ἀφιερῶσουν τὴ ζωὴ τους στὸ πνευματικὸ ἔργο, καθὼς ἔκαμαν τὰ μέλη τῆς οἰκίας τοῦ Στεφανᾶ.

5. Ὁ «οἶκος» τοῦ Κρίσπου

«Καὶ μεταβὰς (ὁ Παῦλος) ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τινὸς ὀνομαζομένου Ἰούστου, ὅστις ἐσέβετο τὸν Θεόν, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκία συνείχετο μὲ τὴν συναγωγὴν. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Κύριον μεθ' ὅλου τοῦ οἴκου αὐτοῦ· καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο (Πράξ. ιη΄ 7-8).

Ἡ πληροφορία τοῦ Λουκᾶ, ὅτι ὁ Κρίσπος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Κύριον μὲ ὀλόκληρον τὸν «οἶκον» του, ἀσφαλῶς ἀποκλείει τὸ βάπτισμα βρεφῶν, δεδομένου ὅτι τὰ βρέφη ἀδυνατοῦν νὰ πιστεύσουν. Καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ ἐπίσης βλέπομε καθαρὰ ὅτι ὁ ὄρος «οἶκος» περιλαμβάνει μόνο ἐνήλικες, ὄχι βρέφη.

Τὸ καθένα μέλος τοῦ οἴκου τοῦ Κρίσπου ἐδέχθηκε προσωπικῶς διὰ τῆς πίστεως τὶς σωτήριες ἀλήθειες πού ἄκουσε ἀπὸ τὸν ἀπόστολο Παῦλο. Αὐτὸ τὸ ἴδιο ἐγίνε καὶ μὲ τοὺς ἄλλους Κορινθίους, οἱ ὁποῖοι «ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο».

Σημείωση

Δέν ἔχει λοιπὸν ἰσχυρὲς βάσεις ἢ ἀντίληψη, ὅτι οἱ ἀπόστολοι ἐβάπτισαν τὰ νήπια ἐπειδὴ ἐβάπτισαν ὀλοκλήρους «οἴκους». Ἐξετάσαμε ξεχωριστὰ τὴν καθεμία περίπτωση βαπτίσματος «οἴκου», ποῦ βρίσκομε στὸ βιβλίο τῶν Πράξεων καὶ ὄχι μόνον δὲν βρήκαμε συμμετοχὴ βρεφῶν στὶς βαπτίσεις, ἀλλ' οὔτε οἱ λέξεις «βρέφη» ἢ «νήπια» ὑπάρχουν στὰ κείμενα. Ἐξ ἄλλου ἐνῶ ὁ Θεὸς ὠδήγησε τὸν Λουκᾶ νὰ ὀνομάσῃ στὶς «Πράξεις» του συγκεκριμένες κατηγορίες προσώπων, καθὼς λ.χ. «συγγενεῖς», «οἰκείους», «φίλους», «ἄνδρες καὶ γυναῖκες», πῶς παρέλειψε νὰ ὀνομάσῃ μιὰ ἀκόμα κατηγορία «τὰ νήπια» ὁπότεν θὰ προλαμβάνονταν τόσα προβλήματα στὴ ζωὴ τῆς ἐκκλησίας; Μία μονάχα λέξη καὶ ὄλο τὸ ζήτημα θὰ εἶχε τακτοποιηθῆ ὀριστικὰ στὴν ἐκκλησία. Αὐτὴ ὅμως ἡ λέξη δὲν γράφηκε ἐπειδὴ ὁ Λουκᾶς, σὰν ἱστορικός, ἔγραψε μόνον αὐτὰ ποῦ ἔγιναν.

2. Ἡ εὐλογία τῶν νηπίων

Τὸ δεῦτερο ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ βαπτίσματος τῶν νηπίων εἶναι ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ θεσμὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐπειδὴ ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐδέχθηκε τὰ νήπια, τὰ εὐλόγησε καὶ τὰ ἀνακήρυξε ὑπηκόους τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

Ἴδου ἡ σχετικὴ εὐαγγελικὴ περικοπὴ:

«Ἐφερον δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ βρέφη, διὰ νὰ ἐγγίξῃ αὐτὰ ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταί, ἐπέπληξαν αὐτούς. Ὁ Ἰησοῦς ὅμως προσκαλέσας αὐτά, εἶπεν, Ἐφήσατε τὰ παιδιά νὰ ἔρχονται πρὸς ἐμέ, καὶ μὴ ἐμποδίζετε αὐτά· διότι τῶν τοιούτων εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἀληθῶς σᾶς λέγω, Ὅστις δὲν δεχθῆ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, δὲν θέλει εἰσελθεῖ εἰς αὐτήν» (Λουκ. ιη' 15-17).

Ἀλλὰ τὰ ρήματα «ἐγγίζω»¹, «προσκαλῶ»², «ἐναγκαλιζομαι»³ καὶ «εὐλογῶ»³ τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται στὸ περιστατικὸ μας, οὐδέποτε ἔχουν στὴν Ἁγία Γραφή ἢ στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα τὴν ἔννοια τοῦ «βαπτίζω».

Ὁ Ἰησοῦς ὑποδέχεται τὰ παιδάκια, μαλώνει ἐκείνους ποῦ

¹ Λουκ. ιη' 15· ² ιη' 16· ³ Μάρκ. ι' 16.

ἤθελαν νὰ τὰ ἐμποδίσουν νὰ Τὸν πλησιάσουν καὶ δίνει σ' αὐτὰ τὴν εὐλογία Του. Στὴν περίπτωση αὐτὴ τὸ βάπτισμα εἶναι ἓνα θέμα τελείως ξένο.

Τὸ κλειδί ποῦ ἀνοίγει τὴν ἐρμηνεῖα τῆς περικοπῆς εἶναι τὸ χωρίο 15: « Ἀληθῶς σᾶς λέγω, Ὅστις δὲν δεχθῆ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, δὲν θέλει εἰσελθεῖ εἰς αὐτήν». Πρόκειται λοιπὸν ἐδῶ γιὰ τὶς φυσικὲς διαθέσεις ποῦ ἔχει ὁ παιδικὸς χαρακτήρας, συγκεκριμένα, τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη. Ἐξηγεῖ, λοιπὸν, ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὅτι γίνεται δεκτὸς στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ μόνον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος καλλιεργεῖ μέσα του αὐτὲς τὶς ἀγνὲς διαθέσεις ποῦ εἶναι καὶ χαρακτηριστικὲς τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

Ἡ φράση «τῶν τοιούτων» (σὲ τέτοιους) δὲν ἀναφέρεται φυσικὰ στὰ παιδιά· δηλαδὴ ἡ ἀντωνυμία ὑπάρχει ἐδῶ ὄχι γιὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν κατηγορία τῶν νηπίων ἀλλὰ τῶν ὑποψηφίων τῆς Βασιλείας, ποῦ κατέχουν τὶς ἀρετὲς τῶν νηπίων. Αὐτοὶ (οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι) θὰ κερδίσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ θὰ ἔλθουν στὸν Ἰησοῦ μὲ ταπείνωση (ἐδ. 14) κι ἐπίσης θὰ δεχθοῦν τὸ κήρυγμα τῆς βασιλείας μὲ ἐμπιστοσύνη (ἐδ. 15).

Ἦταν ἡ εὐκαιρία ἐκείνη μοναδικὴ γιὰ τὸν Κύριον Ἰησοῦ, ἔχοντας στὴν ἀγκαλιά του καὶ γύρω του τὰ νήπια ἐκεῖνα νὰ ἐγκαινιάσῃ τὸ νηπιοβάπτισμα, ἀλλὰ ὁ Κύριος δὲν τὸ ἔκαμε. Ἄγγιξε τὰ παιδάκια, τὰ ἀγκάλιασε, τὰ εὐλόγησε, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐβάπτισε. Δὲν πρέπει νὰ ὑποχρεώωμε τὰ κείμενα νὰ λένε αὐτὸ ποῦ συμφωνεῖ μὲ τὶς ἀπόψεις μας.

3. Ἡ περιτομὴ

Ἐδῶ ἔχομε τὸ τρίτο ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ. Ὅτι δηλαδὴ τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων ἐπιβάλλεται ἐπειδὴ ἀντικαθιστᾷ τὴν περιτομὴ. Ὑποστηρίζεται λοιπὸν ὅτι καθὼς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἔκαναν στὰ νεογέννητα ἐβραϊόπουλα τὴν περιτομὴ, γιὰ νὰ μετέχουν στὴν κληρονομία τῆς Διαθήκης τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ τὰ νεογέννητα τῆς Καινῆς Διαθήκης πρέπει νὰ λάβουν τὸ βάπτισμα γιὰ νὰ μετέχουν στὶς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ δὲν ἐκφράζει τὴν ἀλήθεια. Ἐπειδὴ στὴν

‘Αγία Γραφή βάπτισμα και περιτομή είναι δύο έντελώς διαφορετικά πράγματα’ είναι τόσον διαφορετικά ὅσον και ἡ Παλαιὰ Οἰκονομία ὅταν συγκριθῆ με τῆ Νέα. Καί ἰδοὺ τὰ ἀνόμοια γνωρίσματά τους:

Ἡ ἐβραϊκὴ περιτομὴ γινόταν ἀποκλειστικὰ στοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, δηλ. στοὺς Ἰσραηλίτες, ἐνῶ τὸ βάπτισμα τὸ λαμβάνουν καὶ οἱ ἔθνικοί.

Ἡ περιτομὴ στοὺς Ἰσραηλίτες ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἀκριβῶς τὴν ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ παιδιοῦ, ἐνῶ τὸ βάπτισμα ἔχει τὴν ἀξία του σὲ ὁποιαδήποτε ἡλικία, ἀφοῦ, φυσικά, προηγηθῆ ἡ πίστις. Ἡ περιτομὴ γινόταν μόνον στὰ ἀρσενικά, ἐνῶ τὸ βάπτισμα τὸ λαμβάνουν καὶ τὰ δύο φύλα: «ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες» (Ἠράξ. η´ 12).

Ἡ περιτομὴ ἦταν περιορισμένη σὲ ἓνα μικρὸ μέλος τοῦ σώματος, ἐνῶ τὸ βάπτισμα σχετίζεται με ὁλόκληρο τὸ σῶμα τοῦ βαπτιζομένου. Ἡ περιτομὴ ἦταν τὸ σημεῖο πού ἔδειχνε ὅτι τὸ νεογέννητο ἀνῆκε στὴ φυλὴ τοῦ Ἰσραήλ, διὰ μέσου τῆς φυσικῆς γεννήσεως, ἐνῶ τὸ βάπτισμα εἶναι τὸ σημεῖο τῆς πνευματικῆς γεννήσεως τοῦ Ἰσραηλίτη ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔθνικοῦ. Τέλος, ἡ περιτομὴ ἦταν πράξη πού εἶχε τὸ νόημα μίας μελλοντικῆς πραγματοποίησεως τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ στὸν Ἰσραήλ, ἐνῶ τὸ βάπτισμα εἶναι πράξη πού σφραγίζει μίᾳ ὑπόσχεση πού ἔχει στὸ παρελθὸν ἐκπληρωθῆ, «εἰς πάντα τὸν πιστεύοντα, Ἰουδαῖον τε πρῶτον καὶ Ἑλληνα» (Ῥωμ. α´, 16).

Ἄλλωστε τὸ ὅτι ὁ Ἰουδαῖος, ἂν καὶ εἶχε περιτμηθῆ ἔπρεπε νὰ βαπτισθῆ, εἶναι γεγονός πού μαρτυρεῖ ὅτι ἡ μία τελετὴ δὲν ἀντικαθιστᾶ τὴν ἄλλη. Οἱ δύο τελετὲς ἦσαν ἐντελῶς διαφορετικὲς τόσον στὴ σημασία τους, ὅσον καὶ στὸ περιεχόμενό τους. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς βαπτίσθηκε μολονότι εἶχε τὴν περιτομὴ. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐπίσης (Ἠράξ. κβ´ 16). Οἱ 3000 Ἰουδαῖοι, τὴν ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς ἂν καὶ εἶχαν τὴν περιτομὴ ἔπρεπε, κατὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καὶ νὰ βαπτισθοῦν «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ἠράξ. β´ 38). Δὲν βρίσκομε στὴν Ἀγία Γραφή καμμία διδαχὴ ἢ καὶ νύξη, ἄμεση ἢ ἔμμεση, πού νὰ ὑποστηρίζῃ ὅτι ἡ περιτομὴ ἀντιστοιχεῖ με τὸ βάπτισμα ἢ ὅτι τὸ βάπτισμα ἀντικαθιστᾶ τὴν περιτομὴ.

4. Ὁ ἁγιασμός τῶν παιδιῶν

«Ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἠγιάσθη διὰ τῆς γυναικός· καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἠγιάσθη διὰ τοῦ ἀνδρός· ἐπειδὴ ἄλλως τὰ τέκνα σας ἠθελον εἶσθαι ἀκάθαρτα· ἀλλὰ τώρα εἶναι ἅγια» (Α΄ Κορινθ. ζ΄ 14).

Ἡ περίπτωση αὐτὴ ἀφορᾷ τὰ παιδιά πού γεννιῶνται ἀπὸ γονεῖς ὅταν μόνον ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι Χριστιανός. Ἀφοῦ πρῶτα ὁ ἀπόστολος δίνει ἐντολὴ νὰ μὴ χωρίζεται ὁ Χριστιανός σύζυγος, ἐφ' ὅσον ἡ ἄπιστη σύζυγός του συμφωνεῖ νὰ ζῆ μαζί του· οὔτε νὰ χωρίζεται ἡ Χριστιανὴ σύζυγος, ἐφ' ὅσον ὁ ἄπιστος σύζυγος συμφωνεῖ νὰ ζῆ μαζί της, ἐπειδὴ στὴ σχέση τοῦ γάμου τὸ ἄπιστο μέλος ἔχει «ἠγιασθῆ» ἀπὸ τὸ πιστὸ μέλος, προχωρεῖ τώρα γιὰ νὰ προσθέσῃ ὅτι καὶ τὰ παιδιά τὰ ὁποῖα γεννιῶνται ἀπὸ ἓνα μικτὸ ἀνδρογύνο εἶναι κι αὐτὰ «ἅγια».

Διάφορες ἐρμηνεῖες ἔχουν γίνεῖ γιὰ νὰ ἐξηγηθοῦν οἱ λέξεις «ἠγιασμένος» καὶ «ἅγιος», καθὼς ὁ ἀπόστολος τὶς ἐφαρμόζει στὸ χωρίο αὐτὸ.

Πολλὲς διαμαρτυρόμενες ἐκκλησίες δέχονται τὸ παραπάνω χωρίο (ζ΄ 14) σὰν ἐπιχείρημα πού ὑποστηρίζει τὸ νηπιοβάπτισμα. Λέγουν ὅτι «τὸ γεγονός ὅτι τὰ παιδιά εἶναι ἅγια» σημαίνει ὅτι ἀνήκουν στὸν ἅγιο Λαό, δηλαδὴ στὸν Νέον Ἰσραὴλ, κι ἔτσι βρίσκονται σὲ τέτοια θέση πού ἐπιβάλλεται τὸ βάπτισμά τους».

Ἡ ἐρμηνεία ὅμως αὐτὴ δὲν εἶναι ὀρθή, ἐπειδὴ ὁ χαρακτηρισμός πού ὁ ἀπόστολος δίδει στὰ παιδιά γράφοντας, «τὰ τέκνα σας... εἶναι ἅγια», εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν χαρακτηρισμὸ πού δίδει καὶ στὸ ἄπιστο μέλος τοῦ ἀνδρογύνου: «ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἠγιάσθη διὰ τῆς γυναικός καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἠγιάσθη διὰ τοῦ ἀνδρός». Ἐπειδὴ λοιπὸν ἓνας ἄπιστος δὲν νοεῖται νὰ εἶναι «ἠγιασμένος» συμπεραίνομε ὅτι οἱ λέξεις «ἠγιασμένος» καὶ «ἅγιος» στὴν περίπτωσή μας ἔχουν τὴν τελετουργικὴ τους ἔννοια κι ὄχι τὴν ἠθικὴ τους ἀξία. Ἄλλωστε, ἡ λέξις «ἀκάθαρτος» πού ὁ ἀπόστολος ἀντιπαραβάλλει πρὸς τὴ λέξις «ἅγιος» ἔχει κυρίως ἐφαρμογὴ τελετουργικὴ, ὄχι ἠθικὴ (Πράξ. ι' 14· Β' Κορινθ. ζ' 17 κ.ἄ.).

Ἐχομε λοιπὸν τὴ γνώμη ὅτι στὰ χωρία 13 καὶ 14 ὁ ἀπόστολος ἐκφράζει τὴν ἐξῆς σκέψη:

Δεδομένου ότι το σώμα του καθενός πιστού είναι «ναός Θεοῦ» (Α΄ Κορ. γ΄ 16), το ἄπιστο μέλος του ἀνδρογύνου δέχεται μία εὐεργετική προδιάθεση, μία θεία εὐνοία, ἐξ αἰτίας τῆς συζυγικῆς ἐπαφῆς καὶ τῆς σαρκικῆς ἐνώσεώς του μετὰ τὸ πιστὸ μέλος. Πόσο μᾶλλον τὸ παιδί πρέπει νὰ δέχεται τὴν εὐεργετικὴ αὐτὴ ἐπίδραση, σὰν γεννημένο ἀπὸ τὴ σαρκικὴ ταύτιση τῆς πιστῆς μητέρας ἢ τοῦ πιστοῦ πατέρα μετὰ τὸ ἄλλο μέλος. Στὴν τελετουργικὴ νομοθεσίᾳ τοῦ Θεοῦ, ὅποιος ἐρχόταν σὲ ἐπαφὴ μετὰ «ἀκάθαρτο» γινόταν «ἀκάθαρτος», καθὼς καὶ ὅποιος ἄγγιζε ὅτιδήποτε ἀνῆκε στὸν Κύριο γινόταν «ἅγιος». «Πᾶν τὸ ἐγγίζον τὸ θυσιαστήριον θέλει εἶσθαι ἅγιον» (Ἐξοδος κθ΄ 37).

Ἴδού, λοιπόν, ἡ ἐξήγηση τοῦ χωρίου:

Ὁ ἄπιστος ἄνδρας εἶναι προικισμένος μετὰ μία θεία εὐνοία, ἐξ αἰτίας τῆς πιστῆς γυναικὸς του. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ ἄπιστη γυναίκα εἶναι προικισμένη μετὰ μία θεία εὐνοία ἐξ αἰτίας τοῦ πιστοῦ ἀνδρός της. Ἐπειδὴ ἂν αὐτὸ δὲν συμβαίνει τότε τὰ παιδιά σας εἶναι «ἀκάθαρτα», ἐνῶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι εἶναι ἅγια, (μετὰ τὴν τελετουργικὴ εὐνοία).

Τὸ χωρίο αὐτὸ δὲν ἔχει καμμία σχέση μετὰ τὸ δικαίωμα εἰσόδου τῶν νηπίων στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, οὔτε γράφηκε γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τὸ νηπιοβάπτισμα. Μάλιστα ἡ διδαχὴ αὐτὴ τοῦ ἀποστόλου ὅτι δηλαδὴ τὰ παιδιά εἶναι ἅγια ἐξ αἰτίας τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν γονέων τους, κάθε ἄλλο παρὰ ὑποστηρίζει τὸν νηπιοβαπτισμό.

Ἐφ' ὅσον τὰ νήπια εἶναι «ἅγια» διὰ μέσου τῶν γονέων τους, εἰς τί θὰ τοὺς ἐχρησίμευε τὸ νηπιοβάπτισμα, ἀφοῦ ὁ σκοπὸς τοῦ νηπιοβαπτίσματος εἶναι ὁ καθαρισμὸς τῶν νηπίων ἀπὸ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα;

᾽Αλλαγές και προσθήκες

Μεταποστολική Έποχή (Είσαγωγή)

Ἐκ τὸν δεῦτερο ἀκόμη αἰῶνα καὶ ἡ τελετὴ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἡ διδαχὴ του ἄρχισαν νὰ παίρνουν μία διαφορετικὴ μορφή. Τὸ βάπτισμα ἄρχισε ἀπὸ τότε νὰ παρουσιάζεται μὲ πρόσθετα τελετουργικὰ στοιχεῖα καὶ μὲ σύμβολα, ποὺ ἦσαν ἄγνωστα στοὺς ἀποστόλους καὶ στὴν ἐκκλησία τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Καθὼς θὰ δοῦμε, ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τοῦ δευτέρου αἰῶνα παραμέρισαν τὶς συμβολικὲς ἐφαρμογὲς ποὺ χρησιμοποιοῦν στὶς ἐπιστολὲς τους οἱ ἀπόστολοι γιὰ τὸ Βάπτισμα, καὶ ἀντὶ αὐτῶν ἐπρόβαλαν τὴν λειτουργικὴ ἀξία τοῦ βαπτίσματος. Ἔτσι ταύτισαν τὴν ἐξωτερικὴ τελετὴ μὲ τὸν καθαρισμό καὶ τὴν ἀναγέννηση τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ βάπτισμα χαρακτηρίστηκε σὰν «ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὸν θάνατο», «ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου», «ἀποκατάσταση στὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ», «λουτρὸ ἀναγέννησεως καὶ ἁγιασμοῦ», «σφραγίδα τοῦ Θεοῦ».

Αὐτὴ ἡ ἐξέλιξη εἶχε τὰ αἷτια καὶ τὴν ἐξήγησή της.

Καθὼς καὶ σὲ ἄλλο μέρος τῆς μελέτης μας σημειώσαμε, οἱ περιστάσεις στοὺς πρώτους αἰῶνες, ἰδιαίτερα στὸν 2ον αἰῶνα, φάνηκαν ὑπερβολικὰ δύσκολες καὶ πιεστικὲς γιὰ τὴν τότε ἐκκλησία, ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς πνευματικὰ ἀδύνατους Χριστιανούς. Ἐκ τὸν πάνω οἱ αἱματηροὶ διωγμοὶ τῆς Πολιτείας, ἀπὸ κάτω ἡ εἰδωλολατρία μὲ τὶς μυστικιστικὲς τελετουργίες της, ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ οἱ ποικίλες φιλοσοφίες τῶν Γνωστικῶν, καὶ ἀπὸ τὰ δεξιὰ ὁ ψευδοχριστιανισμὸς μὲ τὰ ἰουδαϊκὰ του στοιχεῖα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὰ ρεύματα αὐτὰ ἄρχισαν ν' ἀπειλοῦν τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν πρώτο αἰῶνα, καὶ ἐνῶ ἀκόμα ζοῦσαν οἱ ἀπόστολοι. Ὅταν λ.χ. ὁ ἀπόστολος Παῦλος περίμενε ὑπόδικος στὴν Ρώμη γιὰ νὰ παρουσιασθῆ μπροστὰ στὸν Καί-

σαρα, έμαθε ότι μία άνησυχητική κατάσταση είχε δημιουργηθή στην έκκλησία τών Κολοσσών. Κάποια διδασκαλία ξένη πρὸς τό εὐαγγέλιο είχε κατορθώσει νά εἰσχωρήσει στην Ἐκκλησία, ένα μίγμα ἰουδαϊκῶν ἐντολῶν, θεοσοφίας καί πνευματισμοῦ. Κατά τήν διδασκαλία αὐτή ὁ κάθε πνευματικός ἄνθρωπος θά ἔπρεπε νά ἐπιζητήσει τήν ἀνώτερη γνώση καί ν' ἀνιχνεύσει τὰ κρυμμένα μυστήρια, διὰ μέσου μιᾶς σειρᾶς μῆσεων μέχρις ὅτου φθάσει τήν τελειότητα. Τὸ βάπτισμα ἦταν τό πρῶτο βήμα αὐτῆς τῆς μῆσεως. «Βλέπετε μή σᾶς ἐξαπατήσει τις διὰ τῆς φιλοσοφίας καί τῆς ματαιᾶς ἀπάτης, κατὰ τήν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καί οὐχί κατὰ Χριστόν»¹, ἔγραφε στοὺς Κολοσσαεῖς ἀνήσυχος ὁ ἀπόστολος.

Μυστικές «δυνάμεις τῶν κόσμων», «θρησκεία τῶν ἀγγέλων»², ἀνταγωνισμοὶ «δαιμονικῶν δυνάμεων», «ἀνωτέρα γνώση», «ἰουδαϊκὲς διατάξεις», ὅλ' αὐτὰ φάνηκαν στὰ μάτια τοῦ ἀποστόλου σὰν ένα πολύχρωμο φίδι πού εἶχε γλυστρήσει μέσα στοὺς κόλπους τῆς ἐκκλησίας καί δηλητηρίαζε τήν ἀγνότητα τῆς πίστεως καί τῆς μαρτυρίας της.

ἌΟ κίνδυνος λοιπὸν φάνηκε πραγματικὸς καί μεγάλος.

Καί δὲν ἦταν αὐτή ἡ μόνη περίπτωση. Ἐνώσω ὁ ἀπόστολος βρισκόταν στην Ἔφεσο, αἰσθάνθηκε τήν ἀνάγκη νά ἐλέγξει, αὐστηρά τῆ φορά αὐτή, τὰ πνευματικὰ παιδιά του στην Γαλατία, ἐπειδὴ ἀκολουθοῦσαν κάποιους πού παραπλανοῦσαν τήν ἐκκλησία μὲ τῆ διδασχὴ ὅτι εἶναι ἀδύνατο στὸν ἄνθρωπο νά σωθῆ,

¹ Κολ. β' 8

² Σύμφωνα μὲ τήν διδασκαλία τῆς «θρησκείας τῶν ἀγγέλων», οἱ ἀγγελικὲς δυνάμεις μέσω τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς εἶχε παραδώσει τὸν Ἰουδαϊκὸ Νόμο (Πράξ. ζ' 58, Γαλ. γ' 19) ἦταν οὐράνιες προσωπικότητες πού κυβερνοῦσαν τίς ἐξωγήϊνες σφαῖρες, «ἀρχαὶ καί ἐξουσίαι». Αὐτὲς οἱ προσωπικότητες συμμετεῖχαν στην πληρότητα τῆς θείας φύσεως καί εἶχαν στὸν ἔλεγχό τους τὸν δρόμο τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν Θεό. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατεῖχαν τήν ἐξουσία ν' ἀποκόψουν τήν ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν Θεόν, οἱ ἄνθρωποι ἀπέδιδαν στοὺς ἀγγέλους τὸν πρέποντα σεβασμὸ, μὲ τὸ νά τηροῦν τίς Διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνοι εἶχαν παραδώσει. Ἡ καταπάτησις τοῦ Νόμου προκαλοῦσε τήν ὀργή αὐτῶν τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων. Γιὰ νά κατευνάσει τίς δυνάμεις αὐτές, ὁ ἔνοχος ἄνθρωπος θά ἔπρεπε νά δεῖξει αὐτὰ-πάρνηση καί μετάνοια. Αὐτὰ ὅλα ἐννοοῦσαν ὅτι ἡ ἀφοσίωση τοῦ ἀνθρώπου στὸν Χριστὸ μόνον, δὲν ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νά τοῦ ἐξασφαλίσει τελεία προστασία σ' ἓναν κόσμο πού κυβερνᾶται ἀπὸ τέτοια πανίσχυρα ὑπερβατικὰ ὄντα.

ἂν πρῶτα δὲν κάμη τὴν περιτομὴ καὶ δὲν τηρήσῃ τις ἰουδαϊκὴς διατάξεις. Ἡ ἀστάθεια καὶ ἡ ἐπιπολαιότητα τῶν χριστιανῶν τῆς Γαλατίας ἐξέπληξε καὶ καταπύκρνε τὸν ἀπόστολο· «Ἀνόητοι Γαλάται, τίς σᾶς ἐβάσκανεν;... ἀφοῦ ἤρχισατε μὲ τὸ πνεῦμα τώρα τελειώνετε μὲ τὴν σάρκα;... Θαυμάζω ὅτι τόσον ταχέως μεταφέρεσθε... εἰς ἄλλο εὐαγγέλιον» (Γαλ. α' 6, γ' 1, 3).

Καὶ θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο ἂν τὸ κακὸ εἶχε σταματήσει μέχρις ἐδῶ. Ἐνῶ οἱ Γνωστικοὶ φιλόσοφοι δηλητηρίαζαν τὴν πνευματικὴ τροφὴ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ οἱ ζηλωτὲς τοῦ Νόμου διέφθειραν τὸ εὐαγγέλιον τῆς Χάριτος στὶς ἐκκλησίες τῆς Γαλατίας, τὰ πράγματα δὲν φαίνονταν καλύτερα στὴν Κόρινθο.

Ἦταν στὴν Ἔφεσο ὁ ἀπόστολος ὅταν κάποιοι χριστιανοὶ ταξειδιῶτες, ἐρχόμενοι ἀπὸ τὴν Ἀχαΐα ἔφεραν στὸν Παῦλο τὰ ἀνησυχητικὰ νέα. Τὸ τσεκούρι τοῦ Ὁρθολογισμοῦ κτυποῦσε σύρριζα τὸ πνευματικὸ δένδρο ποῦ εἶχε φυτέψει ἐκεῖ στὴν Κόρινθο ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος. Μέσα στὴν ἐκκλησία, μαζί μὲ τὰ ἄλλα, κυκλοφοροῦσε καὶ ἡ διδασκαλία «ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν δὲν εἶναι» (Α' Κορ. ιε' 12). Ἦταν καρπὸς τῆς Ἑλληνιστικῆς φιλοσοφίας αὐτὴ ἡ διδασκαλία. Ἔλεγαν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, ὅτι ἐφ' ὅσον τὸ σῶμα εἶναι πηγὴ τοῦ κάθε κακοῦ εἰς τί θὰ ὠφελήσῃ τὴν ψυχὴν ἢ ἀνάστασις τοῦ σώματος; Φανερό, λοιπόν, ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτὴ ἦταν ἱκανὴ ὄχι μόνον νὰ καταστρέψῃ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Παύλου ἀλλὰ καὶ νὰ κλέψῃ ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ Χριστιανοῦ τὴν πιὸ γλυκεῖα ἐλπίδα του. «Ἐάν ἀνάστασις νεκρῶν δὲν εἶναι... μάταιον ἄρα εἶναι τὸ κήρυγμα ἡμῶν, ματαῖα δὲ καὶ ἡ πίστις σας» (Α' Κορ. ιε' 13, 14,).

Ἀκόμα καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ τους λατρεία, οἱ Κορίνθιοι εἶχαν παραστρατήσει. Ὁρισμένες κακὲς συνήθειες ποῦ κληρονόμησαν ἀπὸ τὴν προηγούμενη ζωὴ τους στὴν εἰδωλολατρία, ἐκρυβαν ὑποκρυβόμενοι κινδύνους. Ὁ ἀπόστολος προσπαθεῖ νὰ τοὺς διορθώσῃ, ὑπενθυμίζοντάς τους, «ὅτι ἦσθε ἐθνικοί, συρόμενοι ὅπως ἐσύρεσθε πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα... δὲν θέλω σεῖς νὰ γίνησθε κοινωνοὶ τῶν δαιμονίων... δὲν δύνασθε νὰ πίνητε τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου καὶ τὸ ποτήριον τῶν δαιμονίων... ἢ τὸν Κύριον θέλομεν νὰ διεγείρωμεν εἰς ζηλοτυπίαν;... φεύγετε τῆς εἰδωλολατρίας...» (Α' Κορ. ι' 14, 21).

Πράγματι οί μυστηριακές τελετές τῆς εἰδωλολατρίας ἦσαν πολὺ συνηθισμένες ἐκδηλώσεις στὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδιαίτερα στὴν Κόρινθο. Ὁ κοσμοπολιτικὸς χαρακτήρας αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἐμπορικοῦ κέντρου τραβοῦσε, ἀπὸ κάθε σημεῖο τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, πλῆθη ταξειδιωτῶν καὶ μεταναστῶν. Ὁ καθένας ἔφερεν μαζί του στὴν Κόρινθο καὶ τὴν δική του θρησκεία. Οἱ ταξειδιῶτες ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ τὰ Διονυσιακὰ μυστήρια τῆς Θράκης, ἄλλοι ἀπὸ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, ἄλλοι ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Ὁσίριδος τῆς Αἰγύπτου καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὰ μυστήρια τοῦ Μίθρα τῆς Περσίας, εἶχαν μεταμορφώσει τὸ περιβάλλον τῆς ἐκκλησίας, ποὺ κατάντησε μία βαβυλωνία φιλοσοφικῶν διδαχῶν καὶ μυστικιστικῶν τελετῶν. Ἄς προσθέσωμε σ' αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ πνεύματος καὶ τὸν ναὸ σαρκολατρίας τῆς Ἀφροδίτης, στὴν Ἀκροκόρινθο, μὲ τὶς χίλιες ἱερόδουλές του καὶ θὰ πάρωμε μία ἰδέα γιὰ τὰ πολλὰ ἀνοικτὰ μέτωπα στὰ ὁποῖα οἱ ἀπόστολοι πολεμοῦσαν ἀκατάπαυστα γιὰ νὰ προστατεύουν τὴ δογματικὴ καὶ τὴν ἠθικὴ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

Ἄν λοιπὸν ὄλα αὐτὰ γίνονταν στὴν παρουσία τῶν ἀποστόλων, ἦταν φυσικὸ στὴν ἀπουσία τους τὸ κακὸ νὰ γίνῃ χειρότερο. Πράγματι, μὲ τὴν ἀναχώρησιν καὶ τοῦ τελευταίου ἀποστόλου ἀπὸ τὴ ζωὴ – τέλη τοῦ πρώτου αἰῶνα –, οἱ κατὰ τόπους ἐκκλησίες ἀντιμετώπισαν τὸν δεῦτερο αἰῶνα δίχως τὴν δυναμικὴ ἡγεσία καὶ τὴν ἀδιάκοπην νοθεσία τῶν ἀποστόλων τους. Ἔτσι οἱ ἐκκλησίες πιεζόμενες ἔσωθεν, πάλαιβαν γιὰ νὰ βροῦν τὸν ἑαυτὸ τους μέσα σὲ μία κατάστασιν ρευστῆ, μερδεμένη κι' ἐπικίνδυνη.

Ἦταν τὴν περίοδο ἐκείνη (140-200 μ.Χ.) ὅταν τὰ λειτουργικὰ στοιχεῖα τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου ἔμπαιναν σιγά-σιγά μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ στὴν τελετὴ τοῦ βαπτίσματος. Τέτοια στοιχεῖα ἦσαν ὁ **ἐξορκισμὸς καὶ τὸ λάδι**. Ἐνῶ τὸ νερὸ τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος ἦταν νερὸ φυσικὸ, τώρα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξορκίζεται, «γιὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ δαιμόνια». Κατόπιν, τὸ ἴδιο ἐκεῖνο νερὸ θὰ ἔπρεπε καὶ νὰ ἀφιερώνεται μὲ τὴν προσθήκην λαδιοῦ ποὺ μετέδιδε στὸ νερὸ τὴ χάριν καὶ τὴ δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ ἐξορκισμὸς μὲ τὰ λόγια καὶ ἡ ἀφιέρωσιν μὲ τὸ λάδι ἐξαγιάζαν μυστηριακὰ τὸ νερὸ. Ἀπὸ ἀπλὸ φυσικὸ

στοιχείο γινόταν νερό τελετουργικό που καθαρίζει την ψυχή και την ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸν θάνατο.

Νά πῶς αἰτιολογεῖ τὴν ἀντίληψη αὐτὴ ὁ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφέας Τερτυλλιανὸς (2ος-3ος αἰώνας). «Ἄν τὰ πονηρὰ πνεύματα κάνουν τὰ μυστικά τους ἔργα χρησιμοποιοῦντας τὸ νερό (στὶς τελετὲς τῆς εἰδωλολατρίας) πόσον μᾶλλον ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ θαυματοουργήσῃ στὴν ψυχή τοῦ βαπτιζομένου με αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τῆς Φύσεως»¹.

Ἔτσι ἀπὸ *σύμβολο* καθαρισμοῦ, καθὼς ἐδίδαξαν τὸ βάπτισμα οἱ ἀπόστολοι, ἄρχισε τώρα νὰ γίνεται τὸ ὄργανο καθαρισμοῦ. Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ μέσον πὺ ἀναγεννοῦσε πνευματικὰ τὸν βαπτιζόμενο δὲν ἦταν πλέον τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, σὰν τὸ δῶρο τῆς προσωπικῆς πίστεως². Τώρα τὸ μέσον τῆς ἀναγεννήσεως ἦταν τὸ ἐξορκισμένο νερό τοῦ βαπτιστηρίου.

Ὁ ὑποψήφιος προετοιμαζόταν ἐπὶ δύο ἢ τρία χρόνια με σχετική κατήχηση κι εἶχε τὸ ὄνομα «κατηχούμενος». Πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα ἔπρεπε νὰ τηρηθῆ νηστεία· ἡ ὁμολογία πίστεως πῆρε τὴ μορφή τοῦ ἀποστολικοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Οἱ ἄρρωστοι βαπτίζονταν με ραντισμό.

Αὐτὴ ἡ μεταμόρφωση τοῦ βαπτίσματος ἄρχισε ν' ἀναφαίνεται πρῶτα σὲ κείμενα μερικῶν συγγραφέων τοῦ δευτέρου αἰῶνα, πὺ εἶναι γνωστοὶ σὰν «Ἀποστολικοὶ Πατέρες». Δὲν εἶναι περιττὸ νὰ ρίξωμε σ' αὐτὰ τὰ ἐνδιαφέροντα γραπτὰ μία σύντομη ματιά.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

Ἡ ὀνομασία αὐτὴ δίδεται σὲ ὄρισμένους συγγραφεῖς πὺ συνέγραψαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 90 καὶ 140 μ.Χ. καὶ στὰ ἔργα τους περιλαμβάνουν διάφορους κανόνες χριστιανικῆς ζωῆς διατυπωμένους σὲ ἀπλὴ καὶ πρακτικὴ μορφή.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν «Ἀποστολικῶν Πατέρων» δὲν εἶναι καθωρισμένος, συνήθως ὅμως χαρακτηρίζονται οἱ ἐξῆς: Κλήμης ὁ Ρώμης, Ἑρμᾶς (συγγραφεὺς τοῦ «Ποιμένος»), ὁ συγγραφεὺς τῆς

¹ De Baptismo § 5

² Ρωμ. ιε' 9, Γαλ. ι' 3

«Ἐπιστολῆς Βαρνάβα», ὁ Πολύκαρπος Σμύρνης, ὁ συγγραφεὺς τῆς «Διδαχῆς τῶν Ἀποστόλων», ὁ Ἰγνάτιος, ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἐπιστολῆς πρὸς Διόγνητον» καὶ ὁ Παπίας.

Ἄξιοπρόσεκτο εἶναι ὅτι κάποια ἀπὸ τὰ γραπτὰ αὐτὰ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς, καθὼς τὰ συνιστᾶ ἡ Καινὴ Διαθήκη. Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ λ.χ. παρουσιάζεται ὑπὸ μορφή ἀσκητισμοῦ καὶ εἶναι δεμένη σὲ νομικὲς διατάξεις, καθὼς λ.χ. ἡ Τετάρτη καὶ ἡ Παρασκευὴ νὰ εἶναι μέρες νηστείας. Τὸ «Πάτερ ἡμῶν» νὰ ἐπαναλαμβάνεται τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα¹. Ἡ νηστεία εἶναι προτιμότερη ἀπὸ τὴν προσευχὴ ἀλλὰ ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι προτιμότερη καὶ ἀπὸ τὶς δύο. Ὁ πλούσιος μπορεῖ νὰ βοηθηθῆ ἀπὸ τὶς προσευχὰς τοῦ πτωχοῦ κ.ο.κ.

Εἰδικὰ μὲ τὸ βάπτισμα, οἱ Ἀποστολικοὶ Πατέρες παρουσιάζουν τοὺς πρώτους λειτουργικοὺς τύπους. Συνήθως παραμερίζουν τὴν πνευματικὴ ἔννοια τοῦ βαπτίσματος γιὰ νὰ τονίσουν τὴν ἀξία τῆς ἐξωτερικῆς τελετῆς.

Κοινὸ γνῶρισμα πού οἱ πηγὲς αὐτὲς ἔχουν μεταξύ τους, εἶναι ὅτι καμμία ἀπὸ αὐτὲς οὔτε ὑποστηρίζει ἀλλ' οὔτε ἀναφέρει τίποτε γιὰ βάπτισμα νηπίων.

Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων

Τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι ἀνώνυμο καὶ χρονολογεῖται γύρω στὸ τέλος τοῦ πρώτου αἰῶνα μ.Χ. Περιλαμβάνει θέματα διδασκαλίας, ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ τελετουργίας. Τὸ κείμενο πού ἀναφέρεται στὸ βάπτισμα θεωρεῖται σὰν τὸ ἀρχαιότερο τυπικὸ βαπτίσματος πού ἔχει διασωθῆ στὴν Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

I. Ἡ Διδαχὴ (Παράγραφος VII)

«Σχετικὰ μὲ τὸ βάπτισμα, νὰ βαπτίζετε ὡς ἐξῆς: Ἀφοῦ πρῶτα ἐπαναλάβετε ὅλα αὐτά, βαπτίσατε «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» σὲ νερὸ τρεχούμενο. Ἐὰν ὅμως δὲν ἔχῃς νερὸ τρεχούμενο, βάπτισε σὲ ἄλλο νερό. Ἐὰν δὲν εἶναι δυνατόν σὲ κρῦο, βάπτισε σὲ χλιαρό. Ἐὰν ὅμως δὲν ἔχῃ οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο, ἐπίχυσε νερὸ πάνω στὸ κεφάλι τρεῖς φορές, «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς,

¹ Διδαχὴ ἀποστόλων 8

τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Πρὶν τοῦ βαπτίσματος ἄς νηστεύουν αὐτὸς ποὺ βαπτίζει καὶ αὐτὸς ποὺ βαπτίζεται, καθὼς καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἤμποροῦν. Νὰ δώσης ἐντολὴ στὸν βαπτιζόμενο νὰ νηστεύῃ μία ἢ δύο ἡμέρες πρὶν».

Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἀπουσιάζουν οἱ εὐχῆς, οἱ ἐξορκισμοί, τὸ λάδι καὶ τὰ ἄλλα στοιχεῖα, ποὺ πρόσθεσε ἡ παράδοση. Ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι αὐτὰ παρεδόθησαν στὴν Ἐκκλησία «ἀγράφως καὶ μυστικῶς», δὲν στέκεται ἐπειδὴ οἱ ὁδηγίες ἀπευθύνονται στοὺς προϊσταμένους ἐκκλησιῶν καὶ συνεπῶς δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος, ἐφόσον δίδονται τόσον λεπτομερεῖς ὁδηγίες γιὰ τὸ νερό, γιὰ τὴν νηστεία καὶ τὰ ἄλλα, νὰ κρατηθοῦν μυστικά τὰ περὶ εὐχῶν, ἐξορκισμῶν, ἐλαίου κ.τ.λ.

Στὴ νηστεία τῶν βαπτιζομένων συμμετέχει ὁ λειτουργός, καθὼς ἐπίσης καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς παρισταμένους στὴν τελετὴ μποροῦν.

Καθὼς γίνεται φανερό, ἡ «Διδαχὴ» δὲν ἀναφέρει γιὰ βάπτισμα τῶν νηπίων. Οἱ μετέχοντες στὴν τελετὴ εἶναι ἀποκλειστικὰ ἐνήλικες οἱ ὁποῖοι προηγουμένως κατηχοῦνται καὶ νηστεύουν.

2. Ἐπιστολὴ Βαρνάβα (90-110 μ.Χ.)

Κι' αὐτὸ ἐπίσης εἶναι γραπτὸ ἀρχαίας προελεύσεως καὶ δίχως ἐξακριβωμένο συγγραφέα. Ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρείας τὸ παρουσιάζει σὰν ἔργο τοῦ Βαρνάβα, συνοδοῦ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἀλλὰ ὄρισμένοι κριτικοὶ τῶν κειμένων ἐκφράζουν σοβαρὰ ἐπιφυλάξεις. Ὁ Ὀριγένης πιστεύει ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βαρνάβα πρέπει νὰ ἀνήκῃ στὴν Κανονικὴ Συλλογὴ τῶν Γραφῶν, ὁ δὲ περίφημος Σιναῖτικὸς Κώδιξ περιλαμβάνει τὸ γραπτὸ αὐτὸ μεταξὺ τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, μὲ σειρά ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου.

Ἀποσπάσματα σχετικὰ μὲ τὸ Βάπτισμα

«Παρατηρεῖτε πῶς ὥρισε τὸ νερὸ καὶ τὸν σταυρὸ μαζί. Ἐπειδὴ τοῦτο ἐννοεῖ: Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἐλπίσαν στὸν σταυρὸν καὶ κατέβηκαν στὰ νερά...»¹.

¹ «αἰσθάνεσθε πῶς τὸ ὕδωρ καὶ τὸν σταυρὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὥρισεν. Τοῦτο γὰρ λέγει: μακάριοι οἱ ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἐλπίσαντες κατέβησαν εἰς τὸ ὕδωρ...» (ΧΙ.8)

« Ἐμεῖς κατεβαίνομε στὰ νερὰ γεμάτοι ἀμαρτίες καὶ ἀκαθαρσία καὶ ἀνεβαίνομε μὲ τὸν καρπὸ τοῦ φόβου στὶς καρδιές μας καὶ ἔχοντας τὴν ἐλπίδα στὸν Ἰησοῦ ἐν τῷ πνεύματι»¹.

Ἡ συνένωση τοῦ Σταυροῦ μὲ τὸ νερὸ ἐννοεῖ ὅτι ὁ συγγραφέας τῆς ἀρχαίας αὐτῆς ἐπιστολῆς θεωρεῖ τὴν πίστη τοῦ ἀνθρώπου στὸν Χριστὸ καὶ στὸ ἔργο τοῦ Σταυροῦ σὰν τὴν ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὸ βάπτισμά του. Οἱ βαπτιζόμενοι πρῶτα «ἤλπιζαν ἐπὶ τὸν σταυρὸν» καὶ κατόπιν κατέβαιναν στὰ νερὰ γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸ βάπτισμα. Στὸ δεῦτερο ἀπόσπασμα, ὁ καθαρισμὸς τῆς ψυχῆς τοῦ βαπτιζομένου γίνεται σύγχρονα μὲ τὸ βάπτισμά του. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἡ τελετὴ τοῦ βαπτίσματος θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Βαρνάβα ὅτι ἀπαραίτητα συνώδευε τὴν προσωπικὴ ὁμολογία τοῦ βαπτιζομένου. Τὸ νηπιοβάπτισμα εἶναι θεσμὸς ἄγνωστος στὸ ἀρχαῖο αὐτὸ γραπτό.

3. Ὁ «Ποιμὴν» τοῦ Ἑρμᾶ

Ὁ «Ποιμὴν» τοῦ Ἑρμᾶ εἶναι κυρίως ἓνα βιβλίον ἀποκαλύψεων καὶ διαιρεῖται σὲ τρία μέρη: Ὁράσεις, ἐντολές καὶ παραβολές. Οἱ ἀποκαλύψεις ἐδόθησαν στὴν περίοδο 135-150 μ.Χ. ἀπὸ τὸν Ἀρχάγγελον Ἑρμᾶ, ὁ ὁποῖος ἔζησε στὴ Ρώμη. Ἄλλοι ταυτίζουν αὐτὸν τὸν Ἑρμᾶ μὲ τὸν σύγχρονον τοῦ ἀποστόλου Παύλου², ἐνῶ ἄλλοι μὲ τὸν ἀδελφὸ τοῦ Πάπα Πίου Β'. Κι ὅμως ἡ ταυτότητα τοῦ προσώπου παραμένει ἄγνωστη. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὸ βάπτισμα εἶναι ἡ μόνη ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει ὁ Ἑρμᾶς. Στὴν ὄραση ποῦ σχετίζεται μὲ τὸ βάπτισμα, ἡ ἐκκλησία παρουσιάζεται σὰν μία ἡλικιωμένη γυναίκα.

Ἴδου οἱ σχετικὲς περικοπές:

«Ὁ πύργος τὸν ὁποῖον βλέπεις νὰ οἰκοδομῆται εἶμαι ἐγὼ ἡ ἐκκλησία... ἐρώτησα αὐτήν: Γιατί, κυρία, ὁ πύργος κτίζεται ἐπάνω στὰ νερά;... διότι ἡ ζωὴ μας στὰ νερὰ ἐσώθηκε καὶ θὰ σωθῆ...» (III.5)³.

¹ « Ἡμεῖς μὲν καταβαίνομεν εἰς τὸ ὕδωρ γέμοντες ἀμαρτιῶν καὶ ρύπου καὶ ἀναβαίνομεν καρποφοροῦντες ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν φόβον καὶ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ πνεύματι ἔχοντες. (XI.11)

² Ρωμ. ις' 14

³ «ὁ μὲν πύργος ὃν βλέπεις οἰκοδομοῦμενον ἐγὼ εἰμι ἡ ἐκκλησία... ἐπηρώτησα αὐτήν· διατί ὁ πύργος ἐπὶ ὑδάτων οἰκοδομεῖται, κυρία;... ὅτι ἡ ζωὴ ὑμῶν διὰ ὕδατος ἐσώθη καὶ σωθήσεται... (III.5)

«Πρὶν ὁ ἄνθρωπος φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι νεκρός. Ὄταν ὁμοῦ λάβῃ τὴν σφραγίδα ἀφήνει κατὰ μέρος τὴν νέκρωση καὶ λαμβάνει τὴν ζωὴν. Ἡ σφραγίδα λοιπὸν εἶναι τὸ νερό. Καταβυθίζονται στὸ νερὸ νεκροὶ καὶ ἀνεβαίνουν ζωντανοί»¹.

Ὁ «Ποιμὴν» τοῦ Ἑρμᾶ θεωρεῖ λοιπὸν τὸ βάπτισμα σὰν ἀπαραίτητο γιὰ τὴ Σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου: «ἡ ζωὴ μας στὰ νερὰ ἐσώθηκε καὶ θὰ σωθῆ». Ἔτσι συμπεραίνομε ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ εἶχε γραφῆ σὲ ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους ὅπου ἡ τελετουργία τοῦ βαπτίσματος εἶχε ἤδη ἐπηρεασθῆ ἀπὸ ξένους παράγοντες. Αὐτὸ ἄλλωστε μαρτυρεῖ καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς ποὺ δίνει ὁ Ποιμὴν τοῦ Ἑρμᾶ στὸ βάπτισμα ὡς «σφραγίδος». Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς δὲν περιέχεται στὴν Καινὴ Διαθήκη, ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ τὰ μυστήρια².

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ ἀρχαία φιλοσοφικὴ ἐκδοχὴ ὅτι ἡ ὕλη (στὴν περίπτωσι αὐτῆ τὸ νερὸ) ἔχει μυστηριακὴ ἐπίδρασι πάνω στὸ πνεῦμα, εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐπικρατῆ ἀπὸ τὸν 2ον αἰῶνα καὶ μῆκε στὴν ἐκκλησία διὰ μέσου τῶν τελετῶν της (Βάπτισμα καὶ Κυριακὸ Δεῖπνο).

Ὁ «Ποιμὴν» τοῦ Ἑρμᾶ δὲν γνωρίζει τίποτε γιὰ βάπτισμα νηπίων³.

4. Πολύκαρπος Σμύρνης (70-156 μ.Χ.)

Ὁ ἐπίσκοπος Σμύρνης Πολύκαρπος εἶναι μία ἀπὸ τίς πλέον γνωστὲς καὶ σεβαστὲς φυσιογνωμίαι τῆς ἐποχῆς ποὺ ἀκολούθησε τοὺς ἀποστόλους. Κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι εἶχε προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀπόστολο Ἰωάννη καὶ μετέπειτα ἀλληλογραφοῦσε συχνὰ μὲ τὸν Ἰγνάτιο.

¹ «Πρὶν γὰρ φησὶ φορέσαι ἄνθρωπον τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, νεκρὸς ἐστίν· ὅταν δὲ λάβῃ τὴν σφραγίδα, ἀποτίθεται τὴν νέκρωσι καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ζωὴν. Ἡ σφραγὶς οὖν τὸ ὕδωρ ἐστίν. Εἰς τὸ ὕδωρ οὖν καταβαίνουσιν νεκροὶ καὶ ἀναβαίνουσιν ζῶντες.

² Βλ. Α. Hamack ἐνθ' ἄν. Vol. II σελ. 208-209

³ Μία νύξι γιὰ τὰ νήπια ποὺ γίνεται στὸ τμῆμα τῶν «ἐντολῶν» ἀποκλείει ἐμμέσως τὸ βάπτισμά τους ἐπειδὴ τὰ θεωρεῖ ὡς ἄκακα καὶ ἀπονήρευτα: «Ἄπλότητα ἔχε καὶ ἄκακος γίνου καὶ ἔση ὡς τὰ νήπια τὰ μὴ γινώσκοντα τὴν πονηρίαν τὴν ἀπολλύουσαν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων» (Ἐντολὴ II, 1· βλέπε ἐπίσης Ὅρασι IX, 29)

Πέθανε με μαρτυρικό θάνατο κατά τὸ 156 μ.Χ. σὲ ἡλικία 86 ἐτῶν. Ἐγγραψε μία ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους. Στὸ γραπτό του αὐτό, ὁ Πολύκαρπος μένει τόσο κοντὰ στὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὥστε ὀλόκληρη σχεδὸν ἡ ἐπιστολὴ του εἶναι γραμμένη με χωρία τῶν Γραφῶν.

Περὶ τοῦ βαπτίσματος δὲν ἀναφέρει τίποτε.

5. Κλήμης ὁ Ρώμης

Διάφορες ὑποθέσεις ἔχουν γίνει σχετικὰ μετὰ τὴν ἀληθινὴ ταυτότητα τοῦ συγγραφέα τῆς σωζομένης ἐπιστολῆς του πρὸς τοὺς Κορινθίους· ἐν τούτοις ἡ γενικώτερη γνώμη εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Κλήμεντος, τρίτου ἢ τετάρτου ἐπισκόπου Ρώμης. Ὁ Εἰρηναῖος (περὶ τὸ 150 μ.Χ.) μᾶς πληροφορεῖ: «Ὁ Κλήμης ὄχι μόνον εἶδε τοὺς μακαρίους ἀποστόλους ἀλλὰ καὶ μίλησε μαζί τους· μάλιστα τὸ κήρυγμά τους ἀκόμα ἤχεε στ' αὐτιά του καὶ ἡ παράδοσή τους εἶναι ἀκόμα μπροστὰ στὰ μάτια του» (Adv. Haereses III).

Ἡ ἐπιστολὴ του αὐτὴ χρονολογεῖται γύρω στὸ 75-100 μ.Χ. Στὴν ἀρχαιότητά αὐτὴ «Ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους» ἀναφέρεται τὸ ἐξῆς γιὰ τὸ βάπτισμα:

Ἰ Κλήμεντος, πρὸς Κορινθίους XL,4

(Οἱ ἀπόστολοι) ἐκήρυτταν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ ἀπὸ πόλη σὲ πόλη καὶ ἐβάπτιζαν ἐκείνους οἱ ὅποιοι ὑπήκουαν στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ¹. Ὁ Κλήμης λοιπὸν δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ διδαχὴ περὶ τοῦ βαπτίσματος. Ὑποψήφιος γιὰ τὸ βάπτισμα ἦταν μόνον ἐκεῖνος ὁ ὅποιος «ὑπήκουε στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ». Κι αὐτὸ φυσικὰ σημαίνει ὅτι καὶ γιὰ τὸν Κλήμεντα, τὸ νηπιοβάπτισμα ἦταν θεσμὸς ἄγνωστος.

6. Ἰουστίνος ὁ μάρτυς

Ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ἀπολογητὲς τοῦ 2ου αἰῶνα ὁ Ἰουστίνος. Αὐτὸς δὲν συγκαταλέγεται στοὺς «Ἀποστολικοὺς Πατέρες». Ἐγγραψε δύο «Ἀπολογίες» τίς ὁποῖες ἀφιέρωσε, τὴν

¹ Eos qui oboediebant voluntati dei baptizantes

πρώτη στον Ρωμαίο αυτοκράτορα Ἐντωνῖνο (138-161 μ.Χ.) καὶ τῇ δευτέρῃ στον Μάρκο Αὐρήλιο (161-180). Στις ἀπολογίες του αὐτὸς διαγράφει πολὺ ζωντανὰ τὴν ἐκκλησία τῆς ἐποχῆς του καὶ προτρέπει τοὺς ἀναγνώστες του νὰ ἀσπασθοῦν τὴν ἀλήθεια ποὺ ἀκτινοβολεῖ μέσα στὰ Εὐαγγέλια τοῦ Χριστοῦ. Πέθανε στὴ Ρώμη μὲ μαρτυρικὸ θάνατο.

Σχετικὰ μὲ τὸ Βάπτισμα γράφει: «Τὸ λουτρὸ τοῦτο φῶτισμα ὀνομάζεται διότι ἐφωτίζοντο τὴν διάνοια αὐτοὶ ποὺ ἐβαπτίζονταν»¹. «Ἐκεῖνοι ποὺ θὰ βεβαιωθοῦν καὶ θὰ πιστέψουν ὅτι αὐτὰ ποὺ διδάσκετε καὶ κηρύττετε εἶναι ἀληθινὰ... ὁδηγοῦνται ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται τὸ νερό»².

Ὁ Ἰουστῖνος λοιπὸν ἀποκλείει τὸ νηπιοβάπτισμα ἐπειδὴ βεβαιώνει ὅτι πρὶν ὁ καθένας βαπτιζόμενος δεχθῆ τὸ βάπτισμα θὰ ἔπρεπε νὰ βεβαιωθῆ καὶ νὰ πιστέψῃ. Αὐτὴ ἦταν ἡ δογματικὴ θέση τῆς ἐκκλησίας τοῦ 2ου αἰῶνα, καθὼς ὁ Ἰουστῖνος τὴν παρουσιάζει. Πράγματι στις ἀπολογίες τοῦ Ἰουστίνου δὲν ὑπάρχει τίποτε περὶ νηπιοβαπτισμοῦ.

Σημείωση

Μολονότι ἀνήκουν στὴν ἴδια κατηγορία καὶ στὴν ἴδια σχεδὸν χρονικὴ περίοδο, οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τοῦ 2ου αἰῶνα, ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα «Ἀποστολικοὶ Πατέρες», διαφέρουν μεταξύ τους σὲ ἄρκετὰ καὶ οὐσιαστικὰ σημεῖα, κι' αὐτὸ φυσικὰ ἐλαττώνει τὸ κύρος τους. Ὁ σπουδαῖος ἱστορικὸς τοῦ Χριστιανικοῦ Δόγματος, Ἄδολφος Χάρνακ, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι αὐτὲς οἱ ἀσυμφωνίες εἶναι ἐν μέρει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῶν τροποποιήσεων ποὺ ἄρχισαν νὰ γίνωνται, ἀπὸ τότε, στις πατερικὲς πηγές.

«Ὅπως μαθαίνομε, ἀλλοιώσεις καὶ προσθήκες κάθε μορφῆς

¹ Τὸ λουτρὸν τοῦτο φῶτισμα ὀνομάζεται διότι ἐφωτίζοντο τὴν διάνοια οἱ ταῦτα μανθάνοντες». (Α' Ἀπολ. 1.161)

² Ὅσοι ἂν πεισθῶσι καὶ πιστεύσωσιν ἀληθῆ ταῦτα τὰ ἀφ' ὧν διδασκόμενα καὶ λεγόμενα εἶναι... ἄγονται ἐνθα ὕδωρ ἐστὶ (Ἰ. Ἀπολ. 61.2). Ὁ Ἰουστῖνος εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ ὀνομάζει τὸ βάπτισμα «φῶτισμα». Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς μαζί μὲ αὐτὸν τῆς «σφραγίδος», μῆκαν τότε σὰν νεωτερισμὸς στὴν τελευτῇ τοῦ βαπτίσματος. Ὁ ἱστορικὸς Χάρνακ ἐξηγεῖ ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς προέρχεται ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ μυστήρια. (Α. Harnack Τόμ. I, σελ. 208).

γίνονταν ἀπὸ τὸν δεῦτερο αἰῶνα στὰ ἔργα ἀκόμα ζώντων συγγραφέων κι ἐμπρὸς στὰ μάτια τους»¹.

Πραγματικά, ἂν προσέξωμε τὰ παραπάνω κείμενα καὶ τὰ συγκρίνωμε εἴτε μεταξύ τους, εἴτε μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη, θὰ παρατηρήσωμε ὅτι στὸ σύνολό τους, ἀντὶ νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὰ λεγόμενα τῶν ἀποστόλων, προσπαθοῦν νὰ προσαρμόσουν τὶς ἀποστολικὲς διδαχὲς στὶς νέες καταστάσεις τοῦ περιβάλλοντός τους. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ γραπτὰ αὐτὰ υἱοθετήθηκε ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἀνάλογα μὲ τὰ δογματικά καὶ τὰ λειτουργικά του στοιχεῖα. Ὁ Εὐσέβιος λ.χ. κινούμενος ἀπὸ ὀρισμένες θεολογικὲς ἀπόψεις ἀναγνωρίζει μόνον τρία ἀπὸ τὰ γραπτὰ τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων ἐνῶ ἀπορρίπτει τὰ ὑπόλοιπα. Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ὁ Ὠριγένης, ἀλλ' αὐτὸς μὲ διαφορετικὲς προτιμήσεις. Ὠρισμένοι ἀκόμα ἐκκλησιαστικοὶ κύκλοι θεωροῦσαν τὶς ἐπιστολὰς Βαρνάβα, Α' Κλήμεντος καὶ Ἑρμᾶ σὰν μέρος τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, μία ἀντίληψη ποὺ ἀργότερα ἐγκαταλείφθηκε.

Ὡς πρὸς τὶς σχέσεις τους μὲ τὶς Γραφές, ἄλλες ἀπὸ τὶς πηγὲς αὐτὲς πλησιάζουν πρὸς τὸ νόημα τῶν Γραφῶν, ἐνῶ ἄλλες ἀπομακρύνονται². Ἡ στροφὴ τῶν «Ἀποστολικῶν Πατέρων» εἶναι ἀπότομη κι ἐντυπωσιακὴ, ἂν συγκριθῆ μὲ τὴν γνήσια ἀποστολικὴ διδασκαλία. Τὸ ἀποστολικὸ κήρυγμα τῆς προσωπικῆς καὶ ζωντανῆς ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, διὰ μέσου τοῦ Χριστοῦ, ἀπουσιάζει ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς «ἀποστολικοὺς πατέρες», γιὰ νὰ δοθῆ ἔμφαση στὶς λειτουργικὲς πράξεις. Τὰ ὑλικά ἀντικείμενα ἢ στοιχεῖα γίνονται ἐστῖες θείας δυνάμεως ποὺ μεταδίδονται στὸν βαπτιζόμενον διὰ μέσου τῆς φυσικῆς ἐπαφῆς του μὲ τὸ ἁγιασμένο νερό. Τὸ βάπτισμα παίρνει μιὰ λειτουργικὴ ἔννοια καὶ ἀξία ποὺ δὲν τὴν βρίσκουμε οὔτε στὴ διδαχὴ οὔτε στὴ ζωὴ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.

Αὐτὲς οἱ καινοτομίες τοῦ 2ου αἰῶνα, ἐντελῶς ξένες πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀποστολικοῦ χριστιανισμοῦ, ἦσαν καθὼς ἐδείξαμε,

¹ Lehrbuch der Dogmengeschichte vol. II, σελ. 352.

² Ἐξαίρεση εἶναι ἡ Α' ἐπιστολὴ τοῦ Κλήμεντος Ρώμης, ὅπου ὁ συγγραφεὺς προτρέπει τοὺς ἀναγνώστες του νὰ κάνουν μόνον αὐτὰ ποὺ ἔγραψαν οἱ ἀπόστολοι: «Ἀναλάβετε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ μακαρίου Παύλου... καὶ ποιήσωμεν τὸ γεγραμμένον» (Κεφ. XLVII καὶ XLIV)

τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀναμίξεως τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος μετὰ τὰ νέα στοιχεῖα ποὺ ἀναφάνησαν μέσα κι ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, δηλ. γνωστικισμός, χρήση τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ἀπολογητῆς, ἀνταγωνισμὸς μετὰ τὶς μυστηριακὰς θρησκευεῖες κ.ἄ. Ἄς ἐπαναλάβωμε ὅτι κοινὸ γνώρισμα τῶν «Ἀποστολικῶν Πατέρων» εἶναι ὅτι δέν ἀναφέρουν τίποτε γιὰ βάπτισμα νηπίων.

Τὸ νηπιοβάπτισμα καὶ τὰ τελετουργικὰ

Πότε, πῶς καὶ γιατί καθιερώθηκε ὁ θεσμός

Οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ἐκκλησίας μένουν σύμφωνοι ὅτι καμμία ἀπόδειξη νηπιοβαπτισμοῦ δὲν ὑπάρχει στὴν ἀποστολικὴ ἐκκλησία. Καθὼς ἔχομε δείξει, ἀκόμα καὶ στὴν περίοδο τὴν ἀμέσως μετὰ τοὺς ἀποστόλους, τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων ἦταν θεσμός ἄγνωστος. Μόνον οἱ ἐνήλικες ποὺ εἶχαν προηγουμένως πιστέψει, κατέβαιναν στὰ νερά γιὰ νὰ ὁμολογήσουν καὶ νὰ βαπτισθοῦν¹. Οἱ μαρτυρίες γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ ἄρχισαν νὰ φαίνονται σκόρπιες πρὸς τὸ τέλος τοῦ 2ου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 3ου αἰῶνα μ.Χ. καὶ μόνον σὲ ὠρισμένες ἐπισκοπικὲς περιφέρειες.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφέας Ὁριγένης (185-253 μ.Χ.) ἦταν ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ ἀσχολήθηκε μὲ τὸ νηπιοβάπτισμα. Πράγματι, στὰ συγγράματά του ὁ Ὁριγένης ὑποστηρίζει τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων καὶ ἐπίμονα προσπαθεῖ ν' ἀποδείξει ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶχε παραλάβει τὸ νηπιοβάπτισμα ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους². Αὐτὴ ὅμως ἡ μεγάλῃ του προσπάθεια φανερώνει ὅτι στὸ περιβάλλον ποὺ ἔγραφε (στὴν Παλαιστίνη), ὑπῆρχαν ἐκκλησιαστικοὶ κύκλοι στοὺς ὁποίους τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων ἦταν θεσμός ἀπαράδεκτος.

Εὐτυχῶς ποὺ γνωρίζομε γιατί ὁ Ὁριγένης ἐπέμενε στὸ νηπιοβάπτισμα. Στὴ θεολογία του, ἡ ψυχὴ τοῦ νηπίου προϋπῆρχε σὰν πνεῦμα ἄμωμο καὶ καθαρὸ, τὸ ὁποῖο ὅμως εἶχε ξεπέσει ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ἡ θεία Δικαιοσύνη γιὰ νὰ τιμωρήσῃ κάθε ξεπεσμένη ψυχὴ τὴν καταδίκασε νὰ κατοικήσῃ μέσα σὲ

¹ Δὲν ὑπάρχει περίπτωση νηπιοβαπτισμοῦ στὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ἡ προσωπικὴ πίστη εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος. (A. Harnack, Vol. 1 σελ. 208)

² Traditio Ecclesiae ab Apostolis

άνθρώπινο σώμα, σάν ψυχή άμαρτωλή. Καί τέτοια είναι ή ψυχή του καθενός νηπίου. Δίδασκε ό Ώριγένης ότι τό βάπτισμα χρειάζεται στα νεογέννητα, ώστε ή ψυχή νά συγχωρηθή και νά καθαρισθῆ¹. Γίνεται λοιπόν φανερό ότι ή διδασκαλία του Ώριγένη για τό νηπιοβάπτισμα στηριζόταν σε βάσεις φιλοσοφικές μάλλον παρά άποστολικές.

Έν τῷ μεταξύ στη Δύση, ό σπουδαίος Πατέρας τῆς Έκκλησίας, Τερτυλλιανός (150-222 μ.Χ.) σύγχρονος του Ώριγένη, είχε άλλες άπόψεις. Μάλιστα αυτός ήταν ό πρώτος εκκλησιαστικός που έγραψε πλήρη πραγματεία για τό βάπτισμα². Κατά τον Τερτυλιανό, τό νεογέννητο δέν χρειάζεται τό βάπτισμα επειδή δέν βαρύνεται με προσωπικές άμαρτίες. Ναι μὲν ή ψυχή του νηπίου φέρει τό στίγμα του προπατορικού άμαρτήματος, αλλά ή άμαρτία αυτή δέν είναι παρά μόνον ένα φυσικό έλάττωμα (Vitium naturae) που ή δικαιοσύνη του Θεού δέν τό θεωρεῖ άξιο τιμωρίας.

Στό δόγμα του βαπτίσματος, ή άρχή του Τερτυλλιανού ήταν: «Όπου δέν ύπάρχει προσωπική άμαρτία, βάπτισμα δέν χρειάζεται». Μόνον όταν ένα πρόσωπο αισθάνεται ευθύνη άπέναντι του ήθικου Νόμου, πρέπει νά θεωρηται σάν ύποψήφιος του βαπτίσματος. Γράφει ό Τερτυλλιανός:

«Γιατί βιάζεσθε νά βαπτίζετε τὰ νήπια; "Ας έλθουν τὰ παιδιὰ στον Χριστό, στον Διδάσκαλο, όταν είναι σε θέση νά διδαχθούν. "Ας ονομάζονται τὰ παιδιὰ «Χριστιανοί» όταν θά γνωρίσουν τον Χριστό. Ό Κύριος είπε, αφήτε τὰ παιδιὰ και μή τὰ έμποδίζετε νά έλθουν σ' έμέ. Θα έλθουν λοιπόν όταν τὰ ίδια θά είναι ίκανά νά μαθητεύσουν»³.

Ό Κυπριανός (200-258 μ.Χ.), θαυμαστής και μαθητής του Τερτυλλιανού, ήταν μία άλλη μεγάλη φυσιογνωμία τῆς άρχαίας εκκλησίας. Αυτός πάλι έδίδαξε άποψη, διαφορετική άπό τις παραπάνω. Κατά τον Κυπριανό, τό νήπιο πρέπει νά βαπτίζεται επειδή φέρει τήν ένοχή του προπατορικού άμαρτήματος⁴. Η

¹ Τό φιλοσοφικό αυτό δόγμα καταδικάστηκε άπό τις Συνόδους, κι επίσης άπό τον Ίουστινιανό (Άναθεματισμοί κατά Ώριγένους) Mansi IX. σ. 533

² De Baprismo

³ De Bartismo 18, 5

⁴ Άξίζει στό σημείο αυτό νά παρατηρήσωμε, έτι στην Άγία Γραφή ουδέποτε τό βάπτισμα σχετίζεται με τό προπατορικό ήμαρτημα.

παρακοή του Ἀδάμ καταδικάζει τὸ κάθε μέλος τῆς ἀνθρωπότητος σὲ τιμωρία αἰώνια. Ἡ ψυχὴ λοιπὸν τοῦ νεογέννητου χρειάζεται τὴ συγχώρηση, τὸν καθαρισμό τοῦ βαπτίσματος, γιὰ νὰ κληρονομήσῃ τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Γράφει:

«Μολονότι τὸ νήπιο δὲν ἔχει τὸ ἴδιο ἁμαρτήσῃ, ἐν τούτοις εἶναι σαρκικὰ γεννημένο ἀπὸ τὸν Ἀδάμ... καὶ συνεπῶς χρειάζεται συγχώρηση ἁμαρτιῶν καὶ καθαρισμό, ὄχι γιὰ τὶς δικές του ἁμαρτίες, ἀλλὰ γιὰ τὶς ἁμαρτίες τοῦ ἄλλου» (aliena peccata)¹.

Ὁλωσδιόλου διαφορετικὴ ἄποψη ἀπὸ τὶς παραπάνω ἐξέφρασαν οἱ πιὸ σπουδαῖοι Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ τρεῖς Καππαδόκες, Βασίλειος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ἐπίσης ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων καὶ εἰδικώτερα ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, πῆραν θέση ἐναντίον τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ. Γι' αὐτοὺς δὲν ἔχει κύρος τὸ βάπτισμα ὅταν δὲν συνοδεύεται καὶ μὲ προσωπικὴ πίστη.

Γράφει λ.χ. ὁ Μ. Βασίλειος:²

«Ἡ πίστις καὶ τὸ βάπτισμα εἶναι δύο τρόποι τῆς Σωτηρίας συμφυεῖς ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον· διότι ἢ μὲν πίστις τελειοῦται διὰ τοῦ βαπτίσματος, τὸ δὲ βάπτισμα θεμελιοῦται διὰ τῆς πίστεως».

Καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος:³

«Ὁ Σωτῆρας δὲν μᾶς παρήγγειλε μόνον νὰ βαπτίζωμε, ἀλλὰ εἶπε ἐπίσης, «μαθητεύσατε καὶ βαπτίσατε ἐπειδὴ ἡ πίστις πηγάζει ἀπὸ τὴ διδασκαλία καὶ τὸ βάπτισμα ἀκολουθεῖ τὴν πίστιν».

Καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ ἀπὸ Ναζιανζοῦ:⁴

«(Τὸ βάπτισμα εἶναι) ἐπερώτημα τῆς εἰς Θεὸν συνειδήσεως, ἔρεισμα πίστεως».

Μὲ τὶς ἱστορικὲς αὐτὲς πραγματικότητες ὑπ' ὄψιν, γεννιέται τὸ ἐρώτημα:

Ποιὰ ἦταν ἄρα γε ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς μεγάλης διαφορᾶς ἀντιλήψεων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, στὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος τῶν νηπίων; Γιατί ὑπῆρχαν τόσο ριζικὲς διαφωνίες πάνω σ' ἓνα τόσο σπουδαῖο ἐκκλησιαστικὸ δόγμα;

Τὸ γεγονός εἶναι ἓνα: ἡ διαφωνία αὐτὴ πάνω στὸ δόγμα τοῦ

¹ Ἐπιστ. 64:5

² Μ. Βασιλείου, Περί ἁγίου Πνεύματος, πατρ. 32, σελ. 117

³ Μ. Ἀθανασίου, Κατὰ ἄρειανῶν, πατρ. 26, σελ. 238

⁴ Γρηγορίου Ναζ. Λόγος 40.3. Πατρολ. 36, σελ. 361

νηπιοβαπτισμού, δὲν ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα ἐρμηνείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἢ τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως. Ἀντίθετα, ἡ διαφωνία ξεκινοῦσε ἀπὸ τὶς φιλοσοφικὲς ἢ θεολογικὲς ἀπόψεις ποὺ εἶχαν οἱ διάφοροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, σχετικὰ μὲ τὴν ἠθικὴ κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκεται ἡ ψυχὴ τοῦ νηπίου. Εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ νηπίου ἔνοχη λόγῳ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ἢ εἶναι καθαρὴ καὶ ἀθῶα; Εἶναι τὸ νήπιο ὑπεύθυνο γιὰ ἁμαρτίες τὶς ὁποῖες δὲν διέπραξε ἢ ὄχι;

Γενικὰ, θὰ μπορούσαμε νὰ χωρίσουμε τὶς διαφορὲς Πατερικὲς γνώμες σὲ δύο ομάδες. Σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψη τῆς πρώτης ομάδος τῶν Πατέρων, τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα δὲν ἐπιβαρύνει τὸ νεογέννητο μὲ προσωπικὴ εὐθύνη καὶ συνεπῶς οὔτε μὲ ἔνοχη. Δὲν εἶναι παρὰ ἓνα σφάλμα¹ ποὺ δὲν ἔχει ποινικὲς συνέπειες στοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀδάμ. Ναὶ μὲν ἡ ἁμαρτία τοῦ Ἀδάμ βαρύνει τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ νηπίου ἀλλὰ δὲν ἐπισύρει καμμία τιμωρία. Στὴν περίπτωσι αὐτῆ, τὸ νηπιοβάπτισμα δὲν ἔχει ἠθικὸ νόημα, οὔτε ἐκπληρώνει κανένα σκοπὸ γιὰ τὴν ὠφέλεια τοῦ νηπίου. Στὸ συμπέρασμα αὐτὸ κλίνουν γενικὰ καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὴν ἄποψη τῆς δευτέρας ομάδας τῶν Πατέρων, ποὺ κύριος ἐκπρόσωπός της παρουσιάζεται ὁ μεγάλος Αὐγουστίνος (354 μ.Χ), τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα δὲν εἶναι στὴν ψυχὴ τοῦ νεογέννητου ἀπλῶς ἓνα φυσικὸ σφάλμα, ἀλλὰ μία συγκεκριμένη καὶ πραγματικὴ ἔνοχη, ἱκανὴ νὰ καταδικάσῃ αἰώνως τὸ κάθε νήπιο ποὺ πεθαίνει ἀβάπτιστο· εἶναι μία παράβασις ποὺ συνοδεύεται μὲ τιμωρία αἰώνια. Συνεπῶς τὸ νηπιοβάπτισμα ἐπιβάλλεται. «Τὰ νήπια πρέπει νὰ βαπτίζονται ὥστε νὰ λάβουν ἄφεσι. Εἶναι ἀδύνατο νὰ εἰσέλθουν τὰ νήπια στὴ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν δίχως τὸ βάπτισμα»². Σ' αὐτῆ τῆ ρευστῆ καὶ ἀκαθόριστη μορφή βρισκόταν στὴν Ἐκκλησία τὸ δόγμα τοῦ νηπιοβαπτισμού μέχρι ἀκόμα καὶ στὸν 4ον αἰῶνα.

Καὶ τότε τὰ πράγματα ἄρχισαν ν' ἀλλάζουν, ὥσπου τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων κατέληξε νὰ γίνῃ θεσμὸς ὑποχρεωτικὸς παντοῦ καὶ γιὰ ὅλους³.

¹ Vitium originis, vitium naturae

² Aug. "De peccato originali".

³ Εἶναι ἄξιο προσοχῆς τὸ γεγονός ὅτι ἡ σημερινὴ θεολογία τῆς Ὁρθο-

Ίδού, με λίγα λόγια, πώς διαμορφώθηκε και πώς έπεβλήθηκε αυτός ο θεσμός.

Τρεις άποφασιστικοί σταθμοί

1. Όταν ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ο Μέγας άσπάσθηκε τόν Χριστιανισμό (313-337 μ.Χ.), άρχισαν σιγά-σιγά νά γίνονται άλλαγές ουσιαστικές στήν εκκλησία, καθώς και στό νηπιοβάπτισμα. Τό πολιτικό καθεστώς του Κωνσταντίνου σταμάτησε τόν διωγμό έναντίον τών Χριστιανών. Παραχώρησε στήν Έκκλησία πλούτο και έλευθερία. Ο Χριστιανισμός είχε τώρα άδελφωθή με τήν αυτοκρατορία. Τά θέματα τής Θεολογίας γίνονται και θέματα τής πολιτικής.

Αυτή ή νέα τάξη πραγμάτων άνακούφισε, είν' άλήθεια, τήν διωκομένη εκκλησία αλλά έξασθένησε τήν πνευματική της δύναμη. Ναι μόν τó αίμα τών μαρτύρων τής πίστεως σταμάτησε νά χύνεται στίς φυλακές και στό άμφιθέατρα αλλά ή χριστιανική μαρτυρία άρχισε νά φθείρεται και νά ξεπέφτη. Τά οικονομικά καθώς και τά άλλα προνόμια που ο αυτοκράτορας παραχώρησε στους χριστιανούς, τράβηξαν πρós τήν Χριστιανική Θρησκεία μεγάλες μάζες έθνικών οί όποιοι έμπασαν στήν εκκλησία τίς κάθε λογής είδωλολατρικές τους συνήθειες. Από τότε άρχισε νά διαμορφώνεται στό Βυζάντιο «ή εκκλησία του σύμμεικτου πλήθους». Η πίστη έπαυσε πλέον νά δοκιμάζεται στό καμίρι τών διωγμών. Έπειδή λοιπόν ο φόβος του διωγμού είχε περάσει, ή χριστιανική κατήχηση θεωρήθηκε σαν περιττή. Τώρα ο κάθε ύπήκοος τής αυτοκρατορίας μπορούσε πλέον νά είνai από τή γέννησή του και μέλος τής Έκκλησίας, έπειδή τώρα πλέον ή Έκκλησία ήταν ένα με τήν Πολιτεία.

Υπό αυτός τους όρους, κατά τόν 4ον αιώνα, τό νηπιοβάπτισμα άρχίζει νά γίνεται μία καθιερωμένη συνήθεια όχι όμως και ύποχρεωτικός θεσμός. Τό μυστήριο του βαπτίσματος τό τελούσε συνήθως ο ίδιος ο έπίσκοπος με τους κληρικούς βοηθούς του, στόν μητροπολιτικό ναό τής περιφέρειας κατά τίς 5θ ήμέ-

δόξου Έκκλησίας, στό δόγμα του νηπιοβαπτισμού, παραμερίζει τους δικούς της διδασκάλους του 4ου αι. και άκολουθεί τους διδασκάλους τής Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας.

ρες που μεσολαβούσαν μεταξύ των δύο μεγάλων εορτών του Πάσχα και της Πεντηκοστής. Στο διάστημα αυτό μολονότι ένας μεγάλος αριθμός παιδιών και ενηλίκων γίνονταν δεκτοί στους κόλπους της εκκλησίας εν τούτοις αρκετοί χριστιανοί γονείς δεν έβάπτιζαν τα παιδιά τους, μέχρις ότου μεγαλώσουν και καταλάβουν τις ήθικες υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν.

2. Ύστερα από τον Κωνσταντίνο, το επόμενο βήμα που στερέωσε την αυτοκρατορική Έκκλησία και το νηπιόβαπτισμα, έγινε από τον Θεοδόσιο τον Μέγα (379-395).

Με συγκεκριμένα Διατάγματα ο Θεοδόσιος ανακήρυξε τον Χριστιανισμό ως την επίσημη θρησκεία της Αυτοκρατορίας, πράγμα που υποχρέωσε τον κάθε πολίτη να υιοθετήσει την κρατική θρησκεία ως προσωπική του θρησκεία. Τα μέλη της Έκκλησίας έπρεπε τώρα να είναι σε αριθμό όσοι και οι υπήκοοι της Αυτοκρατορίας. Το διακριτικό γνώρισμα του χριστιανού δεν ήταν πλέον η προσωπική του πίστη αλλά η γέννησή του μέσα στα όρια της χριστιανικής Αυτοκρατορίας.

Ο Θεοδόσιος άρχισε να «σφίγγη τά σχοινιά». Με αυστηρά έδικτα υποχρέωνε τους υπηκόους της αυτοκρατορίας να άσπασθουν όλα τα δόγματα της Συνόδου της Νικαίας και γενικά της Όρθοδοξίας. Προσωπική πίστη που είναι διαφορετική από την δογματική της Συνόδου της Νικαίας, άποτελεί πολιτικό έγκλημα «έπειδή αυτό που γίνεται εναντίον της θείας θρησκείας ζημιώνει όλους τους πολίτες»¹. Κάθε μορφή ειδωλολατρίας καθώς και κάθε μορφή Χριστιανισμού άλλη από την άναγνωρισμένη, θα έπρεπε να διωχθή και να εξαλειφθή. Έκεϊνοι που δυστροπούσαν και δεν ήθελαν να συμμορφωθουν με το θρησκευτικό κατεστημένο, άντιμετώπιζαν αυστηρότατες κυρώσεις. Οί δογματικές άπόψεις του Αυτοκράτορα θα έπρεπε ν' άκολουθούνται πιστά από κάθε υπήκοο της αυτοκρατορίας, δίχως την έλαχίστη άντίρρηση.

3. Το τρίτο και το άποφασιστικό βήμα έγινε από τον Όυστινιανό Α' (527-565). Μεγάλος ζηλωτής στα έκκλησιαστικά ο Όυστινιανός έμεινε γνωστός στην Όστορία για δύο κυρίως σπουδαία έργα του. Και τα δύο είχαν σχέση με τη θρησκεία. Το

¹ Codex Theodosianus XVI 5, 40

πρῶτο ἦταν ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ ξακουστοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας πού εἶχε καταστραφῆ ἀπὸ πυρκαϊά· τὸ ἄλλο ἔργο του ἦταν ἡ συλλογὴ καὶ ταξινόμηση τῆς Νομοθεσίας τῶν Ρωμαίων, σὲ μία συλλογὴ, γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «Ἰουστινιάνειος Νομοθεσία».

Ἄρκετοὶ ἀπὸ τοὺς νόμους καὶ τὰ διατάγματα πού ὁ αὐτοκράτορας ἐνσωμάτωσε στὸν κώδικά του τὸν παρουσιάζουν σὰν σκληρὸ διώκτη τῶν τότε αἵρετικῶν καθὼς καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν.

Καταπολέμησε τὴν Ἑλληνικὴ φιλοσοφικὴ σκέψη, καὶ μὲ εἰδικὸ Διάταγμα ἐκλείσει τὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν ἐνῶ στὸν θρησκευτικὸ τομέα ἐνομοθέτησε, ὅτι ὅποιος τολμῆσει καὶ βαπτισθῆ για δεῦτερη φορὰ θά πληρώσει τὸ νέο βάπτισμά του μὲ θάνατο.

Ἐκεῖνοι πού δὲν ἦσαν βαπτισμένοι θά ἔπρεπε, δίχως καμμία ἀναβολή, νὰ παρουσιασθοῦν στὶς ἐκκλησίες τῆς περιφέρειας τους καὶ νὰ βαπτισθοῦν, μαζί μὲ τὶς οἰκογένειές τους. Ἐγραφε τὸ σχετικὸ Διάταγμα:

«Αὐτοὶ πού μέχρι τώρα ἦσαν ἀνάξιοι γιὰ τὴν ἱερὴ τελετὴ τοῦ βαπτίσματος, εἴτε εἶναι κάτοικοι τῆς Βασιλευούσης εἴτε τῶν ἐπαρχιῶν, πρέπει νὰ παρουσιασθοῦν μὲ τὶς γυναῖκες τους, μὲ τὰ παιδιά τους καὶ μὲ τοὺς συγκατοίκους τους, στὶς ἅγιες ἐκκλησίες καὶ νὰ διδαχθοῦν τὴν ἀληθινὴ πίστη τῶν Χριστιανῶν, ὥστε, ἀφοῦ διαφωτιστοῦν γιὰ τὴν προηγούμενη πλάνη τους καὶ τὴν ἀπορρίψουν, ὕστερα νὰ λάβουν τὸ βάπτισμα σωτηρίας ἐκτὸς ἂν θεωροῦν αὐτὰ τὰ πράγματα σὰν ἀνάξια προσοχῆς ὁπόταν θά τοὺς ἀφαιρεθῆ τὸ προνόμιο νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ δημόσια κτήματα, θά τοὺς ἀφαιρεθῆ τὸ δικαίωμα ν' ἀγοράζουν ὅτιδήποτε κινητὸ ἢ ἀκίνητο, θά κατασχεθοῦν ὅλα τὰ περιουσιακά τους στοιχεῖα καὶ θά ἀφεθοῦν στὴ φτώχεια. Ἐπιπλέον θά πρέπει καὶ νὰ τιμωρηθοῦν ἀναλόγως»¹.

Ὡς ἀποτέλεσμα ἐβδομῆντα χιλιάδες εἰδωλολάτρες βαπτίσθηκαν διὰ τῆς βίας, μονάχα στὴ Μικρὰ Ἀσία².

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπεβλήθη ὄχι μονάχα σὰν ὑπατος πολιτικὸς ἄρχοντας ἀλλὰ συνάμα καὶ σὰν κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας.

¹ Ἰουστινιανός, Κώδ. I, Ayer, ἐνθ' ἂν. σελ. 559

² Encyclopaedia Britannica Τομ. 13, σ. 212· παράβαλε: Ayer ἐνθ' ἂν. σελ.

Ἔτσι πήρε ὁ ἴδιος τὴν ἐξουσία στὰ χέρια του γιὰ νὰ ἐπιβάλη τοὺς ἐκκλησιαστικούς νόμους καθὼς καὶ τὶς δογματικές ἀρχές πὺ θὰ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσῃ ἡ Ἐκκλησία. Οἱ συνοδικές ἀποφάσεις ἦσαν καὶ νόμοι τοῦ Κράτους, μάλιστα κατεῖχαν τὸ ἴδιο κύρος μὲ τοὺς πολιτικούς νόμους¹. Αὐτὸ τὸ σύστημα διακυβερνήσεως εἶναι γνωστὸ στὴν ἱστορία σὰν «Καισαροπαπισμός», πὺ σημαίνει ὅτι ὁ αὐτοκράτορας (Καίσαρας) ἐνεργοῦσε καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἀρχηγὸς (Πάπας). Ὁ φάρος πὺ προσανατόλιζε τότε τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας στὰ δογματικά της δὲν ἦταν τὸ ἱερατεῖο ἀλλὰ ὁ αὐτοκράτορας ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ λαϊκός, ἐν τούτοις ἐπέβαλλε τὶς δογματικές του ἀπόψεις μὲ ἀπολυταρχικούς νόμους (ἔδικτα). Μία ἀπόδειξη πὺ φανερῶνει αὐτὴ τὴν ἀπολυταρχικὴ ἐξουσία τοῦ αὐτοκράτορα ὄχι μονάχα στὰ διοικητικά ἀλλὰ καὶ στὰ δογματικά ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ τὸ γεγονός ὅτι, ὅταν στὸ τελευταῖο στάδιο τῆς ζωῆς του ὁ Ἰουστινιανὸς ἀσπάρσθηκε τὴν αἵρεση τοῦ «ἀφθαρτοδοκητισμοῦ»² ἐξέδωσε Διάταγμα καὶ ζήτησε ἀπὸ τοὺς Πατριάρχες, Μητροπολίτες κι ἐπισκόπους ν' ἀκολουθήσουν τὶς δογματικές ἀπόψεις του. Ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς ἱεράρχες πράγματι ὑπήκουσαν καὶ συμμορφώθηκαν μὲ τὶς αἰρετικές ἀπόψεις τοῦ αὐτοκράτορα³. Σὲ ἄλλη περίπτωση, διέταξε τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ν' ἀπαγγέλλουν κατὰ τὸ βάπτισμα τὶς προσευχὲς ὄχι ψιθυριστὰ ἀλλὰ μεγαλοφώνως.

Ὡς πρὸς τὸ βάπτισμα τῶν παιδιῶν τὸ σχετικὸ αὐτοκρατορικὸ Διάταγμα ἐπέβαλλε:

«ὄλα τὰ παιδιά, στὴν τρυφερὴ ἡλικία τους, νὰ βαπτισθοῦν τὸ σωτήριο βάπτισμα ἀμέσως καὶ δίχως καμμία καθυστέρηση»⁴.

Οἱ γονεῖς πὺ θὰ δυστροποῦσαν νὰ ὑπακούσουν στὴν αὐτοκρατορικὴ διαταγὴ θὰ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθοῦν παραδειγματικά.

Ἄς κάμωμε στὸ σημεῖο αὐτὸ μία παρένθεση γιὰ νὰ σημειώσωμε ὅτι αὐτὴ τὴν μεταγενέστερη περίοδο τοῦ ἔξαναγκαστι-

¹ Κώδικας I Κεφ. X 5· παράβαλε: Ayer σελ. 560

² Ἀφθαρτοδοκητισμὸς εἶναι τὸ δόγμα πὺ ὑποστηρίζει ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πρὶν καθὼς καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνάστασή Του, ἦταν σῶμα δοξασιμένο καὶ συνεπῶς δὲν ὑπέφερε.

³ Nearā 137,6

⁴ Κώδικας I 5· Ayer ἐνθ' ἂν. σελ. 560

κού νηπιοβαπτισμού θά πρέπει νά ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὁ σύγχρονος ὀρθόδοξος συγγραφέας, ὁ ὁποῖος γράφει:

«Πολλοὶ προτεστάνται γονεῖς εἰς τὴν Γερμανία, τὴν Γαλλία, τὴν Ἀγγλία καὶ τὰς ἄλλας χώρας, συνεπεῖς πρὸς τὰς διδασκαλίας τῶν ἀρχηγῶν των, δὲν προθυμοποιοῦνται νά βαπτίζουν τὰ παιδιὰ των. Τὰ ἀφήνουν ἀβάπτιστα εἰς μίαν εἰδωλολατρικὴν κατάστασιν. Μόλις δὲ εἶναι ἀνάγκη νά εἰπῶμεν ὅτι ἡ ἀντίληψις αὐτὴ περὶ βαπτίσματος ἀποτελεῖ δεινὴν αἵρεσιν, ἡ ὁποία ἀντιστρατεύεται ὀλοφάνερα εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου καὶ ὅλης τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ὅπως ἐπίσης εἰς τὴν ὁμόφωνον διδασκαλίαν καὶ πρᾶξιν τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας».

Ἡ δὴλωση αὐτὴ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν Ἱστορία σὰν προκατειλημμένη καὶ παραπλανητικὴ. Ἀρκεῖ νά ποῦμε ὅτι ξακουστοὶ Πατέρες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ἄλλοι σπουδαῖοι ἐκκλησιαστικοί, κατέβηκαν στὰ νερά τοῦ βαπτίσματος σὲ ὄριμη ἡλικία, ἐπειδὴ οἱ χριστιανοὶ γονεῖς τοὺς ἀρνήθησαν νά ἀσπασθοῦν τὸν θεσμό τοῦ νηπιοβαπτισμού.

Ἔτσι ὁ σπουδαῖος Πατέρας τῆς Ὁρθοδοξίας Βασίλειος ὁ Μέγας βαπτίσθηκε σὲ ἡλικία 28 ἐτῶν. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἡγετικὴ μορφή τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ συγγραφέας εἰδικῆς μελέτης ἐπὶ τοῦ Βαπτίσματος, βαπτίσθηκε σὲ ἡλικία 30 ἐτῶν. Ὁ Γρηγόριος Νύσσης βαπτίσθηκε σὲ ἡλικία 29 ἐτῶν. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, σπουδαιότατος κήρυκας καὶ θεολόγος, βαπτίσθηκε σὲ ἡλικία 20 ἐτῶν. Ὁ Ἀμβρόσιος βαπτίσθηκε σὲ ἡλικία 40 ἐτῶν. Ὁ Ἰερώνυμος σὲ ἡλικία 18 ἐτῶν. Ἐνήλικος βαπτίσθηκε ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος κ.ἄ.

Ἡ Παράδοση λοιπὸν τῶν Πατέρων διαφωνεῖ μὲ τοὺς σημερινοὺς ἀπολογητὲς τοῦ νηπιοβαπτισμού οἱ ὁποῖοι διατυμπανίζουν ὅτι τὸ παιδί ἐνόσω ζῆ ἀβάπτιστο εἶναι βδέλυγμα καὶ ὅτι σὰν πεθάνη ἀβάπτιστο εἶναι προωρισμένο γιὰ τὴν αἰώνια Κόλαση.

Τὸ γνωστὸ ἐπιχείρημα ὅτι στὴν ἀρχαία ἐποχὴ πολλοὶ βαπτίσθηκαν σὲ μεγάλη ἡλικία ἐπειδὴ ἔγιναν χριστιανοὶ σὲ μεγάλη ἡλικία (ἱεραποστολικὸ βάπτισμα), δὲν εὐσταθεῖ ἐπειδὴ ὅλοι σχεδὸν οἱ Πατέρες, τοὺς ὁποίους ἀναφέραμε πρὸ πάντων, γεννήθηκαν ἀπὸ γονεῖς ποὺ ἦσαν Χριστιανοί. Ἡ μητέρα τοῦ

Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου, ἡ Ἄνθοῦσα λ.χ., ἦταν εὐσεβῆς Χριστιανή. Ἡ μητέρα τοῦ Αὐγουστίνου, ἡ Μόνικα, ἦταν εὐσεβεστάτη γυναίκα. Οἱ γονεῖς τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἦσαν χριστιανοί, μάλιστα ὁ ἐπίσκοπος πατέρας του καὶ ἡ μητέρα του Νόννα ἀνακηρύχθησαν ἅγιοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἀλλὰ τὸν υἱὸ τους Γρηγόριο δὲν τὸν ἐβάπτισαν στὴ νηπιακὴ του ἡλικία. Αὐτὰ εἶναι ἱστορικὰ γεγονότα. Κατὰ τὶς παραδόσεις λοιπὸν καὶ τοῦ 4ου ἀκόμα αἰῶνα, ἡ παράλειψη τοῦ βαπτίσματος ἑνὸς νηπίου χριστιανῶν γονέων δὲν δημιουργοῦσε καμμία παραφωνία στίς τότε χριστιανικὲς οἰκογένειες, οὔτε ἡ ἐκκλησία τοῦ 4ου αἰῶνα θεωροῦσε τὰ ἀβάπτιστα παιδιά νὰ βρίσκονται σὲ εἰδωλολατρικὴ κατάσταση, καθὼς βεβαιώνει ἡ σύγχρονη ὀρθόδοξη θεολογία.

Λιγώτερο φανατικὸς ὁ γνωστότατος θεολόγος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας Καρδινάλιος Newman δὲν διστάζει νὰ ὁμολογήσῃ αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια.

Νά, τὰ λόγια τοῦ ἰδίου τοῦ Καρδινάλιου:

«Οὔτε ἡ Ρώμη οὔτε ἡ Ἀφρικὴ ὑποχρέωναν τότε τοὺς Χριστιανοὺς γονεῖς νὰ βαπτίζουν τὰ μικρὰ παιδιά τους, καθὼς γίνεται σήμερα»¹.

Μέχρις ἐδῶ ἔχομε διαπιστώσει τὰ ἐξῆς ἱστορικὰ γεγονότα, σχετικὰ μὲ τὸ νηπιοβάπτισμα:

1. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες τῶν πρώτων αἰῶνων δέχονταν ἢ ἀπέρριπταν τὴν βάπτισμα τῶν νηπίων, ἀνάλογα μὲ τὶς φιλοσοφικὲς ἢ τὶς θεολογικὲς ἀπόψεις ποὺ εἶχε ὁ καθένας τους, ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν κατάσταση ποὺ βρίσκεται ἡ ψυχὴ τοῦ νηπίου, ἂν δηλαδὴ ἐπιβαρύνεται μὲ ἔνοχῃ, ἐξ αἰτίας τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ἢ εἶναι ἀθῶα.

2. Σπουδαῖοι Πατέρες τῶν Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας (ἰδιαίτερα τοῦ 4ου αἰῶνα) ἐναντιώθησαν στὴν βάπτισμα τῶν νηπίων² ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὅτι τὸ βάπτισμα, γιὰ νὰ ἔχη κῦρος, πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν προσωπικὴ πίστη τοῦ βαπτιζομένου.

3. Τὸ νηπιοβάπτισμα ἐπεβλήθη τελικὰ σὰν ὑποχρεωτικὸ παντοῦ καὶ γιὰ ὄλους μὲ διατάγματα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας (ἔδι-

¹ Newman, Development of Christian Doctrine Rev. ed. N. Y. 1949, p. 120

² Ἐξαίρεση ἀποτελοῦσαν τὰ ἐτοιμοθάνατα νήπια.

κτα) τὰ ὁποῖα ἐξέδωσε ὁ Καισαροπάπας αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου, Ἰουστινιανός, (6ος αἰώνας μ.Χ.).

Ἄφου λοιπὸν εἶδαμε πότε, πῶς καὶ γιατί καθιερώθηκε ὁ θεσμὸς τοῦ βαπτίσματος τῶν νηπίων, πρέπει νὰ ποῦμε δυὸ λόγια καὶ γιὰ ἓναν ἄλλον παράγοντα ποὺ κι αὐτὸς ἐπηρέασε τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὸ βάπτισμα.

Ἐκεῖνος ὁ παράγοντας αὐτὸς ἦταν:

1. Οἱ Μυστηριακὲς Θρησκευτικὲς καὶ τελετικὲς

Καθὼς σημειώνομε καὶ σὲ ἄλλο μέρος τῆς μελέτης μας, ἡ Ἐκκλησία στὴν πρώτη περίοδο τῆς ζωῆς της, βρισκόταν ἀσφυκτικὰ κυκλωμένη ἀπὸ τὶς θρησκευτικὲς καὶ τὶς μυστηριακὲς τελετικὲς τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου.

Ἡ Αἰγυπτιακὴ θρησκεία τῆς Ἰσιδος καὶ τοῦ Σεράπιδος, λόγου χάριν, εἶχε κατακτήσει μεγάλες μάζες στὴ Ρώμη, στὴν Ἰταλία, στὴν Ἑλλάδα, ἀκόμα καὶ στὴ Μικρὰ Ἀσία.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμοῦσε νὰ γίνῃ μύστης θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὴν καθιερωμένη μυσταγωγικὴ πείρα. Πρῶτα θὰ ἔπρεπε νὰ κατηχηθῆ στὰ σύμβολα καὶ στὴ διδαχὴ τῆς θρησκείας· κατόπιν θὰ βαπτίζοταν στὸ «ἱερὸ νερὸ» γιὰ τὸν πνευματικὸ καθαρισμό του. Ἡ περίοδος τῆς μύησης διαρκοῦσε δέκα μέρες. Στὸ διάστημα αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ φάῃ κρέας οὔτε νὰ πιῇ κρασί. Τὴ δέκατη μέρα, ὅποτε ἡ μύηση εἶχε τελειωθῆ, ὁ μούμενος ντυμένος τὸν χιτῶνα του παρουσιαζόταν στὸν ἱερὸ περίβολο τοῦ εἰδωλολατρικοῦ ναοῦ, ὅπου θὰ λάτρευε πλέον τὴ νέα του θεότητα.

Τὸ βάπτισμα καὶ γενικὰ ἡ ὅλη μυσταγωγικὴ διαδικασία μεταμόρφωναν τὸν μνημένο σ' ἓνα θεῖο ὄν, καθαρισμένο, πλουτισμένο ἔσωτερικὰ μὲ θεία δύναμη κι ἐλευθερωμένο ἀπὸ τὸν θάνατο¹.

Ἀνάλογες ἱεροτελεστίες γίνονταν στὰ Ἐλευσίνια μυστήρια· ἐπίσης στὴ λατρεία τοῦ Ἄδωνι, ποὺ ἀντιπροσώπευε τὸ μυστήριο τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ Θανάτου, καθὼς καὶ στὶς ὀργιαστικὲς μυσταγωγικὲς τῆς Κυβέλης καὶ τοῦ Ἄττι, ὅπου οἱ μνημένοι περιέρχονταν σὲ κατάσταση παραληρήματος καὶ ἐκστάσεως.

¹ E. Lohse: Le Milieu du N. Testament, p. 249 κ. ἔ.

Μολαταῦτα ὁ πλέον ὑπολογίσιμος ἀνταγωνιστὴς τῆς τότε Ἐκκλησίας ἦταν ὁ Μιθραϊσμός. Οἱ ὑποψήφιοι μύστες τῆς θρησκείας τοῦ Μίθρα πρὶν γίνουιν δεκτοί, ἔπρεπε πρῶτα νὰ δεχθοῦν τὸ βάπτισμα στὰ νερά. Τὸ βάπτισμα αὐτὸ καθάριζε τοὺς μουμένους ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τους καὶ τοὺς ἔδινε τὸ δικαίωμα νὰ συμμετέχουν στὰ ἱερὰ γεύματα τῆς θρησκευτικῆς τους κοινότη-
τας.

Ἐπίσης εἶχαν τὴν ὑποχρέωση νὰ τηροῦν τὸ σύστημα τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ποὺ τοὺς ἐπέβαλλε ἡ νέα τους θρησκεία. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ὁ Μιθραϊσμός παρουσίαζε κάποιες ὁμοιότητες μετὸν Χριστιανισμό¹. Ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Μιθραϊσμοῦ τελείωσε τὸν 4ον αἰῶνα μετὰ τὴν νίκη τοῦ Χριστιανισμοῦ. Σὰν σημεῖο τοῦ θριάμβου τοῦ Χριστοῦ ἐναντίον τοῦ Μίθρα, οἱ Χριστιανοὶ ἔκτισαν σὲ πολλὰ μέρη τὶς ἐκκλησίες τους πάνω στοὺς βωμοὺς καὶ στοὺς ἱεροὺς τόπους τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τῆς Περσίας.

Γενικά οἱ μυστηριακὲς θρησκείες εἶχαν σκοπὸ ν' ἀπαντήσουν στὴν ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ζητοῦσε ἓνα τρόπο γιὰ νὰ προστατευθῆ ἀπὸ τὶς κακὲς δυνάμεις κι ἐπίσης ν' ἀποκτήσῃ τὴ σωτήρια βοήθεια ποὺ θὰ τὸν ὠδηγοῦσε στὴ μέλλουσα ζωὴ τῆς εὐτυχίας.

Αὐτὰ τὰ δύο πνευματικὰ ἀγαθὰ, προστασία δηλαδὴ γιὰ τὸ παρὸν κι εὐτυχία γιὰ τὸ μέλλον, ὁ εἰδωλολάτρης δὲν τὰ δεχόταν διὰ μέσου ἑνὸς κηρύγματος, ἀλλὰ διὰ μέσου λειτουργικῶν πράξεων. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αὐτὲς οἱ λειτουργικὲς πράξεις τῆς εἰδωλολατρίας ἐπηρέασαν πολλὲς νεαρὲς χριστιανικὲς κοινότητες στοὺς πρώτους αἰῶνες. Ἰδιαιτέρως οἱ ἀδύνατοι νεοκατήχητοι ποὺ συμμετεῖχαν στὸ βάπτισμα καὶ στὸ Κυριακὸ Δεῖπνο, ἐρμήνευαν κατὰ συνήθεια αὐτὲς τὶς δύο χριστιανικὲς τελετές, ἀνάλογα μετὰ τὴν προηγούμενη πείρα ποὺ εἶχαν στὰ εἰδωλολατρικά. Γιὰ ν' ἀντισταθμίσει λοιπὸν τὴ συνήθεια αὐτὴ ὁ Τερτυλλιανὸς (ἀρχὲς τοῦ τρίτου αἰῶνα) ἐλέγχει τὸ εἰδωλολατρικὸ βάπτισμα σὰν μία προσπάθεια τοῦ Διαβόλου νὰ μιμηθῆ τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ:

¹ Encyclopaedia Britannica: Mithra (Relation to Christianity) 1951, vol. 15 p. 621

«(Στό βάπτισμα αυτό) παρατηρούμε τὸν ζήλο τοῦ Διαβόλου νὰ ἀνταγωνισθῇ τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ, βαπτίζοντας τοὺς δικούς του. Ποιά ὁμοιότητα μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἐδῶ; Φαντάσου τὸν ἀκάθαρτο νὰ καθαρῖζῃ· τὸν καταστροφέα νὰ ἐλευθερώνη· τὸν καταδικασμένο ν' ἀθωώνῃ. Ἄλλ' αὐτὸ πού στήν πραγματικότητα κάνει εἶναι νὰ καταστρέφῃ τὸ ἴδιο τὸ ἔργο του, καθαρῖζοντας μὲ τὸ βάπτισμά του τὶς ἁμαρτίες πού αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐμπνέει»¹.

Ἐπίσης:

Ἄν ὁ Διάβολος βαπτίζει ὠρισμένους πού εἶναι πιστοὶ τοῦ καὶ ὁπαδοῦ τοῦ ὑποσχόμενος σ' αὐτοὺς ἄφεση ἁμαρτιῶν, μόλις ἀναδυθῶν ἀπὸ τὰ νερά. Κι «ἂν θυμᾶμαι καλά, ὁ Μίθρας χαράσσει ἓνα σημάδι στό μέτωπο τῶν στρατιωτῶν του...»².

Στὶς μυστηριακὲς λειτουργίες τῆς εἰδωλολατρίας ὑπῆρχε ἓνας στενὸς δεσμὸς ὄχι μονάχα μεταξὺ τοῦ μουμένου καὶ τῆς ἐξωτερικῆς τελετῆς ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τοῦ μουμένου καὶ τοῦ ἱεροφάντη, δηλαδὴ τοῦ λειτουργοῦ τῆς τελετῆς. Ὁ λειτουργὸς πού βάπτιζε (ἱεροφάντης) ἦταν γιὰ τὸν βαπτιζόμενο τὸ πρόσωπο πού φανέρωνε καὶ μετέδιδε τὴ Σωτηρία.

Αὐτὸς ἦταν ὁ λόγος πού ὁ ἀπ. Παῦλος ἐναντιώθηκε σ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὸν προσωπικὸ δεσμὸ μεταξὺ ἐκείνου πού βαπτίζει κι' ἐκείνου πού βαπτίζεται (Α' Κορινθ. α' 14, 15). Ἡ θεία χάρις καὶ δύναμη δὲν μεταδίδεται διὰ μέσου τοῦ τελετουργοῦ ἢ τῆς τελετῆς ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ κηρυχθέντος λόγου μιᾶς Σωτηρίας πού ἀποκτᾶται μὲ τὴ ζωτανὴ προσωπικὴ πίστη, ἐξηγεῖ ὁ ἀπόστολος στοὺς Κορινθίους Χριστιανούς.

Παρ' ὅλες ὅμως τὶς ἀποστολικὲς νοθεσίες, τὰ πράγματα ἔδειξαν ὅτι ἡ Χριστιανικὴ κοινότητα δὲν μπόρεσε νὰ ξεφύγῃ ὅλως διόλου ἀπὸ τοὺς πλοκάμους τῆς μυστηριακῆς τελετουργίας.

Ἀπὸ τὰ μέσα λοιπὸν τοῦ 2ου αἰῶνά, καθὼς καὶ ἀλλοῦ σημειώνομε, τὸ βάπτισμα ἔχανε τὴν ἀποστολικὴν του ἀπλότητα καὶ πλουτιζόταν μὲ ἱεροτελεστίες, μὲ ἔθιμα καὶ μὲ διδαχὰς πού θύμιζαν τὴν εἰδωλολατρία:

«Μόλις ἄρχιζε ἡ Χριστιανικὴ τελετουργία τοῦ βαπτίσματος, ὁ λειτουργὸς ἀνέπνευε τὰ χέρια του ἐπάνω στὸν ὑποψήφιο κι ἐξώρκιζε τὰ κακὰ πνεύματα νὰ ἀπομακρυνθοῦν καὶ νὰ μὴ ἐπιστρέ-

¹ De Baptismo §5

² Tert. De Praescr. Harmack ἐνθ' ἀν. σελ. 319

πουν. Κατόπιν φυσούσε τόν πιστόν μέ τήν πνοή του κι έσφράγιζε τò μέτωπό του, τ' αὐτιά του και τή μύτη του σφαλίζοντας έτσι δλόκληρο τò σῶμα ὥστε τò κακό πνεῦμα νά μὴν ξαναβρῆ καμμία εἴσοδο ἀνοικτὴ και μὴ και κατακτῆση πάλι τò σῶμα ἀπὸ τò ὁποῖον ἐκδιώχθηκε».

“Όταν ὁ Χριστιανὸς ἔβγαине ἀπὸ τὰ νερά ἄλειφαν τò μέτωπό του μέ λάδι· ἕνας συμβολισμὸς τῆς δυνάμεως και τῆς προστασίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹.

Ἴδου πῶς ὁ Τερτυλλιανὸς περιγράφει τὴν τελετὴ τοῦ βαπτίσματος τῆς ἐποχῆς του (περ. 200 μ.Χ.):

«ὅταν πρόκειται νά μπουμε μέσα στὰ νερά, λιγάκι πρωύτερα στὸν χῶρο τῆς ἐκκλησίας και ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ προϊσταμένου, ὁμολογοῦμε ἐπισήμως ὅτι ἀρνούμεθα τὸν Σατανᾶ, τὰ ἔργα του και τὸς ἀγγέλους του. Κατόπιν βαπτίζομεθα τρεῖς φορές δίνοντας έτσι μία κάπως στερεώτερη ὑπόσχεση πού ὁ Κύριος ὤρισε στὸ Εὐαγγέλιο. Ὑστερα διαν ἀνεβούμε ἀπὸ τὰ νερά (ὡς ἀναγεννημένοι) τὸ πρῶτο πράγμα πού γεύομεθα εἶναι μίγμα ἀπὸ μέλι και γάλα. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς βαπτίσεως ἀποφεύγομε τὸ καθημερινό μας λουτρὸ ἐπὶ μία συνεχῆ ἑβδομάδα»².

Τὸ μέλι και τὸ γάλα πού γεύοταν ὁ βαπτιζόμενος κατὰ τὴν τελετὴ ἦταν πράξη παρμένη ἀπὸ τὰ Ἑλληνιστικὰ μυστήρια.

Ἀργότερα τὸν 4ον αἰῶνα, τὰ σύμμεικτα πλήθη πού μῆκαν στὴν Ἐκκλησία, διδάχθηκαν ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους ὅτι ἡ τελετὴ τοῦ βαπτίσματος εἶναι ἱκανὴ νά ἐξασφαλίσῃ γιὰ τὴν ψυχὴ τους τὴν πρώτη της ἀγνότητα και τὸν τέλειο καθαρισμὸ της. Παρ' ὅλα αὐτὰ πολλοὶ ἐνήλικες προσήλυτοι χριστιανοὶ δὲν βιάζονταν νά κατεβοῦν στὰ νερά τοῦ βαπτίσματος, ὥστε νά μὴ χάσουν αὐτὸ τὸ ἀνεκτίμητο προνόμιο πού μόνον μία φορὰ μπορούσαν νά τὸ ἐκμεταλλευθοῦν σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ. Ὁ πιὸ καλότυχος θνητὸς ἦταν ἐκεῖνος πού θὰ ἔφευγε ἀπὸ τὴ ζωὴ «ντυμένος στὰ λευκά» (in albis), μέ τὸν κάτασπρο χιτῶνα τοῦ βαπτίσματος. Γι' αὐτὸ και πολλοὶ προσπαθοῦσαν νά καθυστερήσουν τὸ βάπτισμά τους, ἂν ἦταν δυνατὸν μέχρι τὶς τελευταῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς τους, ὥστε

¹ Τὸ σημάδι μέ λάδι στὸ μέτωπο τοῦ βαπτιζομένου χριστιανοῦ παραλληλίζεται μέ τὸ σημάδι πού ἔφεραν στὸ μέτωπο οἱ βαπτιζόμενοι τοῦ Μίθρα.

² De Corona 3

νά λουστούν με τὸ νερό τῆς ἀθανασίας καὶ ἔτσι νὰ μεταφερθοῦν ἀγνοὶ καὶ καθαροί, κατ' εὐθείαν, στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ¹.

Φυσικά, στὸ μεταξύ, μπορούσαν, ἂν ἤθελαν, ν' ἀπολαμβάνουν τοὺς καρπούς τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ ἱκανοποιοῦν τὰ πάθη τους. Κανένας φόβος ἀπώλειας τῆς ψυχῆς τῶν ἁμαρτωλῶν δὲν ὑπῆρχε, ἐφ' ὅσον, κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ καθυστερημένου βαπτίσματος κρατοῦσαν στὰ χέρια τους τὸ τελικὸ καὶ τὸ σωτήριο μέσο (τὸ βάπτισμα) πού στὴν κρίσιμη στιγμή τοῦ θανάτου θὰ τοὺς ἔμπαζε στὴν εὐδαιμονία τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ².

Κάποιος θεολόγος τῆς ἐποχῆς, ὁ Πορφύριος, ἔλεγε αὐτὴ τὴν κατάσταση μὲ τὴν ἐξῆς παρατήρηση:

«Ποιὸς δὲν θὰ διαπράξει πονηρὰ ἔργα, φανερὰ καὶ κρυφά, ποιὸς δὲν θὰ κάμη βδελυρὰ πράγματα, πράγματα πού οὔτε μελετιοῦνται οὔτε περιγράφονται οὔτε ὑποφέρονται, ἐφ' ὅσον διδάσκεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ ν' ἀθωωθῆ ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα τῆς ντροπῆς, ἀπλῶς μὲ τὸ νὰ βυθισθῆ στὰ νερὰ χαιρόμενος στὴν ἐλπίδα ὅτι στὴν ἄλλη ζωὴ θὰ εἶναι ὅλα συγχωρημένα ἀπὸ Ἐκεῖνον πού θὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς;

Τέτοιου εἶδους διδασκαλίες ὀδηγοῦν στὴν ἁμαρτία. Διδάσκουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶναι συνεχῶς ἀσεβεῖς... συνιστοῦν μία ζωὴ ἀνομίας σ' ἓναν κόσμο τάξεως.

Τὸ θεωροῦν σὰν βασικὴ ἀρχὴ νὰ διδάσκουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν χρειάζεται νὰ φοβᾶται πλέον τὴν ἀσέβεια, ἐφ' ὅσον μὲ μία ἀπλὴ πράξη βαπτίσματος ἀπαλλάσσεται ἀπὸ ἓναν ὄγκο ἀμέτρητων ἁμαρτιῶν.

Ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα σχετικὰ μὲ αὐτὸν τὸν φουσκωμένον μῦθο»³.

Τέτοιο καθυστερημένο βάπτισμα ἔλαβε στὸ κρεββάτι τοῦ θανάτου του καὶ ὁ πρῶτος χριστιανὸς Αὐτοκράτορας, Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας (337 μ.Χ.). Αὐτὸ τὸ παράδειγμα καὶ ἡ φήμη τοῦ Κωνσταντίνου ἐνθάρρυνε τοὺς κατοπινοὺς τύραννους νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ ἐνοχὴ τους γιὰ τὸ ἀθῶο αἷμα πού εἶχαν χύσει, κατὰ τὴν μακρόχρονη βασιλεία τους, θὰ καθαριζόταν αὐτοστιγμῆ πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό τους, μέσα στὰ «νερὰ τῆς ἀναγεννήσεως», δηλαδὴ κατὰ τὸ βάπτισμά τους.

¹ Ἐκεῖνοι πού βαπτίζονταν λίγο πρὶν τὸν θάνατο λέγονταν «νεόφυτοι»

² Καμμία ἐκκλησιαστικὴ Σύνοδος Γενικὴ ἢ Τοπικὴ δὲν ἔχει καταδικάσει μέχρι σήμερα αὐτὴ τὴν καθυστέρηση τοῦ βαπτίσματος.

³ Α. Hamack, "The mission and expansion of Christianity" σελ. 389

Ποιά αντίστροφη τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν ἐρχεται ἐδῶ στὸ φῶς! Τὸ βάπτισμα νὰ καταντήσῃ ἕνας θεσμὸς ποὺ ὑπονομεύει τὰ θεμέλια τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

Σὰν τὸν ποταμὸ ποὺ χύνεται στὴ θάλασσα καὶ χρωματίζει τὰ νερά της διαρκῶς σὲ μεγαλύτερη ἀκτίνα, τὸ ἴδιο ἢ μυστηριακὴ τελετουργία ἄρχισε ἀπὸ τὸ δεῦτερο ἡμισυ τοῦ 2ου κιόλας αἰῶνα ν' ἀλλάζῃ τὸ νόημα καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος. Ἐπειδὴ ἀπὸ μία ἀπλὴ πράξη πίστεως, καθὼς παρέδωσαν τὸ βάπτισμα οἱ Ἀπόστολοι, κατήντησε ὀλόκληρη μυστηριακὴ τελετουργία πλουτισμένη μὲ κάθε λογῆς διδαχῆς καὶ ἐφορκισμοὺς καὶ εὐχῆς καὶ ἐξορκισμοὺς καὶ δεισιδαιμονίες, ποὺ εἶναι ὄχι μόνον ξένες ἀλλὰ καὶ ἐνάντιες πρὸς τὴν ἀποστολικὴ διδασκαλία.

Αὕτῃ ὅλη ἡ κατάστασις εἶχε ἀντίκτυπο ἀκόμα καὶ στὸ ἐορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας.

2. Ἡ μετάθεσις τῶν ἐορτῶν

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τελετουργικά, ἡ ἱστορικὴ Ἐκκλησία, κάτω ἀπὸ τὴ δυνατὴ ἐπίδρασις τῆς εἰδωλολατρίας, ἔκαμε καὶ μία ἀκόμη ὑποχώρησις. Μετέθεσε τὴ χρονολογία τῶν μεγάλων ἐορτῶν της, γιὰ ν' ἀνταγωνισθῇ τίς ἀντίστοιχες ἐορτὲς τῆς εἰδωλολατρίας.

Ἄς ἀναφέρωμε λ.χ. τὰ Χριστούγεννα.

Ἀρχικῶς, ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ εἶχε ὀρισθῆ νὰ γιορτάζεται μαζί μὲ τὴ βάπτισή Του, (τὰ Θεοφάνεια), στίς 6 τοῦ Ἰανουαρίου¹. Ἀργότερα ὅμως (4ον αἰῶνα) ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων διαχωρίσθηκε ἀπὸ τὰ Θεοφάνεια καὶ μεταφέρθηκε στίς 25 Δεκεμβρίου². Ἡ αἰτία τῆς ἀλλαγῆς αὐτῆς ἦταν τὸ γεγονός ὅτι στίς 25 Δεκεμβρίου ἐώρταζαν στὴν Αὐτοκρατορία οἱ εἰδωλολάτρες τὰ γενέθλια τοῦ Μίθρα, τοῦ θεοῦ-ἡλίου τῶν Περσῶν, μ' ἕνα τόσο πλούσιο πανηγυρισμὸ ὥστε στίς γιορταστικὰς ἐκδηλώσεις

¹ Ὁ ἐορτασμὸς τῆς γεννήσεως καὶ τῆς βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ τὴν ἰδίαν ἡμέρα, στηριζόμενος στὴν ἐρμηνεία τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Λουκᾶ, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν ἡλικίας τριάντα χρονῶν ὅταν ἐβαπτίσθηκε (Λουκ. γ' 22). Ἡ βάπτισις λοιπὸν πρέπει νὰ ἐγένε τὴν ἰδίαν ἡμέρα τῶν γενεθλίων Του.

² Βλέπε λεπτομερῆ μελέτη τοῦ καθηγητῆ Roland H. Bainton. "The origins of Epiphany" (Early and Medieval Christianity) σελ. 22-38.

τῶν ὁπαδῶν τοῦ Μίθρα παρασύρονταν καὶ πολλοὶ ἀδύνατοι Χριστιανοί. Οἱ ἐπίσκοποι λοιπὸν γιὰ ν' ἀνταγωνισθοῦν αὐτῇ τῇ μεγάλῃ εἰδωλολατρικῇ ἑορτῇ, μετέφεραν τὰ γενέθλια τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῆς 6 τοῦ Ἰανουαρίου, στίς 25 τοῦ Δεκεμβρίου, ὥστε οἱ δύο ἑορτὲς τῶν γενεθλίων τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Μίθρα, νὰ συμπέσουν¹.

Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων στίς 25 τοῦ Δεκεμβρίου, ἐγκαινιάσθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴ Ρώμη κατὰ τὸ 354 μ.Χ., κὶ ἀπὸ κεῖ στὴν Ἀνατολή, πιθανὸν ἀπὸ τὸν Γρηγόριον Ναζιανζηνό, μεταξὺ τοῦ 378-381 μ.Χ.

Ἀπ' εὐθείας πληροφορία ἀπὸ πατερικὴ πηγὴ, γιὰ τὴ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων στίς 6 τοῦ Ἰανουαρίου, μᾶς μεταδίδεται ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸ Πατέρα Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα (γύρω στὸ 210 μ.Χ.)². Μία ἄλλη πηγὴ εἶναι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὁ ὁποῖος, ἀρχίζοντας τὴν ὁμιλία του γιὰ τὴ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ἀναφέρει ὅτι μόλις 10 χρόνια πρὶν εἶχε ἀρχίσει ἡ ἐκκλησία του στὴν Ἀντιόχεια, νὰ γιορτάζη τὰ Χριστούγεννα στίς 25 Δεκεμβρίου³.

Γενικὰ οἱ ὁμοιότητες ποὺ παρουσιάζουν οἱ μεγάλες ἑορτὲς τῆς Χριστιανοσύνης ἂν συγκριθοῦν μὲ τῆς ἀντίστοιχες ἑορτὲς τῆς εἰδωλολατρίας, εἶναι τόσο κτυπητὲς, ὥστε κάποιοι ἱστορικοὶ παραδέχονται ὅτι ἡ Ἐκκλησία πράγματι ἀκολούθησε καὶ στὸν τομέα αὐτὸν τὴν εἰδωλολατρίαν⁴.

Μιὰ ἄλλη περίπτωση εἶναι ἡ ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων.

Τὰ Θεοφάνεια ἢ Ἐπιφάνεια τοῦ θεοῦ Διονύσου λ.χ., τὰ ἐώρταζαν οἱ ὁπαδοὶ του τὴν 6η τοῦ Ἰανουαρίου.

Αὐτὸς σὰν πρώτη του πράξη ἄλλαξε τὸ νερὸ σὲ κρασί. Τὸ γεγονός αὐτὸ καθιέρωσε τὴν τελετὴ τῆς εὐλογίας τοῦ νεροῦ. Οἱ

¹ Κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα, ἡ λατρεία τοῦ Περσικοῦ θεοῦ-ἡλίου (Μίθρα) ἀπλώθηκε σὲ ὅλες σχεδὸν τῆς ἐπαρχίες τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ Ρώμη ἔγινε τὸ κέντρο ὅπου ἐλάτρευαν τὸν Ρωμαῖο αὐτοκράτορα μαζί μὲ τὸν Περσικὸ θεό-ἡλιο (consubstantivum soli). Ὁ Ἰουστίνος ὁ Μάρτυς, (150 μ.Χ.) ὀνομάζει κὶ αὐτὸς τὴν Κυριακὴ «ἡμέρα τοῦ Ἡλίου». Απολ. 1,61. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἔχει ἐπικρατήσει μέχρι σήμερα (Sunday, Sonntag).

² A. Harnack, Chronologie Vol. 2 σελ. 11

³ Migne, Πατρολογία, Τομ. 49 σελ. 357-358

⁴ R. H. Bainton, ἐνθ' ἄν. σελ. 24

μυημένοι πανηγύριζαν τὰ Ἐπιφάνεια (γέννηση) τοῦ θεοῦ τους Διονύσου, μέ λαμπαδηφορίες καί φωταψίες.

Ὅταν στήν Ἐκκλησία καθιερώθηκε ἡ ἑορτή τῶν Θεοφανείων τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία καί ὁ εἰδωλολατρικός ναός τοῦ Διονύσου ἐώρταζαν τήν ἴδια ἡμέρα (6η τοῦ Ἰανουαρίου) τὰ ἐξῆς κοινὰ ἀναμνηστικά γεγονότα: Τήν ἀλλαγὴ τοῦ νεροῦ σέ κρασί, τήν εὐλογία τοῦ νεροῦ, τήν ἑορτὴ τῶν φώτων, τήν γέννηση τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ καί τοῦ Διονύσου.

Ἀκόμα καί ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα δὲν ἔμεινε ἀνεπηρέαστη. Οἱ γιορταστικὲς ἐκδηλώσεις καί ἡμερομηνίες τῆς μεγάλης αὐτῆς ἑορτῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, παρουσίαζαν τέτοιες ὁμοιότητες μέ τήν ἐποχὴ καί τίς ἐκδηλώσεις τῶν μυστηρίων τῆς Κυβέλης καί τοῦ Ἄττι, ὥστε τὸν 4ον αἰῶνα οἱ εἰδωλόλατρες κατηγόρησαν τήν Ἐκκλησία γιὰ ἀθέμιτη μίμηση.

Ὁ δημόσιος ἑορτασμός τῶν Μυστηρίων (ὁ θάνατος καί ἡ ἀνάσταση τοῦ Ἄττι) διαρκοῦσε ἐπὶ δύο σχεδὸν ἑβδομάδες (15-27 τοῦ Μαρτίου).

Ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὴν καθωρισμένη νηστεία ἀκολουθοῦσε ἡ Ἡμέρα τοῦ Αἵματος (22 Μαρτίου) ὁπότεν οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Ἄττι θρηνοῦσαν τὸν θάνατό του. Ἡ μετέπειτα ἀνάστασή του (25 Μαρτίου) προκαλοῦσε παντοῦ ἓνα ξέσπασμα χαρᾶς (μία καταπληκτικὴ ὁμοιότητα μέ τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα καί τὸ Πάσχα)¹.

Ἐπὶ πλέον καί στίς δύο αὐτὲς ἀνταγωνιστικὲς ἑορτὲς γίνονταν ὁλονύκτιες ἀκολουθίες συνοδευόμενες μέ γενικὴ φωταψία.

Οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ἐκκλησίας δικαιολογοῦν αὐτὴ τὴν καταπληκτικὴ σύμπτωση τῶν μεγάλων ἑορτῶν, μεταξὺ τῆς ἱστορικῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ εἰδωλολατρικοῦ ναοῦ, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὅταν οἱ ἐκκλησίες ἄρχισαν νὰ πλημμυρίζουν ἐξαναγκαστικὰ ἀπὸ πλήθη εἰδωλολατρῶν ποὺ δὲν εἶχαν τὴν πρέπουσα χριστιανικὴ κατήχηση, οἱ ἐπίσκοποι, γιὰ νὰ προστατεύσουν τοὺς ἀκατήχητους αὐτοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν μυστηριακῶν τελετῶν, πρόσφεραν σ' αὐτοὺς τὴν ἴδια ἀκριβῶς

¹ Ἦταν μᾶλλον γενικὴ ἡ γνώμη, κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα, ὅτι ὁ κόσμος εἶχε δημιουργηθῆ στήν ἑαρινὴ ἰσημερία ποὺ ἦταν ἡ ἡμέρα τῆς δημιουργίας καί τῆς ζωῆς.

ἡμέρα κάτι παρόμοιο μ' ἐκεῖνο πού συνήθιζαν καὶ πρὶν νὰ ἐορτάζουν σὰν εἰδωλολάτρες¹.

Ἐπὶ τὸν 6ον αἰῶνα, ὁπότεν, καθὼς εἶδαμε, ὁ Καισαροπάπας Αὐτοκράτορας Ἰουστινιανὸς ἐπέβαλε ὑποχρεωτικὰ τὸν θεσμὸ τοῦ βαπτίσματος, μέχρι τὸν 16ον αἰῶνα, δηλαδὴ ἐπὶ 10 αἰῶνες, ὁ δογματικὸς χαρακτήρας τοῦ βαπτίσματος παρέμεινε δίχως ἀξιόλογη ἀλλαγὴ, τόσοσιν στὴν Ἀνατολικὴ ὅσον καὶ στὴ Δυτικὴ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμιση τοῦ 16ου αἰῶνα ἀντιμετώπισε τὸν θεσμὸ τοῦ Βαπτίσματος κατὰ ἓνα ἐνδιαφέροντα τρόπον.

¹ R. H. Bainton, ἔν. ἀν. σελ. 26

Τὸ βάπτισμα
στὴ Μεταρρύθμιση

Ἦ Ο Λούθηρος

Ἦ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ ἡγέτες τῆς θρησκευτικῆς Μεταρρυθμίσεως ἔκαμαν «ἐμπρὸς καὶ πίσω» στὸ δόγμα τοῦ βαπτίσματος. Ἦ Ο Λούθηρος, ὁ Ζβίγγλιος καὶ ὁ Καλβῖνος κατηγοροῦνται ἐπειδὴ γιὰ διαφόρους λόγους, ἐγκατέλειψαν τὴν ἀρχικὴ τους θέση καὶ δὲν ἔμειναν στὴν ἀλήθεια ποὺ τοὺς εἶχε φανερώσει ὁ Θεός.

Ἦ Ἄς δοῦμε, πρῶτον, τὸν Λούθηρο¹.

Ἦ ἄνδρας αὐτὸς ὑψώνεται στὴν Ἰστορία ἀληθινὸς γίγαντας σοφίας καὶ πίστεως. Στὸ ξεκίνημά του, ἡ σημαία τοῦ κηρύγματος του ἦταν ἡ ἔκφραση τοῦ ἀποστόλου Παύλου «δικαιοσύνη ἐκ πίστεως». Αὐτὴ ἡ πίστη ποὺ δικαιώνει εἶναι πίστη ἀτομικὴ καὶ συνειδητὴ. Εἶναι ἡ πίστη ποὺ ἀναγεννᾷ πνευματικὰ τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ τὸν ἐνώνει μὲ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀληθινὴ Του Ἐκκλησία, ἐκήρυττε ὁ Λούθηρος. Ἦ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πρέπει ν' ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς πραγματικὰ πιστοὺς. Αὐτοὶ ζοῦν σκόρπιοι πάνω στὴ γῆ, σὲ μικρὲς ὁμάδες, ὑποφέροντας διωγμοὺς καὶ μένοντες συχνὰ κρυμμένοι, εἶναι ὅμως ὅλοι τοὺς ἐνωμένοι μὲ τοὺς δεσμοὺς τοῦ Πνεύματος. Κι ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τέτοιων πιστῶν δὲν εἶναι ποτέ μεγάλος, ἡ ἀληθινὴ ἐκκλησία εἶναι μία συνάθροιση λατρείας μὲ συγκριτικὰ μικρὸν ἀριθμὸ πιστῶν.

«Ἦ τὴν τύχη τῶν πραγματικῶν χριστιανῶν δὲν εἶναι παρὰ διωγμοὶ καὶ περιφρόνηση», ἔγραψε ὁ Λούθηρος. «Ἦ καθένας Ἦ Ἀβελ θὰ ὑποχρεωθῆ νὰ βρῆ τὸν Κάιν του καὶ ὁ καθένας Χριστὸς τὸν Καϊάφα του. Ἦ ἀληθινὴ ἐκκλησία συνεπῶς θὰ περιφρονηθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ βρίσκεται κρυμμένη μέσα στὸν κόσμος».

Στὴν ἐποχὴ Ἦ ἐκείνη, οἱ ἀλήθειες αὐτὲς ἦσαν πρωτάκουστες κι

¹ Σχετικὰ μὲ τὸ πρόσωπο, τὸ ἔργο καὶ τὴν πολυτάραχη ἐποχὴ τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου, βλέπε τὴ βραβευθεῖσα βιογραφία του γραμμμένη ἀπὸ τὸν εἰδικὸν βιογράφο του Roland H. Bainton «Ἦ Ἐδῶ Στέκομαι» Μετάφραση Γερ. Ζερβοπούλου, σελ. 368.

ἐπαναστατικές· ἦσαν ὁμως καὶ ἀλήθειες σωτήριες ἐπειδὴ ταίριαζαν ἀκριβῶς στὶς ἀνάγκες τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Ἄλλὰ ὁ Λούθηρος ἔκαμε ἓνα μεγάλο λάθος. Δὲν ἔμεινε σ' αὐτὴ τὴν ἀρχικὴ διδαχὴ του, ποῦ εἶναι καὶ ἡ διδαχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1526 ἄρχισε νὰ λέη ἄλλα.

Στὸ θέμα τῆς ἐκκλησίας λ.χ. ἡ στροφὴ τοῦ Λουθήρου ἦταν πράγματι ἐντυπωσιακὴ.

Ἐνῶ στὸ ξεκίνημα τῆς μεταρρυθμίσεώς του εἶχε διδάξει, καθὼς ἀναφέραμε, ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἐκκλησία εἶναι τὸ μικρὸ ποίμνιο τῶν λυτρωμένων, ὑστερώτερα βάλθηκε νὰ συστήσῃ μία ἐκκλησία μικτῆς μορφῆς ποῦ νὰ περιλαμβάνῃ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἐνορίτες μίας περιφερείας, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἀναγεννημένους καὶ μὴ. Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ἀρχίζει νὰ φαίνεται ἡ ἀποτυχία τοῦ σχεδίου του στὴ σύνθεσι τῆς ἐκκλησίας.

Τὸ πρῶτο του βῆμα ἦταν νὰ ὀργανώσῃ τοὺς ἐνορίτες σὲ χριστιανικὲς κοινότητες. Ἄλλὰ γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ χρειάσθηκε νὰ συνεργασθῇ στενὰ μὲ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία. Κι αὐτὸ ἀκριβῶς ἔκαμε. Προσκάλεσε τοὺς τοπάρχες καὶ τοὺς ἀνέθεσε ὄχι μόνον νὰ ὀργανώσουν ἐνορίες ἀλλὰ καὶ νὰ διοικοῦν αὐτοὶ τὶς ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις, ἂν μάλιστα χρειασθῇ, καὶ μὲ Κρατικὴ Νομοθεσία.

Ἔτσι διαμορφώθηκε στὴν ἐκκλησία τοῦ Λουθήρου ἓνα σχῆμα Καισαροπαπισμοῦ, τὸ ἴδιο δηλαδὴ ποῦ εἶχε γίνοι κι ἄλλοτε στὸ Βυζάντιο, ὅπου τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἀκόμα καὶ τὰ θεολογικὰ δόγματα, βρέθηκαν στὰ χέρια τῶν ἀρχόντων τῆς Πολιτείας.

Ἡ ἀλλαγὴ ἦταν πράγματι ριζικὴ καὶ δραματικὴ. Ἐνῶ μὲ τὸ ἀρχικὸ του κήρυγμα ὁ Λούθηρος εἶχε παρουσιάσει τὴν ἐκκλησία σὰν μία κοινωνία ἐντελῶς ἀνεξάρτητη καὶ χωρισμένη ἀπὸ τὴν Πολιτεία, τώρα ἔκαμε τὴν Μεταρρυθμισμένη (Εὐαγγελικὴ) Ἐκκλησία του συνεταῖρο μὲ τὴν Πολιτεία καὶ τὸν πολιτικὸ ἀρχοντα προστάτη τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτὲς οἱ νέες ἀπόψεις τοῦ Λουθήρου τόσο στὴ σύνθεσι τῆς Ἐκκλησίας, ὅσο καὶ στὶς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν Πολιτεία, ἦταν ἐπόμενο νὰ ἔχουν ἄμεσον ἀντίκτυπο καὶ στὸ Βάπτισμα, ἐπειδὴ Βάπτισμα καὶ Ἐκκλησία θεωροῦνται σὰν δύο θεομοὶ ἀχώριστοι ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο.

“Ένας σύγχρονος του Λουθήρου μεταρρυθμιστής, ο Σβένκφελντ, παρατήρησε: ¹

«Στην αρχή, το δόγμα του Λουθήρου ήταν καλύτερο, καθαρότερο κι ακριβέστερο από ό,τι είναι τώρα κι αυτή η αλήθεια φαίνεται στα πρώτα βιβλία που έγραψε. Πόσον πολύ επιθυμώ να είχε μείνει σταθερός στην αρχική του κλήση και να μην είχε αφήσει τη σοφία του ν’ αποξενωθεί από το Πνεύμα και να εναντιωθεί στο θέλημα του Κυρίου... έχει παρασυρθεί από εξωτερικούς τύπους και συνένωσε τα εξωτερικά πράγματα με τα έσωτερικά, έτσι ώστε χωρίς τα εξωτερικά να μην επιτρέπη σε κανέναν να σωθή».

Το δύσκολο πρόβλημα του Λουθήρου παρουσιάστηκε όταν, ενώ αρχικώς ήθελε μία εκκλησία χριστιανικής όμολογίας, μία εκκλησία δηλαδή που να είναι θεμελιωμένη στην προσωπική πίστη καθώς και στην πνευματική πείρα των μελών της, έπιζητούσε συνάμα να συστήση και την τοπική, τη μικτή εκκλησία.

«Αυτή η τοπική εκκλησία υπάρχει εκεί όπου τό ευαγγέλιο κηρύσσεται καθώς πρέπει και όπου τα μυστήρια προσφέρονται καθώς πρέπει»².

Κι αυτό σημαίνει ότι για τον Λούθηρο, η εκκλησία τώρα δέν ήταν αποκλειστικά ή συνάθροιση αναγεννημένων ψυχών αλλά τό περιβάλλον όπου άκούεται τό κήρυγμα του ευαγγελίου καθώς πρέπει κι επίσης προσφέρονται τα μυστήρια κατά τον πρόποντα τρόπο.

Οί ανώμαλες πολιτικο-θρησκευτικές περιστάσεις της εποχής του τον εξανάγκασαν να διαλέξη μεταξύ της πνευματικής εκκλησίας του αποστολικού τύπου και της τοπικής, που ήταν η εκκλησία της λαϊκής μάζας. Αυτός εκινήθηκε προς την κατεύθυνση της λαϊκής μάζας³.

‘Ο Λούθηρος και τό βάπτισμα

‘Ενόσω ό Λούθηρος έπίστευε κι εκήρυττε ότι στην άληθινή εκκλησία του Χριστού άνήκουν μόνον οί λυτρωμένοι κι άνα-

¹ Caspar Schwenckfeld von Ossig (1480-1561).

² The Augsburg Confession, Άρθρο VII.

³ «‘Η έπί γής εκκλησία είναι σώμα μικτό». The Augsburg Confession, Άρθρο VII.

γεννημένοι πιστοί, φυσικό ήταν ότι το βάπτισμα των νηπίων δεν είχε θέση σε μία τέτοια εκκλησία. Πράγματι, στο ξεκίνημά του, ο Μεταρρυθμιστής είχε απορρίψει το νηπιοβάπτισμα.

Νά, τί έκήρυξε, το έτος 1525, την τρίτη Κυριακή ύστερα από τὰ Θεοφάνεια:

«Ἡ πίστη ἔρχεται ἀπό τὴν ἀκοή καὶ ὁ,τι ἀκούεται προέρχεται ἀπό τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Τὰ παιδάκια δὲν μποροῦν οὔτε ν' ἀκούσουν οὔτε νὰ καταλάβουν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ. Συνεπῶς δὲν ἔμπορουν νὰ ἔχουν προσωπικὴ πίστη... Ὅσοι βαπτίζουν τὰ μικρὰ παιδάκια γελοιοποιοῦν τὸ ἅγιο βάπτισμα καὶ καταπατοῦν τὴν ἅγια ἐντολὴ πού μᾶς ἐπιβάλλει νὰ μὴ χρησιμοποιοῦμε ἐθελουσίως τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπιματαίω...»¹.

Καὶ πάλι:

«Ἐφ' ὅσον ἀδυνατοῦμε ν' ἀποδείξωμε ὅτι τὰ νήπια εἶναι ἱκανὰ νὰ πιστέψουν καὶ νὰ κατέχουν προσωπικὴ πίστη, τότε ἡ συμβουλή μου καὶ ἡ κρίση μου εἶναι ν' ἀποφεύγωμε νὰ βαπτίζωμε τὰ νήπια, ὥστε νὰ μὴ γελοιοποιεῖται καὶ κακολογεῖται ἡ ἅγια μεγαλοπρέπεια τοῦ Θεοῦ. Μὲ λίγα λόγια: Τὸ βάπτισμα δίχως πίστη εἶναι ἄκυρο καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸ λαμβάνη κανένας, ἐκτὸς ἂν πιστεῦν... Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος εἶπε, «Δὲν εἶναι τὸ μυστήριον πού δικαιοῦναι ἀλλὰ ἡ πίστη πού περιέχεται στὸ μυστήριον»².

Ἐπίσης:

«Φυλάξου ἀπὸ αὐτὸ τὸ δηλητήριον (τὸ δόγμα πού ἀποδίδει στὰ μυστήρια τὴ δύναμη νὰ συγχωροῦν τίς ἁμαρτίες). Φυλάξου κι ἂν ἀκόμα αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων, ἐπειδὴ (τὸ δόγμα αὐτὸ) δὲν στέκεται, δὲν ἔχει κανένα θεμέλιο στὶς Γραφές. Εἶναι ἀπλῶς ἀνθρώπινες σκέψεις καὶ ὄνειρα»³.

Ἀκούεται σὰν ἀπίστευτο ὅτι ὁ Λούθηρος μποροῦσε νὰ μετακινήθῃ ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ αὐτὴ θέση του, πού εἶναι ἄλλωστε καὶ θέση τῆς Καινῆς Διαθήκης. Κι ὁμως, ἀργότερα ἔκαμε αὐτὸ τὸ σφάλμα κι ἐσύστησε τὸ νηπιοβάπτισμα σὰν ἓνα μυστήριον ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας· ἓνα μυστήριον πού συγχωρεῖ κι ἀναγεννᾷ τὸ βαπτιζόμενον νήπιον.

Ὅταν, καθὼς παραπάνω εἶδαμε, ὁ Λούθηρος χαρακτήρισε τὴν Ἐκκλησίαν σὰν τοπικὴ ἢ μικτὴ, σὰν ἐκκλησία δηλαδὴ τῆς

¹ Weimar Ausgabe, D. Martin Luthers Werke, Τόμ. XVII-II, σελ. 74

² Ἀνάλυσις Ἐπιστολῆς πρὸς Ῥωμαίους, Κεφ. 10

³ W. A., Ἔργο μνημ. Τόμ. XVII, σελ. 79-81

λαϊκῆς μάζας, τότε τὸ βάπτισμα ἔγινε αὐτομάτως τὸ «κοινωνικὸ μυστήριον» πὺ συνενώνει τὴν Ἐκκλησία μὲ τὴν Πολιτεία. Τὸ νεογέννητο, σὰν ὑπῆκοος τῆς Πολιτείας βαπτίζεται καὶ γίνεται συνάμα καὶ μέλος τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας. Στὸ σημεῖο ἀκριβῶς αὐτὸ βρίσκεται ἡ βάση τῆς Χριστιανικῆς κοινωνίας, πὺ θέλησε νὰ δημιουργήσῃ ὁ Λούθηρος, ταυτίζοντας τὸ μέλος τῆς κοινωνίας μὲ τὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ τὰ δεδομένα αὐτὰ δὲν ἀκούεται διόλου σὰν παράξενο ὅτι στὸ 1527 ὁλόκληρο τὸ ἐκλεκτορᾶτο τῆς Σαξονίας ἔγινε αὐτομάτως εὐαγγελικὸ.

Στὴν περίπτωση ὅμως αὐτῆ, ποιά θέση εἶχε ἡ προηγούμενη διδασκαλία τοῦ Λουθήρου, ὅταν ἔλεγε ὅτι τὸ κῦρος τοῦ βαπτίσματος στηρίζεται ἀποκλειστικὰ στὴν πίστη τοῦ βαπτιζομένου; Πῶς τὸ βάπτισμα μπορεῖ νὰ ἐνσωματώσῃ τὸ νήπιο στὴν ἐκκλησία, ἐφ' ὅσον τὸ νήπιο δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ πιστέψῃ;

Ἐπὶ τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ξεκινάει τὸ δράμα τοῦ μεγάλου μεταρρυθμιστῆ. Στὴν ἀρχή, προσπάθησε σκληρὰ νὰ συμβιβάσῃ καὶ τίς δύο ἀπόψεις ὑποστηρίζοντας ὅτι ὑπάρχουν δύο εἶδη πίστεως: Ἡ πίστη πὺ κοιμᾶται καὶ τὴν κατέχει τὸ νήπιο σὲ λανθάνουσα μορφή καὶ ἡ πίστη τοῦ ἐνήλικου, ἡ ὁποία ἐνεργεῖ καὶ καρποφορεῖ.

«Ἄν εἶναι ἀλήθεια», ἐξήγησε ὁ Λούθηρος, «ὅτι ἡ πίστη εἶναι ἓνα δῶρο τοῦ Θεοῦ, τότε γιατί νὰ μὴν πιστέψωμε ὅτι ὁ Θεὸς δίνει αὐτὸ τὸ δῶρο ἐπίσης καὶ στὸ νήπιο;».

Δὲν ἄργησε ὅμως νὰ καταλάβῃ ὅτι ἡ θεωρία αὐτῆ δὲν εἶχε στήριγμα καὶ τότε κατάφυγε στὸν θεσμό τῶν ἀναδόχων.

Τὸ νήπιο δέχεται τὰ μοναδικὰ εὐεργετήματα τοῦ βαπτίσματος διὰ μέσου προσώπων πὺ ὑπόσχονται ὅτι στὸ μέλλον θὰ κατηγήσουν τὸ νήπιο στὰ πράγματα τῆς πίστεως, ἐβεβαίωνε τώρα ὁ Λούθηρος. Τὸ μυστήριον λοιπὸν γίνεται ἔγκυρο ἐπειδὴ ἡ πίστη εἶναι παρούσα, καὶ εἶναι παρούσα ἐπειδὴ ἡ πίστη τῶν ἀναδόχων προορίζεται νὰ μεταδοθῇ στὸ νήπιο.

Πῶς εἶναι ὅμως δυνατόν ἓνας νὰ πιστέψῃ στὴν θέση κάποιου ἄλλου; Τὸ μυστήριον εἶναι ἀτομικὸ ἐπειδὴ ἡ πίστη εἶναι ἀτομική. Ποιὸς λοιπὸν μπορεῖ νὰ δεχθῇ ἢ νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ γιὰ ὄφελος κάποιου τρίτου, ἐφ' ὅσον ὁ καθένας πρέπει ὁ ἴδιος νὰ πιστέψῃ γιὰ λογαριασμὸ του;

Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἔφερε τὸν Λούθηρο καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του σὲ ἀδιέξοδο μέχρις ὅτου τοὺς ἐξανάγκασε νὰ ἐπανέλθουν στὸ δόγμα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖον «ἡ ἀξία τοῦ βαπτίσματος δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προσωπικὴ πίστη τοῦ βαπτιζομένου».

Γιὰ νὰ κρατήσῃ λοιπὸν ὁ Λούθηρος τὶς εὐαγγελικὲς μάξες μὲ τὸ μέρος του ξαναγύρισε στὸ «μυστηριακὸ βάπτισμα», στὸ βάπτισμα δηλαδὴ ποὺ μεταμορφώνει, συγχωρεῖ τὶς ἁμαρτίες καὶ ἀναγεννᾷ. Κι αὐτὰ ὅλα τὰ εὐεργετήματα, κατὰ τὴ μεταγενέστερη διδαχὴ τοῦ Λουθήρου, δὲν ἐπιτυγχάνονται ἀπὸ τὸ νερὸ ἀλλὰ ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι συνενωμένος μὲ τὸ νερὸ καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν πίστη (τῶν ἀναδόχων) ποὺ συνοδεύει τὸ νερὸ καὶ στηρίζεται στὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἵστερα ἀπὸ τὴν ὑποχώρηση αὐτὴ ἐφάνησαν ἄρκετὰ σημεῖα συμφωνίας, μεταξὺ τῶν Λουθηρανῶν καὶ τῆς Καθολικῆς παρατάξεως, σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο, τὰ ὀφέλη, τοὺς ὑποψήφιους καθὼς καὶ τοὺς λειτουργοὺς τοῦ νηπιοβαπτίσματος.

Ἔτσι, ἐνῶ ὁ Λούθηρος ἄρχισε τὴ μεταρρύθμισή του μὲ τὸ κήρυγμα ὅτι στὴν ἀπουσία τῆς προσωπικῆς πίστεως, τὸ βάπτισμα δὲν εἶναι παρὰ ἓνα γυμνὸ σημεῖο, δίχως κύρος κανένα, μετέπειτα ἐκήρυττε ὅτι «τὸ βάπτισμα ἐνεργεῖ σωτήριο ἀποτέλεσμα, ἐπειδὴ συγχωρεῖ τὴν ἁμαρτία, καθαρίζει, ἀγιάζει κι ἀναγεννᾷ ἀκόμα καὶ τὰ νήπια κι ἄς μὴν κατέχουν προσωπικὴ πίστη.

Οἱ πικροὶ καρποὶ δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν.

Ἀλλάζοντας τὸν χαρακτήρα τοῦ βαπτίσματος τῆς Καινῆς Διαθήκης σὲ «κοινωνιολογικὸ μυστήριο», διὰ μέσου τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, εἶδε κι ὠμολόγησε ὅτι στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ «χριστιανικὴ κοινωνία» του ἔμεινε ἓνα σχέδιο ἀπραγματοποίητο.

Ὁ ἴδιος, ὁ Λούθηρος τὸ παραδέχθηκε:

«Ἄπὸ χίλιους χωρικοὺς ἐνορίτες εἶναι ζήτημα ἂν θὰ βρῆς ἓναν ἀληθινὸν χριστιανό»¹.

«Ἄν εἶχα νὰ ξαναρχίσω τὸ ἔργο τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου θὰ ἀκολουθοῦσα διαφορετικὸν δρόμο. Θὰ ἄφηνα τὶς (εὐαγγελικὲς) μάξες κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ Πάπα. Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου δὲν τοὺς κάνει καλύτερους, τοῦναντίον περιφρονοῦν τὴν ἐλευθερία».

«Θὰ προτιμοῦσα οἱ χωρικοί, ἢ μεσαία τάξη καὶ ἢ ἀριστοκρατία

¹ Weimar Ausgabe, ἔργον μνημ. Τομ. II. 65

πού καταχράνται τὸ Εὐαγγέλιο, νὰ βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τὸν Πάπα. "Ὅλοι τοὺς εἶναι ἐμπόδιο, ἐντροπή καὶ ζημία γιὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ Εὐαγγελίου»¹.

Ὁ Λούθηρος ἔβλεπε καθαρά τὴ διαμάχη πού γίνεται μεταξὺ τῆς γνησίας πίστεως πού γεννιέται στὴν καρδιά τῶν ἀληθινῶν πιστῶν καὶ τῆς πίστεως πού ἡ Ἐκκλησία χορηγεῖ γενικῶς μὲ τὸν θεσμό τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, σὲ ὄλα ἀδιακρίτως τὰ μέλη τῆς κοινωνίας. Προσπάθησε σκληρὰ νὰ συμβιβάσῃ τις δύο αὐτὲς διδαχὲς ἀλλὰ ἀπέτυχε.

Γιὰ τὴν ἀποτυχία αὐτή, ὁ πασίγνωστος ἱστορικός τῆς Ἐκκλησίας Ἄ. Χάρνακ, γράφει:²

«Στὸ δόγμα τοῦ βαπτίσματος ὁ Λούθηρος ἐγκατέλειψε τὴ θέση τοῦ ὡς μεταρρυθμιστοῦ, κι ἀκολούθησε ἀπόψεις πού ὄχι μόνον ἐδημιούργησαν σύγχυση στὸ δικό του σύστημα πίστεως, ἀλλὰ κι ἐζημίωσαν σὲ μεγαλύτερον βαθμὸ τὴ θεολογία τῶν κατοπινῶν διαδόχων τῆς διδασκαλίας του».

Ὁ Ζβίγγλιος

Ὁ Ζβίγγλιος τῆς Ζυρίχης ἦταν ὁ πρωταγωνιστὴς ἑνὸς νέου μετώπου τῆς Μεταρρυθμίσεως. Οἱ ἱστορικοὶ τὸν ἀναγνωρίζουν ὄχι μονάχα σὰν πνεῦμα εὐρύτερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους μεταρρυθμιστὲς, ἀλλὰ καὶ σὰν ἡγέτη προικισμένον μὲ τὸ εἰδικὸ χάρισμα νὰ μετατρέπῃ τὴ θεωρητικὴ διδασκαλία του σὲ πράξη.

Χειροτονήθηκε σὲ ἡλικία 22 ἐτῶν καὶ γιὰ ἓνα διάστημα διακόνησε σὰν ἐφημεριακὸς ἱερέας σὲ μικρὰ χωριὰ τῆς Ἑλβετίας. Μὲ τὴν ἀφοσίωσή του στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴ φιλομάθειά του στὶς Γραφές, κατώρθωσε νὰ διορισθῇ στὸν Καθηδρικὸν Ναὸ τῆς Ζυρίχης, σὲ ἡλικία 35 ἐτῶν. Ἀπὸ τὴν ἡλικία αὐτὴ ἄρχισε καὶ τὴ σταδιοδρομία του σὰν Μεταρρυθμιστῆς (1519).

Κατὰ τὸν Ζβίγγλιο, ἡ μοναδικὴ αὐθεντία πού ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δεσμεύῃ τοὺς χριστιανοὺς εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή. Μονάχα ἡ Ἁγία Γραφή, τίποτε ἄλλο. Θερμὸς ζηλωτῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὁ Ζβίγγλιος ἀντέγραψε μὲ τὸ ἴδιο τὸ χέρι του, ὄλες τις ἐπιστολὰς τοῦ ἀποστόλου Παύλου, στὴν Ἑλληνικὴ, ἐπίτηδες γιὰ νὰ τις ἀποστηθίσῃ.

¹ Ἐνθ' ἄνωτ. LII, σελ. 764 κ. ἔ.

² Adolf Hamack: Ἱστορία τοῦ Δόγματος, Τομ. VII σελ. 248

Γι' αὐτόν, ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι ὁ Καταστατικὸς Χάρτης ποῦ πρέπει νὰ ρυθμίζῃ ὄχι μόνον τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ ἀτόμου ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλη ἐκδήλωση τῆς ἀνθρώπινης δράσεως: τὴν οἰκονομική, τὴν κοινωνική, ἀκόμα καὶ τὴν στρατιωτική.

Θεολόγος ἱκανὸς ἀλλὰ καὶ πολιτικός, προσπάθησε νὰ βάλῃ σὲ πράξη ὁλόκληρο τὸ σύστημα τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Θεοῦ, σὲ κάθε τομέα τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, «γιά τὴ σωτηρία ὄλων τῶν ἀνθρώπων».

Ἦταν ζωηρὸς καὶ μαχητικὸς ὁ μεταρρυθμιστὴς τῆς Ζυρίχης. Κήρυκας τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἀντάξιος τῆς ἀποστολῆς του, δὲν κλειδώνεται στὶς αἴθουσες τῆς βιβλιοθήκης γιὰ νὰ συζητήσῃ τὰ θεολογικὰ του θέματα ἰδιαίτερος, οὔτε προσπαθεῖ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὶς Παπικὲς κατάρεις ἢ ἀπὸ τὸν διωγμὸ τοῦ πολιτικοῦ ἄρχοντα, ἀλλὰ ἀντιμετωπίζει τὸν ἀντίπαλο καὶ τὴν πλάνη κατὰ μέτωπο, ὥστε νὰ χτυπιέται ὁ ἐχθρὸς καὶ νὰ γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σὲ κάθε ἀνθρώπινη σχέση κι ἐκδήλωση, – ἐκήρυττε θαρραλέα Ζβίγγλιος. Ὅποιοδήποτε δόγμα δὲν ἐπιβάλλεται κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, πρέπει νὰ καταδικασθῇ. Ὅποιαδήποτε ἐκκλησιαστικὴ πράξη δὲν συνιστᾶται ἀπὸ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ καταργηθῇ. Ὅχι εἰκόνες· ὄχι μουσική¹· ὄχι φυσικὰ ἀντικείμενα γιὰ τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ὁ ἀληθινὸς Θεὸς λατρεύεται μόνον μὲ τὸ πνεῦμα.

Τὰ λόγια ἐγίναν ἀμέσως πράξη. Τὸ ἀρμόνιο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ ἐξαφανίσθηκε. Ἡ θεία Μετάληψη, μὲ τὸ παπικὸ της νόημα, καταργήθηκε στὴ Ζυρίχη. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μὲ τὰ πνευματικὰ τους κέρδη. Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μοναχὲς παντρεύθηκαν. Οἱ χριστιανοὶ εἶχαν τώρα τὴν ἄδεια νὰ τρῶνε τὴν Παρασκευὴ κρέας. Οἱ πληρωμὲς γιὰ βαπτίσεις καὶ κηδεῖες σταμάτησαν. Μολονότι ὁ Ζβίγγλιος ἔλεγε ὅτι τὸ θρησκευτικὸ του κίνημα ἦταν ἐντελῶς ἀνεξάρτητο ἀπὸ κάθε ἐπίδραση τοῦ Λουθήρου², ἐν τούτοις καὶ οἱ δύο αὐτοὶ μεταρρυθμιστὲς βρέθηκε ὅτι συμφωνοῦσαν μεταξύ τους σὲ πολλὰ. Καὶ ἕνα

¹ Μολονότι ὁ ἴδιος ἦταν θερμὸς φιλόμουσος (ἔπαιξε ἕξι ὄργανα) ἐν τούτοις ἔκρινε ὅτι ἡ λειτουργικὴ μουσικὴ δὲν ἔχει θέσι στὴν ἐκκλησία, ἐπειδὴ ἡ Καινὴ Διαθήκη δὲν τὴν συνιστᾶ.

² «Δὲν ἔμαθα τὴ διδαχὴ τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Λουθήρο ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ».

ἀπὸ τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ὁμοφωνίας τους ἦταν ἡ ἄποψη ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ συνεργάζεται στενὰ μὲ τὴν Πολιτεία.

Τοῦ Ζβιγγλίου ἡ ἀρχικὴ θέση δὲν ἦταν αὐτὴ. Καθὼς καὶ ὁ Λούθηρος ἔτσι καὶ ὁ Μεταρρυθμιστὴς τῆς Ζυρίχης πρωτοδίδαξε, ὅτι τὰ ἀληθινὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ συντροφιά τῶν πιστῶν ποὺ ἔχουν ὁμολογήσει τὸν Χριστό, σὰν τὸν προσωπικὸ τους Σωτῆρα καὶ ἔχουν πνευματικὰ ἀναγεννηθῆ. Αὐτοὶ εἶναι οἱ «ἐκλεκτοί». Πρωτοδίδαξε ὅτι τὸ πνευματικὸ στήριγμά τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι τὸ νηπιοβάπτισμα ἀλλὰ ἡ ἀναγέννηση ποὺ συμβολίζεται μὲ τὸ βάπτισμα τῶν χριστιανῶν στὴν ὄριμη ἡλικία τους. Συνεπῶς μία Ἐκκλησία ἀναγεννημένων εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὴν Πολιτεία. Πρωτοδίδαξε ὅτι τὸ πρότυπο τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀληθινῆς, ἦταν ἡ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῶν πραγματικῶν πιστῶν, μὲ τὰ ἀπλᾶ δόγματα καὶ τὰ δυναμικὰ ἔργα. Αὐτὰ ἦσαν τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀρχικοῦ κηρύγματος τοῦ Ζβιγγλίου, ἐνὸς κηρύγματος ποὺ σὲ μία ἐποχὴ ξεσήκωσε στὴ Ζυρίχη ἓνα ἰσχυρὸ ρεῦμα ἀναζωπυρήσεως καὶ ζωντανῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας.

Αὐτὸ ὅμως τὸ κήρυγμα τὸ γνήσιο, τὸ ζωντανό, τὸ ἀποστολικὸ δὲν τὸ κράτησε μέχρι τέλους. Στὰ μετέπειτα χρόνια ἄλλαξε τὴ γραμμὴ τῆς διδασκαλίας του. Ἐνῶ πρῶτα θεωροῦσε τὴν Ἐκκλησία σὰν τὸ «μικρὸ σῶμα τῶν σεσωσμένων πιστῶν», ὑστερώτερα συμπεριέλαβε ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς κατοίκους τῆς Ζυρίχης, ἀναγεννημένους καὶ μὴ, σὰν μέρος τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως δηλαδὴ εἶχε κάμει καὶ ὁ Λούθηρος στὴ Σαξονία.

Εἶχε ὁ Ζβίγγλιος καταλήξει στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀπόλυτη ἐξουσία πρέπει νὰ βρίσκεται στὰ χέρια ὀλόκληρης τῆς χριστιανικῆς κοινότητος καὶ νὰ ἀσκῆται ἀπὸ τὰ νόμιμα ὄργανα τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ζβίγγλιος ἦταν ἓνας Ἑλβετὸς πατριώτης ποὺ ζητοῦσε νὰ ὀργανώσῃ τὴ Ζυρίχη σὲ μία θεοκρατικὴ κοινότητα, παρόμοια μὲ τὸν ἀρχαῖον Ἰσραὴλ, μία κοινότητα ἡ ὁποία σὲ κάποιο βαθμὸ νὰ στηρίζεται στοὺς δεσμοὺς τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ἐδάφους. Καὶ στὴν περίπτωσιν αὐτὴ σὰν πρῶτο παράγοντα ὥρισε τὸ δόγμα τοῦ ἀπολύτου προορισμοῦ τῶν ἐκλεκτῶν.

Ποιοὶ ὅμως θὰ ἦσαν οἱ ἐκλεκτοὶ τῆς θεοκρατικῆς κοινότη-

τας; Θά ἦσαν ὅλοι, ὅσοι εἶχαν στήν καρδιά τους πίστη. Κι ἐπειδή ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ζυρίχης, πού ὑποστήριζαν τὸ μεταρρυθμιστικό του ἔργο εἶχαν, λίγο-πολύ, κάποια πίστη, ὅλοι τους ἀδιακρίτως ἐθεωρήθησαν συνάμα κι ἐκλεκτοί· ὅλοι, ἐκτὸς ἐννοεῖται ἀπὸ τοὺς Καθολικούς. Αὐτοὶ μποροῦσαν νὰ παραμείνουν ἂν ἤθελαν στὴ Ζυρίχη, χωρὶς ὅμως νὰ μποροῦν νὰ διορίζονται σὲ δημόσιες θέσεις.

Στὴν ἀρχή, λοιπὸν, ὁ Ζβίγγλιος εἶχε ἐννοήσει τὴν πίστη καὶ τὴν ἀναγέννηση μὲ τὸν ἀληθινὸ τους χαρακτήρα, δηλαδή σὰν ἐντελῶς προσωπικὸ ζήτημα. Ἦν ἔτσι ἐξακολουθοῦσε νὰ διδάσκη, τότε ἡ ἐκκλησία πού ἐθεμελίωσε, θά παρέμενε ἐξω ἀπὸ τὸ σύμμεικτο πλῆθος. Ἀπὸ τότε ὅμως πού ἔβαλε «τὰ καλὰ καὶ τὰ σάπια στὸ ἴδιο καλάθι», λογαριάζοντας ὀλόκληρον τὸν πληθυσμὸ τῆς Ζυρίχης σὰν ἐκλεκτοὺς τῆς θεοκρατικῆς του κοινότη-
τας, ἔγινε φανερὸ ὅτι εἶχε παραμορφώσει τὸν γνήσιο χαρακτήρα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Καθὼς ἔγινε καὶ στὴν περίπτωση τοῦ Λουθήρου, ἡ νέα γραμμὴ πού ἀκολούθησε ὁ Ζβίγγλιος, ὡς πρὸς τὴ μικτὴ σύνθεση τῆς ἐκκλησίας, ἦταν ἐπόμενο ν' ἀλλάξη ἀναλόγως καὶ ὀλόκληρη τὴν προηγούμενη διδασκαλία του γιὰ τὸ βάπτισμα.

Ὁ Ζβίγγλιος καὶ τὸ βάπτισμα

Τὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος παρουσιάσθηκε στὴ Ζυρίχη φρέσκο καὶ προκλητικό. Τὸ ἔτος 1523 ὁ Ζβίγγλιος ἔγραψε 67 ἄρθρα, γιὰ δημοσίαι συζήτηση. Στὸ 18ο ἄρθρο ἐξηγοῦσε ὅτι στὴν ἀποστολικὴ ἐκκλησία βαπτίζονταν μόνον ὅσοι εἶχαν κατηχηθῆ, ἐκεῖνοι δηλαδή πού εἶχαν ὁμολογήσει τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ κι εἶχαν ἀποδείξει μὲ τὴ ζωὴ τους τὴ γνησιότητα τῆς μαρτυρίας τους. Ὁ Ζβίγγλιος ἀποδοκίμαζε τὸ νηπιobάπτισμα, πού ἔμπαζε μέσα στὴν ἐκκλησία αὐτομάτως τὸ κάθε νήπιο καὶ χαρακτήρισε σὰν ἀστεία τὴν ἄποψη ὅτι τὸ βάπτισμα καθαρίζει τὸ νήπιο ἀπὸ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα.

Στοὺς φωτισμένους χριστιανούς, αὐτὲς οἱ θέσεις ἀκούονταν σὰν ἀληθινὲς καὶ θετικὲς ἐπειδὴ συμφωνοῦσαν καὶ μὲ τίς θέσεις τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας.

Ὅταν ὅμως τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο τῆς Ζυρίχης εἶδε ὠρι-

σμένες εκκλησιαστικές αλλαγές, σάν τὰ προμηνύματα μιᾶς γενικής Μεταρρυθμίσεως, ἐξέδωσε Διάταγμα στὸ ὁποῖον ὠριζε ὅτι «ὅποιαδήποτε ἀλλαγὴ σχεδιάζεται νὰ γίνῃ στὰ ἐκκλησιαστικά θὰ πρέπει νὰ ἐγκριθῆ πρώτα ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου».

Τὸ Διάταγμα ἦταν μία ἀνοικτὴ πρόκληση πρὸς τὸν Ζβίγγλιο κι ὅλοι περίμεναν τὸν δυναμικὸν μεταρρυθμιστὴ ν' ἀντιδράσῃ ἀναλόγως. Αὐτὸς ὅμως, ὅπως παραδόξως, ἐσιώπησε, μολονότι ἔλεγε ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει ὑποταγῆ μόνον στὴν Ἁγία Γραφή.

Ἄν ὁ Ζβίγγλιος συμμορφώθηκε μὲ τὸ Διάταγμα, καὶ ὑποχώρησε, ἦσαν ὅμως κι ἄλλοι, πρόσωπα τοῦ στενοῦ κύκλου του, ποὺ ξεσηκώθηκαν κι ἀντιστάθηκαν¹. Νέοι στὴν ἡλικία, τελείως ἀφωσιωμένοι στὸν σκοπὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως, μαχητικοὶ καὶ μορφωμένοι, προσπάθησαν πρώτα νὰ πείσουν τὸν ἡγέτη τους νὰ ἀγνοήσῃ τὸ Διάταγμα καὶ νὰ συνεχίσῃ τὸ μεταρρυθμιστικὸ ἔργο του μὲ τὰ ὄπλα τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ζβίγγλιος δὲν ἔδωσε σημασία στὶς συμβουλὲς τῶν συνεργατῶν του· δίσταζε νὰ πάρῃ συγκεκριμένη θέση, καὶ τότε αὐτοὶ ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὴν ἀρνητικὴ στάση τοῦ ἡγέτη τους ἀποχωρίσθηκαν.

Ὁ Γκρέμπελ ἐξήγησε τοὺς λόγους τῆς διασπάσεως μὲ τὰ ἑξῆς περίπου λόγια:

«Ὁ Ζβίγγλιος ἔβαλε στὰ χέρια μας τὴν Ἁγία Γραφή καὶ μᾶς ἐσύστησε νὰ τὴν μελετᾶμε. Αὐτὸ καὶ κάναμε. Ἀλλὰ στὴ μελέτῃ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀνακαλύψαμε μία ἐκκλησία διαφορετικὴ ἀπὸ αὐτὴν ποὺ διδάσκει ὁ Ζβίγγλιος. Ἐπειδὴ, σύμφωνα μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη (Ματθ. ζ' 14) ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ κοινότητα τῶν ὀλίγων οἱ ὅποιοι πιστεύουν ὀρθὰ καὶ περιπατοῦν σύμφωνα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς πίστεώς τους. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι πιστοὶ καὶ ἄπιστοι ἀνακατωμένοι».

Τὸ ἔτος 1524 ὁ Γκρέμπελ ἀπόκτησε ἕναν γιό. Ὁ πατέρας ἀρνήθηκε νὰ βαπτίσῃ τὸ νήπιο ἐπειδὴ θεώρησε σάν ἐνάντιο

¹ Μεταξὺ αὐτῶν διεκρίθησαν: ὁ Γκρέμπελ (C. Grebel) ἀπὸ ἀριστοκρατικὴ οἰκογένεια τῆς Ζυρίχης, ἀπόφοιτος τῶν Πανεπιστημίων τῆς Βιέννης καὶ τῶν Παρισίων. Ὁ Μάντς (F. Mantz) γιὸς τοῦ Διακόνου τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς Ζυρίχης, βαθὺς μελετητὴς τῆς Ἑβραϊκῆς καὶ Οὐμανιστῆς. Ὁ Μπλάουροκ (G. Blaurock), πρῶν μοναχὸς κι ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον χαρισματοῦχους εὐαγγελιστῆς, κ.ἄ.

πρός την διδασκαλία τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ νὰ γίνεται βάπτισμα δίχως τὴν προσωπικὴ πίστη τοῦ βαπτιζομένου.

Ἄλλὰ ὁ Ἀστικὸς Κώδικας τῆς Ζυρίχης ἐπέβαλε τὸ νηπιοβάπτισμα σὰν ὑποχρεωτικὸ, κι ἔτσι ὁ Γκρέμπελ βρέθηκε σὲ ἀνοιχτὴ σύγκρουση μὲ τὴ Δημοτικὴ Ἀρχή. Στὸν θρησκευτικὸν ὀρίζοντα τῆς Ζυρίχης ἄρχισαν νὰ μαζεύωνται τὰ πρῶτα σύννεφα τῆς ἐρχομένης θύελλας.

Ὁ Ζβίγγλιος ζήτησε ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο νὰ γίνῃ δημοσίᾳ συζήτησις γιὰ τὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος. Ἡ συζήτησις πράγματι ἐγίνε με ἀποτέλεσμα νὰ ἐκδοθῇ τὸ ἐξῆς Διάταγμα, μετὸ ὁποῖον συμφώνησε καὶ ὁ Ζβίγγλιος:

«Ὅλα τὰ ἀβάπτιστα νήπια πρέπει νὰ βαπτισθοῦν, ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν. Οἱ ὑπεύθυνοι ποὺ θὰ ἐμποδίσουν τὴν βάπτισι θὰ ρίχνωνται στὴ φυλακὴ ἢ θὰ στέλνωνται στὴν ἐξορίαν».

Ὁ Γκρέμπελ καὶ οἱ σύντροφοί του δὲν ἔδειξαν καμμία διάθεσι νὰ ὑποκύβουν στὴν ἀπειλή, τουναντίον, αὐτὸ τὸ τελεσίγραφο τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἐγίνε τὸ σύνθημα, καὶ στὸ χωριὸ Ζολλικὸ τῆς Ἑλβετίας, ξεπήδησε μία ἐκκλησία ἀποστολικοῦ τύπου ποὺ τὰ μέλη της ἦσαν ἀποκλειστικὰ ἀναγεννημένοι πιστοί. Γιὰ τὶς τότε συνθήκες, ὁπότεν Ἑκκλησία καὶ Πολιτεία ἦσαν ἀδιάσπαστα συνενωμένες ἀπὸ αἰῶνες πρὶν, αὐτὴ ἡ πράξις ἐκείνων τῶν λίγων χριστιανῶν ἦταν πράγματι πρωτάκουστη κι ἐπαναστατικὴ. Ἐπειδὴ τὸ βάπτισμα τῶν πιστῶν ἦταν τὸ φανερὸ σημεῖο αὐτοῦ τοῦ νέου τύπου τῆς χριστιανικῆς κοινότητος ὁ Ζβίγγλιος ἀποκάλεσε τὸν Γκρέμπελ καὶ τοὺς ἀνυπότακτους συντρόφους του «Ἀναβαπτιστές». Ἀργότερα, ἡ ὅλη κίνησις χαρακτηρίσθηκε σὰν «ἀριστερὴ πτέρυγα τῆς Μεταρρυθμίσεως» καὶ «ριζοσπαστικὴ»¹.

Κι ὅμως. Ἐκεῖνο ποὺ ἐγίνε στὸ χωριὸ Ζολλικὸ, ἦταν, γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Ἑκκλησίας, μία πράξις ἱστορικὴ καὶ καρποφόρα.

Γιὰ πρώτη φορά, ὕστερα ἀπὸ αἰῶνες, μία ὁμάδα χριστιανῶν «ἀναβαπτιστῶν» τόλμησαν νὰ ἐγκαινιάσουν μία ἐκκλησία, χωρὶς τὸν θεσμό τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ καὶ ἔξω ἀπὸ τὴ συνεργασία τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας.

¹ Μερικοὶ μεταγενέστεροι εἶδαν τὴν ἐξόρμησι ἐκείνη σὰν τὴ μεταρρυθμίσι τῆς Μεταρρυθμίσεως.

Δυναμική ανάζωπύρωση άναψε μέσα στα στήθη εκείνων των πιστών, οί όποίοι είχαν τώρα μεταμορφωθή σε θερμούς μάρτυρες τής χριστιανικής άληθείας καθώς και σε άριστα ύποδείγματα χριστιανικής ζωής. Ή θεμελιώδης άρχή τους ήταν ή έπάνοδος στον πρωτόγονο χριστιανισμό.

Ή Γκρέμπελ βάπτισε τον συνεργάτη του Μπλάουροκ. Αύτός βάπτισε δεκαπέντε άλλους άδελφούς κι αυτοί κατόπιν άλλους. Ένα κύμα μεάνοιας, έξομολογήσεως και μαρτυρίας ξεκίνησε από τον μικρόν εκείνον κύκλο κι' άπλώθηκε στη λαϊκή μάζα τής Έλβετίας· από κεί στα γειτονικά κράτη· ύστερα στην Εύρώπη όλόκληρη.

Οί «άναβαπτιστές» ήσαν δυναμικοί άγωνιστές· πεισματικοί στην πίστη τους και πειθαρχημένοι μέχρι θανάτου στις άρχές τους. Δέν μπορούσαν νά άνεχθούν «τά συμπεθεριά» του Λουθήρου και του Ζβιγγλίου με την πολιτική έξουσία. Πολιτεία και Έκκλησία πρέπει νά διαχωρισθούν ή μία από την άλλη. Το βάπτισμα δέν προορίζεται για τά νήπια αλλά για όσους έχουν μετανοήσει και πιστέψει ότι οί άμαρτίες τους είναι συγχωρημένες από τον Σωτήρα Χριστό. Στην Έκκλησία πρέπει νά άσκήται πειθαρχία, κι αυτοί που συμμετέχουν στην Τράπεζα του Κυρίου πρέπει νά έχουν προηγουμένως ένωθή με τό Σώμα του Χριστού μέσω του βαπτίσματος.

Τό πνευματικό στήριγμα τής εκκλησίας δέν είναι τό νηπιοβάπτισμα αλλά ή άναγέννηση που συμβολίζεται με τό βάπτισμα των χριστιανών σε ώριμη ήλικία.

Οί πιστοί πρέπει ν' άποξενωθούν από την κοσμική ζωή και τό κακό. Ή κοινωνία, καθώς την γνωρίζομε, θά είναι πάντοτε συνοδοιπόρος τής σάρκας και του Σατανά γι αυτό ή Έκκλησία δέν πρέπει νά συνταυτισθή με μία τέτοια κοινωνία, καθώς την συνταυτίζουν οί Μεταρρυθμιστές με τό νηπιοβάπτισμά τους. Έχει την ύποχρέωση ή Έκκλησία ν' ακολουθήση τον δικό της δρόμο. Ή άληθινή Έκκλησία πρέπει νά είναι μία κοινωνία άγίων τής όποίας τά μέλη φανερώνουν στο περιβάλλον τους τή ζωή και τον θάνατο του Χριστού. Μολονότι τά μέλη τής εκκλησίας δέν είναι τέλειοι, έν τούτοις έμπνέονται προς την τελειότητα, με άξιέπαινες θυσίες και με άγιο πείσμα. Ή άληθινή εκκλησία πρέπει νά ύποφέρει διωγμούς, περιφρόνηση και κατα-

πίση, αντί να επιδιώκη την εϋνοια τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, καθώς κάνουν ὁ Λούθηρος, ὁ Ζβίγγλιος καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ θυσιάζουν τὴν καθαρότητα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν προστασία τῆς Πολιτείας.

Οὐδέποτε ὁ πιστός πρέπει νὰ παίρνη στὸ χέρι του τὸ σπαθὶ γιὰ νὰ σκοτώσῃ οὔτε πρέπει νὰ ζητήσῃ δημόσιες θέσεις· οὔτε πρέπει νὰ ὀρκίζεται.

Οἱ Ἄναβαπτιστές

Αὐτὸ τὸ κήρυγμα τῶν ἀναβαπτιστῶν ἔγινε ἓνα μεγάλο ἀγκάθι στὸ πλευρὸ τῶν ἄλλων ἡγετῶν τῆς Μεταρρυθμίσεως.

Μόλις ὁ Ζβίγγλιος ἄκουσε τὰ συνθήματα τῆς νέας κινήσεως ἔμεινε κατάπληκτος. Αἰσθάνθηκε τὶς τρομερὲς συνέπειες ποὺ θὰ ἔφερε ἡ ἐφαρμογὴ τέτοιων ἀρχῶν στὸ τότε θρησκευτικοπολιτικὸ κατεστημένο. Ἄρχισε λοιπὸν μία ἀντεπίθεση ποὺ δὲν ἦταν μόνο σκληρὴ ἀλλὰ κι αἱματηρὴ. Ἐνα φαρμακερὸ φυλλάδιο ποὺ ὁ Ζβίγγλιος ἔγραψε, ἐναντίον τῶν ἀναβαπτιστῶν, δὲν τὸν ἱκανοποίησε. Ἦθελε νὰ τοὺς τιμωρῆσῃ πιὸ παραδειγματικὰ καὶ γι' αὐτὸ κάλεσε σὲ βοήθεια τὴ δύναμη τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία μὲ τὴν ἔγκριση τοῦ Ζβίγγλιου βάλθηκε νὰ ἐξοντώσῃ τοὺς ἀναβαπτιστὲς, μὲ φωτιά, μαχαίρι καὶ πνιγμό.

Ἄρχισε λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τους. Τὸν Γκρέμπελ, τὸν ἔρριξαν στὴ φυλακὴ ὅπου καὶ πέθανε ἀπὸ τὶς κακουχίες. Τὸν Μπλάουροκ, τὸν ἔκαψαν ζωντανό. Τὸν Μάντς, τὸν ἔπνιξαν στὴ λίμνη τῆς Ζυρίχης¹.

Κάποτε δλόκληρα ἐκκλησιάσματα ὠδηγήθηκαν στὴ σφαγή.

Ὁ Μέννο Σῆμονς, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπικεφαλῆς τῶν Ἄναβαπτιστῶν, μᾶς ἀναφέρει, ὅτι

«Ἄλλους τοὺς κρέμασαν, ἄλλους τοὺς βασάνισαν μὲ ἀπάν-

¹ Τὸ ὄνομα «ἀναβαπτιστὲς» ἐδόθηκε ὑποτιμητικὰ στοὺς ἐνήλικες πιστοὺς οἱ ὁποιοί, ἂν καὶ εἶχαν βαπτισθῆ ὡς νήπια, ἐβαπτίσθησαν ἐπίσης καὶ ὡς ἐνήλικες, ἀφοῦ ἐπίστεψαν στὸν Χριστό. Ἐν τούτοις οἱ πιστοὶ αὐτῆς τῆς κατηγορίας ἦσαν μόνον «βαπτιστὲς», ἐπειδὴ τὸ νηπιακὸ τους βάπτισμα ἦταν γι αὐτοὺς ἄκυρο. Ὁ σκοπὸς γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἀντίθετη παράταξι ἐπέμενε νὰ τοὺς ὀνομάξῃ «ἀναβαπτιστὲς» ἦταν γιὰ νὰ δικάζονται σύμφωνα μὲ τὶς Διατάξεις τῆς Ἰουστινιανείου Νομοθεσίας, ἡ ὁποία ἐπέβαλλε αὐστηρότατες ποινὲς, ἀκόμη καὶ θάνατο, σ' ἐκείνους ποὺ δέχονταν δεῦτερο βάπτισμα.

θρῶπη τυραννία κι ὕστερα τοὺς ἐστραγγάλισαν πάνω στοῦ ξύλο. "Ἄλλους τοὺς ἔκαψαν ζωντανούς, ἄλλους τοὺς ἔσφαξαν κι ὕστερα τοὺς ἄφησαν νὰ τοὺς ξεσχίσουν τὰ ὄρνια. "Ἄλλους τοὺς ἔρριξαν στὰ ψάρια..." Ἄλλοι περιπλανιόνταν ἐδῶ κι ἐκεῖ βρισκόμενοι σὲ μεγάλη ἀνάγκη, πάνω στὰ βουνά, κάτω στις ἐρημιές, μέσα στις τρύπες τῆς γῆς καὶ στις σπηλιές. Χρειάστηκε νὰ προσφυγέσουν μὲ τις γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τους, ἀπὸ τὴ μία χώρα στὴν ἄλλη καὶ ἀπὸ τὴ μία πόλη στὴν ἄλλη. "Οπουδήποτε κι ἂν πήγαιναν ἦσαν μισητοί, περιφρονημένοι, ὕβρισμένοι, καὶ συκοφαντημένοι ἀπὸ ὄλους.¹

Ποιά ἦταν ἡ στάση τοῦ Λουθήρου σ' αὐτὸν τὸν αἱματηρὸν διωγμὸ; Ὁ βιογράφος τοῦ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι:

«Ὁ Λούθηρος ἔδειξε ἀπέναντί τους μεγαλύτερη ἀνεκτικότητα παρὰ αὐστηρότητα. Μέχρι τέλους ἐπέμενε νὰ λέγῃ ὅτι ἡ πίστη δὲν ἐπιβάλλεται ὑποχρεωτικά, πῶς ὁ κάθε ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ πιστεύῃ ὅπως θέλει καὶ μονάχα οἱ ἀνατρεπτικὲς πράξεις καὶ ἡ βλασφημία μᾶλλον, παρὰ ἡ αἴρεση, χρειάζεται νὰ ἀντιμετωπίζονται μὲ βία».²

Καθὼς ὁμως ἡ διδασκαλία τῶν ἀναβαπτιστῶν ἀπλώνονταν στὶς λαϊκὲς μάζες μὲ ταχύτητα καὶ ἐπιτυχία, οἱ Λουθηρανοί, στὴν αὐτοκρατορικὴ Δίαιτα τοῦ Σπάγερ (1529) συνεργάστηκαν μὲ τοὺς Καθολικοὺς καὶ ἀποφάσισαν νὰ ἐπιβάλουν στοὺς ἀναβαπτιστὲς τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου.

Ἐνας χρονογράφος, ἀφοῦ καταχωρεῖ τὸν μαρτυρικὸν θάνατο 2173 πνευματικῶν ἀδελφῶν του, προχωρεῖ νὰ μᾶς πῆ ὅτι:

«Κανένας ἄνθρωπος δὲν μπόρεσε νὰ ξεριζώσῃ μέσα ἀπὸ τις καρδιές τους αὐτὰ ποὺ εἶχαν κάνει πνευματικὴ τους πείρα... Ἡ φλόγα τοῦ Θεοῦ ἔκαιε μέσα τους. Βρέθηκαν ἐτοιμοὶ νὰ πεθάνουν δέκα θανάτους παρὰ νὰ χάσουν ἀπὸ τὰ χέρια τους τὴν θεία Ἀλήθεια.

"Ἐπιναν ἀπὸ τὸ νερὸ ποὺ πηγάζει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ ἁγιαστήριο, ἔπιναν τῆς Ζωῆς τὸ νερό. Ἔστησαν τὴν σκηνὴ τους ὄχι κάπου ἐδῶ στὴ γῆ ἀλλὰ στὴν αἰωνιότητα. Ἡ πίστη τους ἀνθισε σὰν τὴν παπαρούνα, ἡ ἀφιέρωσή τους σὰν τὸ τριαντάφυλλο, ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ εἰλικρίνειά τους σὰν τὸ ἄνθος τοῦ κήπου τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου πολέμησε τις μάχες τους γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὴν περικεφαλαία τῆς Σωτηρίας. Ἔτσι ἐκράτησαν

¹ R. Bainton. The Reformation of the 16th ce. σελ. 102

² R. Bainton, «Ἐδῶ Στεκόμαι» σελ. 300

δλους τούς βασανισμούς και την αγωνία, δίχως κανένα φόβο. Σάν σκιές έθεωρούσαν τὰ πράγματα του κόσμου τούτου. Ζούσαν κοντὰ στὸν Θεὸ σάν νὰ μὴ γνῶριζαν ἄλλο τίποτε· σάν νὰ μὴ ζητούσαν ἄλλο τίποτε· σάν νὰ μὴν ἐπιθυμοῦσαν ἄλλο τίποτε· σάν νὰ μὴν ἀγαποῦσαν ἄλλο τίποτε, παρὰ μονάχα τὸν Θεό».¹

Ἐλάχιστοι ἀπὸ τούς ἡγέτες ἀναβαπτιστὲς πέθαναν στὰ κρεββάτια τους. Στὰ ὑμνολογία τους, δίπλα στὰ ὀνόματα τῶν συνθετῶν ὕμνων, σημειώνεται: πνιγμένος 1525· καμένος 1526· ἀποκεφαλισμένος 1527· κρεμασμένος 1528 κ.ο.κ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ζβίγγλιος, μὲ βίαιο θάνατο ἔφυγε ἀπὸ τὴ ζωὴ. Σὲ μία ἔνοπλη ἐκστρατεία πὺ ὠργάνωσε ἐναντίον τῶν Καθολικῶν, τῶν Πέντε Καντονίων τῆς Ἑλβετίας, ξεσήκωσε 1500 στρατιῶτες, ἐφοδίασε τὸν καθένα μὲ ἓνα κράνος καὶ τούς ὠδήγησε ὁ ἴδιος στὸ πεδίο τῆς μάχης, σάν ἀρχηγὸς καὶ πάστορας τοῦ στρατοῦ του.

Ἦταν μία περιπέτεια πὺ κατέληξε σὲ τραγικὸ τέλος. Οἱ Καθολικοὶ νίκησαν σὲ κείνη τὴ μάχη καὶ κυρίευσαν τὴ Ζυρίχη.

Οἱ στρατιῶτες τοῦ Ζβιγγλίου, ἄλλοι ἐσφάγησαν κι' ἄλλοι σκορπίστηκαν. Ὄταν βράδυασε, μία ὀμάδα πλιατσικολόγων ψάχνοντας μὲ δάδες τὸ πεδίο τῆς μάχης γιὰ λάφυρα, βρῆκαν τὸν Ζβίγγλιο κάτω ἀπὸ μία ἀχλαδιά, μισοπεθαμένον, μὲ τὸ ξίφος στὸ χέρι. Τὸν ἀποτελείωσαν.

Μὲ τὸν θάνατο τοῦ Ζβιγγλίου τὸ κέντρο τῆς Μεταρρυθμίσεως μετατοπίσθηκε στὴ Γενεύη καὶ στὸν Καλβίνο.

Ἄ Ο Καλβίνος

Ἄ ἄλλος μεγάλος καὶ δυνατὸς στῦλος τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἦταν ὁ Ἰωάννης Καλβίνος. Ἠγέτης δυναμικὸς καὶ χαρισματοῦχος συγγραφέας. Τὸ θεολογικὸ ἔργο του «Ἄρχες τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας»² παρουσιάζει μία τόσον ὀλοκληρωμένη ἔκθεση περὶ Θεοῦ, περὶ ἀνθρώπου καὶ περὶ Ἑκκλησίας, ὥστε οἱ κατοπινοὶ ὀπαδοὶ του θεωροῦν τὸ σύγγραμμα αὐτὸ σάν τὸν φάρο τοῦ δογματικοῦ προσανατολισμοῦ τους.

Ἄ Ἀνθρώπος συστηματικὸς, μὲ καθαρὴ κι ἀκριβῆ σκέψη, ὀ

¹ R. Bainton: the Reformation of the 16th ce. p. 102

² Calvinis: Christianae Religionis Institutio

Καλβίνος παρουσίασε ιδέες που συμφωνούσαν με τις αρχές του Λουθήρου αλλά κι άλλες που διαφωνούσαν, όπως στο θέμα της Έκκλησίας και του Βαπτίσματος.

Ο Καλβίνος και η Έκκλησία

Αν η σύνθεση της Έκκλησίας του Λουθήρου ώδηγοῦσε σε κάποια μορφή Καισαροπαπισμοῦ¹, η σύνθεση της Έκκλησίας που ἐσύστησε ὁ Καλβίνος εἶχε τὴ μορφή Θεοκρατίας².

Όταν ἐκλήθηκε νὰ γίνῃ ὁ ἡγέτης στὴ μεταρρυθμισμένη Έκκλησία τῆς Γενεύης (1541) ἡ πρώτη φροντίδα του ἦταν νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ θεοκρατικὸ του καθεστῶς. Ἡ Έκκλησία πῆρε μίᾳ πειθαρχημένη σύνθεση καὶ ζωὴ. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Γενεύης εἶχαν τὴν ὑποχρέωση νὰ ὁμολογοῦν τὸ «πιστεῦω» τους, ν' ἀνανεώνουν τὴ χριστιανικὴ μαρτυρία τους, καὶ νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Γενεὴ θὰ ἔπρεπε ὑποχρεωτικὰ νὰ μεταμορφωθῇ σὲ πόλη τῶν ἁγίων. Ἔτσι, ἡ νομοθεσία τῆς εἶχε χαρακτῆρα μᾶλλον αὐστηρὸ καὶ καθοριστικὸ:

Τὰ μέλη τῆς καθεμιᾶς οἰκογένειας ὑποχρεοῦνται νὰ ἐκκλησιαζῶνται ὅλες τὶς Κυριακὲς τοῦ ἔτους, ἀλλιῶς θὰ πληρώνουν τρεῖς πεντάρες πρόστιμο. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Γενεύης πρέπει νὰ συμμετέχουν στὴ Θεία Κοινωνία, ἐκτὸς ἂν εἶναι ἀφωρισμένοι.

Ἀλλοίμονο σὲ κεῖνον που θὰ λάβῃ μέρος στὴ θεία Κοινωνία, μὲ τὴ ζωὴ του ἀκατάστατη. Οἱ Καθολικοί, οἱ αἰρετικοί καὶ οἱ ψευτοχριστιανοὶ ἄς φύγουν ἀπὸ τὴ Γενεὴ. Ἡ πόλη θὰ κατοικῆται μονάχα ἀπὸ χριστιανούς οἱ ὁποῖοι σοβαρεῦνται μὲ τὴν Έκκλησία καὶ μὲ τὸν Χριστό.

Κάποιος τιμωρήθηκε ἐπειδὴ πῆγε στὴ γύφτισσα ν' ἀκούσῃ τὴν τύχη του. Ἐνας ἄλλος πληρώσε πρόστιμο ἐπειδὴ μπερδεύτηκε στὴν προσευχὴ του. Ἄλλος ἐδιώχθηκε ἀπὸ τὴν Έκκλησία

¹ Βλέπε σελ. 73.

² «Θεοκρατία», εἶναι τὸ σύστημα διακυβερνήσεως που πηγάζει ἢ ἀπὸ κατ' εὐθείαν ὁδηγία τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ μέσου ἀρχόντων που θεωροῦνται σὰν ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸν Θεό.

ἐπειδὴ γελοῦσε ἐνῶ ἄκουε τὸ κήρυγμα κι' ἄλλος ρίχτηκε στὴ φυλακὴ γιατί τόλμησε νὰ πῆ ὅτι ὁ Πάπας ἦταν καλὸς ἄνθρωπος.

Αὐτὲς φυσικὰ ἦταν ὑπερβολές, ἐν τούτοις ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι κατὰ τὸν Καλβίνο, αὐτὸ πού εἶχε σημασία δὲν ἦταν τόσο ἡ ἐσωτερικὴ πείρα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς ὅσο ἦταν ἡ ἐξωτερικὴ μαρτυρία γιὰ τὴ Διαθήκη πού ὁ λαὸς τῆς Γενεύης εἶχε κάμει μὲ τὸν Θεὸ. Ὁ Καλβίνος ὠνόμασε τὴν Ἐκκλησία «Νέον Ἰσραήλ», πού σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν παλαιὸν Ἰσραήλ, ἔπρεπε νὰ δεῖξη στὴν κοινωνία τὴν πρέπουσα χριστιανικὴ διαγωγή. Ὁχι χορός, οὔτε τράπουλα, ἢ ἄλλα τυχερὰ παιγνίδια, οὔτε ταβέρνες καὶ μεθύσια. Ὅποιος δὲν ἦταν εὐχαριστημένος μὲ τὸ καθεστῶς αὐτό, θὰ ἔπρεπε νὰ φύγη ὄχι μονάχα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἀλλὰ κι' ἀπὸ τὴ Γενεὴ.

Στὸ πλαίσιο αὐτὸ, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Καλβίνου πῆρε τὸν χαρακτήρα τῆς συναθροίσεως τῶν ἐκλεκτῶν. Στὴ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου τὸ νόημα τῆς Ἐκκλησίας ἦταν συγκεντρωμένο στὸ δόγμα «δικαίωση διὰ τῆς πίστεως»· ἀλλὰ στὸ Καλβίνου τὸ δόγμα, ἡ ἐκκλησία εἶναι «ἡ μυστικὴ ἐκλογή τοῦ Θεοῦ». Κι' αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς εἶχε προκαταβολικῶς ἀποφασίσει ποιοὶ θὰ σωθοῦν καθὼς καὶ ποιοὶ θὰ καταδικαστοῦν.

Ὁ Χριστὸς δὲν πέθανε γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ μόνον γιὰ τοὺς προωρισμένους ἐκλεκτοὺς Του. Βέβαια, ἡ Χάρη Του εἶναι ἄφθονη γιὰ νὰ σώσῃ ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς· ἂν ὅμως εἶν' ἀλήθεια ὅτι ὁ Χριστὸς πέθανε γιὰ ὅλους ἀνεξαιρέτως, τότε πρέπει καὶ νὰ δεχθοῦμε ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέτυχε στὸ σχέδιό Του, ἐφ' ὅσον δὲν σώθηκαν καὶ δὲν σώζονται ὅλοι, γιὰ τοὺς ὁποίους ἀπέθανε. Ἡ πίστη εἶναι ἕκατὸ τοῖς ἕκατὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν καθένα πού εἶναι προωρισμένος νὰ σωθῆ καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀντισταθῆ, οὔτε εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἀρνηθῆ αὐτὴ τὴν προσφορὰ τοῦ Θεοῦ, ἐξηγεῖ ὁ Καλβίνος. Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει καμμία πρωτοβουλία καὶ καμμία ἠθικὴ ἀξία στὸ ζήτημα τῆς Σωτηρίας του. Κι αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ζητήσῃ τὸν Θεὸ χωρὶς ὅμως νὰ ἔχη τὴν ἐγγύηση ὅτι καὶ θὰ Τὸν βρῆ. Ἐπειδὴ ἡ ἔχει προορισθῆ, πρὸ τῶν αἰῶνων, ὡς ἐκλεκτός, ὅποτε θὰ σωθῆ ὅπωςδὴποτε, ἡ ἔχει προορισθῆ ὡς χαμένος, ὅποτε θὰ χαθῆ ὅπωςδὴποτε.

Ὅταν ὁ Καρδινάλιος Sadoletto, Καθολικὸς ἐπίσκοπος τῆς

Γενεύης, παρακαλούσε τούς ἀποστάτες ἐνορίτες του ν' ἀφήσουν τὸν Καλβινισμό καὶ νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία, πὺ προσφέρει ἀσφαλῆ τρόπο Σωτηρίας, ὁ Καλβίνος ἀπάντησε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει στὸ κάτω-κάτω ν' ἀνησυχῆ τόσο πολὺ γιὰ τὴν Σωτηρία του. Ἐπειδὴ ὁ καθένας εἶναι προωρισμένος νὰ σωθῆ ἢ νὰ καταδικασθῆ, ὅποταν ἡ ἀνησυχία του δὲν πρόκειται νὰ ἀλλάξῃ τὴν κατάστασι στὸ ἐλάχιστο¹.

Ὁ Ἑρμῆς Μπολσέκ, ἓνας γιαιτρός τοῦ Βιζύ, κοντὰ στὴ Γενεύη, κατέκρινε δημοσίᾳ τὴ διδαχὴ αὐτὴ ὡς προσβλητικὴ ἐναντίον τοῦ χαρακτῆρα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Καλβίνος, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρό, ἔφερε τὸν «ἀσεβῆ» γιαιτρὸ ἐμπρὸς στὴ δικαστικὴ ἐπιτροπὴ καὶ μολονότι οἱ δικαστῆς δὲν ἔδωσαν μεγάλῃ σημασία στὴν κατηγορία, ἐν τούτοις ὁ Καλβίνος ἄσκησε τὴν ἐπιρροή του καὶ κατῶρθωσε νὰ στείλῃ τὸν Μπολσέκ στὴν ἐξορία.

Κάποιος ἄλλος σύγχρονος τοῦ Καλβίνου ἄκουσε αὐτὴ τὴν διδασκαλία τοῦ ἀπολύτου προορισμοῦ καὶ παρατήρησε: Ὁ ἀπόστολος προτρέπει τούς πιστούς «*Ἄς φοβηθῶμεν, μήποτε χάσωμεν τὴν κατάπαυσι*» (Ἑβρ. δ'1) καὶ ὁ Καλβίνος ψευτοπαρηγορεῖ τούς πιστούς λέγοντάς τους: «*Ἄς ἡσυχάσωμεν* ἐπειδὴ οὕτως ἢ ἄλλως θὰ ἀπολαύσωμε τὴν κατάπαυσι· εἴμεθα προωρισμένοι νὰ τὴν ἀπολαύσωμε πρὸ καταβολῆς κόσμου». Τέτοια θεολογία κοιμίζει τούς πιστούς, δὲν τούς ξυπνάει.

Στὰ Εὐαγγέλια διαβάζομε ὅτι ὀλοκληρο τὸ σπῖτι χάρηκε ἐπειδὴ ὁ ἄσωτος γιαιός ἦταν νεκρὸς κι ἀνάζησε· διαβάζομε ὅτι ὁ βοσκὸς ἔφερε στοὺς ὄμους του, χαρούμενος, τὸ χαμένο πρόβατο· διαβάζομε ὅτι ὁ πατέρας ἔντυσε στὴ μεγαλοπρέπεια τὸν ἄσωτον ἀλλὰ μεταννημένον γιαιό του, ὅτι τοῦ πέρασε στὸ δάκτυλό του δακτυλίδι κι ὅτι ἔσφαξε γιὰ τὸ χατήρι του τὸ ἐκλεκτότερο μοσχάρι, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἄν ὑποθέσωμε ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Καλβίνου μᾶς λέει τὴν ἀλήθεια, γιὰ τὸν ἀπόλυτον προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε αὐτῆς ὄλες οἱ χαριτωμένες σκηνῆς τῶν Εὐαγγελίων δὲν εἶναι παρὰ σκηνῆς ἀποπλανητικῆς.

Ὁ Χριστὸς ἔκλαψε γιὰ τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπειδὴ δὲν μπόρεσε νὰ σώσῃ ἐκεῖνον τὸν δυστυχισμὸν λαὸ κι ὁ Καλβίνος κη-

1 Roland H. Bainton, *The Reformation of the 16th ce.* p. 110 κ.έ.

ρύττη πράγματα, σάν ὁ Χριστὸς νὰ μπορούσε νὰ σώση τὸν λαὸ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸν σώση.¹

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ Καλβίνος εἶδε τὴν Ἐκκλησία σάν τὸ σύνολο τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι ἔχουν προγνωρισθῆ μετὰ τὸ ὄνομά τους καὶ προορισθῆ πρὸ τῶν αἰῶνων γιὰ νὰ κληρονομήσουν τὴν δοξασμένη Βασιλεία Του.

Ὁ Καλβίνος καὶ τὸ βάπτισμα

Στὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος, δὲν ἦσαν μόνον ὁ Λούθηρος καὶ ὁ Ζβίγγλιος ποὺ ἀργότερα ἄλλαξαν τὰ λόγια τους. Καὶ ὁ Καλβίνος τὸ ἴδιο ἔκαμε.

Ἀρχικῶς, ἐπιβεβαίωσε τὴ διδαχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐρμηνεύοντας ὅτι, «ὁ Θεὸς θέλει νὰ βαπτίζονται ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν,... πρέπει νὰ ἐννοήσωμε τὸ βάπτισμα μαζὶ μετὰ τὴν ὑπόσχεση ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν καὶ βαπτίζονται θὰ σωθῶν»².

Ἐπίσης, σὲ ἄλλη μελέτη του, παρατηρεῖ:

«Τί εἶναι τὸ μυστήριον χωρὶς τὴν πίστη παρὰ ἢ καταστροφή τῆς Ἐκκλησίας; Τὸ βάπτισμα χρειάζεται. Εἶναι ἡ ὁμολογία μας ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ εἶναι τὸ σημεῖον διὰ τοῦ ὁποίου ἐκδηλώνομε δημοσίᾳ ὅτι εἴμεθα μαζὶ μετὰ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ· (εἶναι τὸ σημεῖο) διὰ τοῦ ὁποίου μαρτυροῦμε ὅτι συμφωνοῦμε μετὰ ὅλους τοὺς χριστιανούς στὴ λατρεία τοῦ ἑνὸς Θεοῦ καὶ τῆς μιᾶς θρησκείας· (εἶναι τὸ σημεῖο) διὰ τοῦ ὁποίου, μετὰ δύο λόγια, διακηρύττομε δημοσίᾳ τὴν πίστη μας... Ἄς καταλάβωμε λοιπὸν ὅτι βαπτίζομεθα μετὰ τὸ νόημα ὅτι προσφέρομε τοὺς ἑαυτοὺς μας τελείως στὸν Θεό»³.

Ἀργότερα ὁμοίως ὁ μεταρρυθμιστὴς τῆς Γενεύης μετακινήθηκε ἀπὸ τὴν δογματικὴ αὐτὴ θέση καὶ δίδαξε ὅτι «τὸ βάπτισμα εἶναι ἀποδεκτὸ κι ἔγκυρο ἔστω κι ἂν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ πίστη προσωπικὴ καὶ συνειδητὴ».

¹ Ματθ. κγ', 37

² Calvin, Christianae Religioe Institutio, Βιβλίον ΙV Κεφ. 15

³ Καλβίνος, «Ὁμιλία ἐπὶ τοῦ Δευτερονομίου ζ' 20-25

Ἐκκκλησία του τὸ νηπιοβάπτισμα¹.

Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι ἂν καὶ στὰ κεφάλαια 14 καὶ 15 τοῦ ἔργου του Institutio ὁ Καλβίνος ἐναντιώνεται στὴ διδασχὴ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, ἐν τούτοις στὸ ἀμέσως παρακάτω κεφάλαιο 16, κάνει μίᾳ ἀπότομη στροφὴ καὶ συνιστᾷ τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων.

Γιατί ὁμως αὐτὰ τὰ «Ναὶ καὶ Ὁχι», ἐφ' ὅσον ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν βαπτιζόμενον νὰ ἔχη προσωπικὴ καὶ συνειδητὴ πίστη; Στὴν ἐρώτηση αὐτὴ, ἡ ἀπάντηση τοῦ Καλβίνου συνοψίζεται στὴ φράση, «χάριν τῆς εἰρήνης στὴν Ἐκκκλησία».

Μὲ τοὺς Καθολικοὺς ἀπὸ τὰ δεξιὰ καὶ τοὺς ριζοσπαστικοὺς Ἀναβαπτιστὲς ἀπὸ τ' ἄριστερά, ὁ Καλβίνος ἔκρινε ὅτι «χάριν τῆς εἰρήνης» τῆς ἐκκλησίας θὰ ἔπρεπε νὰ βρεθῆ μίᾳ μέσῃ καὶ πρακτικὴ λύση.

Ἐγκατέλειψε λοιπὸν τὴν προηγούμενη διδασχὴ του σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ προσωπικὴ πίστη εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο τοῦ βαπτιζομένου καὶ σύστησε νὰ βαπτίζονται τὰ νήπια, μὲ τὴν αἰτιολογία ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς δέχθηκε τὰ νήπια.

Τί γίνεται ὁμως ἡ προσωπικὴ πίστη; Πῶς εἶναι δυνατόν τὸ βάπτισμα νὰ ἔχη νόημα καὶ κῦρος ἐνὸσω τὸ βαπτιζόμενο νήπιο δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ καταλάβῃ, οὔτε νὰ μιλήσῃ, οὔτε νὰ ὁμολογήσῃ οὔτε νὰ πιστέψῃ; Ὁ Καλβίνος βρῆκε τὴν λύση, ἐκεῖ ὅπου τὴν εἶχε βρεῖ καὶ ὁ Λούθηρος: Στὸν θεσμό τῶν ἀναδόχων.

Ἄς εἶναι τὸ νήπιο ἀνίκανο νὰ πιστέψῃ. Οἱ ἀνάδοχοι τοῦ νηπίου ὑπόσχονται νὰ κατηχήσουν τὸ νήπιο στὴ χριστιανικὴ πίστη.

Ἐγραψε ὁ Καλβίνος στὸν μαθητὴ του Ἰωάννη Νόξ:²

«Ὁμολογοῦμε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὰ νήπια νὰ ἔχουν ἀνα-

¹ Τὸ ὄνομα «Πρεσβυτερικὴ» (Ἐκκκλησία) προέρχεται ἀπὸ τὸν ὄρον τῆς Καινῆς Διαθήκης «πρεσβύτερος». Ἡ ἐκκκλησία τοῦ Καλβίνου πῆρε αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐπειδὴ ὁ μεταρρυθμιστὴς κατάργησε τὸν θεσμό τῶν «ἐπισκόπων» (ποὺ ἦταν στὸ ἐκκλησιαστικὸ σύστημα τῶν Καθολικῶν καὶ τῶν Λουθηρανῶν) καὶ ἀνέθεσε τὴ διακυβέρνηση τῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας του σὲ εἰδικὰ Συμβούλια «πρεσβυτέρων», ὁμοίου τύπου μὲ τὰ Συμβούλια ποὺ διοικοῦσαν τίς πόλεις τῆς Ἑλβετίας.

² Calvin, Lettre à John Knox (1559).

δόχους. Τίποτε δὲν εἶναι τόσο ἐξωφρενικὸ ἀπὸ τὸ νὰ ἐνσωματώνονται στὸν Χριστὸ πρόσωπα γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν καμμία ἐλπίδα ὅτι κάποτε θὰ γίνουν μαθητές του».

Ἔτσι, τὸ βαπτιζόμενο νήπιο εἰσέρχεται μὲ τὸ βάπτισμα στὴν πνευματικὴ οἰκογένεια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀφιερώνεται γιὰ νὰ εἶναι πλέον ἓνα μέλος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ὅμως δὲν ὑπάρχει στὴν Καινὴ Διαθήκη «βάπτισμα ἀφιέρωσης» νηπίου. Βάπτισμα εἶναι μόνον ἓνα: «ἓνα βάπτισμα» (Ἐφ. δ', 5), κι αὐτὸ εἶναι φυσικὰ τὸ βάπτισμα τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐπίστευσαν στὸν Σωτῆρα Χριστὸ.

Ἡ δημιουργία ἑνὸς δευτέρου βαπτίσματος, «ἀφιέρωσης», γιὰ «νὰ βουλευτοῦν» τὰ νήπια, εἶναι ἓνας θεσμὸς ἄγνωστος, καὶ ξένος στὴν ἀποστολικὴ διδασκαλία. Ἄλλωστε αὐτὸ τὸ ὑποστηρίζουν καὶ οἱ πρεσβυτερικοὶ συγγραφεῖς.

Ἴδου τί γράφει ἓνας διεθνῶς γνωστὸς πρεσβυτερικός:¹

«Ἄν εἶναι σωστὸ νὰ λαμβάνουν τὰ νήπια τὸ βάπτισμα, τότε πρέπει ἡ ἐφαρμογὴ του καὶ τὸ νόημά του νὰ ἰσχύουν γιὰ τὰ νήπια τὸ ἴδιο καθὼς ἰσχύουν καὶ γιὰ τοὺς ἐνήλικες. Δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ βάπτισμα νὰ ἔχη ἄλλο νόημα γιὰ τὰ νήπια καὶ διαφορετικὸ γιὰ τοὺς ἐνήλικες».

Ἄπὸ τοὺς Ἑλλήνες συγγραφεῖς, ὁ ἀείμνηστος Μ. Καλαποθάκης, πρεσβυτερικός, ὁμολογεῖ, ὅτι «μόνον περὶ ἐνηλίκων βαπτιζομένων γίνεται λόγος ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ καὶ ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ ὁ βαπτισμὸς τῶν νηπίων πολὺ βραδύτερον εἰσήχθη»².

Πράγματι, στοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους, καθὼς γνωρίζομε, τὸ βάπτισμα ἦταν τὸ βῆμα τῆς ὁμολογίας τοῦ βαπτιζομένου ὅτι ταυτίζεται μὲ τὸν Χριστόν. Εἶναι λοιπὸν τὸ βάπτισμα ἓνα ζήτημα ποὺ ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ θέληση. Κανένας γονεὺς ἢ ἀνάδοχος δὲν μπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ αὐτὴ τὴν πράξη γιὰ λογαριασμὸ τοῦ παιδιοῦ του. Καὶ κατὰ τὸν σοφὸ λόγὸ ἑνὸς πρακτικοῦ χριστιανοῦ: «Μὲ τὸ νὰ γεννηθῇ ἓνας στὸ γκαράζ δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι αὐτοκίνητο» οὔτε λοιπὸν καὶ μὲ τὸ νὰ γεννηθῇ ἓνας σὲ μία χριστιανικὴ οἰκογένεια σημαίνει ὅτι ἀνήκει αὐτομάτως στὴν οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ, κι ἐπομένως πρέπει νὰ βαπτισθῇ.

¹ John Murray, «Christian Baptism, σελ 48

² Πλανῶν Ἐλεγχος, σελ. 19

Αὐτὰ ὁ Καλβίνος, ὄχι μόνον τὰ γνώριζε ἀλλὰ, καί καθὼς προηγουμένως εἶδαμε, τὰ δίδαξε. Ἡ δυνατὴ ὅμως πίεση, ἀπὸ τὰ πολιτικο-θρησκευτικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς του, τὸν ὑποχρέωσαν νὰ ζητήσῃ μία συμβιβαστικὴ λύση «χάριν τῆς εἰρήνης». Ἔτσι, εἰσηγήθηκε τὸ «βάπτισμα εἰσαγωγῆς στὴν οἰκογένεια τῆς Ἐκκλησίας», σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸν θεσμὸ τῶν ἀναδόχων. Ἐκρίνε ὅτι ἡ εἰρήνη στὴν Ἐκκλησία θὰ ἔπρεπε ὅπωςδὴποτε νὰ διατηρηθῆ, ἔστω κι ἂν, ἐν ἀνάγκῃ, παραμερισθῆ ἡ Ἀλήθεια, ἢ καθυστερηθῆ ἢ ἐφαρμογῆ της. Αὐτὴ ἡ θέση τοῦ Καλβίνου χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν σὰν «τὸ δρᾶμα τοῦ καλβινικοῦ παραδόξου».

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ ἐπιστροφή τοῦ Καλβίνου στὸν θεσμὸ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ καὶ τῶν ἀναδόχων, προκάλεσε στὴν ἐκκλησία του κάποια σύγχυση, ἐπειδὴ ἐνῶ ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας του ἀκουόταν τὸ κήρυγμα ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς δικαιώνεται κι ἐνσωματώνεται στὴν Ἐκκλησία μόνον μὲ τὴν προσωπικὴ του πίστη στὸν Χριστὸ, ὅμως πλαγίως ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησίας ἦταν ἀνοικτὴ γιὰ νὰ εἰσέρχωνται ἐλεύθερα καὶ νὰ ἐνώνωνται μὲ τὴν οἰκογένεια τῆς Ἐκκλησίας ὅλα τὰ βαπτιζόμενα νήπια, δίχως προσωπικὴ πίστη.

Παρατηρήσεις

Ἄν δεχώμεθα ὅτι ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Καινῆς Διαθήκης πρέπει νὰ θεωρῆται σὰν τὸ ἀληθινὸ ὑπόδειγμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τότε πρέπει ἐπίσης νὰ δεχθοῦμε ὅτι ὁ Λούθηρος, ὁ Ζβίγγλιος καὶ ὁ Καλβίνος ἀπέτυχαν νὰ ὀλοκληρώσουν τὸ μεταρρυθμιστικὸ ἔργο τους, ἐπειδὴ ἀπέτυχαν νὰ ἐπαναφέρουν τὴν ἐκκλησία στὴν ἀποστολικὴ της μορφή καὶ διδασκαλία.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὠδήγησαν τὴν Ἐκκλησία τῆς ἐποχῆς τους ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τῆς δισειδαιμονίας, τῆς ἄγνοιας καὶ τῆς παποκρατίας τοῦ μεσαίωνα, τὸ δρᾶμα ἐν τούτοις ἦταν ὅτι ἄφησαν τὴν ἀποστολή τους μισοτελειωμένη· καθὼς ἐγινε καὶ μὲ τὸν Μωϋσῆ ὁ ὁποῖος ἔβγαλε τὸν λαὸ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν τυραννία τῆς Αἰγύπτου, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὸν μπάσῃ στὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

Δύο ἦσαν τὰ μεγάλα λάθη τῶν ἡγετῶν τῆς Μεταρρυθμίσεως. Πρῶτο: Κατέληξαν νὰ στηρίζουν τὴ Μεταρρυθμισμένη (Εὐαγγελικὴ) ἐκκλησία πάνω στὴν δύναμη καὶ τὴν ὑποστήριξη τῆς Πολιτείας. Κατ' αὐτοὺς ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ συνεργάζεται στενὰ μὲ τὴν κρατικὴ ἐξουσία καὶ μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου ποὺ ἂν ἡ ἰδίᾳ ἡ ἐκκλησία δὲν μεταρρυθμίζεται, πρέπει νὰ ἐπεμβαίῃ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία καὶ νὰ τὴν μεταρρυθμίξῃ.

Δὲν νοεῖται ἡ Ἐκκλησία νὰ εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὴν Πολιτεία, καὶ σ' αὐτὸ συμφωνοῦσαν ἀπόλυτα οἱ ἡγέτες τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ὁ ἕνας θεσμὸς βρίσκεται συνυφασμένος μὲ τὸν ἄλλον καθὼς τὸ κέντημα εἶναι συνυφασμένο μὲ τὸν καμβά του. Μάλιστα, σὲ περίπτωσι ἀνάγκης ἡ Ἐκκλησία ἄς καταφεύγῃ στὴ βοήθεια ὀργάνων τῆς Πολιτείας κι ὅταν ἀκόμα πρόκειται νὰ ἐπιλύσῃ δύσκολες δογματικὰς διαφωνίας τῆς.

Φαίνεται λοιπὸν πὼς τὰ λόγια τοῦ Κυρίου «ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος εἰς τὸν Καίσαρα καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Θεὸν» δὲν ἐπηρεάσαν ὅσο ἔπρεπε τὴν τακτικὴ τῶν Μεταρρυθμιστῶν. Αὐτοὶ ἀνακάτεψαν τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ μὲ τὰ πράγματα τῆς Πολιτείας καὶ τὸ χειρότερο ἀκόμα ἀπέβλεπαν στὴν Πολιτεία γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ ἀκόμη καὶ μὲ δυναμικὰ μέσα τὴν ὑπόθεσι τῆς Μεταρρυθμισμένης Ἐκκλησίας τους.

Γιατὶ ἄρα γε οἱ Μεταρρυθμιστὲς τοῦ 16ου αἰῶνα ἐθεμελίωσαν τελικὰ μία κρατικὴ ἐκκλησία, μία ἐκκλησία τῆς λαϊκῆς μάζας, ἀντὶ νὰ θεμελιώσουν μία διωκομένη ἐκκλησία, ἀναγεννημένων, καθὼς ἔκαμαν οἱ ἀπόστολοι;

Στὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ ἐρώτημα δίνονται διάφορες ἀπαντήσεις.

Οἱ μὲν λένε ὅτι ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ θρησκευτικὴ κατάστασι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρουσίαζε ἀξεπέραστες δυσκολίες γιὰ ν' ἀπαγκιστρώσουν οἱ μεταρρυθμιστὲς τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ἰσχυρὴν συμμαχία, ποὺ ἐπὶ 12 ἡδὴ αἰῶνες διατηροῦσε μὲ τὴν Πολιτεία. Ἄλλοι πάλιν πιστεύουν ὅτι ἂν ἡ κυρίως Μεταρρυθμιση ἀκολουθοῦσε τὰ συνθήματα τῶν Ἀναβαπτιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἤθελαν νὰ διαχωρισθῇ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν Πολιτεία, τότε ἡ Πολιτεία θὰ προκαλοῦσε τρομερὸν αἱματοκύλισμα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταπιγῇ ὀλωσδιόλου τὸ μεταρρυθμιστικὸ κίνημα.

Ἐποιαδήποτε ὁμως κι ἂν ἦταν ἡ αἰτία φαίνεται πὼς ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, οἱ μεταρρυθμιστές, προτίμησαν νὰ ἀρκεσθοῦν σὲ μία Διαμαρτυρομένη Ἐκκλησία συνέταιρον τοῦ Κράτους πού νὰ πολιτεύεται ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις, παρὰ νὰ φωνάζουν τὰ λόγια πού ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐφώνησε στὸν Ἀρχιερέα, «πρέπει νὰ πειθαρχῶμεν εἰς τὸν Θεὸν μᾶλλον παρὰ εἰς τοὺς ἄνθρώπους».

Κάποιος παρατηρητὴς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σημειώνει χαρακτηριστικὰ:

«Στὸ 1519 ὁ Μαρτίνος Λούθηρος ἄρχισε νὰ γράφῃ γιὰ τὰ φρικτὰ βδελύγματα τῆς Πόρνης Βαβυλώνας (πολιτικῆς ἀρχῆς) καὶ νὰ ξεσκεπάσῃ ὅλες τὶς ἀσχήμιες της... ναί, οἱ κατηγορίες του ἀκούονταν σὰν τ' ἀστροπελέκια πού θὰ τὴν γκρέμιζαν συθέμελα... Μόλις ὁμως ἄρχισε ὁ ἴδιος νὰ συνεργάζεται μὲ τὴν πολιτικὴ ἀρχὴ καὶ μάλιστα νὰ ζητᾶ τὴν προστασία τοῦ πολιτικοῦ ἄρχοντα... τότε ἐγινε μὲ τὸν Λούθηρο ὅ,τι ἐγινε καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸν μαστροχαλαστή πού ἐνῶ προσπαθοῦσε νὰ βουλώσῃ τὴν τρύπα τῆς κατσαρόλας, ὄλο-ὄλο πού ἐπέτυχε ἦταν νὰ κάμῃ τὴν τρύπα μεγαλύτερη ἀπὸ πρὶν καὶ ἔτσι ἐπαιδαγώγησε ἓνα λαὸ θρησκευόμενον μὲν ἀλλὰ τελείως ἀναίσθητον ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία».

Τὸ δεῦτερο καὶ τὸ πλέον δραματικὸ λάθος πού πράγματι ἐσκότωσε τὸ πνεῦμα τῆς Μεταρρυθμίσεως ἦταν ἡ ἐπιστροφή τῶν Μεταρρυθμιστῶν στὸ νηπιοβάπτισμα. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού οἱ ἡγέτες τῆς Μεταρρυθμίσεως ἄλλαξαν ἀπόψεις καὶ ἄρχισαν νὰ βαπτίζουν τὰ νήπια, ἡ φρεσκάδα καὶ ἡ δύναμη τῆς ἐξορμησεῶς τους ἄρχισαν νὰ παραλύουν. Τὸ νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦταν πλέον ζήτημα προσωπικῆς του πίστεως ἢ πνευματικῆς του ἀναγεννήσεως· ἦταν ἀρκετὸ ὅτι εἶχε γεννηθῆ σ' ἓναν ὀρισμένον τόπο κι ἐζοῦσε σὲ μία ὀρισμένη θρησκευτικὴ ἀτμόσφαιρα. Ὁ ἀληθινὸς χαρακτήρας τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μίας πειθαρχημένης οἰκογένειας ἁγίων, εἶχε λησμονηθῆ. Κι ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔχει πρὸ τῶν αἰῶνων ἀποφασίσει ποιὸς ἄνθρωπος θὰ σωθῆ καὶ ποιὸς ἄνθρωπος θὰ καταδικασθῆ, δὲν ἦταν πλέον ἡ πίστη τοῦ ἀνθρώπου ἢ βᾶσις τοῦ προορισμοῦ του, τοῦναντίον ὁ ἀπόλυτος προορισμὸς του ἐγινε ἡ βᾶσις τῆς πίστεως του. Εἴτε τὸ θέλει ὁ ἄνθρωπος εἴτε δὲν τὸ θέλει εἶναι

ὕποχρεωμένος νὰ πιστέψη καὶ νὰ σωθῆ, ἂν πράγματι ἔχει προορισθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ νὰ σωθῆ. Ἐπειδὴ ἡ πίστις εἶναι δῶρο ποὺ ὁ Θεὸς τὸ δίνει μονάχα σὲ κείνον τὸν ὁποῖον ἔχει ἐκλέξει καὶ συνεπῶς ἡ Σωτηρία δὲν εἶναι κάτι γιὰ τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἐξουσία ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ν' ἀποφασίσῃ.

Οἱ δογματικὲς αὐτὲς ἀρχὲς διαμόρφωσαν μία Μεταρρυθμισμένη Ἐκκλησία τυπικὴ, καὶ ἄκαμπτη· μία ἐκκλησία ποὺ ἀκόμα καὶ στὸ κήρυγμά της βρέθηκε μπερδεμένη. Ἐπειδὴ ἐνῶ κηρύττει ὅτι μονάχα ἡ ἀτομικὴ πίστις εἶναι αὐτὴ ποὺ δικαιώνει καὶ ἀναγεννᾷ τὸν ἁμαρτωλὸν, συγχρόνως βαπτίζει τὰ νήπια καὶ τὰ δέχεται στοὺς κόλπους της, ὡς μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Συνοψίζοντας τὰ παραπάνω, σχετικὰ μὲ τὴ θέση ποὺ πῆραν οἱ Μεταρρυθμιστὲς ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Μεσαίωνα καὶ ἰδιαίτερα ἀπέναντι τοῦ Βαπτίσματος, γίνεται φανερὸ ὅτι ὁ Λούθηρος, ὁ Ζβίγγλιος καὶ ὁ Καλβίνος ἄρχισαν μὲ τὸ Πνεῦμα, προχώρησαν μὲ τὸ Πνεῦμα ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ δικά τους καὶ τελείωσαν μὲ τὰ δικά τους.

Τὸ Βάπτισμα
ὡς «Μυστήριον»

Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς ἐξηγεῖ, ὅτι «μυστήριον» εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ Σχεδίου πού εἶχε μείνει στό παρελθόν κρυμμένη καὶ ἄγνωστη μέχρι τὴν ἐποχὴ ὅποταν ὁ Θεὸς τὴν ἐφάνερωσε στὴν Ἐκκλησία Του, διὰ μέσου τῶν ἀποστόλων.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐξηγεῖ ὅτι αὐτὸ πού ἄλλοτε, στὴν Παλαιὰ Οἰκονομία, ἦταν μυστήριον, τώρα στὴ Νέα Οἰκονομία ἔχει γίνει ἀποκάλυψη. Ἡ ἄλλοτε κρυμμένη ἀλήθεια γιὰ τὴ Σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τώρα γίνει φανερωμένο γεγονός:

«ἤκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῆς δοθείσης εἰς ἐμὲ ὑπὲρ ὑμῶν, ὅτι δι' ἀποκαλύψεως ἐφάνερωσεν εἰς ἐμὲ τὸ μυστήριον... τὸ ὅποιον ἐν ἄλλαις γενεαῖς δὲν ἐγνωστοποιήθη εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, καθὼς τώρα ἀπεκαλύφθη διὰ πνεύματος εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ ἀποστόλους...» (Ἐφεσ. γ'. 2-5)¹.

Ἐπίσης:

«προσευχόμενοι ἐν αὐτῷ καὶ περὶ ἡμῶν, νὰ ἀνοίξη εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς θύραν λόγου, διὰ νὰ λαλήσωμεν τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ... διὰ νὰ φανερώσω αὐτό...» (Κολοσ. δ', 3)².

Εἶναι, λοιπόν, «μυστήριον», κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο, ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς Σωτηρίας τοῦ ἁμαρτωλοῦ· μιὰ ἀλήθεια πού ἔμενε σκεπασμένη στὴν Παλαιὰ Οἰκονομία, μέχρις ὅτου ὁ Θεὸς τὴν ἐπραγματοποίησε στό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ κατόπιν τὴν διακήρυξε στὴν ἀνθρωπότητα διὰ μέσου τῶν θεοπνεύστων ὀργάνων Του.

Οὐδέποτε στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ ὅρος «μυστήριον» ταυτίζεται μὲ τελετὴ ἢ ὁποῖα μεταδίδει διὰ μέσου κάποιου ὕλικου στοιχείου τὴν ὑπερφυσικὴ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθὼς διδάσκει ἡ σημερινὴ κρατικὴ (Ὁρθόδοξος) Ἐκκλησία. Ὁ καθ. Τρεμπέλας συμφωνεῖ εἰς αὐτό. Γράφει:³

«ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ οὐδαμοῦ ἀπαντᾶται (ὁ ὅρος μυστήριον) ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἱεραῆς τελετῆς, τῆς ὑπὸ αἰσθητὸν σημεῖον μεταδούσης ὑπεραισθητῶς τὴν ἀόρατον χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

¹ Βλέπε ἐπίσης Ρωμ. ις', 25

² Κολοσ. α', 26, 27· Ἐφεσ. α', 9 κ.ἄ.

³ Π. Ν. Τρεμπέλα «Δογματικὴ» Τόμ. 3ος, σελ. 11

Τὸ «μυστήριον», ὡς τελετὴ μὲ ὑπερφυσικὸ περιεχόμενον, εἶναι προελεύσεως εἰδωλολατρικῆς καὶ ἔχει μίαν ἱστορίαν ποῦ δὲν πρέπει νὰ τὴν προσπεράσωμε, ἂν θέλωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὰ στραβοπατήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, στὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος.

Ἴδου περὶ τίνος πρόκειται:

Στὶς εἰδωλολατρικὰς θρησκείας, ὁ ὄρος «μυστήριον» προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα «μύειν» (μύησις) ποῦ σημαίνει «κλείνω τὰ βλέφαρα ἢ τὰ χεῖλη» σὰν ὄργανα θεᾶς ἢ μεταδόσεως πραγμάτων τὰ ὁποῖα εἶναι κρυμμένα καὶ ἀπόρητα. Ἡ εἰκόνα αὕτη εἶναι παρμένη ἀπὸ τὶς μυστηριακὰς τελετουργίας τῆς εἰδωλολατρίας ἐπειδὴ τὸ πρόσωπον ποῦ συμμετεῖχε σ' αὐτὰς – ὁ μουόμενος –, δοκίμαζε μίαν πείραν λατρευτικῆς ἐκστάσεως.

Παράλληλα μὲ τὴν ἔννοια αὕτη, τὸ «μυστήριον» στὸν Ρωμαϊκὸ κόσμον (sacramentum) ἦταν ὁ ἱερὸς ὄρκος ποῦ ἔδινε ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης νὰ ὑπηρετήσῃ μὲ πιστότητα τὸν αὐτοκράτορα, ποῦ ἦταν καὶ ὁ ἐκπρόσωπος τῆς θεότητος.

Καὶ οἱ δύο αὐτὰς ἔννοιαι, – Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ –, ἔχουν τὸ κοινὸ γνώρισμα ὅτι ἀναφέρονται σὲ μίαν πείραν μυστικῆς ἐπαφῆς τοῦ μουόμενου μὲ τὸ ὑπερφυσικὸ καὶ τὸ θεῖο.

Καθὼς λοιπὸν ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης ἔδινε τὸν ὄρκον τοῦ (sacramentum) γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ θεῖο πρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορα, ἔτσι καὶ ὁ Χριστιανὸς στὴν τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος τοῦ ἔδινε τὴν ὑπόσχεσιν νὰ ὑπηρετήσῃ, μέχρι θανάτου, τὸν Βασιλέα τῶν Βασιλέων.

Καθὼς ἐπίσης ὁ μουόμενος εἰδωλολάτρης καθαριζόταν ψυχικὰ μετέχοντας στὸ μυστηριακὸ βάπτισμά του, ἔτσι καὶ ὁ Χριστιανὸς δεχόταν κατὰ τὴν τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος τὸν καθαρισμόν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ψυχῆς του διὰ μέσου τοῦ φυσικοῦ ὕδατος.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς Πατέρας τῆς Δύσεως *Τερτυλλιανὸς* (160-220) ἦταν ὁ πρῶτος ποῦ ὠνόμασε τὸ βάπτισμα «μυστήριον» καὶ ἐπίσης ὁ πρῶτος ποῦ ἄρχισε νὰ συσχετίζῃ τὴν τελετὴ τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος μὲ τὶς συνήθειαι καὶ τοὺς τύπους τῶν ἐθνικῶν μυστηρίων.

Ἐπειδὴ ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐγεννήθη καὶ μεγάλωνε σὲ περιβάλλον ποῦ ἦταν κατὰμεστο μὲ τὰ εἰδωλολατρικά, ὁ

Τερτυλλιανός έκρινε σκόπιμο ν' ανταγωνισθῆ τις μυστηριακές τελετές τῆς εἰδωλολατρίας με τις δύο τελετές τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, συγκεκριμένα, με τὸ Βάπτισμα καὶ τὴ Θεία Εὐχαριστία. Οἱ χριστιανοὶ προερχόμενοι ἀπὸ τὰ εἰδωλολατρικά, ἦταν δύσκολο ν' ἀρνηθοῦν τὴν ὑπαρξὴ τῶν παλαιῶν θεῶν τους. Γι' αὐτοὺς ἦσαν πραγματικοὶ ἀλλὰ τώρα τοὺς θεωροῦσαν ὡς δαίμονες καὶ συνεπῶς ἐχθροὺς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἔτσι, οἱ Χριστιανοὶ τοῦ 2ου αἰῶνα βάλθηκαν νὰ ἐξηγήσουν τις ὁμοιότητες μεταξὺ τῶν ἰδικῶν τους τελετῶν καὶ τῶν τελετῶν τῶν μυστηριακῶν θρησκειῶν.

Τὸ Δόγμα τοῦ «Ἀγιασμένου νεροῦ»

Μελετώντας τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Τερτυλλιανοῦ «De Baptismo» πού εἶναι τὸ πληρέστερο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχαιότερο, πατερικὸ ἔργο πάνω στὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος, βλέπομε πῶς ἤθελε νὰ ἐξηγήσῃ στοὺς χριστιανοὺς τοῦ ποιμνίου του περίπου τὰ ἑξῆς:

«Δὲν βλέπετε γύρω σας τὰ διαβολικὰ πράγματα πού κάνουν οἱ εἰδωλολάτρες; Κάνουν τὸν καθαρισμὸ ραντίζοντας με ἐξορκισμένο νερὸ τις γωνίες τῶν σπιτιῶν τους, τοὺς ναοὺς τους, τις πόλεις τους καὶ βαπτίζονται στὰ πανηγύρια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἑλευσίως. Τὰ κάνουν αὐτὰ με τὴν ἐλπίδα ν' ἀναγεννηθοῦν καὶ νὰ μπορέσουν ἔτσι νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν τιμωρία τῶν θεῶν γιὰ τις ψευδορκίες τους. Ἄν λοιπὸν τὸ νερὸ θεραπεύῃ καὶ ἀναγεννᾷ διὰ μέσου διαβολικῆς θρησκείας, πῶς εἶναι δυνατόν τὸ ἴδιο αὐτὸ φυσικὸ στοιχεῖο νὰ μὴ θεραπεύῃ καὶ νὰ μὴ ἀναγεννᾷ διὰ μέσου τῆς θρησκείας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ;».

Σὲ μία ἄλλη σύγκρισή Του, ὁ Τερτυλλιανός συσχετίζει τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα με τὰ στοιχεῖα τῆς εἰδωλολατρικῆς μυθολογίας:¹

«Μήπως τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα, χωρὶς νὰ μεσολαβῆ κανένα μυστήριον, δὲν κατοικοῦν πάνω στὰ νερά, γιὰ νὰ μεταφέρονται καθῶς καὶ τὸ Θεῖο Πνεῦμα στὴν ἀρχὴ τῆς Δημιουργίας; Οἱ σκοτεινὲς πηγές, τὰ ρυάκια, τὰ ποτάμια, οἱ δεξαμενὲς καὶ τὰ πηγάδια εἶναι τόποι ὅπου τὰ κακὰ πνεύματα παρασεῖρουν τὰ θύματά τους.

¹ De Baptismo § 5· παράβαλε Ἰουστίνος ὁ μάρτυς, Ἄπολ. Ι, 62

ἽΟνομάζουο «νυμφολῆπτες» αὐτοὺς τοὺς ὁποίους τὰ πνεύματα αὐτὰ σκοτώνουο στὰ νερά ἢ τοὺς βασανίζουο με φόβους ἢ με τρέλλα».

Μὲ παρόμοια ἐπιχειρήματα ὁ Τερτυλλιανὸς ἤθελε νὰ δείξει τὴν ἀνάγκη ποὺ ὑπάρχει νὰ ἐξορκίζεται τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος ὥστε τὸ φυσικὸ αὐτὸ στοιχεῖο ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἁγιαστικὴ δύναμη ποὺ χρειάζεται ἡ ψυχὴ τοῦ βαπτιζομένου, γιὰ νὰ καθαρισθῇ καὶ ν' ἀναγεννηθῇ.

Ἡ διδαχὴ αὐτὴ τοῦ Τερτυλλιανοῦ προβάλλει τὴν ἀρχαία φιλοσοφικὴ ἐκδοχὴ ὅτι τὰ φυσικὰ στοιχεῖα μπορούο κι ἐπηρεάζουο ἀποφασιστικὰ τὴν ἠθικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι ὁ Τερτυλλιανὸς, στὴν ἀγαθὴ του προσπάθεια νὰ κτυπήσῃ με τέτοια ἐπιχειρήματα τὸ βάπτισμα τῆς εἰδωλολατρίας, χρωμάτισε συνάμα τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα με δόγματα καὶ με σύμβολα εἰδωλολατρικά, ἐπειδὴ ἡ μεγάλῃ σπουδαιότητα ποὺ δόθηκε στὸ «ἁγιασμένο νερὸ» καὶ στὴν τελετῇ, ἄλλαξε ὀλωσδιόλου τὸ νόημα καὶ τὴν ἀξία τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος. Ἐπὸ τότε τὸ «μυστήριο» τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔπαυσε νὰ ἔχῃ τὸ ἀποστολικὸ νόημα, ὡς ἡ ἀλήθεια ποὺ ὁ Θεὸς ἐφάνερωσε στὴν ἀνθρωπότητα, κι ἔγινε ἡ ὀρατῇ τελετῇ ποὺ μεταδίδει στὸν βαπτιζόμεοο τὴ θεία Χάρη. Ἐπίσης, τὸ νερὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀπὸ ἀπλὸ καὶ φυσικὸ στοιχεῖο, μετατρέπεται σ' ἓνα εἶδος μαγικοῦ μέσου ἱκανοῦ ν' ἀναγεννήσῃ τὴν ψυχὴ τοῦ βαπτιζομένου.

Ἔτσι, τὸ βάπτισμα ἄρχισε νὰ ταυτίζεται με τὴν συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν, με τὴ χορήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν ἀναγέννηση. Ὅμοιο, στὴν περίπτωο αὐτῇ, δημιουργεῖται διαφωνία τῆς Πατερικῆς αὐτῆς διδασκαλίας με τὴ διδασκαλία καὶ τὰ δεδομένα τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἐπειδὴ στὸ βιβλίο τῶν Πράξεοο τῶν ἀποστόλων βλέπομε ὅτι ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν, ἡ χορήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἀναγέννηση δὲν συμπίπτουο πάντοτε με τὸ βάπτισμα στὰ νερά.

Ναὶ μεὺν παρουσιάζεται περίπτωοο ποὺ ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ ἀναγέννηση ἔγιναν μαζί με τὸ βάπτισμα στὰ νερά (Πράξ. β' 38), ἀλλὰ σὲ ἄλλῃ περίπτωοοο, πρῶτα ἔγινε τὸ βάπτισμα καὶ ὕστερα δόθηκε τὸ Πνεῦμα (Πράξ. ιθ' 1-7). Ἄλλοτε πάλιν ἔγινε τὸ ἀντίστροφο: Πρῶτα δόθηκε τὸ Πνεῦμα

(ἀναγέννηση) καὶ κατόπιν ἔγινε τὸ βάπτισμα στὰ νερά (Πράξ. ι´ 47). Σὲ ἄλλη ἀκόμη περίσταση τὸ βάπτισμα στὰ νερά παρουσιάζεται ἐντελῶς χωριστὸ ἀπὸ τὴ χορήγηση τοῦ Πνεύματος, ὅταν λ.χ. τὸ Πνεῦμα δόθηκε μὲ ἄγγιγμα τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων (Πράξ. η´ 1-25). Τέλος, ἔχομε βάπτισμα στὰ νερά χωρὶς νὰ ἐπακολουθῆ ἡ χορήγηση τοῦ Πνεύματος (ἀναγέννηση) καὶ τοῦτο ἐξ αἰτίας τῆς πονηρίας ποῦ ὑπῆρχε στὴν καρδιά τοῦ βαπτισθέντος (Πράξ. η´ 13, 21-22).

Τὰ συγκεκριμένα αὐτὰ παραδείγματα δείχνουν ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐναντιώνεται στὶς πατερικὲς διδασκαλίες ποῦ δέχονται ὅτι τὸ βάπτισμα προσφέρει στὸν βαπτιζόμενον καθαρισμὸ καὶ ἀναγέννηση τῆς ψυχῆς του, διὰ μέσου τοῦ «ἀγιασμένου νεροῦ».

Ἐδῶ ἔχει θέση τὸ ἐρώτημα: Γιατί ἄραγε ἡ Καινὴ Διαθήκη παρουσιάζει αὐτὴ τὴν ἀνωμαλία στὴ σχέση ποῦ ἔχει τὸ βάπτισμα στὰ νερά μὲ τὴν ἀναγέννηση;

Στὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι ἀνωμαλία, ἀλλὰ ἓνα δίδαγμα ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δεσμεύεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἔτσι ὥστε ὅταν ὁ ἄνθρωπος θελήσῃ νὰ βαπτίσῃ κάποιον νὰ εἶναι ὁ Θεὸς ὑποχρεωμένος, μόνον χάριν τῆς ἐξωτερικῆς τελετῆς, νὰ χορηγῆ τὸ Πνεῦμα Του στὸν βαπτιζόμενον. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πνέει ὅπου Αὐτὸ θέλει κι' ὅταν θέλῃ, χωρὶς νὰ δεσμεύεται ἀπὸ τὶς ἐξωτερικὲς τελετουργίες τοῦ ἀνθρώπου. Συνεπῶς ὁ Θεὸς εἶναι δυνατὸν νὰ δώσῃ τὸ Πνεῦμα Του, εἴτε ἐνῶ γίνεται τὸ βάπτισμα μὲ νερό, ἢ πρὶν, ἢ ἐπίσης νὰ μὴ δώσῃ διόλου τὸ Πνεῦμα Του, μολονὸτι ἔγινε βάπτισμα μὲ νερό.

Τοῦτο ποῦ ἔχει σημασία στὸ βάπτισμα εἶναι ἡ κατάσταση τῆς καρδιάς τοῦ ἀνθρώπου στὴ σχέση τῆς μὲ τὸν Θεὸν κι' ὄχι οἱ ἐξωτερικοὶ τύποι· «ὁ ἄνθρωπος βλέπει τὸ φαινόμενο ὁ δὲ Κύριος βλέπει τὴν καρδίαν» (Α' Σαμ. ις').

Γράφει ὁ Μεταλληνός:

«Ἡ ἐξωτερικὴ τελετὴ δὲν ἔμπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἠθικὸ ἀποτέλεσμα. Τὸ ὑλικὸ στοιχεῖο δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ πνευματικῶς μὲ μόνη τὴν ἐξωτερικὴ ἐπαφὴ τοῦ ὕδατος μὲ τὶς φυσικὲς αἰσθήσεις τοῦ σώματος. Ὁ Κύριος εἶπε, «Ἡ σὰρξ δὲν ὠφελεῖ οὐδέν». Ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ ἀναγέννησις δὲν εἶναι καρποὶ τῆς τελετῆς τοῦ βαπτίσματος ἀλλὰ οὐράνια δῶρα τῆς

προσωπικής και συνειδητής πίστεως του ανθρώπου εἰς τὸν Χριστόν».

Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Θεὸς καθὼς εἶδαμε ἀπὸ τὶς Γραφές μπορεῖ ν' ἀναγεννήσῃ μὲ τὸ Πνεῦμα Του πρὶν νὰ ἐπέμβῃ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν τελετὴ του. Μπορεῖ ἐπίσης ὁ Θεὸς νὰ μὴ δώσῃ τὸ Πνεῦμα Του μολονότι ἐπενέβῃ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν τελετὴ του. Ἡ πρωταρχικὴ ἀξία ἐδῶ εἶναι ἡ σχέση τῆς καρδιάς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό της, ὅχι τὸ «ἀγιασμένο» νερὸ καὶ οἱ ἔξορκισμοὶ τῆς τελετῆς. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος μᾶς βεβαιώνει, «τὸ βάπτισμα σώζει καὶ ἡμᾶς τὴν σήμερον», ἀλλ' ἀμέσως προλαμβάνει τὴν ὑλιστικὴν παρανόησιν καὶ προσθέτει, «οὐχὶ ἡ ἀποβολὴ τῆς ἀκαθαρσίας τῆς σαρκὸς (ὅχι δηλαδὴ ἡ ὑλικὴ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος πάνω στὸ σῶμα) ἀλλὰ μαρτυρία τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως εἰς Θεόν (ἡ μαρτυρία πρὸς τὸν Θεὸν ποὺ δίνει μίαν ἀγαθὴν συνείδηση) διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α' Πέτρου γ' 21). Τὸ βάπτισμα γίνεται ἀποτελεσματικόν, ὅχι μὲ τὴν χρῆσιν τοῦ «ἀγιασμένου» νεροῦ ἀλλὰ μὲ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἀτομικῆς πίστεως καὶ τῆς ὑπακοῆς ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, πάνω στὴν ὁποία ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ σώζουσα δύναμις τοῦ βαπτιζομένου προσώπου, μᾶς ἐξηγεῖ ὁ ἀπόστολος Πέτρος.

Εἶναι πράγματι λυπηρὸν τὸ ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες, ἄσχετα πόσο ἀγαθὰ ἦσαν τὰ ἐλατήριά τους, γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὸν Χριστιανισμό, μὲ τὴν μυστηριακὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος καθὼς καὶ μὲ τὸ δόγμα τοῦ «ἀγιασμένου ὕδατος» ποὺ ἐθέσπισαν, παρέσειραν τοὺς πιστοὺς σὲ δεισιδαιμονίες. Ἐπειδὴ τί ἄλλο εἶναι παρὰ δεισιδαιμονία ἢ πίστις ὅτι τὰ φυσικὰ στοιχεῖα ἢ ἀντικείμενα εἶναι δυνατόν νὰ κατέχουν θεῖες δυνάμεις ποὺ μεταδίδονται στὸν ἄνθρωπον διὰ μέσου τῆς φυσικῆς ἐπαφῆς του μὲ τὸ ἀγιασμένο νερό;¹ Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀπέρριψε καὶ κατεδίκασε κάθε μορφήν δεισιδαιμονίας μὲ τὰ λόγια: «Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα καὶ οἱ προσκυνῶντες αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ πρέπει νὰ προσκυνῶσι» (Ἰωάν. δ' 24).

¹ Στὴν ἴδια τούτῃ βάση στηρίχθη καὶ τὸ μεταγενέστερον δόγμα τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων. Ὁ λατρευτὴς δέχεται θεῖαν δύναμιν διὰ μέσου τῆς φυσικῆς ἐπαφῆς (τοῦ φιλήματος) μὲ τὴν εἰκόνα.

Ἡ λειτουργὸς τοῦ βαπτίσματος

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δόγμα τοῦ «ἁγιασμένου νεροῦ» ποῦ ἀναφέραμε παραπάνω, ὑπάρχει στὶς Παραδόσεις καὶ μία ἄλλη σοβαρὴ παραποίηση τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος. Αὐτὴ ἔχει σχέση μὲ τὸν λειτουργὸ τοῦ βαπτίσματος.

Νὰ τί γράφει ὁ Καθηγητὴς Τρεμπέλας:

«Ὁ κατ' ἰδίαν βίος καὶ ἡ ἀναξιότης τοῦ λειτουργοῦ δὲν ἐπηρεάζουσιν οὐδὲ δύνανται ὅπως ὅποτε νὰ μειώσωσιν, πολλῶ δὲ μᾶλλον νὰ ἐξουδετερώσωσιν τὸν ἁγιασμόν καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ μυστηρίου».

Ἐδῶ ὑποστηρίζει ὁ συγγραφεὺς ὅτι καὶ ἂν ἀκόμα ὁ ἱερεὺς ποῦ τελεῖ τὸ βάπτισμα, εἶναι ἄνθρωπος ἄδικος, ἄρπαγας, ψεύτης καὶ ἀνῆθικος ἐν τούτοις κατέχει τὴν ἐξουσία νὰ δεσμεύσῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὥστε νὰ τελεσθῇ τὸ «μυστήριον» ποῦ θὰ καθαρῖση καὶ θ' ἀναγεννήσῃ τὴν ψυχὴ τοῦ βαπτιζομένου.

Ἄλλὰ καὶ κάτι ἄλλο, πλεον ἀκατανόητο καὶ αὐθαίρετο μᾶς ἐξηγοῦν οἱ Παραδόσεις: Τὸ βάπτισμα, μᾶς λέγουν, φέρνει τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα τοῦ ἔστω καὶ ἂν ὁ λειτουργὸς «ἔσωτερικῶς συνέχεται ὑπὸ ἀπιστίας».

Ἄν δηλαδὴ γίνεται ἓνα βάπτισμα ἀπὸ λειτουργὸ διεφθαρμένου χαρακτήρος καὶ ἄπιστον, τὸ δὲ βαπτιζόμενο πρόσωπο εἶναι κι αὐτὸ ἄπιστο (σὰν νῆπιον ποῦ εἶναι δὲν διαθέτει πίστη), ἀκόμα καὶ στὴν περίπτωσιν αὐτὴ ἡ Θεία Χάρη θὰ ἐνεργήσῃ καὶ θὰ ἐπιφέρῃ στὴν ψυχὴ τοῦ βαπτιζομένου προσώπου τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα της!

Ἄν ὅμως ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, ἂν δηλαδὴ εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Θεὸς ἀναγεννᾷ καὶ σώζει βάσει τοῦ τελετουργικοῦ τοῦ βαπτίσματος τότε ποῖο νόημα ἔχουν τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου, «δὲν μὲ ἀπέστειλεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ βαπτίζω ἀλλὰ διὰ νὰ κηρύττω τὸ εὐαγγέλιον»;¹ Θὰ ἔκανε ποτὲ ὁ ἀπόστολος μία τέτοια δήλωσιν, ἂν πράγματι ἔθεωροῦσε τὴν τελετὴ τοῦ βαπτίσματος σὰν τὸ μέσον Σωτηρίας καὶ ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου;

Στὴ διδασκαλίᾳ τοῦ ἀπ. Παύλου, ἡ βάση τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἡ τελετὴ τοῦ βαπτίσματος ἀλλὰ ἡ πίστις

¹ Α' Κορινθ. α'.

του, ή όποία γεννιέται στην καρδιά σαν καρπός του κηρύγματος. «Ή πίστις είναι έξ άκοής» (Ρωμ. ι' 17).

Ήως πρός την άναξιοτητα του λειτουργού του βαπτίσματος, ή άπάντηση τής Άγίας Γραφής είναι καθαρή: «Καθαρίσθητε σεις οί βαστάζοντες τά σκεύη του Κυρίου»¹. «Θέλετε άγιασθή και θέλετε είσθαι άγιοι διότι άγιος είμαι έγώ, δέν θέλετε μιάνει τās ψυχάς σας».²

Ή Θεός, ως άγιος, έχει την άμετάθετη άρχή νά χρησιμοποιηή πάντοτε άγια όργανα για τούς άγιους σκοπούς Του.

«Οί ιερείς οί πλησιάζοντες πρός τον Κύριον ως άγιασθώσι δια νά μη έξορμήση ό Κύριος επ' αυτούς»³.

Μπροστά σ' αυτές τίσ άυστηρές δηλώσεις του Θεού, πού μπορεί νά στηριχθή ή διδασκαλία ότι ό "Άγιος Θεός τελεί όπωσδήποτε τó μυστήριο, άσχετα αν ό λειτουργός είναι ύπόπτου χαρακτήρος άνθρωπος ή αν «συνέχεται ύπό άπιστίας»;

Άσφαλώς ή αντίληψη αυτή προσκρούει στον χαρακτήρα του Θεού καθώς και στις ήθικες άρχές Του.

Αυτά σχετικά με τον λειτουργό του Βαπτίσματος.

Σχετικά, τώρα, με τó βαπτιζόμενο νήπιο, ό καθ. Άνδρουτσος, γράφει τά έξής παράξενα:⁴

«Ή θεία χάρις όπου δέν εύρίσκει προσωπικόν κώλυμα, και ται-
αύτη είναι όμολογουμένως ή κατάσταση νηπίων, μη δυναμένων
νά παρεμβάλωσιν προσωπικόν κώλυμα είς την θείαν χάριν ως έκ
τής μη άναπτύξεως τής συνειδήσεως και τής βουλήσεως αυτών,
ένεργεί άκωλύτως».

Ήπειδή δηλαδή ένα νήπιο δέν έχει ούτε την ίκανότητα νά καταλάβη τó νόημα του βαπτίσματος, ούτε έχει τή θέληση ν' αντίσταθ ή σ' αυτό, ή θεία Χάρη, δια μέσου τής τελετής, στηριζομένη σ' αυτή την άνικανότητα του νηπίου, ένεργεί πάνω του δίχως καμία αντίσταση, «άκωλύτως». Πράγμα πού σημαίνει ότι, άσχετα αν ό άνθρωπος τó γνωρίζη ή δέν τó γνωρίζη· άσχετα αν τó πιστεύη ή δέν τó πιστεύη· άσχετα άκόμα αν τó θέλη ή δέν τó θέλη, βαπτίζεται στο νερό έξαναγκαστικά και άναγεννιέται

¹Ήσαίας νβ' 11.

²Λευιτ. ια', 44.

³Έξοδ. ιθ', 22.

⁴Άνδρουτσος, ένθ' άν. σελ. 292.

πνευματικά επίσης εξαναγκαστικά και αναγνωρίζεται ως μέλος τῆς ἐκκλησίας ἐξαναγκαστικά και γίνεται κληρονόμος τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἐξαναγκαστικά.

Ἐνοικτὴ διαφωνία τῆς Ἁγίας Γραφῆς μετὰ τὶς παραδόσεις

Ὡς πρὸς τὸ βάπτισμα:

1. Γιὰ τὸ νόημα τοῦ ὄρου «Μυστήριον»

Ἡ Ἁγία Γραφή διδάσκει: Ἐνῶ ἡ παράδοση λέγει ἄλλα:
Μυστήριον εἶναι ἡ *σώζουσα ἀλήθεια* ποῦ ὁ Θεὸς εἶχε ἀποκρύψει ἀπὸ τῶν αἰώνων και τὴν ἐφάνερωσε στὴν ἀνθρωπότητα, διὰ μέσου τῶν θεοπνευστῶν ὀργάνων του, τῶν ἀποστόλων, (Ἐφεσ γ', 3-5).
Μυστήριον εἶναι ἡ *ὄρατὴ τελετὴ* ποῦ μεταδίδει διὰ μέσου αἰσθητοῦ σημείου τὴν ἀόρατη χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

2. Γιὰ τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος

Ἡ Ἁγία Γραφή διδάσκει: Ἡ παράδοση λέγει ἄλλα:
«Ἴδου ὕδωρ (ἀπλό, φυσικό): τί με ἐμποδίζει νὰ βαπτισθῶ;» (Πράξ. η', 36).
Τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος πρέπει νὰ ἐξορκίζεται, νὰ ἐφορκίζεται και νὰ ἐμπλουτίζεται με εὐχὲς καὶ με λάδι.

3. Γιὰ τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τοῦ βαπτιζομένου

Ἡ Ἁγία Γραφή διδάσκει: Ἡ παράδοση λέγει ἄλλα:
«Ἐὰν πιστεύης ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, δύνασαι (νὰ βαπτισθῆς)» (Πράξ. η', 37).
Ὁ βαπτιζόμενος δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἔχη προσωπικὴ πίστιν, ἐπειδὴ τὸ μυστήριον θὰ ἐπενεργήσῃ οὕτως ἢ ἄλλως εἰς σωτηρίαν.

4. *Για τὸν καθαρισμὸ τῶν ἁμαρτιῶν*

Ἡ Ἁγία Γραφή διδάσκει: Ἡ παράδοση λέγει ἄλλα:
 «Τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Τὸ βάπτισμα (ἢ τελετὴ) θανα-
 τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καθαρίζει τῶνει τὴν ἁμαρτία στὸν βαπτι-
 ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας» (Α΄ ζόμενον καὶ καθαρίζει τὴν
 Ἰωάν. α΄, 7). «Καθαρίσας (ὁ ψυχὴ του.
 Θεὸς τὰς καρδίας αὐτῶν διὰ
 τῆς πίστεως» (Πράξ. ιε΄ 9).

5. *Για τὴν ἀναγέννηση τοῦ ἁμαρτωλοῦ*

Ἡ Ἁγία Γραφή διδάσκει: Ἡ παράδοση λέγει ἄλλα:
 «Ὅσοι ἐδέχθησαν αὐτόν (τὸν Τὸ βάπτισμα (ἢ τελετὴ) δίνει
 Χριστόν) εἰς αὐτοὺς ἔδωκε τὴν στὸν βαπτίζομενον τὴν ἀνα-
 ἐξουσίαν νὰ γίνωσι τέκνα Θε- γέννηση τῆς ψυχῆς του καὶ
 οῦ, εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸ τὴν ἀθανασία.
 ὄνομα αὐτοῦ... οἵτινες ἐκ Θεοῦ
 ἐγεννήθησαν» (Ἰωάν. α΄, 12,
 13).

6. *Για τὴν ἀναξιότητα τοῦ λειτουργοῦ*

Ἡ Ἁγία Γραφή διδάσκει: Ἡ παράδοση λέγει ἄλλα:
 «Τοῦτο εἶναι τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Ἡ ἀνευλάβεια, ἢ ἀδιαφορία ἢ
 Κύριος λέγων, Ἐγὼ θέλω ἀγι- ἢ ἀπιστία τοῦ λειτουργοῦ δὲν
 ασθῆ εἰς τοὺς πλησιάζοντας ἐξουδετερῶνει τὴν ἐνέργειαν
 ἐμέ» (Λευιτ. ι΄, 3). «Γίνεσθε καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ βαπτίσμα-
 ἅγιοι... διότι ἐγὼ εἶμαι ἅγιος.» τος.
 (Α΄ Πέτρου α΄, 15).

Μὲ τὰ παραπάνω ὑπ' ὄψιν, γεννιέται τὸ ἐξῆς δικαιολογη-
 μένο ἐρώτημα:

Πῶς εἶναι δυνατόν ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Παράδοση νὰ εἶναι
 «δύο ἰσοδύναμες πηγές τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας», καθὼς δι-
 δάσκει ἡ Κρατικὴ (Ὁρθόδοξος) Ἐκκλησία. ἐφ' ὅσον, πάνω στὸ

ίδιο θέμα άλλα όμολογεῖ ἢ μιὰ πηγὴ, καὶ διαφορετικὰ όμολογεῖ ἢ ἄλλη;¹

Κι' όμως! Τὰ θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ σχήματα τῆς «'Ορθοδόξου» Θεολογίας εἶναι τόσο πολύμορφα, πολυποίκιλα καὶ ἔλαστικά ὥστε πάντοτε βρίσκεται κάποιος τρόπος γιὰ νὰ συμβιβαστοῦν τὰ ἀσυμβίβαστα.

Λέγουν λ.χ. οἱ ὁπαδοὶ τῶν Παραδόσεων:²

«Ἡ μὲν Ἁγία Γραφή προστακτικῶς ἡμῖν ἐπιτάττει τὰ μυστήρια, πῶς δὲ καὶ τίνι τρόπῳ ταῦτα ἱερουργητέον, οὐ λέγει... Οἶον ἢ Ἁγία Γραφή κελεύει ἡμᾶς βαπτισθῆναι ὕδατι «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» τὸν δὲ τρόπον οὐ σαφηνίζει· ἢ δὲ Ἐκκλησία τοῦτον δηλοῖ ὅτι ἐν τῷ ναῶ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐν μιᾷ κολυμβήθρᾳ πάντας τοὺς τῆς ἐνορείας ἐκείνης, ὅτι μετὰ εὐχῶν καὶ ἐξορκισμῶν... εἶτα ὅτι πρὸς τῷ ὕδατι παραληπτέον καὶ ἔλαιον...».

Ὅμως, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀληθεύῃ ὅτι ἡ Κρατικὴ ('Ορθόδοξη) Ἐκκλησία διατηρεῖ τὴν ἀποστολικὴν παράδοση καὶ ὅτι βάσει αὐτῆς διευκρινίζει τὸ τελετουργικὸ μέρος τοῦ βαπτίσματος, ἐφ' ὅσον στὴν ἐποχὴ τῶν ἀποστόλων δὲν ὑπῆρχαν ἀκόμα ναοί, οὔτε ἀτομικὲς κολυμβήθρες, οὔτε ἐνορίες, οὔτε ἐξορκισμοί, ἀλλ' οὔτε βλέπομε πούθεν ὅτι οἱ ἀπόστολοι ἔφερναν μαζί τους λάδι, γιὰ νὰ τὸ προσθέσουν στὸ νερό, σὲ περίπτωσιν πού θὰ βάπτιζαν κάποιον προσήλυτο.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ καρδιὰ τοῦ ζητήματος εἶναι κατὰ πόσον τὸ βάπτισμα εἶναι ἔγκυρο ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, δίχως αὐτὰ τὰ προσθετὰ στοιχεῖα. Ἐπειδὴ, ἂν τὸ βάπτισμα πίστεως, σὲ νερὸ καθαρὸ καὶ «στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», εἶναι βάπτισμα πού τὸ ἀναγνωρίζει ὁ Χριστὸς ὡς ἔγκυρο, τότε εἰς τί χρειάζονται οἱ ἐξορκισμοί, οἱ εὐχές, τὸ λάδι καὶ ὅτιδήποτε ἄλλο; Ἄν όμως ὁ ναός, οἱ ἐξορκισμοί, τὸ λάδι καὶ τὰ ἄλλα εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα γιὰ τὸ κύρος τοῦ βαπτίσματος, τοῦτο θὰ εἶναι ὡς νὰ δεχώμαστε ὅτι πολλὰς ἀπὸ τίς βαπτίσεις τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καθὼς

¹ Εἶναι πράγματι ἀνεξήγητο πῶς σημερινὲς Διαμαρτυρόμενες ἐκκλησίες, ἀναγνωρίζουν αὐτὸ τὸ ἀντιγραφικὸ νηπιοβάπτισμα τῆς Κρατικῆς Ἐκκλησίας ὡς κανονικὸ καὶ ἔγκυρο.

² Κριτόπουλος, παρὰ Ι. Καρμίρη «Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ μνημεῖα Ι. σελ. 530

λ.χ. ἡ βάπτισις τοῦ Εὐνούχου τῆς Κανδάκης, ποῦ ἔγινε στὸ ὑπαιθρο καὶ σὲ νερὸ φυσικὸ καὶ καθαρὸ, δὲν ἦταν ἔγκυρη τελετὴ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ Φίλιππος δὲν ἐχρησιμοποίησε ναό, οὔτε ἀτομικὴ κολυμβήθρα, οὔτε ἐξορκισμοὺς οὔτε ἐφορκιστικὸ λάδι.

Παραδόσεις ἐναντίον Παραδόσεων

Ἄμέσως παραπάνω ἐδειξάμε σὲ ποιά συγκεκριμένα σημεῖα οἱ λεγόμενες «ἐκκλησιαστικὲς παραδόσεις» συγκρούονται μὲ τὴν Ἁγία Γραφή, στὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος. Γεγονὸς ὅμως εἶναι ὅτι οἱ παραδόσεις αὐτὲς συγκρούονται καὶ μεταξύ τους, δημιουργώντας ἔτσι διδασκαλίες χαώδεις καὶ ἀσυμβίβαστες ἢ μία μὲ τὴν ἄλλη.

Νά, λ.χ. τί γράφει ὁ καθηγητὴς κ. Τρεμπέλας, ὡς πρὸς τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὰ μυστήρια, συνεπῶς καὶ στὸ βάπτισμα:¹

«Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα χρησιμοποιεῖ κατὰ θεῖον ὄρισμὸν καὶ σύστασιν τὰ μέσα ταῦτα (μυστήρια) πρὸς μετάδοσιν τῆς ἀναγεννώσεως καὶ δημιουργούσεως τὴν καινὴν κτίσιν χάριτος, ἅτινα οὕτω παρουσιάζονται ὡς ἀπαραίτητα καὶ ἀναγκαῖα, πρὸς ἐνσωμάτωσιν παντὸς ἀνθρώπου εἰς τὸ πνευματικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ».

Ὅμως, ἄλλοῦ γράφει κάτι διαφορετικὸ:

«παρουσιάζεται ἀποδεκτὸν ὅτι (τὸ Ἅγιον Πνεῦμα) δύναται ὡς κυρίαρχον καὶ τῶν πάντων δεσπότην καὶ ἀνευ αὐτῶν (τῶν μυστηρίων) νὰ ἐνεργῇ».

Ἐδῶ ὅμως ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ «δύο μέτρα καὶ δύο σταθμά». Ἄν εἶναι ἡ ἀλήθεια ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνεργεῖ καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ μυστήρια πῶς τότε τὰ μυστήρια εἶναι «ἀπαραίτητα καὶ ἀναγκαῖα μέσα» γιὰ νὰ ἐνεργῇ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα;

Ἐπειδὴ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο πρέπει νὰ συμβαίνει: Ἡ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα «ὡς κυρίαρχον καὶ τῶν πάντων δεσπότην» ἔχει τὴν ἐξουσία, ἅς ποῦμε, ν' ἀναγεννήσῃ ἓναν ἁμαρτωλό, χωρὶς νὰ γίνεταί τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ἢ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δεσμεύεται ν' ἀναγεννᾷ τὸν ἄνθρωπον

¹ Π. Ν. Τρεμπέλας, σελ. 4

μόνο διὰ μέσου τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ὅποταν δὲν θὰ εἶναι «κυρίαρχον καὶ τῶν πάντων δεσπότης». Πῶς εἶναι δυνατόν οἱ δύο αὐτὲς διδασκαλίαι νὰ εἶναι ἀληθινὲς καὶ συγχρόνως ἀντίθετες ἢ μία πρὸς τὴν ἄλλη;

Ἐπίσης στὸ θέμα τῆς πίστεως τοῦ βαπτιζομένου οἱ παραδόσεις εἶναι ἀσύμφωνες. Γράφει ὁ καθ. Τρεμπέλας:¹

«Ἀκρόασις λοιπὸν τοῦ κηρύγματος, πίστις εἰς αὐτὸ, μετάνοια ἐπὶ τῷ προτέρῳ βίῳ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀπιστίας... λαμπρὰ καὶ ἐπίσημος ὁμολογία πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὑπόσχεσις πρὸς καινὸν κατ' ἀρετὴν βίον, ταῦτα ἐξεζητοῦντο παρὰ τῶν προετοιμαζομένων εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα».

Ἀντίθετα ὅμως, ἡ παράδοση διδάσκει:

«Ἐγένοντο ἐν τούτοις ἀνεκαθεν δεκτὰ εἰς τὸ βάπτισμα καὶ τὰ νήπια...»²

Κι ἐδῶ ἐπίσης ἔχομε τοὺς ἴδιους ἀκατανόητους συμβιβασμούς. Δύο συγκρουόμενες διδασκαλίαι ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν μία κοινὴ πηγὴ Παραδόσεως.

Ἄν στὴν ἀρχαία ἐκκλησία ἡ ἐπίσημη ὁμολογία πίστεως, καθὼς καὶ οἱ ἄλλαι ἠθικὲς ἀρετὲς «ἐξεζητοῦντο παρὰ τῶν προετοιμαζομένων εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα», πῶς τότε γίνονταν δεκτὰ νὰ βαπτίζονται καὶ τὰ νήπια, ἐφ' ὅσον αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν, οὔτε νὰ ὁμολογήσουν, οὔτε νὰ ὑποσχεθοῦν; Πῶς μποροῦμε νὰ λέμε ὅτι ὁ βαπτιζόμενος χρειάζεται νὰ πιστεῦῃ καὶ ἐπίσης νὰ λέμε ὅτι ὁ βαπτιζόμενος δὲν χρειάζεται νὰ πιστεῦῃ καὶ νὰ εἶναι καὶ τὰ δύο αὐτὰ σύμφωνα καὶ ἀληθινά;

Ἀκόμα καὶ στὴ χρῆση τοῦ λαδιοῦ ἐδημιουργήθησαν δύο ἐντελῶς διαφορετικὲς διδασκαλίαι:

Ἡ μία ὑπενθυμίζει ὅτι,

«πρέπει νὰ φυλάττηται εἰς τὸ βάπτισμα νὰ εἶναι εἰλικρινὲς ὕδωρ ὄχι μικτὸν μὲ ἄλλο πρᾶγμα, οὔτε τεχνητὸν, μήτε ἄλλο ὑγρό»³.

Ἐνῶ ἄλλη ἐκκλησιαστικὴ παράδοση διδάσκει ὅτι:

«Ἐν τῷ ὕδατι μεταχειρίζεται ἡ ἐκκλησία καὶ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον εὐλογεῖται δι' ὀρισμένης εὐχῆς... πρὸς τὸ ὕδατι παραληπτέον καὶ ἔλαιον»⁴.

¹ Π. Ν. Τρεμπέλας, σελ. 112

² ἔνθ' ἄν. σελ. 106

³ Ἀνδρουτσος, Συμβολικὴ, σελ. 317

⁴ Καρμύρης, ἔνθ' ἄν. σελ. 530

Αὐτὲς οἱ ἀσυμβίβαστες διδαχὲς πάνω στὸ ἴδιο θέμα, φανε-
ρῶνουν σὲ ποιά μεγάλη σύγχιση, βρίσκεται ὁ χριστιανὸς ποὺ
θέλει νὰ στηριχθῆ στὶς ἐκκλησιαστικὲς παραδόσεις. Κι αὐτὸ
δὲν συμβαίνει μονάχα στὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος· σὲ πολλὰ θέ-
ματα τῆς χριστιανικῆς ὁμολογίας καὶ πίστεως οἱ ἐκκλησιαστι-
κὲς παραδόσεις ἔχουν φθαρῆ καὶ ἀλλοιωθῆ καὶ πλαστογραφη-
θῆ, σὲ σημεῖο ποὺ νὰ μὴν ἐμπνέουν ἐμπιστοσύνη.

Νά, ποιά τραγικὴ διαπίστωση κάνει ὁ σπουδαῖος ἱστορικὸς
τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος Ἀδόλφος Χάρνακ:¹

«Κατελόγησαν (μερικοὶ πατέρες) ψεῦδος ἀκόμα καὶ εἰς
τὸν Θεόν, ὡς πρὸς τὶς σχέσεις ποὺ εἶχε μὲ τὸν ἐχθρόν του,
τὸν Σατανᾶ, ὅπως μαρτυροῦν οἱ γνῶμες τοῦ Ὠριγένους,
τοῦ Γρηγορίου Νύσσης καὶ πολλῶν ἄλλων μεταγενεστέ-
ρων Πατέρων, στὸ θέμα τῆς λυτρώσεως ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν
τοῦ Σατανᾶ. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐξηπάτησε
τὸν ἐχθρόν του μὲ τεχνάσματα, *Ria Fraus*, στὴν περίπτωσιν
αὐτὴν ἐπιτρέπεται νὰ κάμουν τὸ ἴδιο καὶ οἱ ἄνθρωποι. Σὲ
τέτοιες περιστάσεις δὲν εἶναι διόλου παράδοξον γιατί οἱ
πλαστογραφίαι ἦσαν στὴν ἡμερησία διάταξη.

Καὶ τέτοια ἀκριβῶς ἦταν ἡ περίπτωσις. Ὅπως μαθαί-
νομε, ἀλλοιώσεις καὶ προσθήκες κάθε μορφῆς, γίνονταν
ἀπὸ τὸν δεῦτερον αἰῶνα στὰ ἔργα ἀκόμα ζώντων συγγρα-
φέων κι' ἐμπρὸς στὰ μάτια των... Ἡ ἴδια τακτικὴ ἐπεκρά-
τησε στὴν Ἐκκλησία καὶ κατὰ τὸν 5ον καὶ 6ον αἰῶνα.
Στὴν ἐποχὴ ἐκείνη κανεὶς δὲν ἔτρεφε ἐμπιστοσύνη στὴ
γενησιότητα κειμένων ἢ ἀρχείων. Οἱ ἐπιστολὲς τῶν ἐπι-
σκόπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι πλήρεις μὲ παράπονα ἐξ
αἰτίας τῶν παραποιήσεων. Σχεδὸν πάντοτε, ἡ ἠττημένη
παράταξη κάθε Συνόδου κατηγοροῦσε πὼς οἱ πράξεις τῶν
Συνόδων εἶχαν ἀλλοιωθῆ. Ὁ Κύριλλος καὶ ἄλλοι Πατέρες
διατυπώνουν παράπονα ἐπειδὴ οἱ ἐπιστολὲς τοὺς κυκλο-
φοροῦσαν εἰς παρεφθαρμένη ἀπόδοσι. Οἱ ἐπιστολὲς Πα-
τέρων ποὺ εἶχαν ἀποθάνει – καθὼς λ.χ. ἡ τοῦ Ἀθανασίου
πρὸς τὸν Ἐπίκτητον – ἀλλοιώθησαν μὲ ξένες προσθήκες.
Ὁ Γρηγόριος Α' (Ερ. VI. 14) ὑπενθυμίζει ὅτι εἰς μία περί-

¹ A. Harnack, Lehrbuch der Dogmengeschichte, Vol. II. σελ. 352.

πτωση έπλαστογραφήθησαν οί πράξεις τής έν 'Εφέσω Συνόδου... Οί άβεβαιότητες πού έξακολουθοϋν νά γεννώνται στή μελέτη τών σπουδαιοτέρων παραποιήσεων στήν ιστορία του δόγματος και τής 'Εκκλησίας τής Βυζαντινής περιόδου, μās αφήνουν όλότελα άβοήθητους έμπρός στή συστηματική φθορά πού έχει ύποστη ή Παράδοση».

‘Ο θεσμός του άναδόχου

‘Επειδή τó νήπιο δέν έχει τήν ίκανότητα νά μιλήσει, ούτε νά θελήσει, ούτε νά πιστέψει, οί παραδόσεις ώρισαν τόν θεσμό του άναδόχου (νονού), ώστε αυτός νά κατηγήσει στις άρχές τής χριστιανικής πίστεως τó παιδί, μόλις φθάσει στήν κατάλληλη ηλικία.

‘Η καταγωγή του θεσμού αυτού δέν έχει άπολύτως έξακριβωθή, είναι έν τούτοις γεγονός ότι μία παρόμοια συνήθεια ύπήρχε στις έθνικές θρησκείες ιδιαίτερα στήν αίγυπτιακή λατρεία τής 'Ισιδος και του Σεράπιδος. ‘Ο έκκλησιαστικός Πατέρας Τερτυλλιανός, πού είναι και ό πρώτος πού άναφέρει τόν θεσμό του άναδόχου (τέλος του 2ου αίώνα) έναντιώνεται σ’ αυτόν και δείχνει τούς σοβαρούς κινδύνους πού κρύβει. Γράφει:¹

«Γιατί θεωρείτε σαν άναγκαίο τó βάπτισμα τών νηπίων; ‘Εκθέτετε τούς άναδόχους σ’ έναν διπλό κίνδυνο επειδή ύπάρχει τó ένδεχόμενο νά πεθάνουν και οί δύο και έτσι νά μη μπορέσουν νά έκπληρώσουν τις ύποσχέσεις τους. ‘Αφ’ έτέρου αυτοί, για λογαριασμό τών όποιων έδόθησαν οί ύποσχέσεις, πιθανόν νά μεγαλώσουν με κακές και πονηρές διαθέσεις».

Καθώς έχομε δείξει κι άλλοϋ, ή άληθινή πίστη πού άναγεννά και σώζει τόν άνθρωπο είναι μιá ήθικη πράξη, συνειδητή, έθελουσία κι έντελώς προσωπική, δηλαδή άναντικατάστατη. Συνεπώς ή διδασκαλία ότι κάποιος μπορεί νά έγγυηθή για τή μελλοντική πίστη κάποιου άλλου (θεσμός άναδόχου) είναι μιá διδασκαλία ξένη στο κήρυγμα του Κυρίου 'Ιησοϋ και τών αποστόλων.

¹ De Baptismo XVIII

Ὁ τύπος τοῦ Βαπτίσματος

Ἐκ τῆς ἀκριβοῦς ἐννοίας πού τὸ ρῆμα «βαπτίζω» ἔχει στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη καμμία ἀμφιβολία ὅτι «βάπτισμα» σημαίνει «καταβύθιση», «κατάδυση», «βούτημα».

Πράγματι, ὀρισμένες ἐνδείξεις πού ὑπάρχουν στὶς ἀφηγήσεις τῆς Καινῆς Διαθήκης μᾶς βοηθοῦν νὰ συμπεράνωμε ὅτι ὁ βαπτιζόμενος, κατὰ τὴν τελετὴ, ἐβύθιζε τὸ σῶμα του στὰ νερά. Οἱ βαπτίσεις γίνονταν κατὰ συνήθεια ἐκεῖ πού ἦταν κάποιος ποταμὸς, κάποια πηγὴ ἢ νερὰ ἄφθονα. «Ἦτο δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν πλησίον τοῦ Σαλεῖμ, διότι ἦσαν ἐκεῖ ὕδατα πολλά· καὶ ἤρχοντο καὶ ἐβαπτίζοντο» (Ἰωάνν. γ' 23). «Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐβαπτίσθηκε (στὸν ποταμὸ Ἰορδάνη) ἀμέσως ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ νερὸ (Ματθ. γ' 16).

Ἐνάλογες λεπτομέρειες βρίσκουμε καὶ στὴν ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Στὸ βάπτισμα τοῦ εὐνοῦχου Αἰθίοπα διαβάζομε ὅτι: «Καὶ καθὼς ἐξηκολούθουν τὴν ὁδόν, ἦλθον εἰς τι ὕδωρ· καὶ λέγει ὁ εὐνοῦχος, Ἰδοὺ ὕδωρ· τί μὲ ἐμποδίζει νὰ βαπτισθῶ;... Καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος· καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἀνέβηκαν ἐκ τοῦ ὕδατος...» (Πράξεις η' 36-39).

Ὁ τύπος λοιπὸν τοῦ βαπτίσματος στὴν ἐποχὴ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων ἦταν ἡ βύθιση τοῦ βαπτιζομένου μέσα στὰ νερά. Ἄλλωστε αὐτὸν τὸν τύπον πρέπει νὰ δεχθοῦμε ἂν θέλωμε νὰ καταλάβωμε σωστὰ τὴ συμβολικὴ διδασκαλία τοῦ ἀποστόλου περὶ τοῦ βαπτίσματος:

«Συνταφέντες μετ' αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) ἐν τῷ βαπτίσματι» (Κολοσ. β' 12), «Ὅσοι ἐβαπτίσθητε εἰς Χριστόν, Χριστόν ἐνεδύθητε» (Γαλ. γ' 27).

«Συνετάφημεν λοιπὸν μετ' αὐτοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα καθὼς ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς περιπατήσωμεν εἰς νεάν ζωὴν» (Ρωμ. ζ' 4).

Τὸ βάπτισμα «διὰ ραντισμοῦ» δὲν ἐκπληρώνει κανένα σκοπὸ στὴν παραπάνω διδασκαλία. Μονάχα ἡ πλήρης καταβύθιση τοῦ σώματος μέσα στὰ νερά μπορεῖ νὰ ταιριάξῃ στὴ συμβολικὴ πράξη τῆς ταφῆς καὶ τοῦ ντυσίματος.

Τρεῖς καταδύσεις ἢ μία;

Μολονότι δὲν ὑπάρχει στὴν Καινὴ Διαθήκη καμμία κατ' εὐθεΐαν πληροφορία πόσες φορές ὁ βαπτιζόμενος πρέπει νὰ βυθίζεται στὸ νερό, ὑπάρχουν ἐν τούτοις ὀρισμένες ἀρχαῖες ἱστορικὲς ἐνδείξεις ποὺ μᾶς βοηθοῦν στὴν ἔρευνά μας.

Μία, ἢ καὶ ἀρχαιότερη, βρίσκεται στὴν «Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων» (80-110 μ.Χ.)¹

VII. «Περὶ δὲ τοῦ βαπτίσματος, οὕτω βαπτίσατε: ταῦτα προειπόντες, βαπτίσατε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν ὕδατι ζῶντι. 2. ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς ὕδωρ ζῶν, εἰς ἄλλο ὕδωρ βάπτισον· εἰ δ' οὐ δύνασαι ἐν ψυχρῷ, ἐν θερμῷ. 3. ἐὰν δὲ ἀμφοτέρα μὴ ἔχῃς, ἔκχεον εἰς τὴν κεφαλὴν *τρὶς ὕδωρ εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος*. 4. πρὸ δὲ τοῦ βαπτίσματος προνηστευσάτω ὁ βαπτίζων καὶ ὁ βαπτιζόμενος καὶ εἴτινες ἄλλοι δύνανται, κελεύεις δὲ νηστεῦσαι τὸν βαπτιζόμενον πρὸ μιᾶς ἢ δύο».

Ἔχομε τὴ γνώμη ὅτι ἡ πρωτόγονη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία χρησιμοποιοῦσε δύο τύπους βαπτίσματος. Ὁ πρῶτος ἦταν ὁ τύπος τῆς τριαδικῆς ὁμολογίας ποὺ ὁ Κύριος Ἰησοῦς παρέδωσε γιὰ τὸ βάπτισμα τῶν Ἐθνικῶν: «Ὑπάγετε εἰς τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», ἐνῶ ὁ δεύτερος τύπος βαπτίσματος ἦταν αὐτὸς ποὺ χρησιμοποιοῦσε ἡ ἱεραποστολὴ τῆς ἐκκλησίας γιὰ τὸ βάπτισμα τῶν προσηλύτων Ἰουδαίων. Στὴν πρώτη περίπτωση, τῶν ἐθνικῶν, ἡ κατάδυση ἦταν τριπλῆ ἐπειδὴ ὁ εἰδωλολάτρης ἐθνικὸς ἔπρεπε νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἶχε ἐγκολπωθῆ τὸν ζωντανὸ καὶ ἀληθινὸν Θεὸς στὸ πρόσωπο τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Νὰ λ.χ. πῶς ὁ ἀπόστολος Παῦλος μεταδίδει, μὲ λίγα λόγια, αὐτὸ τὸ κήρυγμα στοὺς χριστιανοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν: «Ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, διὰ νὰ δουλεύητε Θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινόν, καὶ νὰ προσμένητε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν

¹ Ἄλλη σχετικὴ μαρτυρία βρίσκομε στὸν Ἰουστίνου τὸν Μάρτυρα, (150 μ.Χ.) Ἀπολογία I, 61

οὐρανῶν, τὸν ὅποιον ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν, τὸν Ἰησοῦν, ὅστις ἐλευθερώνει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς»¹.

Ἐξ ἄλλου, στὸν τύπο τῆς τριαδικῆς ὁμολογίας, (Ματθ. κη' 19), ὁ σύνδεσμος «καί» φανεράννει τὴν ἰσοτιμία τῶν τριῶν θεῶν Προσώπων καὶ συνεπῶς ὁ βαπτιζόμενος ἐθνικὸς ἀπέδιδε, μὲ τὴν καθεμία κατάδυσή του, ἰσότιμη ἀναγνώριση καὶ ὑποταγή στὸ καθένα ἀπὸ τὰ τρία Πρόσωπα.²

Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχέγονη βαπτιστήρια ὁμολογία τῶν ἐκκλησιῶν ἐξ ἔθνῶν, ἡ ὁποία περιεῖχε τρεῖς ἐρωτήσεις τοῦ βαπτίζοντος, συνεπῶς καὶ τρεῖς ἀπαντήσεις τοῦ βαπτιζομένου:³

Πιστεύεις στὸν Πατέρα Θεό; (Ἀπάντηση: Μάλιστα – πρώτη κατάδυση).

Καὶ στὸν Υἱὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστό; (Ἀπάντηση: Μάλιστα – δεύτερη κατάδυση).

Καὶ στὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον; (Ἀπάντηση: Μάλιστα – τρίτη κατάδυση)⁴.

Ἀλλὰ ἡ περίπτωση τοῦ βαπτιζομένου Χριστιανοῦ ἐξ Ἰουδαίων ἦταν διαφορετικὴ, ἐπειδὴ αὐτός, ὡς ὀπαδὸς τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας, ἀνεγνώριζε ἤδη τὴν θεότητα τοῦ Πατέρα καθὼς ἐπίσης καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖνο ποῦ ὁ Χριστιανὸς προσήλυτος ἐξ Ἰουδαίων χρειάζοταν νὰ κάμῃ ἦταν ν' ἀναγνώριση καὶ τὸν Ἰησοῦ ὡς τὸν Μεσσία του καὶ τὸν Κύριό του. Στὴ συνείδηση τοῦ Ἰουδαίου τὸ «σκάνδαλο» ἦταν ἡ ἀναγνώριση

¹ Α' Θεσσαλ. α', 9-10

² Ἡ ἔκφραση τοῦ ἀποστόλου «ἐν βάπτισμα» (Ἐφес. δ' 5) δὲν ἐννοεῖ φυσικὰ μία κατάδυση ἀλλὰ μία κοινὴ ἀπ' ὅλους, – Ἰουδαίους καὶ Ἐθνικούς –, ὁμολογία πίστεως κατὰ τὸ βάπτισμα.

³ Αὐτὴ ἡ ἀρχικὴ καὶ στοιχειώδης βαπτιστήρια Ὁμολογία (τριπλὴ ἐρώτηση καὶ ἀπάντηση) ἔγινε ὁ σκελετὸς τῶν κατοπεινῶν Συμβόλων τῆς Πίστεως.

⁴ Στὶς συνθήκες ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ὅποταν ὁ θρησκευτικὸς κόσμος ἦταν χωρισμένος σὲ εἰδωλολάτρεις, σὲ Ἰουδαίους καὶ σὲ Χριστιανούς, αὐτὲς οἱ γενικὲς δογματικὲς ἐρωτήσεις ἐκπληροῦσαν τὸν σκοπὸ τους. Ὅμως στὴν ἐποχὴ μας ποῦ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία βρίσκεται χωρισμένη σὲ πολλὰς Ἐκκλησίες καὶ ἡ καθεμία ἔχει μία δικὴ τῆς δογματικὴ διδαχὴ, οἱ ἐρωτήσεις πρὸς τὸν βαπτιζόμενον πρέπει νὰ ἔχουν μία πλέον λεπτομερῆ καὶ συγκεκριμένη διατύπωση.

του Ἰησοῦ ὡς Μεσσία καὶ Κυρίου. Ἔτσι μπορούμε νὰ καταλάβωμε γιατί ἐνῶ ἡ ἱεραποστολή τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς Ἑθνικοὺς ἐβάπτιζε τοὺς πιστεύοντας μὲ τρεῖς καταδύσεις, «στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολή τοῦ Κυρίου, τὸναντίον, ἡ ἱεραποστολή τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, – Πέτρος καὶ λοιποὶ – ἐβάπτιζαν μόνον «στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἢ «στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου» μὲ μία κατάδυση¹.

Βαπτιστήρια Ὁμολογία

Παραπάνω ἐγινε λόγος γιὰ τὴ «Βαπτιστήρια Ὁμολογία» ποὺ ἔδινε ὁ Χριστιανὸς κατὰ τὸ βάπτισμά του· αὐτὴ ἦταν, καθὼς ἀναφέραμε, μία στοιχειώδης ἀλλὰ οὐσιαστικὴ ὁμολογία διὰ μέσου τῆς ὁποίας ὁ βαπτιζόμενος εἰδωλολάτρης ἐδήλωνε πίστη, ὑποταγὴ καὶ ἀφοσίωση στὸν Πατέρα, στὸν Υἱὸ καὶ στὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Δὲν στηρίζεται λοιπὸν πουθενὰ αὐτὸ ποὺ οἱ ὁπαδοὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων ὑποστηρίζουν, ὅτι αὐτὴ ἡ βαπτιστήρια ὁμολογία στὴν πραγματικότητα δὲν ἦταν παρὰ ἓνας κανόνας προφορικῆς παραδόσεως, διαφορετικὸς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, «ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ θεωρεῖται ἐξ ἴσου σεβαστὸς μὲ τὴ Γραφή, ὡς προερχόμενος ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους».

Ἔτσι ὁ καθηγητὴς κ. Καρμύρης δέχεται ὅτι ἀνέκαθεν ὑπῆρχε στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ἓνας προφορικὸς κανόνας, ἄγνωστος στὴν Ἁγία Γραφή. Ἐπικαλεῖται σ' αὐτὸ τὴν ἐξῆς μαρτυρία ἀπὸ τὰ γραπτὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Πατέρα Εἰρηναίου, σχετικὰ μὲ τὴ βαπτιστήρια ὁμολογία:

«Οὕτω δὲ καὶ ὁ τὸν κανόνα τῆς ἀληθείας ἀκλινηῖ ἐν ἑαυτῷ κατέχων, ὃν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἴληφεν».

Στηριζόμενος λοιπὸν στὸ κείμενο αὐτὸ τοῦ Εἰρηναίου, ὁ κ. Καρμύρης συμπεραίνει:

«Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κειμένων καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυριῶν τοῦ Εἰρηναίου συνάγεται ὅτι οὗτος ἐγίνωσκε «κανόνα ἀληθείας» διαφέ-

¹ Βλέπε: Πράξ. β', 38· η', 16· ι', 48· ιθ', 5.

ροντα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ παραδιδόμενον ἐν τῷ βαπτίσματι, τ.ἔ. βαπτιστήριον σύμβολον διαδεδομένον ἐν ὄλη τῇ Ἐκκλησίᾳ...»¹

Στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ κ. Καρμίρη ἔχομε νὰ κάμωμε τὶς ἐξῆς δύο παρατηρήσεις:

1) Προσθέτει τὴν φράση «διαφέροντα τῆς Ἁγίας Γραφῆς» ἐνῶ ὁ Εἰρηναῖος οὔτε γράφει ἀλλ' οὔτε καὶ ἐννοεῖ τέτοιο πρᾶγμα.

2) Ἀπομονώνει ἓνα μέρος τοῦ κειμένου τοῦ Εἰρηναίου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ σκεπάζεται ἡ πραγματικὴ ἐννοιά του.

Γιὰ νὰ γίνωμε πλέον συγκεκριμένοι καταχωροῦμε ὀλόκληρο τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Εἰρηναίου ποὺ περιλαμβάνει τὴ σχετικὴ μαρτυρία του:

«Ἐπειτα λέξεις καὶ ὀνόματα σποράδην κείμενα συλλέγοντες μεταφέρουσι, καθὼς προειρήκαμεν, ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρά φύσιν... Ὁ δ' ἔμπειρος τῆς Ὀμηρικῆς ὑποθέσεως ἐπιγνώσεται, εἰδὼς ὅτι τὸ μὲν τι αὐτῶν ἐστὶ παρὰ Ὀδυσσεῶς εἰρημένον, τὸ δὲ περὶ αὐτοῦ τοῦ Ἡρακλέους, τὸ δὲ περὶ Πριάμου... οὕτω δὲ καὶ ὁ τὸν κανόνα τῆς ἀληθείας ἐν ἑαυτῷ κατέχων ὃν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἴληφεν, (ἐδῶ ὁ κ. Καρμίρης διακόπτει, ἐνῶ ὁ Εἰρηναῖος συνεχίζει) τὰ μὲν ἐκ τῶν Γραφῶν ὀνόματα καὶ τὰς λέξεις καὶ τὰς παραβολὰς ἐπιγνώσεται, τὴν δὲ βλάβημον ὑπόθεσιν ταύτην οὐκ ἐπιγνώσεται»².

Τὸ θέμα τοῦ Εἰρηναίου ἐδῶ εἶναι ἡ ἐρμηνευτικὴ μέθοδος μιᾶς μερίδος τῶν Γνωστικῶν, νὰ ἐρμηνεύουν καὶ ν' ἀναλύουν τὶς Γραφεὶς συσχετίζοντας λέξεις, ὀνόματα καὶ παραβολὰς τῆς Καινῆς Διαθήκης μὲ λέξεις ὀνόματα καὶ περιστατικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας. Ὁ Εἰρηναῖος ἀνασκευάζει καὶ καταδικάζει τὴν ἐρμηνευτικὴ αὐτὴ μέθοδο τῶν αἰρετικῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ συμπεραίνει ὅτι ὁ κάθε Χριστιανός, ἐφ' ὅσον κατέχει «ἀκλινη τὸν κανόνα τῆς ἀληθείας «regular fidei» δηλαδὴ τὴν ἐπίσημη ὁμολογίαν πίστεως εἰς τὸν Πατέρα εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα» – ὁμολογία ποὺ ἔπρεπε νὰ κάμη κατὰ τὸ βάπτισμα

¹ Ι. Καρμίρη, «Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας» Τομ. Ι, σελ. 43-44.

² Κατὰ Αἱρέσεων Ι. 10, 1

σμά του ό κάθε Χριστιανός – αυτός θα άπορρίψη τήν πλάνη τών Γνωστικών, έπειδή ώς γνώστης τών Γραφών θα έφαρμόση άκριβώς τά όνόματα και τις λέξεις που αναφέρονται στις Γραφές, χωρίς τόν φόβο νά πλανηθῆ από τις διδασκαλίες τών αίρετικών. *Συνεπώς, ό κανόνας τής άληθείας που αναφέρει ό Είρηναίος, δέν διαφέρει από τήν Άγία Γραφή, καθώς ύποστηρίζει ό κ. Καρμίρης, τούναντίον είναι κανόνας παρμένος από τήν Γραφή, διότι τά όνόματα και οί λέξεις δέν είναι παρά όνόματα και λέξεις τών Γραφών, «... ό τόν κανόνα... κατέχων... τά μέν εκ τών Γραφών όνόματα και τās λέξεις και τās παραβολās έπιγνώσεται...»¹.*

Δέν ύπάρχουν πολλές άλήθειες που όδηγοϋν τόν άμαρτωλόν άνθρωπο στη Σωτηρία, αλλά μόνο μία. Ό άπόστολος όνομάζει αυτήν τήν σώζουσα άλήθεια «τό ευαγγέλιό μου» (Β΄ Τιμ. β΄ 8).

Αυτό τό «ευαγγέλιον τής σωτηρίας μας» είναι ένα σύστημα δογμάτων που είναι φανερωμένα, συγκεκριμένα και άμετάθετα. Είναι ό μοναδικός «τύπος διδαχής», τόν όποιον ό άμαρτωλός άνθρωπος πρέπει νά δεχθῆ και στόν όποιον πρέπει νά ύπακούση, για νά χαρῆ τις έπαγγελίες του Θεού που βρίσκονται στο Σχέδιο τής Σωτηρίας εν Χριστώ, βεβαιώνει ό άπόστολος. Κάθε άλλη διδαχή προς Σωτηρία που διαφωνεί με τό συγκεκριμένο αυτό ευαγγέλιο του άπ. Παύλου, ή τό αλλάζει, ή τό έλαττώνει, άσχετα αν προέρχεται από άνθρωπο ή από άπόστολο ή ακόμα από άγγελο, είναι διδαχή «ξένη²»· είναι «άλλο ευαγγέλιον³»· «άνθρώπινον⁴», είναι «ανάθεμα⁵».

“Αν τώρα τοποθετήσωμε τό βάπτισμα στα πλαίσια αυτής τής άμετάθετης άρχής συμπεραίνομε ότι, κατά τό ευαγγέλιο του άποστόλου πάντοτε ή προσωπική πίστη και ή αναγέννηση αναζητούν τό βάπτισμα κι όχι αντίθέτως. Έπειδή τό βάπτισμα δίχως τήν προσωπική πίστη (νηπιοβάπτισμα) καταργεί τις βάσεις του Ευαγγελίου τής Σωτηρίας, δεδομένου ότι τό γνήσιο ευαγγέλιο είναι «δύναμις Θεού» μονάχα «εις τόν πιστεύοντα» (Ρωμ. α΄ 10).

¹ Βλέπε πώς ή διδασκαλία του Είρηναίου περι προφορικών παραδόσεων διαφέρει από τις θέσεις του κ. Καρμίρη, εις: Γερ. Ζερβοπούλου, «Γραφές και Παραδόσεις» Ίστορική-Δογματική μελέτη, σελ. 37-42.

² Έβρ. 1γ΄ 9· ³ Γαλάτ. α΄ 9· ⁴ α΄ 11· ⁵ α΄ 9.

Καθώς και παραπάνω είδαμε, οί αποστολικές ἐπιστολές προβάλλουν τὸ βάπτισμα σάν μία πράξη μὲ βαθιὰ πνευματικὰ νοήματα. Βάση του εἶναι ἡ πίστη, ἡ ἐνσυνείδητη καὶ προσωπικὴ πίστη. Ἡ πίστη «ἐξ ὅλης τῆς καρδίας» ποὺ εἶναι, γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτὸ ποὺ γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ δένδρου εἶναι ἡ βαθειὰ τομὴ μὲ τὴν ὁποία «πιάνει τὸ μπόλιασμα» ποὺ μεταβάλλει τοὺς χυμούς του καὶ τὶς ιδιότητές του καὶ τὴν καρποφορία του. Θάνατος μαζί μὲ τὸν Χριστό· ταφή μαζί μὲ τὸν Χριστό· ἀνάσταση μαζί μὲ τὸν Χριστό· ἐξωτερικὴ μαρτυρία τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Χριστοῦ· λουτρὸ καθαρισμοῦ καὶ ἁγιασμοῦ διὰ τοῦ λόγου· «μαρτυρία ἀγαθῆς συνειδήσεως (ἐπερώτημα) εἰς Θεόν».

Μὲ τὶς προϋποθέσεις αὐτὲς εἶναι φανερὸ γιὰτί ἡ βάπτισμα τῶν νηπίων δὲν εἶχε καμμία θέση στὴν ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Δίχως τὴν προσωπικὴ πίστη ἡ τελετὴ γίνεται μία πράξη τυπικὴ ἢ ἐξαναγκαστικὴ καὶ ἀδειανὴ ἀπὸ κάθε πνευματικὸ νόημα.

Ἐπαντήσεις
σὲ ἐρωτήματα

1. Δέν είμαι άκόμα έτοιμος γιά νά βαπτισθώ.

“Αν πράγματι πιστεύης ότι ό Ίησούς Χριστός σε έχει σώσει, τότε είσαι έτοιμος. Οί άπόστολοι έβάπτιζαν άμέσως ή με τήν πρώτη εύκαιρία όλους εκείνους οί όποιοι είχαν μετανοήσει και δεχθή τώ κήρυγμα τής Σωτηρίας.

“Αν περιμένης νά μεγαλώσης στήν πνευματική σου ήλικία γιά νά βαπτισθής τότε δέν έχεις καταλάβει τώ νόημα και τόν σκοπό τού βαπτίσματος. Τώ βάπτισμα δέν είναι βήμα σπουδαιότερο άπό τήν Σωτηρία. Έφόσον λοιπόν αισθάνθηκες έτοιμος νά πής στόν Θεό τώ «Ναι» και τώ είπες και σε έσωσε, γιατί περιμένεις νά έτοιμασθής περισσότερο γιά νά πής αυτό τώ ίδιο «Ναι» τής πίστεώς σου, ένώπιον τών ανθρώπων, διά μέσου τού βαπτίσματος; Μήπως γιά τήν μαρτυρία σου μπροστά στους ανθρώπους αισθάνεσαι μεγαλύτερη εθύνη άπό εκείνη πού αισθάνεσαι μπροστά στόν Θεό;

“Η δικαιολογία, λοιπόν, «δέν είμαι άκόμα έτοιμος γιά νά βαπτισθώ», μαρτυρεί ότι δέν έχεις καταλάβει τήν έννοια και τόν σκοπό τού βαπτίσματος.

2. Έβαπτίσθηκα νήπιο, όταν οί Διαμαρτυρόμενοι γονείς μου με έβάπτισαν «βάπτισμα άφιερώσεως», με τήν ύπόσχεση ότι θά με αναθρέψουν κατά Χριστόν, ώστε όταν μεγαλώσω νά γίνω και τακτικό μέλος τής Έκκλησίας τού Χριστού.

“Όμως, κατά τώ λόγια ένός πρακτικού χριστιανού, πού και σε άλλη θέση αναφέραμε, «με τώ νά γεννηθής ένας στό γκαράζ δέν σημαίνει πώς είναι αυτοκίνητο». Τώ ίδιο λοιπόν και όταν ένας γεννιέται σε χριστιανική οικόγένεια δέν σημαίνει ότι είναι μέλος και τής πνευματικής οικόγένειας τού Θεού.

Τώ «βάπτισμα άφιερώσεως νηπίων», πού τελούν σήμερα ώρισμένες Διαμαρτυρόμενες εκκλησίες, είναι μία πράξη έντελώς άγνωστη στήν Καινή Διαθήκη και συνεπώς άντιγραφική καινοτομία. Ουδέποτε και σε κυμιά περίπτωση συναντάμε στήν Άποστολική Έκκλησία «βάπτισμα άφιερώσεως νηπίου». Τώ ένα και τώ μόνο βάπτισμα πού ή Καινή Διαθήκη αναγνωρίζει και συνιστά είναι τώ βάπτισμα προσωπικής όμολογίας τού άν-

θρώπου ὁ ὁποῖος ἐπίστευσε στὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου: «ἕνα βάπτισμα» (Ἐφεσ. δ' 5).

*3. Ἐφ' ὅσον ἔχω σωθῆ διὰ τῆς πίστεως, εἰς τί θὰ μὲ ὠφελήσῃ τὸ βάπτισμα;
Τὸ βάπτισμα δὲν εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ νὰ κληρονομήσω αἰώνια ζωή.*

Βεβαίως ἔχεις σωθῆ διὰ τῆς πίστεως. Καὶ εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια ὅτι τὸ βάπτισμα δὲν πρόκειται νὰ σοῦ χαρίσῃ αἰώνια ζωή, ἀλλὰ θυμήσου μὲ πόση χάρι καὶ προθυμία ὁ Κύριος ὁ ἴδιος ὑπάκουσε στὴν ἐντολὴ τοῦ Πατέρα Του καὶ κατέβηκε στὰ νερὰ λέγοντας στὸν Βαπτιστὴ Ἰωάννη: «οὕτως εἶναι πρέπον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκπληρώσωμεν πᾶσαν δικαιοσύνην» (Ματθ. γ' 15). Καὶ τί ἔγινε ὅταν ἀνέβηκε ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ βαπτίσματος Του; Ἔνοιξε ὁ οὐρανός. Νὰ λοιπὸν ὅτι ἡ εὐλογία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὑπακοῆς.

Ἐφόσον ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἐζήτησε νὰ βαπτισθῆ· ἐφόσον ὁ ἀπόστολος Παῦλος βαπτίσθηκε ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιστροφή του· ἐφόσον ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ χριστιανοὶ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς ὑπήκουσαν στὴ σύσταση τῶν ἀποστόλων καὶ ἐβαπτίζονταν, γιατί ἐσὺ δυστροπεῖς καὶ δὲν συμμορφώνεσαι; Ἐφ' ὅσον δὲν χρειάζεται παρὰ μόνον μία ἀπόφαση, γιατί δὲν λές καὶ σὺ μαζί μὲ τὸν εὐνοῦχο τῆς Κανδάκης: «ἰδοὺ ὕδωρ, τί με ἐμποδίζει νὰ βαπτισθῶ;» (Πράξ. η' 36).

Μήπως ἀρνεῖσαι νὰ βαπτισθῆς ἐπειδὴ τὸ αἰσθάνεσαι ταπεινωτικὸ γιὰ τὸν χαρακτήρα σου; Ὅμως πρέπει νὰ θυμηθῆς τὴν προειδοποίησιν τοῦ Κυρίου, «ὅστις ἐντραπῆ δι' ἐμέ... καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θέλει αἰσχυθῆ δι' αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων (Μάρκ. η' 38).

Γιατί λοιπὸν διατρέχεις κινδύνους δίχως νὰ ὑπάρχῃ σοβαρὸς λόγος;

Ἄλλὰ καὶ πάλιν ἴσως δικαιολογηθῆς:

4. Γνωρίζω πολλοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανοὺς οἱ ὁποῖοι πιστεύουν στὸ νηπιόβαπτισμα.

Ἡ εὐσέβεια ἑνὸς ἀνθρώπου δὲν ἐγγυᾶται πάντοτε τὴν ἀλήθεια τοῦ δόγματός του. Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς ἀναφέρει συγκεκριμένα παραδείγματα ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι παρ' ὄλη τὴν εἰλικρινῆ τους εὐσέβεια, ἀκολούθησαν λανθασμένες κατευθύνσεις στὸ δόγμα τους. Ὁ Σαῦλος ἦταν εὐσεβῆς καὶ εἰλικρινῆς Φαρισαῖος (Φιλ. γ' 6) κι ὁμως ἐδίωκε τὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Οἱ Χριστιανοὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Γαλατίας ἐλέγχονται ἀπὸ τὸν ἀπόστολό τους ἐπειδὴ ἀκολουθοῦσαν ἓνα διαφορετικὸ εὐαγγέλιο (Γαλ. β' 11-21).

Ἡ εὐσέβεια λοιπὸν δὲν εἶναι πάντοτε τὸ κριτήριό τῆς δογματικῆς ἀλήθειας. Καὶ ἡ μετέπειτα ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβεβαιώνει αὐτὴ τὴν ἴδια ἀρχή.

Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος λ.χ. ἦταν ἀσφαλῶς ἓνας εὐσεβέστατος ἄνθρωπος κι ὁμως ἄφησε πίσω του θεμελιώδεις πλάνες τῆς ὁποῖας ἀκολουθεῖ καὶ πιστεύει μέχρι σήμερα ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Ὁ Λούθηρος προσευχόταν τρεῖς τουλάχιστον ὥρες κάθε ἡμέρα ἀλλὰ σὲ ὠρισμένες περιστάσεις ἐρμήνευσε τὴν Ἁγία Γραφή κατὰ τέτοιον τρόπο ὥστε ἐκήρυξε τὸ μυστηριακὸ νηπιοβάπτισμα, καταδίωξε τοὺς πνευματικοὺς ἀδελφούς του καὶ ἐνθάρρυνε τοὺς ἡγεμόνες τῆς Γερμανίας νὰ ἐπιβάλουν τὸ Εὐαγγέλιο στὸν λαὸ διὰ τῆς βίας. Ἐπίσης καὶ ὁ Καλβῖνος, παρ' ὄλη τὴν παραδειγματικὴ του εὐσέβεια καὶ τὴν ἁγία ζωὴ του, συνέργησε γιὰ νὰ κάψουν ζωντανὸ τὸν Μιχαὴλ Σερβέτους ἐπειδὴ εἶχε διαφορετικὲς δογματικὲς ἀπόψεις· καὶ ὁ Ζβίγγλιος, παρ' ὄλη τὴν εἰλικρινῆ του εὐσέβεια ἐνέκρινε τὸν θάνατο διὰ πνιγμοῦ πολλῶν ἀναβαπτιστῶν στὴ λίμνη καὶ στοὺς ὑπονόμους τῆς Ζυρίχης.

Τόσον λοιπὸν ἡ Ἁγία Γραφή ὅσον καὶ ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μᾶς παρουσιάζουν παραδείγματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα μαθαίνομε ὅτι ἡ εὐσέβεια ἑνὸς Χριστιανοῦ δὲν μετριέται μὲ τὰ ἴδια μέτρα ποὺ μετριέται καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ δόγματός του.

5. *Ἄν τὸ βάπτισμα ἔχη, στ' ἀλήθεια, οὐσιαστικὴ θέση στὴ νέα ζωὴ τοῦ πιστοῦ, γιατί ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐλαττώνει τὴν ἀξία τοῦ βαπτίσματος, γράφοντας «δὲν μὲ ἀπέστειλεν ὁ Κύριος διὰ νὰ βαπτίζω ἀλλὰ διὰ νὰ κηρύττω τὸ εὐαγγέλιον»; (Α' Κορ. α' 17).*

Τὰ λόγια αὐτὰ ὁ ἀπόστολος δὲν τὰ ἔγραψε γιὰ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀξία τοῦ βαπτίσματος ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπενθυμίσῃ στοὺς ἀναγνώστες τῆς ἐπιστολῆς του ὅτι ὁ τελετουργὸς τοῦ βαπτίσματος δὲν κάνει ἔργο χαρισματικὸ καθὼς εἶναι τὸ ἔργο τοῦ εὐαγγελιστῆ ('Εφεσ. δ' 11).

Δὲν συγκρίνει λοιπὸν ἐδῶ ὁ ἀπόστολος τὸ βάπτισμα τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ Σωτηρία του, ἀλλὰ τὸν τελεουργὸ τοῦ βαπτίσματος μὲ τὸν χαρισματοῦχο εὐαγγελιστῆ.

Ὁ Κύριος ἔχρισε τὸν ἀπόστολο μὲ τὸ Πνεῦμα Του νὰ κηρύττῃ τὸ εὐαγγέλιο, ἓνα χάρισμα ποῦ δίνει ὁ Θεὸς σὲ ὠρισμένα ὄργανά Του· ἐνῶ ὁ τελεουργὸς τοῦ βαπτίσματος δὲν χρειάζεται εἰδικὸ χάρισμα, ἐπειδὴ τέτοιος μπορεῖ νὰ γίνῃ ὅποιοδῆποτε πιστὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Παράδειγμα ἦταν ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἐβαπτίσθη ἀπὸ ἓναν ἀπλὸ μαθητῆ, τὸν Ἀνανία (Πράξ. θ' 18). Ἐξηγεῖ λοιπὸν ὁ Παῦλος: Δὲν μὲ ἀπέστειλεν ὁ Κύριος γιὰ νὰ κάμω μία ὑπηρεσία ποῦ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὴν κάμῃ ὅποιοσδήποτε ἄλλος πνευματικὸς ἀδελφός, ἀλλὰ μὲ ἀπέστειλε ὁ Κύριος «διὰ νὰ κηρύττω τὸ εὐαγγέλιον» μία διακονία γιὰ τὴν ὁποία ἔχω εἰδικὰ χρισθῆ καὶ διορισθῆ, μὲ εἰδικὴ ἀποκάλυψη ('Εφεσ. γ' 8).

6. Δὲν βλέπω τὴν ἀνάγκη νὰ βαπτισθῶ ἐφόσον ὅταν ἤμουν νήπιο μὲ βάπτισαν στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἄσχετα ἂν ἦταν βάπτισμα τῆς κρατικῆς ('Ορθοδόξου) Ἐκκλησίας.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο γιὰ τὸ ἔγκυρο βάπτισμα, ὅμως κατὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη δὲν εἶναι τὸ μόνον ἀπαραίτητο στοιχεῖο. Χρειάζεται ἐπίσης νὰ συνυπάρχῃ καὶ ἡ προσωπικὴ πίστις τοῦ βαπτιζομένου, καθὼς καὶ ἡ ἐθελουσία συγκατάθεσός του, ὥστε τὸ βάπτισμα νὰ εἶναι πλήρες καὶ ἔγκυρο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Νὰ λάβῃς ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ἐλλιπὲς δὲν εἶναι πλήρες. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἡσυχάζῃ ἡ συνείδησή σου στὸ βάπτισμα τῆς Κρατικῆς Ἐκκλησίας ἐφόσον ἢ διδαχὴ του καθὼς καὶ ἡ τελετουργία του ἔχουν παραποι-

ήσει την αλήθεια τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος; Πῶς ἐπαναπαύεσαι εἰς ἓνα βάπτισμα ποῦ σοῦ ἐγινε ἐξαναγκαστικά, ὅταν ἦσουν νήπιο δίχως συνείδηση, δίχως θέληση, δίχως πίστη καί ποῦ ἀποδίδει τήν ἀναγέννηση τῆς ψυχῆς σου σέ μαγικές δυνάμεις τοῦ νεροῦ τῆς κολυμβήθρας;

Ἄν θεωρῆς τὸ βάπτισμα τῆς Κρατικῆς Ἐκκλησίας ὡς βάπτισμα ἔγκυρο, τότε αὐτομάτως ἐγκρίνεις καί ὅλες τὶς πλανεμένες διδαχές οἱ ὁποῖες συνοδεύουν τὸ βάπτισμα αὐτό, (ἐξορκισμοί, εὐχές, λήψεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ τὸ λάδι, κτλ.).

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς βεβαιώνει ὅτι «δὲν βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκὸς παλαιὸς ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκὸς νέους» (Ματθ. θ' 17).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος	7
Είσαγωγή	9
ΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ	15
'Αποπλύσεις και Νιψήματα	17
Τὸ Βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου	18
Τὸ Βάπτισμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ	20
'Άλλες μαρτυρίες, γιὰ τὸ Βάπτισμα, στὰ Εὐαγγέλια	21
ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ	27
Τὸ Βάπτισμα στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων	29
Τὸ Βάπτισμα στὶς ἀποστολικὲς Ἐπιστολές	35
Τὰ 4 ἀστήρικτα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ	41
1. Οἱ «οἶκοι» τῶν βαπτισθέντων	41
2. Ἡ εὐλογία τῶν νηπίων	45
3. Ἡ περιτομή	46
4. Ὁ ἁγιασμός τῶν παιδιῶν	48
ΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ	51
Μεταποστολικὴ Ἑποχὴ (Εἰσαγωγή)	53
Ἀποστολικοὶ Πατέρες	57
Τὸ νηπιοβάπτισμα καὶ τὰ τελετουργικὰ	66
Πότε, πῶς καὶ γιατί καθιερώθηκε ὁ θεσμός	66
Οἱ Μυστηριακὲς Ὁρησκεῖες καὶ Τελετές	76
Ἡ μετάθεση τῶν ἑορτῶν	81
ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ	85
Ὁ Λούθηρος	87
Ὁ Ζβίγγλιος	93
Ὁ Καλβίνος	102
Παρατηρήσεις	109
ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΣΑΝ «ΜΥΣΤΗΡΙΟ»	113
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	137